

Bugünü Yaşama Arzusu

Schopenhauer Tedavisi

Irvin D. Yalom

“Sonsuz uzayda etrafında bir düzine daha küçük kürenin döndüğü, üzerindeki küflü tabakanın canlı ve bilinçli varlıklar ürettiği, soğuk, sert bir kabukla kaplı aydınlık küre. İşte bu... gerçek dünya.”

Arthur Schopenhauer

Rutin bir doktor kontrolünde ölümcül bir hastalığa yakalandığını öğrenen saygın psikiyatr Julius Hertzfeld uzun mesleki geçmişini gözden geçirmeye karar verir ve yirmi yıl kadar önce terapide başarısız olduğu seks bağımlısı Philip Slate’le iletişime geçer. Philip, Julius’un terapisi işe yaramasa da Alman filozof Arthur Schopenhauer’in öğretileri yoluyla mucizevi bir şekilde bağımlılığından kurtulduğunu iddia etmektedir ve dahası, şimdilerde felsefi danışman unvanı almak için eğitim görmektedir.

Julius Hertzfeld ile Philip Slate görüşmelerinin ardından bir anlaşmaya varırlar. Philip, Julius’tan eğitimi için süpervizörlük yapmasını ister, Julius da Philip’in danışman olmak için öncelikle insansevmez ve soğuk yanını törpülemesi gerektiğini düşünerek ona grup terapisine katılma şartı koşar. Önerilerinde uzanan birkaç ay kısa gibi görünse de grup terapisinin dinamiği ve üyelerin birbirleriyle olan iletişimi herkesi beklenmedik ölçüde dönüştürür.

“Yalom bir yandan terapinin etkisini ve sınırlarını irdelerken diğer yandan felsefe ile psikolojinin buluştuğu noktaları bir romancının bakış açısıyla gözler önüne seriyor.”

Washington Post

“Nesiller boyunca faydalanılacak bir kaynak. Yalom’un grup terapisinin işleyişini konu eden bu romanı gündelik hayatla ve psikoterapiyle ilgili en önemli konulara parmak basıyor.”

Publishers Weekly

“Dünyanın ilk ve en gerçekçi grup terapisi romanı. Okuyucuyu büyüleyen bu hikâye iki insanın anlam arayışını konu ediyor.”

Greensboro News & Record

Bugünü Yaşama Arzusu
Schopenhauer Tedavisi

Pegasus Yayınları: 1794

BUGÜNÜ YAŞAMA ARZUSU
IRVIN D. YALOM
Özgün Adı: The Schopenhauer Cure

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Gizem Aldoğan
Düzeltili: Halûk Kürşad Kopuzlu
Kapak Uygulama: Fatma Can
Sayfa Tasarım: Meral Gök

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 11946
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Kasım 2017
ISBN: 978-605-299-328-6

Türkçe yayın hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2017
Copyright © 2005, Dr. Irvin D. Yalom

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Telif Hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla
Sandra Dijkstra Literary Agency'den alınmıştır.

Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL

Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46

www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

 [pegasusyayinlari](https://www.facebook.com/pegasusyayinlari) [pegasusyayinevi](https://twitter.com/pegasusyayinevi) [pegasusyayinlari](https://www.instagram.com/pegasusyayinlari)

IRVIN D. YALOM

Bugünü Yaşama Arzusu

Schopenhauer Tedavisi

İngilizceden Çeviren:
ZELİHA BABAYİĞİT

PEGASUS YAYINLARI

Beni arkadaşlıklarıyla onurlandıran, hayatın önlenemez eksikliklerini ve kayıplarını benimle paylaşan, bana bilgelikleriyle ve aklın varlığına olan bağlılıklarıyla güç veren eski dostlarıma: Robert Berger, Martel Bryant, Murray Bilmes, Dagfinn Follesdahl, Joseph Frank, Van Harvey, Julius Kaplan, Herbert Kotz, Morton Lieberman, Walter Sökel, Saul Spiro ve Larry Zaroff.

Teşekkür

Bu kitap uzun bir süreçte tamamlandı. Bu yolda bana yardım eden herkese borçluyum. Garip bir psikobiyoğrafi ve psikoterapi pedagojisi karışımı bu anlatının ortaya çıkmasında bana yardım eden editörlere: Marjorie Braman (HarperCollins'teki destek ve rehberlik anıtı), Kent Carroll ve evdeki olağanüstü editörlerim olan oğlum Ben ve karım Marilyn. Müsveddenin bir kısmını ya da tamamını okuyarak öneri getiren çok sayıda arkadaşşıma ve meslektaşşıma: Van ve Margaret Harvey, Walter Sökel, Ruthellen Josselson, Carolyn Zaroff, Murray Bilmes, Julius Kaplan, Scott Wood, Herb Kotz, Roger Walsh, Saul Spiro, Jean Rose, Helen Blau, David Spiegel. Bu proje boyunca arkadaşlık ve desteğini esirgemeyen terapistlerden oluşan destek grubuma. Diğer katkılarının yanı sıra kitabın adını da öneren (önceki kitabım *Bağışlanan Terapi*'de yaptığı gibi) şaşırtıcı ve çok yetenekli temsilcim Sandy Dijkstra'ya. Araştırma asistanım Geri Doran'a.

Schopenhauer yazışmalarının çoğu İngilizceye ya çevrilmemiş ya da beceriksiz bir şekilde aktarılmış. Çeviri yardımları ve muhteşem kütüphane araştırmaları için Almanca araştırma asistanım Markus Buergin ve Felix Reuter'e teşekkür ederim. Walter Sökel olağanüstü bir entelektüel rehberlik yaptı ve her bölümün başında bulunan ve Schopenhauer'in etkileyici ve bilinçli duruşunu daha iyi yansıtan epigramlarının çevrilmesine yardımcı oldu.

Bu çalışmada da eşim Marilyn diğerlerinde olduğu gibi bir destek ve sevgi abidesi gibi davrandı.

Yazım sürecinde pek çok kitap bana rehberlik etti. Rudiger Safranski'nin muhteşem yaşamöyküsü *Schopenhauer ve Felsefenin Yaban Yılları* (*Schopenhauer and the Wild Years of Philosophy*) eserine çok şey borçluyum ve Berlin Kafe'deki uzun sohbetimizde yaptığı cömert danışmanlık için de kendisine müteşekkirim. Biblioterapi fikri, yani bütün felsefe külliyatını okuyarak kendini tedavi etme Byron Magee'nin harika kitabı *Confession of a Philosopher*'dan geldi. Bilgi veren diğer çalışmalar şunlardır: Byron Magee, *The Philosophy of Schopenhauer*; John E. Atwell, *Schopenhauer: The Human Character*; Ben-Ami Scharfstein, *The Philosophers: Their Lives and the Nature of Their Thought*; Patrick Gardiner, *Schopenhauer*; Edgar Saltus, *The Philosophy of Disenchantment*; Christopher Janeway, *The Cambridge Companion to Schopenhauer*; Michael Tanners, *Schopenhauer*; Frederick Coplestone, *Arthur Schopenhauer: Philosopher of Pessimism*; Peter Raabe, *Philosophical Counselling*; Schlomit C. Schuster, *Philosophy Practice: An Alternative to Counselling and Psychotherapy*; Lou Marinoff, *Plato Not Prozac*; ed. Pierre Hadot ve Arnold I. Davidson, *Philosophy As a Way of Life. Spiritual Exercises from Socrates to Foucault*; Martha Nussbaum, *The Therapy of Desire*; Alex Howard, *Philosophy for Counselling and Psychotherapy: Pythagoras to Postmodernism*.

Aldığımız her nefes bizi sürekli etkisi altında olduğumuz ölüme doğru çeker... Nihai olarak zafer, ölümün olacaktır çünkü doğumla birlikte ölüm zaten bizim kaderimiz olmuştur ve avını yutmadan önce onunla yalnızca kısa bir süre için oynar. Bununla birlikte, hayatımıza olabildiğince uzun bir süre için büyük bir ilgi ve özenle devam ederiz, tıpkı sonunda patlayacağından emin olsak da olabildiğince uzun ve büyük bir sabun köpüğü üflememiz gibi.¹

1

Ölüm ve hayatla ilgili vaazları herkes kadar Julius da bilirdi. “Doğar doğmaz ölmeye başlarız,” diyen Stoacılarla ve “Benim olduğum yerde ölüm yok, ölümün olduğu yerde de ben. O halde ölümden neden korkayım ki?” mantığını yürüten Epikuros’la aynı fikirdeydi. Bir hekim ve psikiyatr olarak bu teselli sözlerini ölmek üzere olanların kulaklarına sık sık fısıldardı.

Bu kasvetli düşüncelerin, hastalarına yararlı olduğuna inansa da bir gün kendisini de ilgilendirebileceği hiç aklına gelmemişti. Yani dört hafta önce hayatını sonsuza kadar değiştiren o korkunç ana dek.

1 Arthur Schopenhauer, *The World as Will and Representation*, çev. E. F. J. Payne, 2 cilt, (New York: Dover Publications, 1969), cilt 1, s. 311 / § 57.

O an, yıllık rutin fiziksel muayenesiydi. Dâhiliye doktoru Herb Katz (eski dostu ve tıp fakültesinden sınıf arkadaşıydı) muayenesini tamamlamış ve her zamanki gibi Julius'a giyinip raporu almak için ofisine gelmesini söylemişti.

Herb masasında oturmuş Julius'un dosyasını tarıyordu. "Genel olarak bakılırsa altmış beş yaşındaki çirkin bir adam için oldukça iyi görünüyorsun.

Prostat biraz büyümüş ama benimki de öyle. Kan kimyası, kolesterol ve yağ seviyeleri iyi durumda, ilaçlar ve diyetin de işe yarıyor. İşte, yaptığın yürüyüşle birlikte kolesterolünü yeterince düşüren Lipitor için reçeten. Biraz mola verebilirsin, arada bir yumurta ye. Ben her pazar kahvaltıda iki tane yiyorum. Tiroidin için de reçeten hazır. Dozu biraz artırıyorum. Tiroit bezin yavaşça kapanıyor, iyi tiroit hücreleri ölüyor ve yerini fibriotik doku alıyor. Bildiğin gibi iyi durumda. Bu hepimizin başına gelebilir; ben de tiroit tedavisi görüyorum.

"Evet Julius, hiçbir parçamız yaşlanmanın kaderinden kaçamıyor. Tiroitle birlikte dizindeki kıkırdak da yaşlanıyor, saç foliküllerin ölüyor ve üst sırt disklerin eskisi gibi değil. Dahası cildinin bütünlüğü de açık bir şekilde bozuluyor: epitel hücrelerin yaşlanıyor. Yanaklarındaki yaşlılık keratozlarına, şu kahverengi lezyonlara bak." Julius'un kendini incelemesi için küçük bir ayna uzattı. "Seni son gördüğümde bu yana bir düzine kadar artmış. Güneşte ne kadar zaman geçiriyorsun? Önerdiğim gibi geniş kenarlı şapka takıyor musun? Bunlar için bir cilt uzmanına görünmeni istiyorum. Bob King iyidir. Hemen yandaki binada. İşte numarası. Onu tanıyor musun?"

Julius başını evet der gibi salladı.

"Sıvı nitrojen damlasıyla kötü görünenleri yakabilir. Ben geçen ay birkaç tanesini aldardım. Önemli bir şey değil, en fazla on dakika sürüyor. Artık pek çok dâhiliyeci bu işi yapıyor. Ve sırtında da

bakmasını istediğim bir şey var. Sen göremezsin, sağ kürek kemiğinin hemen altında. Diğerlerinden farklı görünüyor, renklenmiş ve sınırları kesin değil. Belki önemsiz bir şeydir ama bir kontrol etsin. Tamam mı, dostum?”

Belki önemsiz bir şeydir ama bir kontrol etsin. Julius, Herb’ün sesindeki o gergin ve zorlama rahatlığı algılamıştı. Bu sözler, hata olamayacak kadar açıktı. Bir doktorun başka bir doktora, “renklenmiş ve sınırları kesin değil,” demesi bir telaş nedeniydi. Potansiyel melanomun şifresiydi bu ve şimdi geriye dönüp bakınca Julius o sözü, o tek anı, kaygısız hayatının sona erdiği ve ölümün, şimdiye kadarki görünmez düşmanının bütün korkunç gerçekliğiyle karşısında şekillendiği nokta olarak tanımlıyordu. Ölüm yatıya gelmişti ve yanından bir daha da ayrılmayacaktı. Ardından gelen bütün korkular önceden tahmin edilebilir dipnotlardı.

Bob King, sayısız San Francisco doktoru gibi yıllar önce Julius’un hastası olmuştu. Julius otuz yıldır psikiyatri topluluğunun önde gelen bir üyesiydi. California Üniversitesi’nde psikiyatri profesörü olarak kariyerinde sayısız öğrenciyi eğitmişti ve beş yıl önce de Amerikan Psikiyatri Derneği’nin başkanı olmuştu.

Şöhreti mi? Şaka değil, doktorların doktoruydu o. Son çare terapisti, hastasına yardım etmek için her şeyi yapmaya hazır olan cin fikirli bir büyücüydü. Bu yüzden Bob King on yıl önce uzun süredir devam eden Vicodin (bağımlı doktorların ilaç tercihidir bu çünkü bulunması çok kolaydır) bağımlılığının tedavisi için Julius’a danışmıştı. O dönemde King’in başı gerçekten dertteydi. Vicodin gereksinimi çarpıcı şekilde artmıştı: Evliliği tehlikedeydi, doktorluk kariyeri kötüye gidiyordu ve her gece uyuyabilmek için ilaç alması gerekiyordu.

Bob terapi görmeye çalışmış ancak bütün kapılar yüzüne kapanmıştı. Başvurduğu bütün terapistler hasta hekimlerin katıldığı iyileşme programına katılmasında ısrar etmişti. Bu Bob’un red-

dettiği bir plandı çünkü diğer bağımlı doktorlarla terapi grubuna katılarak mahremiyetinden taviz verme fikri hoşuna gitmiyordu. Terapistlerse vazgeçmiyordu. Resmî iyileşme programını kullanmadan halen çalışmakta olan bağımlı bir doktoru tedavi ederlerse kendilerini tıp kurulu tarafından cezalandırılma ya da kişisel dava açılma (örneğin klinik çalışmasında bir yargı hatası yaparsa) riskine atmış olurlardı.

İşini bırakıp başka bir şehirde isimsiz olarak tedavi olmak için izin almadan önce son çare olarak Julius'tan yardım istemiş, o da riski kabul edip Vicodin'den kendi başına uzaklaşacağı konusunda Bob King'e güvenmişti. Ve terapi, her bağımlıyla olduğu gibi zor olmasına rağmen, Julius üç yıl boyunca iyileşme programının yardımı olmaksızın Bob'u tedavi etmişti. Ve bu da her terapistin saklayabileceği sırlardan biri, hiçbir şekilde tartışılmayacak ya da yayımlanamayacak bir terapi başarısıydı.

Julius dâhiliye doktorunun muayenehanesinden çıktıktan sonra arabasında oturdu. Kalbi o kadar şiddetli çarpıyordu ki araba sar-sılıyor gibiydi. Artan korkusunu yatıştırmak için derin bir nefes aldı, sonra bir tane, bir tane daha. Titreyen ellerle cep telefonunu açıp acil bir randevu için Bob King'i aradı.

Bob ertesi sabah büyük, yuvarlak büyüteçle Julius'un sırtını incelerken, "Hoşuma gitmedi bu," dedi. "İşte, al kendin bak; iki aynayla bunu yapabiliriz."

Bob onu duvar aynasının önüne oturttu ve sırtındaki benin yanına büyük bir ayna tuttu. Julius aynadan dermatoloğa baktı; sarışın, kırmızı suratlı bir adamdı ve uzun, heybetli burnunun üstünde kalın çerçeveli gözlüğü duruyordu. Bob'un, küçükken diğer çocukların onunla nasıl "hıyar burunlu" diye alay ettiklerini anlattığını hatırladı. On yılda fazla bir şey değişmemişti. Julius'un hastası olduğu, her zaman oflayıp puflayarak birkaç dakika geç geldiği zamanlardaki gibi sıkıntılı görünüyordu. Bob hızla mua-

yenehanesine daldığında aklına ilk gelen şey, Çılgın Şapkacı'nın, "Geç, çok önemli bir randevu için çok geç," sözü oluyordu.

Bob kilo almıştı ve boyu da kısaydı. Tam bir dermatolog gibi görünüyordu. Kim uzun boylu bir dermatolog görmüştü ki? Sonra Julius onun gözlerine baktı; endişeli görünüyorlardı ve gözbebekleri irileşmişti.

"İşte yaratık şu..." Bob ucunda silgi olan kalemle, "Sağ kürek kemiğinin altındaki şu düz ben," diye işaret ederken Julius aynadan bakıyordu. Başıyla onayladı.

Bob küçük bir cetvelle benin boyunu ölçüp sözlerine devam etti: "Bir santimetreden küçük bir gölge. Eminim tıp fakültesindeki dermatoloji dersinden ASRÇ pratik yolunu hatırlıyorsunuzdur."

Julius onun sözünü kesti. "Tıp fakültesi dermatoloji dersinden hiçbir şey hatırlamıyorum. Bana bir aptalmışım gibi davran."

"Tamam. ASRÇ. A, asimetri, şuraya bak." kalemiyle lezyonun bir bölümünü gösterdi. "Sırtındaki diğer benler gibi yuvarlak değil. Şunu ve şunu görüyor musun?" Yakındaki iki beni işaret etti.

Julius derin bir nefes alıp gerginliğini azaltmaya çalıştı.

"S, sınırlar. Şimdi şuraya bak. Görmenin zor olduğunu biliyorum." Bob tekrar kürek kemiğinin altındaki beni işaret etti. "Şu üst bölgedeki sınırın ne kadar keskin olduğunu görüyor musun? Ama yan tarafta sınır o kadar açık değil, yalnızca yandaki derinin içinde kaybolup gidiyor. R, renklenme. İşte şurada, açık kahverengi görünüyor. Büyüteçle bakarsam küçük bir miktar kırmızı, biraz siyah, hatta biraz gri görüyorum. Ç, çap. Dediğim gibi belki bir santimetrenin sekizde yedisi kadar.

"Bu iyi bir büyüklük ama ne kadar süredir orada olduğunu tam olarak bilmiyoruz, yani ne kadar hızlı büyüdüğünü. Herb Katz geçen yıl orada olmadığını söylüyor. Son olarak büyüteç altında bakıldığında ortasında ülserleşme olduğuna kuşku yok."

Bob sonunda aynayı bırakıp, “Gömleğini giy Julius,” dedi. Hastası düğmelerini iliklemeyi bitirdikten sonra King, muayenehanedeki küçük tabureye oturup söze başladı: “Şimdi, Julius... Bu konudaki literatürü biliyorsun. Belirtiler ortada.”

“Bir saniye Bob,” diye karşılık verdi Julius. “Önceki ilişkimizin bu işi senin için zorlaştırdığını biliyorum, ama lütfen benden senin işini yapmamı isteme. Bu konuda bir şey bildiğimi düşünme. Şu anda dehşetten paniğe doğru hızla ilerliyorum. Kontrolü ele almanı istiyorum, bana karşı son derece dürüst olmanı ve benimle ilgilenmeni de. Benim senin için yaptığım gibi... Ve Bob, bana bak! Gözlerini öyle kaçırdığın zaman ödüm patlıyor.”

“Haklısın. Özür dilerim.” Bob şimdi doğrudan gözlerine bakıyordu. “Sen benimle çok ilgilendin. Ben de aynı şeyi senin için yapacağım.” Boğazını temizledi. “Tamam, benim klinik izlenimime göre bu bir melanom.”

Julius’un yüzünü buruşturduğunu görünce ekledi: “Öyle bile olsa teşhis çok az şey söyler. Çoğu, bunu unutma, çoğu melanom kolayca tedavi edilir ama bazıları zordur. Patologdan bazı şeyler öğrenmemiz gerekiyor: Bu kesinlikle melanom mu? Öyleyse derinliği ne kadar? Yayılmış mı? Bu yüzden ilk adım biyopsi ve parçayı patoloğa götürmek olacak Burada işimiz biter bitmez lezyonu çıkarması için bir genel cerrahı arayacağım ve işlem sırasında onun yanında olacağım. Sonra patolog lezyonun donmuş bir kesitini inceleyecek ve eğer sonuç negatifse, bu harika. *İşimiz kolay demektir.* Eğer pozitif çıkarsa melanomdur, en şüpheli nodülü çıkaracağız veya eğer gerekirse birkaç nodül rezeksiyonu yapacağız. Hastaneye yatman gerekli değil, bütün işlem cerrahi biriminde yapılacak. Eminim deri nakli gerekmeyecek ve en fazla bir gün işe gidemeyeceksin. Ameliyat yerlerin birkaç gün rahatsızlık verecek. Biyopsiden daha fazla şey öğrenene kadar söylenebilecek başka bir şey yok. Sana istediğin gibi bakacağım. Bu konudaki yargılarıma

güven: böyle yüzlerce vaka gördüm. Tamam mı? Sekreterim bugün zaman, yer ve hazırlık talimatlarıyla ilgili ayrıntılar için seni arayacak. Tamam mı?”

Julius başını evet der gibi salladı. İkisi de ayağa kalktılar.

“Üzgünüm,” dedi Bob. “Seni bu durumdan kurtarmayı çok isterdim ama yapamam.” Okunması gereken belgelerle dolu bir dosya uzattı. “Bunu istemesen de senin durumundaki hastalarım her zaman veririm. Kişiye göre değişiyor. Bazıları bilgiyle rahatlar, diğerleri bilmemeyi tercih ederek muayenehaneden çıkar çıkmaz fırlatıp atar. Umarım operasyondan sonra sana daha neşeli şeyler söyleyebilirim.”

Ama hiçbir zaman neşeli şeyler olmayacaktı, sonraki haberler daha karanlıktı. Biyopsi işleminden üç gün sonra tekrar buluştular. “Bunu okumak ister misin?” diye sordu Bob, elindeki son patoloji raporuydu. Julius’un başını iki yana salladığını görünce raporu gözleriyle tekrar tarayıp söze başladı: “Tamam, şu işi bitirelim. Sana söylemek zorundayım, durum iyi değil. Bu bir melanom ve birkaç... dikkate değer özelliği var. Derin, dört milimetrenin üzerinde, ülserli ve beş pozitif nodül var.”

“Yani? Hadi Bob, lafı dolandırıp durma. Dikkate değer, dört milimetre, ülserli, beş nodül? Açık konuş. Sokaktaki herhangi bir adam mışım gibi konuş benimle.”

“Yani haberler kötü. Büyük bir melanom ve nodüllere yayılmış. Buradaki gerçek tehlike daha uzaklara da yayılmış olması. Ama CT taramasına kadar bunu bilemeyeceğiz. Onun da yarın sekizde yapılması için randevu aldım.”

İki gün sonra konuşmaya kaldıkları yerden devam ettiler. Bob CT taramasının negatif olduğunu söyledi, vücuttaki başka bir yere yayıldığına dair bir bulgu yoktu. Bu ilk iyi haberdı. “Ama öyle bile olsa Julius, bu yine de tehlikeli bir melanom.”

“Ne kadar tehlikeli?” Julius’un sesi titriyordu. “Nasıl bir şeyden söz ediyoruz burada? Hayatta kalma oranı nedir?”

“Bu soruya yalnızca istatistiksel anlamda yanıt verebileceğimi biliyorsun. Herkes farklıdır. Ama istatistikler dört milimetre derinliğindeki beş nodüllü, ülserli bir melanom için beş yıllık hayatta kalma oranının yüzde yirmi beşten az olduğunu gösteriyor.”

Julius başı önde, kalbi deli gibi çarparak, gözlerinde yaşlarla birkaç dakika oturduktan sonra sordu. “Devam et. Açık konuşuyorsun. Hastalarımı ne söyleyeceğimi bilmem gerekiyor. Hastalığımın seyri nasıl olacak? Neler olacak?”

“Kesin konuşmak zor çünkü vücudunun bir yerinde başka bir melanom görünene kadar başka bir şey olmayacak sana. Yeni bir melanom çıktığında, özellikle metastaz yapmışsa seyir hızlı olabilir, belki haftalar ya da aylar. Hastalarına gelince, bunu söylemek çok zor ama önünde en azından bir yıllık sağlıklı bir ömür bulunduğunu düşünmek mantıksız olmaz.”

Julius başını yavaşça salladı ancak bakışlarını kaldırmadı.

“Ailen nerede Julius? Yanında birisini getirsen iyi olmaz mıydı?”

“Karımın on yıl önce öldüğünü biliyorsun. Oğlum Doğu Sahili’nde ve kızım Santa Barbara’da. Onlara henüz hiçbir şey söylemedim, hayatlarını gereksiz bir şekilde bozmanın anlamsız olacağını düşündüm. Yaralarımı kendi mahremiyetim içinde sararım ama eminim kızım hemen gelecektir.”

“Julius, sana bunları söylemek zorunda kaldığım için üzgünüm. Sözlerimi biraz iyi haberle bitireyim. Devam eden bir sürü araştırma var, bu ülkede ve yurtdışında bir düzine oldukça aktif laboratuvar bulunuyor. Bilinmeyen nedenlerle melanom oranı arttı, son on yılda neredeyse ikiye katlandı ve bu çok aktif bir araştırma alanı. Yakında müthiş bir buluş yapılabilir.”

Sonraki haftalarda Julius sersemlemiş bir halde yaşamına devam etti. Hem Yunan hem de Latin dili ve edebiyatı profesörü olan kızı Evelyn derslerini iptal edip birkaç günü onunla geçirmek için hemen yanına geldi. Julius onunla, oğluyla, kız ve erkek kardeşiyle ve yakın arkadaşlarıyla uzun uzun konuştu. Sık sık sabaha karşı üçte çılgınlıklar atarak korku içinde ve nefes almaya çalışarak uyanıyordu. Hastalarıyla randevularını ve terapi grubuyla seanslarını iki haftalığına iptal etti ve saatlerce onlara neyi nasıl söyleyeceğini düşündü.

Aynalar ona hayatının sonuna gelmiş bir adam olduğunu söylemiyordu. Her gün yaptığı beş kilometrelik yürüyüş vücudunu genç ve zinde tutuyordu, bir gram fazlası yoktu. Gözlerinin ve ağzının kenarında birkaç kırışık vardı. Sayıları fazla değildi, babası öldüğünde de hiç kırışığı yoktu. Gözleri yeşildi; Julius bununla her zaman gurur duymuştu. Güçlü ve samimi gözlerdi bunlar. Güvenilebilir, herkesin bakışlarını üzerinde tutabilen gözler. Genç gözler, on altı yaşındaki Julius'un gözleri. Ölmekte olan bu adam ve on altı yaşındaki Julius birbirlerine onlarca yıllık farktan baktılar.

Dudaklarına baktı. Dolgun, arkadaş canlısı dudakları vardı. Şu umutsuz anında bile sıcak bir gülümsemenin kıyısındaki dudaklara benziyorlardı. Zapt olunmaz siyah kıvrıkcık saçları yalnızca şakaklarında hafifçe kırışmıştı. Bronx'ta ergenlik çağında bir delikanlıyken dükkânı, Meyer'in şekerçi dükkânıyla Morris'in kasap dükkânının arasında bulunan beyaz saçlı, kırmızı yüzlü, Yahudi düşmanı yaşlı berber çelik tarakla tarayıp büyük makasla keserken sert saçlarına küfretmişti. Şimdi Meyer, Morris ve berber, hepsi ölmüştü. On altı yaşındaki küçük Julius da ölümün çağrı listesindeydi.

Bir öğleden sonra tıp fakültesinin kütüphanesinde melanom literatürü üzerinde bir şeyler okuyarak konuyla ilgili biraz hâkimiyet hissi kazanmak istedi. Fakat *nafile* olmaktan da kötü bir girişimdi bu. Her şeyi daha da ürkütücü bir hale getirmişti. Julius hastalığının

gerçekten dehşet verici yapısını kavramaya çalışırken melanomu, abanozdan asalağimsi uzun kollarını etinin derinlerine batıran obur bir yaratık olarak düşünmeye başlamıştı. Birdenbire artık üstün hayat tarzına sahip olmadığını fark etmek ne kadar ürkütücüydü. O artık içinde bir asalağın yaşadığı bir alandı. Bir besin madde-siydi, ağızlarını şapırdatar şapırdatar yemek yiyen hücrelerinin baş döndürücü bir süratle çoğaldığı daha uygun bir organizma için bir gıdaydı. Bu, bitişindeki protoplazmaya aniden saldıran ve onu kendisine dâhil eden bir organizmaydı ve hiç kuşkusuz şu anda kan dolaşımında seyretmeleri ve uzak organlarda, belki karaciğerinin tatlı gevrek zemininde veya akciğerlerinin süngerimsi ovalarında koloniler oluşturmaları için hücre yığınları donatıyordu.

Julius okuduklarını bir kenara koydu. Bir hafta geçmişti ve kafasını dağıtan şeyleri bırakmanın zamanı gelmişti. Gerçekte neler olduğuyla yüzleşme vaktiydi. Otur Julies, dedi kendi kendine. Otur ve ölüm üzerine düşün. Böylece gözlerini kapadı.

Demek ölüm sonunda sahneye çıktı, diye düşündü. Ama ne kadar sıradan bir giriş... Perde hıyar burunlu, elinde büyütec ve üzerinde ismi lacivert harflerle göğüs cebine işlenmiş beyaz hastane önlüğü olan tombul bir dermatolog tarafından hızla açılmıştı.

Ya kapanış sahnesi? Büyük olasılıkla o da sıradan olacaktı. Kostümü, sırtında DiMaggio'nun 5 numarasının bulunduğu, kırışık çizgili New York Yankees'in geceliği olacaktı. Ya sahne? Otuz yıldır uyuduğu büyük boy yatağı, kırışık giysileri yatağının kenarındaki sandalyenin üstünde, sıralarının hiç gelmeyeceğinin farkında olmayan okunmamış kitaplar yığını... İnleten, düş kırıklığı yaratan bir son. Görkemli maceralarla dolu hayatının daha fazla... daha fazla bir şeyleri hak ettiğini düşünüyordu ama neyi?

Birkaç ay önce Hawaii tatilinde tanık olduğu bir sahne aklına geldi. Yürüyüş yaparken şans eseri büyük bir Budist inziva merkezine rastlamış ve küçük lav taşlarından yapılmış dairesel bir labirentte

yürüyen genç bir kadın görmüştü. Kadın labirentin ortasına ulaşınca durup uzunca bir süre ayakta meditasyon yapmıştı. Julius'un böylesi dinsel törenlere verdiği otomatik tepki şefkat duyguları içermiyor, genellikle alay etme ile tiksinti arasında bir yere düşüyordu. Ama şimdi meditasyon yapan genç kadını hatırlayınca daha yumuşak duygular hissetmeye başladı. O kadın ve öz farkındalığı sağlayan ama geçici varoluş acısıyla baş etmek için gerekli psikolojik donanımını sağlamayan o tuhaf evrim dönemecinin kurbanları olan diğer bütün insanlara karşı bir şefkat seliydi bu. Ve yıllar, yüzyıllar, bin yıllar boyunca hiç durmadan geçici sonluluk inkârları inşa ettik. İçimizden herhangi biri, kendisiyle birleşip sonsuza dek var olabileceğimiz daha yüksek bir gücü, Tanrı'nın verdiği talimatları, kurulu daha büyük bir tasarımın işaretlerini, ritüel ve törenleri arama işini hiç bitirebilir miydi?

Ancak ölümün görev çizelgesindeki adını düşünen Julius küçük bir törenin o kadar da kötü bir şey olmayabileceğini düşündü. Birden teni dağlanmışçasına kendi düşüncelerinden uzaklaştı. Ömrü boyunca ritüellere duyduğu düşmanlıkla öylesine uyumsuzdu ki bu düşünce. Dinlerin, takipçilerini mantık ve özgürlüklerinden sıyırdığı araçları her zaman küçümsemişti: tören giysileri, tütsü, kutsal kitaplar, büyüleyici kilise müziği, dua çarkları, seccadeler, şallar ve takkeler, piskoposun başlığı ve asası, kutsal ekmekler ve şaraplar, cenaze ayinleri, inip kalkan kafalar ve antik ilahilerle sallanan bedenler... Bunların hepsinin tarihteki en güçlü ve en uzun süreli dolandırıcılık oyununun araç gereci olduğunu düşünürdü; liderlere güç sağlayan ve cemaatin boyun eğme arzusunu tatmin eden bir oyun.

Ama şu anda, ölüm yanında dikilirken Julius bu ateşli karşı çıkışının, yakıcılığını kaybettiğini fark etti. Belki de onun hoşlanmadığı şey *dayatılan* ritüellerdi. Belki biraz kişisel olan yaratıcı bir tören için daha iyi bir sözcük bulunabilirdi. New York'taki büyük

patlamada ölen itfaiyecinin gazetelerde anlatılışı, bulunan her yeni kalıntı yüzeye çıkarılırken ölüye saygı göstermek için durup ayağa kalkılması, şapka çıkarılması onu çok etkilemişti. Ölüye saygı gösterilmesinde ters bir şey yoktu... Hayır, hayır, ölüye değil, ölenin hayatına saygı gösterilmesinde. Yoksa bu saygı göstermekten, kutsamaktan öte bir şey miydi? Bu jest, itfaiyecilerin bu ritüeli, bağlılığı da gösteren bir şey değil miydi? İlişkilerinin, her kurbanla tek bir vücut oluşlarının kabulü değil miydi?

Julius dermatologuyla geleceğini belirleyen bu görüşmeyi yaptıktan birkaç gün sonra psikoterapist arkadaşlarıyla yaptıkları destek grubunda bu bağlılık hissini kişisel olarak tattı. Julius melanom haberini verince doktor arkadaşları şaşkınlıkla kalakaldılar. Onu, içini dökmeye teşvik ettikten sonra her grup üyesi şaşkınlığını ve üzüntüsünü dile getirdi. Julius söyleyecek daha fazla şey bulamadı, diğerleri de öyle.

Birkaç kere birisi konuşmaya kalktı ama sonra vazgeçti. Sanki grup, sözcüklerin gerekli olmadığı, konuşulmayan bir grup olmayı kabul etmişti. Son yirmi dakikada hepsi sessizlik içinde oturdu. Gruplardaki böyle uzun sessizlikler neredeyse kaçınılmaz bir biçimde rahatsız edicidir ancak bu ise farklı, neredeyse rahatlatıcıydı. Julius sessizliğin “kutsal” olduğunu kendine bile itiraf etmeye utanıyordu.

Daha sonra, grup üyelerinin yalnızca üzüntülerini dile getirmeyip aynı zamanda şapkalarını da çıkarıp hazırolda durduklarını, onun hayatına katılıp saygı gösterdiklerini fark etti.

Bunun belki de kendi hayatlarına da saygı göstermenin bir yolu olduğunu düşündü Julius. Başka neyimiz var ki? Varoluşun ve öz farkındalığın bu mucizevi, kutsanmış molalarından başka ne var ki? Eğer bir şeye saygı gösterilecek ve kutsanacaksa o şey bu olmalıydı; paha biçilmez varoluş armağanı. Yaşam sonlu olduğu veya hayatın daha yüce bir amacı ya da derinlere yerleştirilmiş bir tasarımı olmadığı için umutsuzluk içinde yaşamak su katılmadık

nankörlüktü. Her şeye kadir bir yaratıcı hayali kurmak ve hayatımızı sürekli saygı ifadesiyle diz kırmaya adanmak anlamsız görünüyordu. Ve aynı zamanda müsriflikti de: Dünyada halihazırda herkese yetecek çok az sevgi varken neden bütün sevgi, bir fantezi için saçıp savrulacaktı ki? Spinoza ve Einstein'ın çözümünü kucaklamak daha iyiydi: Başını eğ, doğanın zarif yasalarına ve esrarına şapkanı çıkar ve yaşama işine devam et.

Bunlar Julius için yeni düşünceler değildi. Bilincin ve sonluluğunun, solup gidici olduğunun her zaman farkındaydı. Ama bilmek vardı, *bilmek* vardı. Ve ölümün sahnedeki varlığı onu gerçekten bilmeye daha da yaklaştırmıştı. Daha bilge biri haline gelmiş değildi, yalnızca kafasını dağıtan şeylerin (hırs, cinsel tutku, para, saygınlık, takdir, popülerite) ortadan kalkması daha açık bir görüş imkânı sağlıyordu. Bu tür bir tarafsızlık durumu Buddha'nın gerçeği değil miydi? Belki öyleydi ama o, Yunanların yolunu tercih ediyordu: her şeyin orta kararı. Paltolarımızı çıkarıp eğlenceye katılmıyorsa hayat gösterisinin çoğu kaçır. Neden kapanış saatinden önce çıkışa koşalım ki?

Birkaç gün sonra gittikçe azalan panik dalgasının ardından kendini daha sakin hissettiğinde düşüncelerini geleceğe çevirdi. "İyi bir yıl," demişti Bob King, "garantisi yok ama en azından bir yıl sağlığının iyi olacağını ummak mantıksız olmaz." Peki bu yılı nasıl geçirecekti? Karar verdiği bir şey, bu iyi yılı, daha uzun olmadığı için üzülmeyeceği. İyi bir yıla çevirmeyeceği.

Bir gece uyku tutmadı ve biraz rahatlamaya çalışarak huzursuzca kütüphaneyi karıştırdı. Kendi alanında onun şu anki durumuyla uzaktan bile olsa ilişkili, insanın nasıl yaşaması ya da geriye kalan günlerinden nasıl anlam çıkarması konusunda yazılı hiçbir şey

bulamadı. Sonra gözleri, Nietzsche'nin kenarları kıvrılmış *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'üne gitti. Julius bu kitabı çok iyi biliyordu: onlarca yıl önce Nietzsche'nin Freud üzerindeki önemli ama bilinmeyen etkisi üzerine bir makale yazarken iyice incelemişti. *Zerdüşt*, Julius'a göre hayata nasıl hürmet etmek ve onu kutlamak gerektiğini diğer bütün kitaplardan daha iyi öğreten cesur bir kitaptı. Evet, kilit nokta bu kitap olabilirdi. Sistemantik olarak okuyamayacak kadar heyecanlanarak sayfaları rastgele çevirdi, altını çizdiği bazı satırları okudu.

“*Oldu’yu, ben öyle istedim’e çevirmek. Tek başına buna kurtulma derim.*”

Julius, Nietzsche'nin sözlerini hayatını seçmesi gerektiği şeklinde anladı. Hayat tarafından yaşanmak yerine hayatı yaşamak zorundaydı. Başka bir deyişle kaderini sevmeliydi. Ve diğer her şeyin üstünde, Zerdüşt'ün, yaşadığımız hayatı sonsuzluk boyunca tekrar tekrar yaşamak isteyip istemeyeceğimize dair sürekli sorduğu bir soru vardı. İlginç bir düşünce deneyimiydi bu fakat düşündükçe soru ona daha fazla rehberlik sağlıyordu: Nietzsche'nin bize verdiği mesaja göre hayatımızı o şekilde yaşamalıydık ki aynı hayatı sonsuza dek yaşamak isteyelim.

Sayfaları karıştırmaya devam etti ve fosforlu pembeyle üstünü çizdiği iki pasajda durdu: “Hayatınızı mükemmel hale getirin. Doğru zamanda ölün.”

Bu onu can evinden vurdu. Hayatı sonuna kadar yaşa ve ondan sonra, ancak ondan sonra öl. Geride yaşanmamış bir şey bırakma. Julius, Nietzsche'nin sözlerini sıklıkla Rorschach incelemesine benzetirdi; o kadar çelişkili bakış açıları verirdi ki bu sözler, onlardan ne çıkaracağını okurun zihinsel durumu belirlerdi. Şimdi o da bambaşka bir zihinsel durumla okuyordu. Ölümün varlığı, farklı ve daha aydınlanmış bir okuma sağlıyordu. Birbiri ardına her sayfada daha önce takdir etmediği panteistik bağlantıların kanıtlarını gördü.

Zerdüşť yalnızlığı ne kadar övse, hatta göklere de çıkarsa, büyük düşünceleri ortaya çıkarmak için yalnızlığı istese de diğerlerini sevmeye ve yükseltmeye, kendilerini mükemmelleştirmeleri ve aşmaları için onlara yardım etmeye, olgunluğunu paylaşmaya kendini adanmıştı. *Olgunluğunu* paylaşmak; bu da onu can evinden vurdu.

Zerdüşť'ü yerine koyan Julius karanlıkta oturup Golden Gate Köprüsü'nden geçen arabaların ışıklarına bakarken, Nietzsche'nin sözlerini düşünmeye ve her şeyi yerli yerine koymaya çalıştı. Birkaç dakika sonra Julius *ayıldı*. Ne yapacağını ve son yılını nasıl geçireceğini bulmuştu. *Tıpkı önceki yıl yaşadığı gibi yaşayacaktı; ondan önceki ve ondan önceki yıl yaşadığı gibi*. Terapist olmayı seviyordu; başkalarıyla bağlantı kurmayı ve onların içlerinde bir şey canlandırmalarına yardım etmeyi de. Belki işi, karısıyla olan kayıp bağlantısının yüceltilmesiydi; belki yardım ettiklerinin alkışlamasına, onayına ve minnettarlığına ihtiyacı vardı. Öyle bile olsa, karanlık dürtüler rollerini oynasalar da yaptığı iş için müteşekkirdi.

Dosya dolaplarının sıralandığı duvara gidip uzun zaman önce gördüğü hastalarının dosyalarıyla ve ses bantlarıyla dolu çekmeceyi açtı. İsimlere baktı; her dosya bir zamanlar bu odada oynanan üzücü insan dramının bir anıtıydı. Dosyaları tararken yüzlerin çoğu hemen aklına geldi. Diğerleri solmuştu ama birkaç paragraf okuyunca yüzler hemen gözünün önünde canlandı. Birkaç tanesini gerçekten unutmuştu, yüzleri ve hikâyeleri sonsuza dek yok olmuştu.

Çoğu terapist gibi Julius da terapi alanındaki aralıksız saldırılara karşı kendini kapatamıyordu. Saldırıları pek çok yönden geliyordu: ilaç şirketlerinden, ilaçların ve kısa terapilerin etkinliğini doğrulamak için düzenlenen yüzeysel araştırmaları destekleyen kontrollü bakımdan, terapistlerle alay etmekten hiç bıkmayan medyadan, davranış bilimcilerden, motivasyon konuşmacılarından, hepsinin hastaların kalbi ve zihni için rekabet ettiği bir yığın yeni çağ şifacılarından ve mezheplerden... Ve kuşkusuz içeriden de şüpheler

gelişiyordu. Artan bir sıklıkla rapor edilen olağanüstü moleküler nörobiyolojik keşifler, en deneyimli terapistin bile işinin uygunluğundan kuşkulanmasına yol açıyordu.

Julius da bu saldırılara karşı bağışık değildi ve terapisinin etkinliğiyle ilgili kuşkular sık sık onun da aklına geliyordu. Ama bu kuşkuları yatıştırıp kendini rahatlatıyordu. Elbette verimli bir şifacıydı o. Elbette hastalarının çoğu, hatta belki de hepsi için değerli bir şey sunuyordu.

Ama şüphe şeytani, zaman zaman varlığını gösteriyordu: *Hastalarına gerçekten ama gerçekten yardımcı oldun mu? Belki de zaten kendi kendine iyileşecek hastaları seçmeyi öğrendin.*

Hayır. Yanlış! Her zaman zorlu işleri üstlenen ben değil miydim?

Hah, senin de sınırların var! En son ne zaman sınırlarının ötesine geçtin? Ne zaman sınır kişilik bozukluğu olan, rezillikler çıkaran bir hastayı terapiye aldın? Ya da ciddi seviyedeki bir şizofreni ya da çift kutuplu hastayı?

Eski dosyaları taramaya devam eden Julius, terapi sonrasında ne kadar çok bilgi aldığını görüp şaşırırdı. Bu bilgileri hastaların takip ya da “ayar” ziyaretlerinde, hastalarla tesadüfen karşılaşmalarında veya eski hastaların kendisini tavsiye ettikleri yeni hastalardan alıyordu. Ama yine de onlar için kalıcı bir fark yaratmış mıydı? Belki aldığı sonuçlar kısa zamanda silinip yok olacaktı. Belki başarılı hastalarının çoğu yeniden hastalanmıştı ve sırf iyilikseverliklerinden bu bilgiyi ondan gizliyorlardı.

“Kurtulmuş” damgasına henüz hazır olmayan başarısızlıklarını da fark ettiğini söylerdi her zaman kendi kendine. Dur bir dakika, dedi içinden. Kendini biraz rahat bırak Julius. Onların gerçekten başarısızlık olduğunu nereden biliyorsun? Ya da *kalıcı* başarısızlıklar olduklarını... Onları bir daha görmedin ki. Bazı çiçeklerin geç açtığını hepimiz biliriz.

Gözleri Philip Slate’in kalın dosyasına gitti. Başarısızlık mı istiyorsun, dedi kendi kendine. İşte sana başarısızlık. Hem de bi-

rinci sınıfından. Philip Slate. Aradan yirmi yıldan fazla zaman geçmişti ama Philip Slate'in hayali hâlâ canlıydı. Geriye doğru düz taranmış açık kahverengi saçları, ince zarif burnu, soyluluğa işaret eden çıkık elmacık kemikleri ve Karayip sularını hatırlatan parlak yeşil gözleri... Philip'le yaptığı seanslarda her şeyden nasıl tiksindiğini çok iyi hatırlıyordu. Bir şey hariç; onun yüzüne bakmaktan aldığı zevk.

Philip Slate kendine o kadar yabancılaşmıştı ki dönüp içine bakmayı hiç düşünmüyor, hayatın yüzeyinde kaymayı tercih ediyor ve bütün yaşam enerjisini zinaya adıyordu. Güzel yüzü sayesinde bulunduğu gönüllülerin sonu gelmiyordu. Julius, Philip'in dosyasını tararken başını iki yana salladı. Üç yıl boyunca süren seanslar, tüm o destek ve ilgi hiçbir ilerleme sağlayamamıştı. Şaşırtıcıydı bu. Belki de zannettiği gibi iyi bir terapist değildi.

Dur bakalım, hemen sonuca varma, dedi kendi kendine. Hiçbir şey almadıysa bu Philip neden üç yıl boyunca terapiye devam etti? Neden onca parayı bir hiç uğruna harcadı? Ve Tanrı biliyor ya, Philip para harcamaktan nefret ediyordu. Belki de o seanslar Philip'i değiştirmişti. Belki o geç açan bir çiçekti terapistin sağladığı besini sindirmek için zamana ihtiyacı olan, terapistin verdiği iyi şeyleri bir kemik gibi saklayıp daha sonra özel olarak kemirmek için eve götüren hastalardan biriydi. Julius çok rekabetçi oldukları için iyileştiklerini gizleyen hastalar olduğunu biliyordu çünkü terapistte kendilerine yardımcı olduğu tatminini (ve gücünü) vermek istemiyorlardı.

Philip Slate bir kez girdikten sonra Julius onu aklından atamadı. Orada kendine bir oyuk açıp kök salmıştı, tıpkı melanom gibi. Philip'le yaşadığı başarısızlık, terapideki bütün başarısızlıklarını somutlaştıran bir sembol haline gelmişti. Philip Slate vakasında garip bir şey vardı. Bütün o gücünü nereden almıştı bu vaka? Julius dosyayı açıp yirmi beş yıl önce yazdığı ilk nota baktı.

PHILIP SLATE - 11 Aralık 1980

26 yaşında, bekâr, DuPont'ta çalışan beyaz bir kimyager. Yeni böcek ilaçları geliştiriyor. Çarpıcı derecede yakışıklı, özensiz giyinmiş ama asil bir havası var, resmî, kaskatı oturuyor, çok az hareket ediyor, duygu ifadesi yok, ciddi, hiç mizah yok, gülümseme ya da sırıtma yok, tamamen işe yönelik, sosyal becerileri yok. Dâhiliyecisi Dr. Wood tarafından gönderilmiş.

EN ÖNEMLİ YAKINMASI: “Cinsel dürtülerim tarafından isteğim dışında yönlendiriliyorum.”

Neden şimdi? Bir hafta önceki “bardağı taşıran son damla” olayını ezberlemiş gibi anlattı.

“Mesleki bir toplantı için uçakla Chicago’ya gittim, uçaktan indim, en yakındaki telefonda o gece için bir cinsel ilişki ayarlamak üzere Chicago’da bulunan kadınlar listemi aramaya başladım. Şansım yaver gitmedi! Hepsi meşguldü. Elbette meşgul olacaklardı, cuma akşamıydı. Chicago’ya geleceğimi biliyordum; onları birkaç gün hatta haftalar öncesinden arayabilirdim. Defterimdeki son numarayı aradıktan sonra telefonu kapatıp kendi kendime, “Tanrı’ya şükür, şimdi kitap okuyup iyi bir gece uykusu çekebilirim ki en başından beri yapmak istediğim de bu zaten,” dedim. Hasta bu sözün, bu paradoksun “en başından beri yapmak istediğim de bu zaten” lafının bütün hafta peşini bırakmadığını ve terapiye girmek istemesi için en önemli neden olduğunu söylüyor. “Terapide bu konuya odaklanmak istiyorum,” diyor. “Eğer istediğim buysa, yani okumak ve iyi bir gece uykusu çekmekse Dr. Hertzfeld, o zaman söyler misiniz bana, bunu neden yapmıyorum?”

Yavaş yavaş Philip Slate'le yaptığı çalışmanın ayrıntıları aklına gelmeye başladı Julius'un. Philip kendisini entelektüel açıdan etkilemişti. İlk görüşmeleri sırasında psikoterapiyle ilgili bir makale üzerinde çalışıyordu ve Philip'in sorusu (*gerçekten yapmak istediğim şeyi neden yapamıyorum?*) makalenin büyüleyici başlığıydı. Ve her şeyin ötesinde Philip'in olağanüstü değişmezliğini hatırlıyordu: üç yıldan sonra hiç dokunulmamış ve değişmemiş olarak kalmıştı ve her zamanki gibi cinsel dürtüleriyle hareket ediyordu.

Philip Slate'e ne olmuştu? Yirmi iki yıl önce terapiyi birdenbire bıraktığından beri ondan haber almamıştı. Julius yine hastasına bir yararının dokunup dokunmadığını merak etti. Birden bunu öğrenmek zorunda olduğunu düşündü; konu ona hayat memmat meselesi gibi görünmeye başlamıştı. Telefonu açıp 411'i çevirdi.

Cinsel birleşmedeki esrime hali.

İşte bu! Her şeyin gerçek özü ve nüvesi bu, varoluşun amacı ve hedefi.²

2

“Merhaba, Philip Slate’le mi görüşüyorum?”

“Evet, ben Philip Slate.”

“Ben Dr. Hertzfeld. Julius Hertzfeld.”

“Julius Hertzfeld.”

“Geçmişten bir ses.”

“Derin geçmişten... Buzul çağından... Julius Hertzfeld. İnanamıyorum, ne kadar oldu? En azından yirmi yıl. Bu telefonun nedeni nedir peki?”

“Şey... Philip, faturan için arıyorum. Son görüşmemizin ücretini ödememişsin sanırım.”

“Ne? Hangi son görüşme? Ben eminim ki...”

“Şaka yapıyorum Philip. Özür dilerim, bazı şeyler hiç değişmiyor... Bu yaşlı adam hâlâ keyifli ve zapt edilemez durumda. Ama şimdi ciddileşeceğim. Aramamın nedeni özetle şöyle: Bazı sağlık problemlerim var ve emekliliği düşünüyorum. Bu kararı verirken eski hastalarımın görüşme konusunda karşı konulmaz bir istek duydum, sırf bir takip çalışması yapmak ve merakımı tatmin

2 Arthur Schopenhauer, *Manuscripts Remain in Four Volumes*, ed. Arthur Hübscher, çev. E.F.J. Payne (Oxford, Berg Publishers, 1988-90), cilt 3, s. 262 /§ 111.

etmek için. Eğer istersen sonra daha fazla şey de açıklarım. Ve... sorum şu: Benimle buluşmak ister miydin? Bir saatliğine konuşmak için. Terapimiz konusunda konuşuruz ve bana sonrasında olanları anlatırsın. Benim için ilginç ve aydınlatıcı bir görüşme olacak. Kimbilir, belki senin için de öyle olur.”

“Eee... bir saat. Tabii. Neden olmasın? Ücret olmayacak herhalde.”

“Sen benden bir ücret istemediğin sürece hayır, şimdi ben senin zamanını istiyorum. Bu hafta içinde bir tarihe ne dersin? Mesela cuma öğleden sonra.”

“Cuma? Tamam. Olur. Saat birde sana bir saat ayırıyorum. Hizmetlerim için ücret istemeyeceğim ama bu sefer benim ofisimde buluşalım. Union Caddesi’ndeyim, dört yüz otuz bir, Union. Franklin’e yakın. Bina rehberinde numarama bakarsın, Dr. Slate olarak geçiyor. Ben de terapistim.”

Julius telefonu kapatırken ürperdi. Koltuğunu çevirip Golden Gate Köprüsü’nü görmek için başını eğdi. Bu telefon görüşmesinden sonra güzel bir şeyler görmeye ihtiyacı vardı. Ve ellerinde sıcak bir şey hissetmeye. Lületaşından yapılmış piposunu Türk tütünüyle doldurdu, kibritle yakıp bir nefes çekti.

Ah Tanrım, diye düşündü Julius, bu Türk tütününün topraksı tadı, tatlı ve keskin kokusu dünyadaki başka hiçbir şeye benzemiyor. Bu kadar yıldır içmediğine inanamıyordu Julius. Hayallere dalıp sigarayı bıraktığı günü düşündü. Yirmi yıl geçmiş olmalıydı çünkü kapı komşusu diş hekimini ziyaretinden hemen sonra bırakmıştı ve yaşlı Dr. Denboer öleli yirmi yıl olmuştu. Yirmi yıl nasıl geçmiş olabilirdi? Julius onun uzun, Hollandalı yüzünü ve altın çerçeveli gözlüklerini hâlâ net bir şekilde görebiliyordu zihninde. Yaşlı Denboer yirmi yıldır toprağın altındaydı. Ve Julius ise hâlâ toprağın üzerindeydi. En azından şimdilik.

“Damağındaki bu kabarcık...” demişti Dr. Denboer başını hafifçe iki yana sallayarak, “endişe verici görünüyor. Biyopsi gerekecek.” Ve o biyopsinin sonucu negatif çıkmış olsa da Julius’un dikkatini çekmişti. Çünkü tam o hafta akciğer kanserinden ölen sigara tiryakisi tenis arkadaşı Al’in cenaze törenine gitmişti. O sırada Freud’un doktoru Max Schur’un yazdığı, Freud’un, sigaranın neden olduğu kanserinin yavaş yavaş damağını, çenesini ve sonunda hayatını nasıl yiyip bitirdiğini anlattığı *Freud, Yaşamak ve Ölmek* adlı kitabı okuyor olması da durumu daha kötüleştirmişti. Schur, Freud’a zamanı geldiğinde ölmesine yardım edeceğine söz vermişti ve sonunda Freud ona acının artık devam etmesinde bir anlam bırakmayacak kadar büyük olduğunu söylediğinde Schur sözünün eri olduğunu göstermiş ve ona ölümcül dozda morfin enjekte etmişti. İşte doktor dediğin böyle olurdu. Bugünlerde Schur gibi birini nerede bulabilirdiniz ki!

Yirmi yıl boyunca tütün kullanmamış, yumurta, peynir ve hayvansal yağ yememişti. Sağlıklı ve mutlu bir perhizciydi. Şu kahrolası fiziksel muayeneye kadar. Artık her şeye izin vardı: sigara, dondurma, pastırma, yumurta, peynir... her şey. Artık bunların ne anlamı vardı ki? Herhangi bir şeyin anlamı kalmış mıydı? Gelecek yıl Julius Hertzfeld toprağın altında olacaktı, molekülleri dağılacak, bir sonraki görevlerini beklemeye başlayacaklardı. Er ya da geç birkaç milyon yıl sonra bütün güneş sistemi de mahvolacaktı.

Keder perdesinin indiğini hissedince dikkatini hemen Philip Slate’le yaptığı telefon konuşmasına çevirdi. Philip bir terapistti, öyle mi? Bu nasıl olabilirdi? Philip’in soğuk, ilgisiz ve başkalarından bihaber olduğunu hatırlıyordu ve telefon görüşmesinden de anladığı kadarıyla hâlâ aynıydı.

Julius piposundan bir nefes çekip sessiz bir hayretle başını iki yana salladı, Philip’in dosyasından ilk seansa ait notlarını okumaya devam etti.

MEVCUT HASTALIĞI: On üçünden beri cinsel dürtüleriyle hareket ediyor, ergenlik boyunca, bugüne kadar devam eden zorlantılı mastürbasyon. Bazen günde dört beş kez kafası sürekli seksle meşgul, biraz huzur bulmak için mastürbasyon yapıyor. Hayatının büyük bir bölümü seks takıntısıyla geçmiş, kadınların peşinde koşarak harcadığım zaman içinde felsefede, Mandarin Çincesinde ve astrofizikte doktora yapabildim, diyor.

İLİŞKİLER: Yalnız biri. Küçük bir dairede köpeğiyle yaşıyor. Erkek arkadaşı yok. Sıfır. Geçmişteki tanıdıklarıyla da lise-den, üniversiteden, ilkokuldan bir bağlantısı yok. Olağandışı derecede yalnız. Bir kadınla hiç uzun süreli ilişkisi olmamış, bilinçli olarak sürekli ilişkilerden kaçınıyor, tek gecelik ilişkileri tercih ediyor, bazen bir kadını bir ay görüyor, genellikle kadınlar ilişkiyi bitiriyor. Ya ondan daha fazla şey istiyorlar ya da kullanılmaya kızıyorlar ya da başka kadınlarla görüşmesine öfkeleniyorlar. Yeniliği arzuluyor, cinselliğin peşinden gitmek hoşuna gidiyor ama hiç tatmin olmuyor, bazen kadın bulmak için seyahat ettiği oluyor, seksten sonra kadından hemen kurtuluyor ve yeni ava çıkıyor. Sevgililerinin kaydını, bir skor cetveli tutuyor, son on iki ayda doksan farklı kadınla ilişki kurmuş. Bütün bunları ifadesiz bir şekilde söylüyor, utanç yok, böhürlenme yok. Akşam yalnız kalırsa kaygılanıyor ama seks onda Valium etkisi yapıyor. Seksten sonra o gece kendini huzurlu hissediyor ve rahatça bir şeyler okuyabiliyor. Eşcinsel etkinlikleri ya da fantezileri yok.

MÜKEMMEL AKŞAM TANIMI? Erkenden dışarı çıkıyor, barda bir kadın buluyor, yatıyor (tercihen akşam yemeğinden önce), kadından olabildiğince çabuk kurtuluyor, tercihen ona yemek ısmarlamak zorunda kalmadan ama genellikle bunu yapmak zorunda kalıyor. Yatmadan önce kitap okumak için olabildiğince bol zamanının olması onun için önemli. Tele-

vizyon ya da film seyretmiyor, sosyal hayatı ve yaptığı bir spor yok. Tek eğlencesi okumak ve klasik müzik dinlemek. Doymak bilmez bir klasik müzik, tarih ve felsefe meraklısı. Romanlarla ve güncel kitaplarla ilgilenmiyor. Şu anki ilgi alanlarını oluşturan Zenon ve Aristarchus hakkında konuşmaktan hoşlanıyor.

GEÇMİŞİ: Connecticut'ta büyümüş, tek çocuk, üst orta sınıftan. Babası, Philip on üç yaşındayken intihar eden bir yatırım bankacısı. Babasının intiharının ardındaki koşulları ya da nedenleri bilmiyor, annesinin sürekli eleştirileri yüzünden bu sürecin hızlanmış olabileceğine dair belli belirsiz fikirleri var. Çocukluk amnezisi var, ilk birkaç yılıyla ilgili çok az şey hatırlıyor ve babasının cenazesi konusunda aklında hiçbir şey yok. Philip yirmi dört yaşındayken annesi yeniden evlenmiş. Okulda yalnız birisiymiş, fanatik bir şekilde derslerine gömmülmüş, hiç yakın arkadaşı olmamış ve on yedisinde Yale'e başladığından beri ailesiyle bağlarını kesmiş. Annesiyle yılda bir iki kez telefonla görüşüyor. Üvey babasıyla hiç tanışmamış.

İŞ: Başarılı bir kimyager. DuPont için yeni hormonal bazı böcek ilaçları geliştiriyor. Tipik bir sekiz-beş çalışanı, alanı konusunda hiçbir tutkusu yok, kısa bir süre önce işinden sıkılmaya başlamış. Alanındaki araştırmaları takip ediyor ama asla iş saatleri dışında değil. Yüksek gelirinin yanı sıra değerli hisse senedi seçenekleri var. Tam bir istifçi, malvarlığının listesini çıkarmaktan ve yatırımlarını yönetmekten çok hoşlanıyor. Öğle yemeklerini yalnız yiyip borsa araştırmalarını inceliyor.

İZLENİMLER: Şizoid, cinsel zorlantılı, çok uzak ve bana bakmayı reddediyor. Bakışlarıma bir kez olsun karşılık vermedi. Aramızda kişisel bir bağ kurulduğunu hissetmedim. Bireylerarası ilişkiler konusunda hiçbir fikri yok, benimle ilgili ilk izlenimleri konusundaki sorularıma şaşkın bir bakışla karşılık verdi, Katalanca ya da Swahili dili konuşuyormuşum gibi. Asabi

görüniyor ve onun yanında kendimi huzursuz hissediyorum. Kesinlikle mizah duygusu yok. Sıfır. Oldukça zeki, iğneli sözlerle konuşuyor ve çalışmamı zorlaştırıyor. Terapinin maliyeti konusunda bir hayli endişeli (oysa kolayca karşılayabilir). Ücret indirimi talep etti, reddettim. Birkaç dakika geç başlamam yüzünden mutsuz göründü ve tam karşılık alabilmesi için bu süreyi seansın sonuna ekleyip eklemeyeceğimi sormaktan çekinmedi. Bir seansı iptal ettirmek ve ücret ödememek için ne kadar önceden haber vermesi gerektiğini iki kez sordu.

Dosyayı kapatan Julius şöyle düşündü: *Şimdi aradan yirmi beş yıl geçti ve Philip bir terapist oldu. Dünyada bu iş için daha uygunsuz biri olabilir mi? Telefonda hâlâ aynı gibi geldi bana: hâlâ hiç mizah duygusu yok, hâlâ para takıntıları var (belki fatura konusunda o şakayı yapmamalıydım). Mizah duygusu olmayan bir terapist? Ve bu kadar soğuk... Bir de onun ofisinde buluşma konusundaki o huysuz ricası. Julius yeniden ürperdi.*

Hayat berbat bir şeydir. Hayatımı onu düşünerek geçirmeye karar verdim.³

3

Union Caddesi güneşli ve neşeliydi. Prego, Beetlenut, Exotic Pizza ve Perry's'in kalabalık kaldırım masalarından çatal bıçak sesleri ve hareketli öğle yemeği sohbetleri yükseliyordu. Parkmetrelere bağlanmış olan şeffaf mavi ve mor renkli balonlar hafta sonu kaldırım satışları reklamını yapıyordu. Ama Julius, Philip'in ofisine doğru yürürken restoranlara ya da yaz mevsiminden kalma giysilerin yığıldığı açık hava tezgâhlarına bakmıyordu bile. Sevdiği mağazaların vitrinlerinde oyalanmadı, ne Morita'nın antik Japon mobilyasında ne Tibet dükkânında ne de önünden her zaman hayranlıkla geçtiği canlı renklerle fantastik bir kadın savaşçının resmedildiği on sekizinci yüzyıl çatı kiremitlerinin yer aldığı Asya Hazinelelerinde durdu.

Öldüğü düşüncesi aklından çıkmıştı. Philip Slate'le ilgili bilmeceler, dikkatini o rahatsız edici düşüncelerden uzaklaştırıyordu. Önce bellek bilmecesi ve neden Philip'i bu kadar ürkütücü bir açıklıkla hatırlayabildiği sorusu vardı. Philip'in yüzü, adı, hikâyesi bunca yıldır nerede gizleniyordu? Philip'le yaşadığı bütün deneyi-

3 Ed. Eduard Grisebach, *Schopenhauer's Gespräche und Selbstgespräche* (Berlin: E. Hofmann, 1898), s. 3

min anısının nörokimyasal olarak beyin kabuğunda bir yerlerde saklandığı gerçeğini aklından çıkarması zordu. Büyük olasılıkla Philip birbirine bağlı nöronlardan oluşan o karmaşık “Philip” ağında yaşıyordu, doğru nöron aktarıcılarca uyarıldığında harekete geçecek ve Philip’in hayalini görsel korteksindeki hayaleti andıran perdeye yansıtacaktı. Zihninde mikroskobik bir sinema makinisti bulunduğunu düşünmenin ürpertici olduğunu fark etti Julius.

Ve daha ilginç olan bilmece, neden Philip’i yeniden ziyaret etmek istediğiydi. Bütün hastalarının arasından, derin bellek deposundan çıkması için neden Philip’i seçmişti? Bunun nedeni yalnızca terapinin ümitsiz derecede başarısız olması mıydı? Kuşkusuz bundan fazlası söz konusuydu. Ne de olsa yardımcı olamadığı başka pek çok hastası vardı. Ama başarısızlıklarının yüzleri ve isimlerinin çoğu hiçbir iz bırakmadan kaybolmuştu. Belki bunun nedeni, o kişilerin terapiyi çok çabuk bırakmış olmalarıydı; Philip terapiye gelmeye devam eden sıradışı bir başarısızlıktı. Tanrım, nasıl da devam etmişti terapiye! Düş kırıklığı yaratan üç yıl boyunca hiçbir seansı kaçırmamıştı. Bir dakika bile geç kalmamıştı çünkü parasını ödediği tek dakikayı bile kaçıramayacak kadar cimriydi. Ve sonra bir gün bir seansın sonunda hiçbir uyarıda bulunmadan, geri dönüşü olmayan bir şekilde bunun son seans olduğunu söylemişti.

Philip terapiye son verdikten sonra bile Julius onun hâlâ tedavi edilebilir olduğunu düşünüyordu ama o zaten her zaman herkesin tedavi edilebilir olduğunu düşünme yanlısıydı. Neden başarısız olmuştu peki?

Philip problemleri üzerine konuşma konusunda ciddiye; meydan okuyucuydu, akıllıydı ve çarpıcı bir zekâyâ sahipti. Ama çok sevimsizdi. Julius hoşlanmadığı bir hastayı nadiren kabul ederdi ama Philip’ten hoşlanmamasının kişisel bir şey olmadığından emindi: ondan *kimse* hoşlanmazdı. Hayatı boyunca arkadaşı olmadığı düşünülürse...

Philip'ten hoşlanmamasına rağmen onun sunduğu entelektüel bilmeceyi seviyordu. En büyük şikâyeti (Neden gerçekten istediğim şeyi yapamıyorum?) irade felci konusunda büyüleyici bir örnekti. Terapi Philip için yararlı olmasa da Julius'un yazılarını kolaylaştırmıştı ve seanslarından çıkan pek çok fikir, ünlü "Terapist ve İstenç" adlı makalesine ve *Dilemek, İstemek ve Harekete Geçmek* isimli kitabına girmişti. Belki Philip'i sömürmüş olabileceği düşüncesi zihninde yanıp söndü. Belki şu anda, bağılılık hissi artmışken kendini kurtarabilir, daha önce başarısız olduğu şeyi başarabilirdi.

Union Caddesi, dört yüz otuz bir numara mütevazı sıvalı, iki katlı bir köşe binasıydı. Girişteki küçük holde bulunan rehberde Philip'in adını buldu: "Dr. Philip Slate, Felsefi Danışmanlık". Felsefi danışmanlık mı? Bu da neydi böyle? Homurdandı, sırada berberlerin berberlik terapisi sunması, manavların bakla danışmanlığı reklamı yapması vardı herhalde. Merdivenleri çıkıp zile bastı.

Bir vızıltının ardından kapı klik sesiyle açıldı. Julius, yalnızca itici, siyah deri bir kanepenin bulunduğu çıplak duvarlı minik bekleme odasına girdi. Philip birkaç adım ötede, ofisinin eşiğinde ayakta duruyordu. Yaklaşmaksızın Julius'a içeri girmesini işaret etti. Sıkması için elini de uzatmadı.

Julius, Philip'in görüntüsünü belleğindekiyle karşılaştırdı; birbirine çok yakındı. Son yirmi beş yılda gözlerin etrafındaki yumuşak kırışıklar ve boyundaki hafif tombulluk hariç pek bir şey değişmemişti. Açık kahverengi saçları hâlâ geriye doğru taralıydı, yeşil gözleri hâlâ dikkatli, hâlâ kaçamak bakıyordu. Julius birlikte geçirdikleri onca yıl boyunca bakışlarının ne kadar nadir buluştuğunu hatırladı. Philip ona, kendisi ve arkadaşları telaşla sınavda çıkabilecek her şeyi not etmeye çalışırken hiç not tutmayan aşırı derecede kendine güvenli öğrencileri çağırıyordu.

Julius, Philip'in ofisine girerken içerideki yalın mobilyalar konusunda ciddiyetsiz bir espri yapmayı düşündü; çizik içinde da-

ğınık bir masa, iki rahatsız görünümlü, birbirinin aynı olmayan sandalye ve duvardaki tek bir diploma. Ama bunu yapmamanın daha iyi olacağını düşünerek Philip'in gösterdiği koltuğa oturdu, onun konuşmaya önderlik etmesini bekledi.

"Eh, uzun zaman oldu. Gerçekten uzun." Philip resmî, profesyonel bir ses tonuyla konuşuyordu ve eski terapistiyle yer değiştirerek görüşmenin idaresini ele alma konusunda herhangi bir endişe belirtisi göstermiyordu.

"Yirmi iki. Kayıtlarıma baktım."

"Peki neden şimdi Dr. Hertzfeld?"

"Bu soru, giriş sohbetini bitirdiğimiz anlamına mı geliyor?" Hayır, Hayır, diye kendini azarladı Julius. Kes şunu! Philip'in mizah duygusu olmadığını unutuyordu.

Philip tedirgin görünmüyordu. "Basit bir görüşme tekniği Dr. Hertzfeld. Alışılmış yöntemi biliyorsunuz. Bir çerçeve oluşturalım. Buluşma yerini, zamanı, elli dakikalık psikolojik görüşme saati değil de altmış dakikalık bir süre belirledim ve ücreti ya da ücretin olmayışını zaten belirledik. Bu yüzden bir sonraki adım, amaç ve hedefler. Bu seansın sizin adınıza olabildiğince verimli olması için hizmetinizde olmaya çalışıyorum Dr. Hertzfeld."

"Tamam Philip. Bunu takdir ediyorum. Senin, 'Neden Şimdi?' sorun hiçbir zaman kötü bir soru değildir, ben de sürekli kullanırım. Seansa odaklanılmasını sağlar. Hemen işe girişmemizi de. Telefonda söylediğim gibi bazı sağlık sorunları, hem de önemli sağlık sorunları geriye bakmamı, bazı şeyleri değerlendirmemi, hastalarımınla yaptığım çalışmalara yeniden bakmamı sağladı. Belki nedeni benim yaşımdır, ömrümü özetliyorumdur. Benim yaşıma geldiğinde nedenini anlarsın."

"Bu özetleme süreci konusunda senin sözüne güvenmeliyim. Beni ya da herhangi bir hastanı görmek isteme nedenin benim için çok açık değil ve ben, o yönde bir eğilimim olduğunu düşünmü-

yorum. Müşterilerim bana ücretimi ödüyor, ben de karşılığında onlara uzman danışmanlığımı sunuyorum. İşimiz sona eriyor. Ayrıldığımızda iyi karşılık aldıklarını, ben de onlara gerekeni doğru miktarda verdiğimi hissediyorum. Gelecekte ise onları ziyaret etmek isteyeceğimi hayal edemiyorum. Ama şu anda hizmetinizdeyim. Nereden başlayalım?”

Julius karakteristik olarak görüşmelerinde çok az şeyi içinde tutardı. Güçlü yanlarından biriydi bu, insanlar onun doğrudan hedefe yönelmesine güvenirdi. Ama bugün kendini bazı şeyleri saklamaya zorluyordu. Philip’in kabalığı onu şaşırtmıştı ama buraya Philip’e tavsiyede bulunmaya gelmemişti. İsteddiği şey Philip’in birlikte çalışmalarıyla ilgili ne düşündüğünü dürüst olarak anlatmasıydı. Ve Julius, kendisi ve zihinsel durumu hakkında ne kadar az şey söylerse o kadar iyiydi. Eğer Philip onun acısını, anlam arayışını, Philip’in hayatında kalıcı bir rol oynamış olmak için büyük bir özlem duyduğunu öğrenirse iyilikseverliği yüzünden ona istediği onayı verebilirdi. Ya da çelişkili karakteri yüzünden bunun tam tersini de yapabilirdi.

“Öncelikle bana bu şerefi verdiğin ve benimle görüşmeyi kabul ettiğin için teşekkür ederek başlamama izin ver. İşte istediğim şu: öncelikle birlikte yaptığımız çalışmayla ilgili olarak senin görüşün... Terapinin sana nasıl yardımcı oldu ve nasıl olmadı. Ve ikincisi de, ki bu çok zor bir istek, son görüşmemizden bu yana hayatında neler olduğunu öğrenmeyi çok istiyorum. Hikâyelerin sonunu duymak her zaman hoşuma gitmiştir.”

Bu istek onu şaşırttıysa bile Philip bunu belli etmeksizin birkaç dakika gözleri kapalı, parmak uçları birbirine dokunarak sessizce oturdu. Dikkatli, ölçülü bir ses tonuyla söze başladı. “Hikâye henüz sona ermedi, hatta son birkaç yıl içinde hayatımda öyle önemli bir değişiklik oldu ki her şeyin daha yeni başladığını hissediyorum. Ama kronolojiye bağlı kalıp terapimle başlayacağım konuşmaya.

“Kısaca, sizinle yaptığımız terapinin tam bir başarısızlık olduğunu söylemeliyim. Zaman tüketiciydi ve çok pahalı bir başarısızlıktı. Hasta olarak üstüme düşeni yaptığımı inanıyorum. Hatırladığım kadarıyla sizinle tam anlamıyla işbirliği içindeydim, sıkı çalışıyordum, düzenli olarak geliyordum, faturalarımı ödüyordum, rüyalarımı hatırlıyordum, sunduğunuz ipuçlarını takip ediyordum. Bunlara katılıyor musunuz?”

“İşbirliği yapan bir hasta olduğuna mı? Kesinlikle. Daha fazlasını da söyleyebilirim. Senin çok kararlı bir hasta olduğunu hatırlıyorum.”

Yine tavana bakan Philip başıyla onaylayıp sözlerine devam etti: “Hatırladığım kadarıyla size üç yıl boyunca geldim. Ve bu sürenin çoğunda haftada iki kez görüştük. Bu bir sürü saat eder, en azından iki yüz saat. Yaklaşık yirmi bin dolar.”

Julius neredeyse söze atlıyordu. Bir hasta ne zaman böyle bir yorumda bulunsa refleks olarak “kovada bir damla” diye yanıt verirdi. Sonra terapide üzerinde durulan konuların, hastanın hayatında çok uzun süre boyunca sorun yarattığı için bu kadar kolay teslim olmalarının beklenemeyeceğini söyleyerek sözlerine devam ederdi. Kişisel bir bilgi de verip ilk terapi süresinin, eğitimi sırasında aldığı analizin, üç yıl boyunca haftada beş kez olduğunu açıklardı ki bu da yedi yüz saatin üstünde bir süre demekti. Ama Philip şu anda onun hastası değildi ve onu herhangi bir şeye ikna etmek için burada bulunmuyordu. Dinlemek için buradaydı. Sessizlik içinde dudaklarını ısırırdı.

Philip sözlerine devam etti. “Sizinle çalışmaya başladığımda varoluşumun en aşağı noktasındaydım, hatta bir hendekteydim demek daha doğru olur. Kimyager olarak çalışıp böcekleri öldürmek için yeni yollar geliştirişiyordum ama kariyerimden sıkılmaya başlamıştım, hayatımdan, felsefe okumak ve tarihin büyük bilmeceleri üstünde düşünmek haricinde her şeyden sıkılmaya başlamıştım. Ama size geliş nedenim cinsel davranışımı. Bunu hatırlıyorsunuzdur elbet.”

Julius başıyla onayladı.

“Kontrolden çıkmıştım. Tek istediğim seksti. Seksi saplantı haline getirmiştım. Doymak bilmiyordum. O zamanki halim, sürdürdüğüm hayat aklıma geldikçe ürperiyorum. Olabildiğince çok sayıda kadını baştan çıkarmaya çalışıyordum. Cinsel birleşmeden sonra kısa bir an için bu zorlantıdan kurtuluyordum ama hemen ardından arzu tekrar kontrolü ele alıyordu.”

Julius, Philip’in *cinsel birleşme* sözünü kullanışı karşısında gülümsemesini bastırmaya çalıştı. Philip’in adi cinselliğin içinde debelenip sevgi kelimesinden bile kaçındığı o garip paradoksu şimdi hatırlıyordu.

“Yalnızca o kısa süre içinde, cinsel birleşmeden hemen sonra tam olarak uyum içinde yaşayabiliyordum, o zaman geçmişin büyük zihinleriyle bağlantı kurabiliyordum.”

“Aristachus ve Zenon’u hatırlıyorum.”

“Evet, onlar. Ve o zamandan beri pek çok diğerleri de oldu. Ama molalar, zorlantisız geçirdiğim zamanlarım çok kısıydı. Şimdi özgürüm. Şimdi her zaman için daha yüksek bir âlemde yaşıyorum. Ama sizinle olan terapimi anlatmaya devam etmeme izin verin. İlk talebiniz bu değil miydi?”

Julius yine başını sallayarak cevap verdi.

“Terapimize çok bağlı olduğumu hatırlıyorum. Bu da benim için başka bir zorlantı haline gelmişti ama ne yazık ki cinsel zorlantının yerini almamıştı ve nadiren aynı anda var oluyorlardı. Her saati büyük bir hevesle bekliyordum ama hep düş kırıklığıyla sona eriyordu. Yaptıklarımızın çoğunu hatırlamam şu anda zor, sanırım zorlantımı geçmiş hayatıma göre anlamaya çalıştık. Her zaman anlamaya çalışıyorduk. Ama her çözüm bana şüpheli görünüyordu. Hiçbir varsayım iyi ortaya konmuyor, iyi temellendirilmiyordu ve en kötüsü de hiçbirinin zorlantım üzerinde en ufak bir etkisi olmuyordu.

“Ve gerçekten de bir zorlantıydı o. Bunu biliyorum. Davranışımı tek hamlede kesmem gerektiğini de biliyordum. Uzun zamanımı aldı ama sonunda bana nasıl yardım edeceğinizi bilmediğinizi fark ettim ve birlikte yaptığımız çalışmaya olan inancımı yitirdim. İlişkilerimi, diğerleriyle ve özellikle de sizinle olan ilişkilerimi incelemeye çok fazla zaman ayırdığınızı hatırlıyorum. Bu bana hiç mantıklı gelmiyordu. O zaman gelmiyordu, hâlâ da gelmiyor. Zaman geçtikçe sizinle buluşmak bana acı vermeye başladı, gerçekmiş ya da kalıcıymış ya da gerçekte olduğundan, yani *hizmet satın* almaktan farklı bir şeymiş gibi ilişkimizi keşfetmeye devam etmek acı veriyordu.” Philip durup avuç içlerini yukarı doğru çevirerek Julius’a baktı. Sanki, dürüstlük istiyordun işte buldun, der gibiydi.

Julius sersemlemişti. Âdeta başka birinin sesi onun yerine yanıt verdi: “Bu çok dürüstçe, tamam. Teşekkürler Philip. Şimdi hikâyenin geri kalanına gelelim. O zamandan sonra neler oldu sana?”

Philip avuçlarını birbirine bastırdı, çenesini parmak uçlarına dayadı, düşüncelerini toplamak için tavana bakıp sözlerine devam etti, “Şey, bir bakalım. İşimle başlayayım. Böceklerin üretkenliğini engellemek için hormonal etkenler geliştirmedeki uzmanlığımın şirket için etkisi büyüktü ve maaşım artmıştı. Ama kimya beni çok sıkıyordu. Sonra otuz yaşında babamın vesayet altına alınmış parası, süresini doldurdu ve bana teslim edildi. Bu bir özgürlük armağanıydı. Birkaç yıl boyunca yaşayacak kadar param vardı. Ben de kimya dergilerine aboneliğimi iptal ettim, işten çıktım ve dikkatimi hayatta gerçekten istediğim şeye çevirdim, yani bilgeliliğin takibine. Ama hâlâ mutsuzdum, hâlâ kaygılıydım ve cinsel dürtülerimin peşindeydim. Başka terapistler denedim ama hiçbiri sizin ettiğinizden fazla yardım edemedi. Jung üzerine çalışan bir terapist benim psikolojik tedaviden fazlasına ihtiyacım olduğunu söyledi. Benim gibi bir bağımlı için kurtuluş konusunda en iyi umudun ruhsal dönüşüm olduğunu söyledi. Bunun üzerine teo-

lojiyle ilgilendim, özellikle Uzakdoğu fikirleri ve uygulamalarıyla. Bir tek onlar anlamlı geliyordu. Diğer bütün dinsel sistemler, temel felsefi soruları araştırmada yetersiz kalıyor ve Tanrı'yı, gerçek felsefi analizden kaçma yöntemi olarak kullanıyordu. Birkaç hafta meditasyon inzivasına katıldığım bile oldu. Bunu ilgisiz bir şekilde yapmadım. Zorlantımı sonlandırmadı, ama yine de burada önemli bir şey olduğunu hissediyordum. Yalnızca, her ne ise onun için henüz hazır değildim.

“Bu arada, inziva yerindeki zorlama iffetlilik molaları dışında orada bile cinsel ava devam ediyordum. Daha önceki gibi pek çok kadınla seks yaptım, düzinelerce, yüzlercesiyle... Bazen günde iki kez, kadınları bulduğum her yerde ve her zaman; sizi gördüğüm zamanlarda olduğu gibi. Bir kadınla genellikle iki kere olmak üzere seks yapıyor, ardından bir sonrakine geçiyordum. Sonrasında hiç heyecan duymuyordum; şu eski deyişi bilirsiniz: *Aynı kızla yalnızca bir kez ilk kez sevişebilirsiniz.*” Philip çenesini parmak uçlarından kaldırıp Julius'a döndü.

“Bu son söz espriydi Dr. Hertzfeld. Bir keresinde, birlikte olduğumuz zaman içinde bir kez olsun espri yapmamamın dikkate değer olduğunu söylemişsiniz.”

Julius artık hoppalık havasında değildi ama Philip'in küçük esprisinin bir zamanlar kendisinin ona söylediği bir şey olduğunu hatırlamasına rağmen zorla gülümsemeyi başardı. Julius, Philip'in başında büyük bir kurma anahtarı bulunan mekanik bir bebek olduğunu hayal ediyordu. Yeniden kurulma zamanı gelmişti. “Ya sonra ne oldu?”

Tavana bakan Philip sözlerine devam etti. “Sonra bir gün bir karar anıma ulaştım. Hiçbir terapist yardım edemediği için üzgünüm Dr. Hertzfeld, bu sizi de kapsıyor.”

“Bunu anlayabiliyorum,” diye araya girdi Julius, sonra hemen ekledi: “Özür dilemene gerek yok. Yalnızca sorularıma dürüstçe yanıt veriyorsun.”

“Üzgünüm, bunun üstünde çok durmak istememiştim. Devam edecek olursam, yanıt terapi olmadığı için kendimi iyileştirmeye karar verdim. Yaşamış bütün bilgelerin sözlerini özümlediğim bir bibliyo terapi (kitap terapisi) süreci oldu bu. Böylece Sokrates öncesi Yunan felsefesinden başlayıp Popper, Rawls ve Quine’e doğru yükselerek bütün felsefe külliyatını sistematik bir şekilde okumaya başladım. Bir yıllık çalışmanın sonucunda zorlantımda bir düzelme olmadı ama bazı önemli kararlara ulaştım: Doğru yoldaydım ve felsefe benim evimdi. Bu büyük bir adımdı çünkü sizinle dünyanın hiçbir yerinde kendimi evimde hissetmediğimle ilgili konuştuğumuzu hatırlıyorum.”

Julius başını salladı. “Evet, bunu ben de hatırlıyorum.”

“Yıllarımı felsefe okuyarak geçirdiğime göre bu alanı meslek edinebileceğime karar verdim. Param bana sonsuza dek yetmezdi. Bu yüzden Columbia Üniversitesi’nde felsefe doktora programına kaydoldum. Başarılı oldum, yeterli bir tez verdim ve beş yıl sonra felsefe doktoram oldu. Öğretmenlik kariyerine başladım ve sonra... yalnızca birkaç yıl önce uygulamalı ya da benim düşünmeyi tercih ettiğim şekliyle *klinik felsefe*yle ilgilenmeye başladım. Ve bugüne geldim.”

“İyileşmeni anlatmayı bitirmedin.”

“Şey, Columbia’daki eğitimimin yarısında bir terapistle ilişki kurdum, mükemmel bir terapistti ve bana başka kimsenin veremediği bir şey verdi.”

“New York’ta ha? Adı neydi? Hangi enstitüye bağlı?”

“Adı Arthur...” Philip duraksayıp dudaklarında bir gülümseme belirtisiyle Julius’a baktı.

“Arthur mu?”

“Evet, Arthur Schopenhauer, terapistim.”

“Schopenhauer mi? Benimle dalga geçiyorsun Philip.”

“Hiç bu kadar ciddi olmamıştım.”

“Schopenhauer’i biraz tanıyorum: yalnızca kasvetli kötümserliği hakkındaki klişeleri biliyorum. Adının terapi bağlamında anıldığını hiç duymadım. Sana nasıl yardımcı oldu? Ne...”

“Sözünü kesmeyi istemezdim Dr. Hertzfeld ama sırada bir hastam var ve geç kalmayı hâlâ sevmiyorum, bu hiç değişmedi. Lütfen bana kartınızı verin. Başka bir zaman size onun hakkında daha fazla şey anlatırım. Tam bana göre bir terapistti. Hayatımı, dâhi Arthur Schopenhauer’e borçlu olduğumu söylerken abartmıyorum.”

Yetenek başkalarının ulaşamadığı hedefi vuran nişancı gibidir; dâhi ise başkalarının göremediği bir hedefi vuran bir nişancı.⁴

4

1787 - Dâhi: Fırtınalı Başlangıç ve Hatalı Çıkış

Fırtınalı Başlangıç - Fırtına başladığında, dâhi yalnızca on santim uzunluğundaydı. 1787 Eylül’ünde etrafını saran amniyon denizi çalkalandı, onu bir ileri bir geri fırlattı ve rahim sahiliyle olan kırılgan bağlantısını tehdit etti. Deniz suları öfke ve korku kokuyordu. Nostalji ve kederin ekşi kimyasalları onu kuşatıyordu. Tatlı, yumuşak hoplama günleri sonsuza dek yok olmuştu. Dönecek hiçbir yeri ve herhangi bir rahatlama umudu olmadığı için nöral sinapsları her yöne doğru ışık ve ateş saçmaya başladı.

Küçükken öğrenilen şey, en iyi öğrenilendir. Arthur Schopenhauer ilk öğrendiği dersleri hiç unutmadı.

Hatalı Çıkış (ya da *Arthur Schopenhauer nasıl neredeyse bir İngiliz oluyordu*). - Arthurr. Arthurr, Arthurr. Heinrich Florio

4 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 391 / Bölüm 31, “On Genius.”

Schopenhauer her heceyi diliyle kazıyarak çıkarıyordu. Arthur iyi bir isimdi, büyük Schopenhauer Ticaret'in gelecekte başına geçecek kişi için mükemmeldi.

Heinrich Schopenhauer kararını verdiğiinde 1787 yılıydı ve genç karısı Johanna iki aylık hamileydi: eğer oğlu olursa ona Arthur adını verecekti. Onurlu bir adam olan Heinrich hiçbir şeyin görevinin önüne geçmesine izin vermezdi. Atalarının, büyük Schopenhauer Ticaret'in yöneticiliğini kendisine geçirmesi gibi o da oğluna geçirecekti. Bunlar tehlikeli zamanlardı ama Heinrich doğmamış oğlunun firmayı on dokuzuncu yüzyıla taşıyacağından emindi. Arthur bu görev için mükemmel bir isim olacaktı. Bütün büyük Avrupa dillerinde aynı yazılan bir isimdi, bütün ulusal sınırlardan zarafetle geçecekti. Ama en önemlisi de bir İngiliz adıydı!

Heinrich'in ataları yüzyıllar boyunca Schopenhauer Ticaret'in işlerini büyük bir çalışkanlık ve başarıyla yürütmüştü. Heinrich'in büyükbabası bir zamanlar Rusya'nın Büyük Katarina'sına ev sahipliği yapmıştı ve onun rahatlığını sağlamak için konuk odalarının zeminine konyak döktürmüş ve odaların kuru ve hoş kokulu olmasını sağlamak için yaktırmıştı. Prusya Kralı Frederick, Heinrich'in babasını ziyaret etmiş, şirketini Danzig'den Prusya'ya taşıması için saatlerce dil dökse de başarısız olmuştu. Ve şimdi büyük şirketinin yöneticiliği Heinrich'e geçmişti ve o da Arthur adının, şirketi parlak bir geleceğe taşıyacağına inanıyordu.

Tahıl, kereste ve kahve ticaretiyle uğraşan Schopenhauer Ticaret uzun süredir Baltık pazarına hâkim olan saygın lonca şehri Danzig'in önde gelen firmalarından biri olmuştu. Ama bu büyük, özgür şehir için zor zamanlar başlamıştı. Batıda tehditkâr Prusya ve doğuda Rusya'yla ve artık şehrin egemenliğini garanti edemeyen zayıf Polonya karşısında Heinrich Schopenhauer, Danzig'in özgürlük günlerinin ve ticari istikrarının sona erdiğinden hiç kuşku duymuyordu. Bütün Avrupa politik ve mali kargaşa içindeydi, İngiltere

hariç. İngiltere sağlamdı. İngiltere gelecekti. Schopenhauer şirketi ve ailesi, İngiltere’de kendilerine güvenilir bir liman bulacaktı. Hayır, güvenilir limandan da fazlası olacaktı; eğer gelecekteki yönetici bir İngiliz olarak doğar ve İngiliz adı taşırsa firma gelişip büyüyecekti. Herr Arthur Schopenhauer, hayır Mister Arthur Schopenhauer, firmayı yöneten bir İngiliz vatandaşı. İşte geleceğin bileti buydu.

Bu yüzden, ilk çocuğunun doğumunda annesinin sakinleştirici varlığını yanında isteyen genç karısını, itirazlarına kulak asmadan yanına alıp uzun İngiltere yolculuğuna çıktı. Genç Johanna afallamış bir halde olsa da kocasının boyun eğmez iradesine teslim olmak zorunda kalmıştı. Ama Londra’ya yerleşir yerleşmez Johanna’nın coşkulu ruh hali geri döndü ve cazibesi kısa süre içinde Londra sosyetesini etkisi altına aldı. Seyahat günlüğüne sevgili yeni İngiliz arkadaşlarının kendisini rahatlattıklarını ve kısa süre içinde ilgi odağı olduğunu yazdı.

Görünen o ki bu kadar ilgi ve sevgi, somurtkan Heinrich için çok fazlaydı ve kaygılı kıskançlığı kısa süre içinde şiddetlenerek paniğe dönüştü. Soluk alamıyor ve göğsündeki gerilimin kendisini ikiye ayıracağını sanıyordu. Bir şeyler yapmak zorundaydı. Ve böylece rotasını tersine çevirerek, artık altı aylık hamile olan karısının itirazlarına yine aldırmayarak onu da yanına alıp aniden Londra’yı terk etti ve yüzyılın en kötü kışlarından birinde Danzig’e geri döndü. Yıllar sonra Johanna, Londra’dan çekilip alınışı karşısında hissettiklerini şöyle yazdı: “Kimse bana yardım etmedi, kederimle kendim baş etmek zorunda kaldım. Adam kaygısıyla başa çıkmak için beni Avrupa’nın yarısında sürükleyip durdu.”⁵

Dâhinin fırtınalı doğum öncesi dönemi işte böyle geçmişti: sevgisiz bir evlilik, ürkmüş, çatışmacı bir anne, kaygılı, kıskanç bir baba ve soğuk Avrupa’da yapılan iki zorlu yolculuk.

5 Rudiger Safranski, *Schopenhauer and the Wild Years of Philosophy*, çev. Ewald Osers (Cambridge: Harvard University Press, 1991), s. 11

Mutlu bir hayat olanaksızdır;
insanın başarabileceği en iyi şey
kahramanca bir hayattır.⁶

5

Philip'in ofisinden ayrılan Julius sersem gibiydi. Tırabzanlara tutunup dengersiz bir şekilde aşağı indi ve sendeleyerek gün ışığına çıktı. Philip'in ofis binasının önünde durup sola mı sağa mı döneceğine karar vermeye çalıştı. Programsız bir öğleden sonranın verdiği özgürlük sevinçten çok şaşkınlık yaratmıştı onda. Julius her zaman bir şeylere odaklıydı. Hastalarını görmediği zamanlarda, önemli projeler ve etkinlikler (yazma, öğretme, tenis, araştırma) dikkatini çeker ve onu oyalardı.

Aslında hiçbir şeyin *hiçbir zaman* önemli olmadığını, zihninin projelere keyfî olarak önem verdiğini ve sonra da kurnazca izlerini örttüğünü düşünüyordu. Bugün hayatı boyunca süren bu oyunu görebiliyordu. Ama bugün yapacak önemli bir şey yoktu. Union Caddesi'nde amaçsızca yürümeye başladı.

Fillmore Caddesi'nin hemen bitimindeki işyerleri bölgesinin sonuna doğru yaşlı bir kadın yürütecini gürültüyle iterek ona doğru yaklaştı. *Tanrım, ne görüntü ama,* diye düşündü Julius. Yüzünü başka yöne çevirdi, sonra ayrıntılı bir biçimde incelemek için tekrar

6 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, çev. E. F. J. Payne, 2 cilt, (Oxford: Clarendon Press, 2000), cilt 2, s. 322 / § 172a.

baktı. Giysileri (en üstte kalın bir paltonun bulunduğu birkaç kat kazak) güneşli bir gün için saçmaydı. Çizgi çizgi yanakları, takma dişlerini yerinde tutmak için sertçe çalkalanıyordu. Ama en kötüsü de burun deliklerinden birine dayanan devasa et parçasıydı; bir üzüm büyüklüğündeki şeffaf pembe sigilden birkaç uzun kıl sarkıyordu.

Yaşlı, ahmak kadın, diye düşündü Julius. Hemen sonra kendini düzeltti: “Benden daha yaşlı olamaz. Hatta o benim geleceğim; sigil, yürüteç, tekerlekli sandalye.” Kadının yaklaşırken mırıldandığını duydu: “Şimdi, şu ilerdeki dükkânlarda neler var bir bakalım. Bakalım ne olacak? Neler bulacağız?”

“Bayan, hiçbir fikrim yok, yalnızca buradan geçiyorum,” diye seslendi Julius.

“Seninle konuşmuyordum.”

“Burada başka kimse görmüyorum.”

“Bu yine de seninle konuştuğum anlamına gelmez.”

“Benimle değilse kiminle konuştunuz?” Julius ellerini gözlerinin üstüne koyup boş caddenin iki yanına bakarmış gibi yaptı.

“Sana ne? Kahrolası sokak ucubesi!” diye mırıldandı kadın yürüteciyle yanından geçerken.

Julius bir an için durdu. Bu konuşmayı kimsenin duyup duymadığından emin olmak için etrafına bakındı. Tanrım, diye düşündü, aklımı kaçırıyorum... Ne halt ediyorum ben? İyi ki bugün hiç hastam yok. Bu konuda hiç kuşku yok, Philip Slate’le zaman geçirmek bana iyi gelmiyor.

Starbucks’tan gelen baş döndürücü kokuya doğru dönüp Philip’le geçirdiği bir saatten sonra double espressoyu hak ettiğine karar verdi. Pencere kenarına oturup geçenleri seyretmeye başladı. Etrafta hiç kır saçlı biri yoktu, ne içeride ne de dışarıda. Altmış beşindeki Julius oradaki en yaşlı adamdı, yaşlıların yaşlısıydı. Ve melanomu, sessizce beslenmeyi sürdürürken içinde hızla büyüyordu.

Havalı iki tezgâhtar kız, müşterilerden bazılarıyla flört ediyordu. Bunlar hiç onun olduğu tarafa bakmayan, gençken onunla hiç flört etmeyen ya da yaşlanırken de bakışlarına karşılık vermeyen kızlardı. Böyle bir zamanın hiç gelmeyeceğini, bu çekici, iri memeli, Pamuk Prenses yüzlü kızların cilveli bir gülümsemeyle ona bakıp, “Hey, seni bir süredir görmüyorum. Nasıl gidiyor?” diye sormayacaklarını fark etmenin zamanı gelmişti. Böyle bir şey olmayacaktı. Hayat ciddi biçimde doğrusaldı ve geri dönüşü yoktu.

Yeter. Bu kadar kendine acıma, yeter. Sızlananlara ne diyeceğini biliyordu: bakışlarınızı dışarı çevirmenin bir yolunu bulun, kendinizin dışına uzanın. Evet, yol buydu. Bu pisliği altına çevirmenin bir yolunu bul. Neden bu konuda bir şey yazmıyordu? Belki kişisel bir günlük olabilir. Belki daha gözle görülür bir şey olurdu, kimbilir. Belki *Amerikan Psikiyatri Derneği Dergisi* için “Ölümle Yüzleşen Psikiyatr” adlı bir makale olabilir. Ya da belki *Sunday Times Magazine* için ticari bir şey de olabilir. Bunu yapabilir. Ya da neden bir kitap yazmıyordu? *Ölümün Otobiyografisi* gibi bir isim koyabilir. Fena değil! Bazen dinamit gibi bir kitap ismi bulduğunuzda yazı kendiliğinden yazılırdı. Julius bir espresso ısmarladı, kalemini çıkarıp yerde bulduğu bir kese kâğıdını aldı. Yazmaya başlarken dudaklarında bu etkileyici kitabın mütevazı kaynağına hafifçe gülümsüyordu.

Cuma, 2 Ekim 1990. ÖKG (ölümü keşfetme günü) + 16

Hiç kuşku yok: Philip Slate’i bulmak kötü bir fıkirdi. Ondan bir şey öğrenebileceğimi düşünmek de öyle. Evet, onunla buluşmak çok kötü bir fıkirdi. Bir daha asla... Philip bir terapist oldu ha? İnanılmaz derecede empati yoksunu, duyarsız, ilgisiz bir terapist. Telefonda sağlık problemlerim olduğunu söylediğimi ve bu problemlerin onunla buluşmak istememin bir nedeni

olduğunu duydu. Ama nasıl olduğum konusunda tek bir soru bile sormadı. Elimi bile sıkmadı. Donuk, insanlık dışı... Benden üç metre uzakta durdu. O adam için üç yıl deli gibi çalıştım. Ona her şeyi verdim. En iyi şeylerimi verdim. Nankör serseri. Ah evet, ne diyeceğini biliyorum. Kafamda sesini duyabiliyorum: "Sizin ve benim ticari bir ilişkimiz vardı: ben size para verdim, siz de bana uzmanlık hizmetinizi. Konsültasyonunuzun her saatinin bedelini ödedim, ilişki bitti. Eşitiz, size hiçbir şey borçlu değilim."

Sonra bir de şunu eklerdi kesin: "Hiç yoktan iyidir Dr. Hertzfeld, siz alışverişimizin iyi tarafındaydınız. Siz tam ücretinizi alırken ben karşılığında değerli hiçbir şey almadım."

En kötüsü de haklı olması. Bana hiçbir şey borçlu değil. Psikoterapinin insanlara hizmet etmek olduğuyla ilgili böbürlenip dururum. Sevgiyle verilen bir hizmet olduğu konusunda övünürüm. Ondan alacağım bir şey yok. Neden ondan bir şey bekliyorum? Ve istediğim şey her neyse zaten onda yok.

"Onda yok." Bunu kaç kez, kaç hasta için söyledim; kocalar ve babalar için... Ama Philip'in, yani bu kaskatı, duygusuz, verici olmayan adamın gitmesine izin veremiyorum. Hastaların yıllar sonra terapistlerine borçlu oldukları yükümlülükler konusunda bir methiye yazayım mı?

Ve neden bu konu bu kadar önemli? Neden onca hastam içinde onunla bağlantı kurmayı tercih ettim? Bunu hâlâ bilmiyorum. Vaka notlarımda bir ipucu buldum, genç hayalimle konuştuğuma dair bir his. Belki benim içimde de, ergenlik çağımda, yirmili ve otuzlu yaşlarımda hormonların etkisiyle oradan oraya savrulan benin içinde, Philip'ten kalan bir izden daha fazlası var. Ne yaşadığımı anladığımı, onu iyileştirmek için bir ara yol olduğunu sandım. Bu yüzden mi o kadar çok çabaladım? Neden bütün hastalarımın toplamından daha fazla

dikkatimi ve enerjimi tüketti? Her terapistin çalışma hayatında bazı hastalar, diğerleriyle eşit olmayan ölçüde dikkat ve enerji alırlar. Philip de üç yıl boyunca benim için öyle bir hasta oldu.

Julius o akşam soğuk, karanlık evine geri döndü. Oğlu Larry hafta sonunu onunla geçirmişti ama o sabah Johns Hopkins'te nöro-biyolojik araştırmalar yaptığı Baltimore'a geri dönmüştü. Julius, Larry gittiği için neredeyse rahatlamıştı. Yüzündeki acılı ifade ve babasını rahatlatmak için gösterdiği sevgi dolu ama sakarca çabaları rahatlıktan çok üzüntü getiriyordu. Destek grubundaki meslektaşı Marty'yi aramaya kalktı ama çok üzüntülü olduğunu hissedip telefonu kapattı. Onun yerine kırıksık bir kâğıda karaladığı notlarını temize çekmek için bilgisayarını açtı. "E-postanız var" mesajıyla karşılaştı. Şaşırarak mesajın Philip'ten olduğunu gördü. Hevesle okudu.

Bugünkü görüşmemizin sonunda Schopenhauer'i ve felsefesiyle bana nasıl yardımcı olduğunu sormuştunuz. Onun hakkında daha fazla şey öğrenmek istediğinizi de belirtti-niz. Önümüzdeki pazartesi akşamı saat 19.00'da, Coastal Koleji'nde (Toyon Hall, 340 Fulton Cad.) vereceğim kon-feransla ilgilenebileceğinizi düşündüm. Avrupa felsefesi üzerine bir araştırma kursu veriyorum ve pazartesi günü Schopenhauer konusunda kısa bir özet geçeceğim (iki bin yılı on iki haftaya sığdırmalıyım). Belki konferanstan sonra biraz sohbet edebiliriz. Philip Slate

Julius hiç duraksamadan Philip'e bir e-posta gönderdi: *Teşekkürler. Orada olacağım.* Randevu defterinde ertesi pazartesi gününü açıp kalemile "Toyon Hail, 340 Fulton Caddesi, saat 19.00" diye yazdı.

Julius pazartesieleri dört buçuktan altıya kadar bir terapi grubunu yönetiyordu. Gün içinde grubuna teşhisi söyleyip söylememe konusunu düşünmüştü. Dengesini bulana kadar bireysel hastalarına söylemeyi ertelemeye karar vermiş olsa da grupta farklı bir problem söz konusuydu: grup üyeleri genellikle ona odaklanıyordu ve birisinin, onun ruh halindeki bir değişikliği fark edip bu konuda bir yorumda bulunması olasılığı çok daha büyüktü.

Ama endişeleri boşa çıktı. Üyeler daha önceki iki oturumu grip olduğu için iptal ettiğini kuşku duymadan kabul ettiler ve sonra hızla son iki haftada birbirlerinin hayatında olan biteni öğrenmeye çalıştılar. Bir sonraki hastasına yetişmek için acele ediyor gibi sürekli dalgın görünen kısa boylu, tıknaz pediatrist, grubun kendisine biraz zaman ayırmasını istedi. Bu kesinlikle sıradışı bir olaydı çünkü Stuart grupta geçirdiği bir yıl boyunca nadiren yardım istemişti. En başında gruba zorla girmişti: Karısı, bir e-posta gönderip ona terapiye girmedeği ve önemli değişiklikler yapmadığı sürece onu terk edeceğini bildirmişti. Bu bilgiyi e-postayla paylaşmayı tercih etmişti çünkü kocası elektronik iletişime, onun doğrudan yüzüne söylediği şeylerden daha fazla önem veriyordu. Geçen hafta karısı yatak odasını ayırmıştı ve oturumun çoğu Stuart'ın karısının ondan uzaklaşmasıyla ilgili duygularını keşfetmeye harcandı.

Julius bu grubu çok seviyordu. Yeni alanlara giren ve büyük riskler alan üyelerin cesareti genellikle soluğunu kesiyordu. Bugünkü oturum da bir istisna değildi. Herkes Stuart'ın kırılma anını gösterme isteğini desteklemiş ve zaman hızla geçip gitmişti. Oturumun sonunda Julius kendini çok daha iyi hissetmeye başlamıştı. Oturumun dramasına kendini o kadar vermişti ki bir buçuk saat boyunca kendi kederini unutmuştu. Bu sıradışı bir şey değildi. Bütün terapistler, çalışma gruplarının atmosferinde bulunan mu-

cizevi iyileştirici özellikleri bilirdi. Julius daha önce de pek çok kez oturuma endişeli bir şekilde girmiş ve elbette kendi kişisel konularını açıkça ortaya koymamış olmasına rağmen kendini büyük ölçüde daha iyi hissetmişti.

Muayenehanesinin yakınlarındaki We Be Sushi'de hızlı bir yemek yiyecek kadar zamanı kalmıştı. Oraya düzenli olarak gittiği için yerine otururken suşi şefi Mark onu heyecanla selamladı. Yalnızken bütün hastaları gibi hep bara oturmayı tercih ederdi. Julius da restoranda yalnız başına yemek yemekten sıkılırdı. Her zamanki yemeğini ısmarladı: California roll suşi, sebzeli suşi ve ızgara yılan balığı. Suşiyi çok severdi ama parazit tehlikesi yüzünden çiğ balıktan kaçınıyordu. Dışarıdaki bütün o yağmacılara karşı verdiği o savaş... şimdi hepsi ne kadar da komik görünüyordu! Dışarının aksine içeriden yenilmesi, kaderin büyük bir cilvesiydi. Ama artık hepsinin canı cehennemeydi; Julius endişelerini rüzgâra bırakıp şefin şaşkın bakışları altında bir de çiğ ahi suşi ısmarladı. Toyon Hall'a gidip Schopenhauer'le ilk buluşmasından önce büyük bir zevkle yemeğini yedi.

Dünyaya bakış açımızın sağlam temelleri, derinliği veya sıklığı çocukluk yıllarında oluşur. Bu görüş daha sonra özenle düzeltilir ve mükemmel hale getirilir ama özde değişmeden kalır.⁷

6

Anne ve Baba Schopenhauer - Evde

Heinrich Schopenhauer nasıl bir adamdı? Sert, asık suratlı, duyguları bastırılmış, boyun eğmez, gururlu. Anlatılan hikâyeye göre 1783'te, Arthur'un doğumundan beş yıl önce Danzig, Prusya tarafından kuşatılmıştı ve gıda çok kıttı. Schopenhauer ailesi kır evlerinde bir düşman generali barındırmayı kabul etmeye zorlanmıştı ve Prusya subayı, Heinrich'e ödül olarak atları için yem verme teklifinde bulunmuştu. Heinrich'in yanıtı şu oldu: "Ahırımdaki stoklar iyi durumda efendim. Yemlerim bittiğinde atlarımı uyuturum."

Ya Arthur'un annesi Johanna? Romantik, sevimli, yaratıcı, şen şakrak, cilveli. 1787'de Danzig'deki herkes Heinrich ve Johanna'nın birleşmesinin harika bir olay olduğunu düşünse de sonradan bunun trajik şekilde yanlış bir eşleşme olduğu anlaşıldı. Johanna'nın ailesi olan Trosiener'ler mütevazı bir geçmişten geliyordu ve azametli

7 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 478 / Bölüm 6.

Schopenhauer'lere büyük bir saygıyla bakıyorlardı. Bu yüzden otuz sekiz yaşındaki Heinrich, on yedisindeki Johanna'ya kur yapmaya başlayınca Trosiener'ler çok sevindi ve Johanna istemeyerek de olsa anne ve babasının seçimini kabul etti.

Johanna evliliğini bir hata olarak mı görüyordu? Yıllar sonra evlilik kararıyla karşı karşıya olan diğer genç kadınları uyarırken yazdığı şu sözleri okuyun: “Şaşaa, rütbe ve unvan genç kızların yüreği üzerinde baştan çıkarıcı bir etki yaratıp onları evlilik düğümüyle bağlar... Bu onları, hayatları boyunca en büyük cezaya katlanmak zorunda bırakan yanlış bir adımdır.”⁸

“Hayatları boyunca en büyük cezaya katlanmak.” Arthur'un annesine ait bu sözler gerçekten etkileyici. Günlüğüne, Heinrich kendisine kur yapmaya başlamadan önce genç bir sevgilisi olduğu ve kaderin onu elinden aldığı ve Schopenhauer'in evlilik teklini bir teslimiyet durumuyla kabul ettiği sırrını vermiş. Bu tipik on sekizinci yüzyıl evliliği, Johanna'nın ailesi tarafından mal ve statü gerekçeleriyle ayarlanmıştı. Peki aşk var mıydı? Heinrich ve Johanna Schopenhauer arasında bir aşk söz konusu değildi. Asla. Daha sonra Johanna günlüğüne şunları yazacaktı: “Artık onun istediğinden daha fazla ateşli âşık numarası yapmıyorum.”⁹ Evin içindeki diğer bireyler için de pek fazla sevgi dolu olduğu söylene-
mezdi. Ne genç Arthur Schopenhauer ne de dokuz yıl sonra doğan küçük kız kardeşi Adele için.

Anne baba arasındaki sevgi, çocuklar için de sevgiyi doğurur. Diğer yandan zaman zaman anne babanın birbirlerine duydukları aşkın da evdeki bütün sevgiyi tükettiği, geriye çocuklar için bir tek sevgi posasının kaldığı hikâyeleri anlatılır. Ama birinin kazancının diğerinin kaybına eşit olduğu bu ekonomik model pek anlamlı

8 Safranski, *Schopenhauer*, s. 14.

9 *A.g.e.*, s. 13.

değil. Hatta tam aksi doğru gibi görünüyor: İnsan ne kadar severse çocuklara ve başka herkese karşı da o kadar sevgiyle tepki verir.

Arthur'un sevgisiz geçen çocukluk döneminin geleceği üzerinde ciddi etkileri oldu. Anne sevgisinden yoksun büyüyen çocuklar, kendilerini sevmek, diğerlerinin onları seveceğine inanmak veya başkalarını sevmek için gerekli olan temel güven duygusunu geliştiremezler. Yetişkin hayatlarında yabancılaşırlar, içlerine kapanırlar ve başkalarıyla genellikle düşmanca ilişkiler kurarlar. Nihai olarak Arthur'un dünya görüşünü belirleyecek olan psikolojik da manzara böyleydi.

Eğer hayata küçük ayrıntılarıyla bakacak olursak ne kadar da gülünç görünür. Mikroskopta görülen bir su damlası gibidir; tek hücrelilerle kaynayan tek bir damla. Telaşla koşturup birbirleriyle mücadele etmelerine nasıl güleriz. İster bu su damlasında isterse insan hayatının küçük süresi içinde olsun bu korkunç etkinlikler komik bir etki yaratıyor.¹⁰

7

Julius yediye beş kala lületaşından yapılma piposunun külünü temizleyip Toyon Hall'daki konferans salonuna girdi. Sağ taraftaki dördüncü sıraya oturup amfiteatra bakmaya başladı. Kürsünün bulunduğu giriş düzeyinden başlayarak yirmi sıra dik bir şekilde yükseliyordu. İki yüz koltuğun çoğu boştu; göz kararı otuz koltuk kırıktı ve sarı plastik kurdeleyle sarılmıştı. İki evsiz ve topladıkları gazeteler son sıraya yayılmıştı. Yaklaşık otuz koltuk da üstü başı dağınık öğrenciler tarafından rastgele doldurulmuş, öndeki üç sıra tamamen boş kalmıştı.

10 *Complete Essays of Schopenhauer: Seven Books in One Volume* (New York: Wiley, 1942), çev. T. Bailey Saunders, kitap 5, s. 24. Ayrıca bkz. Schopenhauer. *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 290 / § 147a.

Tıpkı bir terapi grubu gibi, diye düşündü Julius, kimse liderin yanına oturmak istemiyor. O günkü grup oturumunda bile iki yanındaki koltuklar son gelenler için ayrılmıştı ve o da yanındaki koltukların geç kalanlar için bir ceza olduğu esprisini yapmıştı. Julius oturma konusundaki grup terapisi geleneğini düşündü; en bağımlı üye liderin sağında otururken en paranoid üye tam karşısına otururdu. Ama onun deneyimlerine göre liderin yanına oturma konusundaki isteksizlik, düzenli olarak güvenilebileceği tek kuraldı.

Toyon Hall'un bakımsızlığı ve harap hali, eğitim hayatına akşam ticaret okulu olarak başlayan, sonra genişleyip lisans eğitimi veren bir üniversite olarak kısa bir süre içinde gelişen ve görünüşe göre halihazırda yayılma aşamasında olan California Coastal Koleji'nin bütün kampüsü için geçerli bir özellikti. Konferans salonuna doğru yaptığı keyifsiz yürüyüşte derbeder görünümlü öğrenciler ile mahallede yaşayan evsiz insanları ayırmanın çok zor olduğunu gördü. Hangi öğretmenin böyle bir ortamda morali bozulmazdı ki? Julius, Philip'in neden kariyer değiştirip klinik çalışmaya geçmek istediğini anlamaya başlamıştı.

Saatine baktı. Yediydi ve tam o sırada damalı hâkî pantolon, gömlek ve kolları yamalı hâkî kadife ceketinden oluşan profesör üniformasıyla Philip içeri girdi. Gerektiği gibi sağı solu çiziklerle dolu evrak çantasından konferans notlarını çıkarıp dinleyicilere bile bakmadan söze başladı:

Bu bir Batı felsefesi –ders on sekiz– Arthur Schopenhauer araştırmasıdır. Bugün farklı bir yol izleyecek ve avımı dolaylı olarak kovalayacağım. Eğer sözlerim birbirinden kopuk gibi görünürse hoşgörünüze sığınıyorum ve kısa süre içinde önümüzdeki konuya döneceğime söz veriyorum. Önce dikkatimizi tarihteki büyük çıkışlara çevirmek istiyorum.

Philip kafalarını onaylarcasına salladıklarını görmek için dinleyicilerine baktı, böyle bir şey göremeyince de en yakınında oturan öğrencilerden birine doğru işaret parmağını bükerek kara tahtayı işaret etti. Sonra üç sözcüğü kodlayıp tanımladı, *rastgele, tahammül ve çıkış*. Öğrenci itaatkâr bir şekilde bunları tahtaya yazdı. Öğrenci yerine dönmek üzereyken Philip öndeki sırayı işaret edip orada kalmasını istedi.

Şimdi büyük çıkışlara gelelim; konuya bu şekilde başlamadaki amaç zamanla açık hale gelecek. Mozart'ın dokuz yaşındayken klavseni kusursuz bir şekilde çalarak Viyana sarayını nasıl şaşırttığını *düşünün*. *Eğer Mozart size tanıdık gelmediyse* (burada yüzünde belli belirsiz bir gülümseme belirdi) *daha tanıdık birilerini, on dokuzundaki üyeleriyle kendi bestelerini Liverpool seyircisine çalan Beatles'ı düşünün*.

Bir diğer şaşırtıcı çıkış, Johann Fichte'nin olağanüstü çıkışıdır. (Öğrencisine tahtaya Fichte yazmasını işaret etti.) On sekizinci yüzyılın sonunda ve on dokuzuncu yüzyılın başında Kant'ı takip eden büyük idealist filozoflardan söz ettiğim geçen konferansımı hatırlayan var mı? Hegel, Schelling ve Fichte. Bunların içinde Fichte'nin hayatı ve çıkışı en olağanüstü olanıdır çünkü Fichte hayatına, en büyük şöhret iddiası pazar sabahları esin verici vaazlar veren bir rahip olan, küçük Alman köyü Rammenau'da yoksul ve eğitimsiz bir kaz çobanı olarak başlamıştır.

Bir pazar günü varlıklı bir aristokrat vaazı dinlemek için köye gelir ama geç kalmıştır. Kilisenin dışında düş kırıklığı içinde dikilirken yaşlı bir köylü ona yaklaşip üzülmemesini çünkü kaz çobanı genç Johann'ın vaazı tekrarlayabileceğini söyler. Köylü, Johann'ı bulur ve o gerçekten de çoban, vaazı harfi harfine tekrar eder. Baron, kaz çobanının duyduklarını

içinde tutabilen şaşırtıcı zihninden çok etkilenip, Johann'ın eğitimini finanse edip onun daha sonra, aralarında bir sonraki konferansımızın konusu olan Friedrich Nietzsche'nin de bulunduğu pek çok ünlü Alman düşünürün gittiği ünlü yatılı okul Pforta'ya gitmesini ayarlar.

Johann bu okulda ve daha sonra üniversitede çok başarılı olur ama hamisi ölünce hiç destekçisi kalmaz ve Almanya'da, evde özel dersler vermeye başlar. Genç bir adama, henüz kendisinin bile okumadığı Kant felsefesini öğretmesi için işe alınır. Kısa süre içinde de Kant'ın ilahî çalışmaları karşısında büyülenir...

Philip birden dinleyicilere bakmak için başını kaldırdı. Hiçbir gözde bir aşinalık görmeyince seyircilere tıslarcasma sordu:

Hey, evde kimse var mı? Kant, Immanuel Kant, Kant, Kant, hatırladınız mı?" (Kant yazmak için tahtaya gitti.) Geçen hafta ona iki saat ayırmıştık. Kant, Plato'yla birlikte bütün dünya filozofları içinde en büyüğü. Size söz veriyorum: Kant finalde olacak. A-ha, işte oldu... Canlılık kıpırtıları, bir hareket, açılan bir iki göz görüyorum. Kalemle ile kâğıtlar birleşiyor.

Evet, nerede kalmıştım? Ah, evet. Kaz çobanı. Fichte daha sonra Varşova'da özel öğretmen olarak işe alındı. Hiç parası olmadığı için oraya kadar yürüyerek gitti ama vardığında işin ona göre olmadığı söylendi. Kant'ın evi Königsberg'den yalnızca birkaç yüz kilometre olduğu için ustayla şahsen tanışmak için oraya kadar yürümeye karar verdi. İki ay sonra Königsberg'e vardı ve büyük bir cesaretle Kant'ın kapısını çaldı ama huzura kabul edilmedi. Kant alışkanlıkların adamıydı ve tanımadığı ziyaretçileri kabul etmiyordu. Geçen

hafta size onun programının düzenliliğini anlatmıştım... O kadar dakikti ki kasabalılar onun günlük yürüyüşüne çıkma saatine bakarak kendi saatlerini ayarlayabilirlerdi.

Fichte yanında tavsiye mektubu olmadığı için kabul edilmediğini düşündü ve Kant'ın yanına kabul edilmek için kendi başına bir mektup yazmaya karar verdi. Olağanüstü bir yaratıcılıkla, Kant'ın etik ve görevle ilgili görüşlerini din yorumuna uygulayan ilk kitabı olan, ünlü *Bütün Vahiilerin Eleştirisi*'ni yazdı. Kant bu çalışmadan etkilenmekle kalmayıp kitap olarak basılmasını da teşvik etti.

İlginç bir hata, büyük olasılıkla yayımcının bir pazarlama hilesi olarak bu kitap yazar adı olmaksızın çıktı. Çalışma o kadar başarılıydı ki eleştirmenler ve okuyan halk, kitabın Kant'ın yeni bir çalışması olduğunu sandı. Sonunda Kant bu mükemmel kitabın yazarının kendisi değil, çok yetenekli genç bir adam olan Fichte olduğunu açıklamak zorunda kaldı. Kant'ın övgüsü Fichte'nin felsefedeki geleceğini garanti etti ve bir buçuk yıl sonra Jena Üniversitesi'nden profesörlük teklifi aldı.

"İşte!" Philip yüzünde büyük bir mutluluk ifadesiyle başını kaldırdı ve garip bir coşku gösterisiyle elini havaya uzattı. "Çıkış diye buna derim ben!" Hiçbir öğrenci başını kaldırıp Philip'in garip coşku gösterisini anladığını gösteren bir hareket yapmadı. Dinleyicilerinin tepkisizliğiyle cesareti kırılmış olsa da Philip bunu belli etmedi ve tedirgin olmaksızın sözlerine devam etti:

Şimdi daha yakınlarda bir şeyler düşünelim; atletik çıkışları. Chris Evert, Tracy Austin ya da on beş on altı yaşında profesyonel tenis turnuvasını kazanan Michael Chang'i kim unutulabilir ki? Ya da onlu yaşlardaki satranç dâhisi Bobby

Fischer veya Paul Morphy'yi? Ya da on bir yaşında Küba satranç şampiyonluğunu kazanan Jose Raúl Capablanca'yı düşünün.

Son olarak edebiyat çıkışlarına dönmek istiyorum; bütün zamanların en parlak edebiyat çıkışı, edebiyat dünyasını muhteşem kitabıyla aydınlatan yirmili yaşların ortalarındaki bir adam...

Bu noktada Philip gerilim yaratmak için durup başını kaldırdı, yüzü özgüvenle parlıyordu. Yaptığı şeyden emin görünüyordu, bu çok açıktı. Julius ise gördüklerine inanamayarak bakıyordu. Philip ne bulmayı umuyordu? Koltuklarının ucunda oturan öğrencilerin meraktan titreyerek birbirlerine, "Kim bu edebiyat dâhisi?" diye mırıldanmalarını mı?

Başını çevirip dinleyicilere baktı: her yerde donuk gözler vardı, öğrenciler sandalyelerine gömülmüş bir şeyler karalıyor, gazete okuyor ya da bulmaca çözüyordu. Soldaki bir öğrenci iki koltuğa uzanmış uyuyordu. Sağda, sıranın sonundaki iki öğrenci birbirine sarılmış uzun uzun öpüşüyordu. Tam önündeki sırada iki çocuk dudaklarında pis bir gülümsemeyle birbirini dirseğiyle dürterek salonun arkasını işaret ediyordu. Julius merakına rağmen onların bakışlarını izlemeyip (büyük olasılıkla bir kadının eteğine bakıyorlardı) dikkatini Philip'e çevirdi.

Peki kim bu dâhi? (Philip monoton sesle konuşmaya devam ediyordu.) Adı Thomas Mann. Sizin yaşıңызdayken, evet sizin yaşıңызdayken bir şaheser, *Buddenbrooklar* adlı muhteşem bir kitap yazmaya başladı ve yalnızca yirmi altı yaşınızdayken kitabı basıldı. Thomas Mann, bildiğinizi umuyorum, yirminci yüzyılın yazın dünyasında çok önemli bir kişi haline gelip Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı (Philip

bu noktada durup Mann ve Buddenbrooklar sözcüklerini tahtaya yazdı). 1901'de yayımlanan *Buddenbrooklar* kasa-balı bir Alman ailenin dört kuşak boyunca hayatını ve iniş çıkışlarını anlatıyor.

Peki bütün bunların felsefeyle ve bugünkü gerçek konumuzla ne ilgisi var? Dediğim gibi konudan biraz saptım ama yalnızca konunun özüne daha sağlam bir şekilde dönmek için.

Julius salondaki hışırtıları ve ayak seslerini duydu. Önünde oturan ve birbirini dürten iki röntgenci, eşyalarını gürültüyle toplayıp amfiden çıktı. Sıranın sonunda öpüşen çift gitmişti, tahtaya yazı yazma görevi verilen çocuk bile ortalarda yoktu.

Philip sözlerine devam etti:

Bana göre *Buddenbrooklar*'ın en göz alıcı bölümleri kitabın sonlarında, romanın kahramanı, aile babası, yaşlı Thomas Buddenbrook'un ölüme yaklaştığı sayfalarda. Yirmi yaşlarındaki bir yazarın hayatın sonuyla ilgili konularda böyle engin bilgiye ve duyarlılığa sahip olması insanı şaşırtıyor (Philip sayfa kenarları kıvrılmış kitabı kaldırırken yüzünde belli belirsiz bir gülümseme var). Bu kitabı ölmeye niyetli herkese tavsiye ediyorum.

Julius amfiden çıkarken sigaralarını yakan iki öğrencinin kibrit sesini duydu.

Ölüm onu çağırmaya geldiğinde Thomas Buddenbrook şaşırıp ve büyük bir kedere gömüldü. Hiçbir inanç sistemi onu rahatlatmıyordu; metafizik gereksinimlerini uzun zamandır doyuramayan dinsel görüşleri ve Darwin yönelimli dünyevi şüpheciligi ve materyalizmi de öyle. Mann'ın sözcükleriyle

söylersek, hiçbir şey ölmekte olan adama “ölümün yakın ve nüfuz edici bakışları altında bir saatlik dinginlik”¹¹ veremedi. Philip burada başını kaldırdı. “Bundan sonra olanlar büyük önem taşıyor. Bu akşamki konferansımızın konusunun etrafını kuşatmaya bu noktadan başlayacağım.”

Thomas Buddenbrook kitaplığından umutsuzluk içinde, bir yıl önce tesadüfen kullanılmış kitap tezgâhından aldığı ucuz, kötü dikişli bir felsefe kitabı çekip aldı. Okumaya başladı ve hemen rahatladı. Mann’ın ifadesiyle “usta bir zihnin, hayat adı verilen bu zalim, alaycı şeyi nasıl sıkıca tuttuğu”¹² onu hayrete düşürdü.

Felsefe kitabındaki vizyonun olağanüstü açıklığı, ölmekte olan adamı büyüledi ve saatler geçmesine rağmen başını kitaptan kaldıramadı. Sonra, “Ölüm ve Kişisel Ölümsüzlüğümüzle İlişkisi Üzerine” adlı bölüme geldi ve sözcüklerle sarhoş oldu, kendi hayatı için okuyormuş gibi okumaya devam etti. Okumayı bitirdiğinde Thomas Buddenbrook değişmiş, kendisinden kaçan rahatlık ve huzuru bulmuş bir adamdı.

Ölmekte olan adamın keşfettiği şey neydi? (Philip bu noktada bir kâhinin ses tonuyla konuşmaya başladı.) Şimdi iyi dinle Julius Hertzfeld çünkü bunlar hayatın son sınavında işine yarayabilir...

Halka açık bir konferansta doğrudan kendisine seslenilmesi karşısında şok olan Julius koltuğunda dimdik doğruldu. Endişeyle etrafına bakıp şaşkınlıkla amfinin boş olduğunu gördü. Herkes, hatta iki evsiz bile gitmişti.

11 Thomas Mann, *Buddenbrooks*, çev., H. Lowe-Porter (Vintage, 1952), s. 509.

12 *A.g.e.*, s. 510.

Ama Philip yok olan dinleyicileri yüzünden tedirgin olmadan sakın bir şekilde anlatmaya devam etti:

Buddenbrooklar'dan bir bölüm okuyacağım. (Yıpranmış kâğıt kapaklı kitabı açtı.) Senin ödevin, romanı, özellikle dokuzuncu bölümü büyük bir dikkatle okuman. Senin için çok değerli olduğunu göreceksin. Uzun zaman önceki hastalarının hatıralarından anlam çıkarmaya çalışmaktan çok daha değerli.

Oğlumla yaşamaya devam etmeyi mi umdum?¹³ Benimkinden daha zayıf, titrek ve ürkek bir kişilikte mi? Kör, çocuksu budalalık! Oğlum benim için ne yapabilir ki? Öldüğüm zaman nerede olacağım? Ah, bu o kadar parlak bir şekilde açık ki. Bugüne kadar “ben” demiş, diyen ve diyecek olan herkesin içinde olacağım özellikle, bunu en dolu, güçlü ve memnuniyetle söyleyenlerin içinde! ... Hayattan hiç nefret ettim mi, saf, güçlü, amansız hayattan? Budalalık ve yanlış anlama! Nefret ettim ama kendimden çünkü kendimi taşıyamıyordum. Hepinizi seviyorum, siz kutsanmışları. Ve yakında kendimin bütün küçük bağlarıyla sizden ayrı kalmam sona erecek; yakında benim içimdeki sizi sevenler özgür kalacak ve sizin içinizde ve sizinle olacak, içinizde ve sizinle.

Philip romanı kapatıp notlarına döndü.

Şimdi, Thomas Buddenbrook'u bu kadar değiştiren kitabın yazarı kimdi? Mann romanda adını açıklamıyor ama kırk yıl sonra yazdığı muhteşem bir makalede o kitabın

13 Thomas Mann, *Buddenbrooks*, çev., H. Lowe-Porter (Vintage, 1952), s. 513.

yazarının Arthur Schopenhauer olduğunu söylüyor. Mann daha sonra ilk kez yirmi üç yaşındayken Schopenhauer'i okuma sevincini nasıl yaşadığını anlatıyor. Yalnızca, "o kadar tutarlı bir şekilde açık, o kadar kıvrımlı, sunumu ve dili o kadar etkileyici, o kadar zarif, o kadar şaşmaz derecede uygun, o kadar tutkulu derecede zekice, o kadar fevkalade ve tasasızca ciddi ki... Hem de Alman felsefesinin tarihinde hiç kimsenin olmadığı kadar,"¹⁴ şeklinde tarif ettiği Schopenhauer'in sözlerinin etkisiyle büyülenmekle kalmamış, "duygusal, soluk kesici, içgüdü ve zihin, tutku ve kurtarıma gibi şiddetli zıtlıklar arasında gidip gelen"¹⁵ şeklinde tarif ettiği Schopenhauer düşüncesinin özünden de çok etkilenmişti. Mann işte o zaman ve orada, Schopenhauer'i keşfetmesinin, kendine saklayamayacağı kadar değerli bir deneyim olduğuna karar verdi ve filozofu kendi acı çeken kahramanına sunarak yaratıcı bir şekilde hemen kullandı.

Yalnızca Mann değil, başka pek çok zihin de Arthur Schopenhauer'e borçlu olduğunu kabul eder. Tolstoy, Schopenhauer için "insanlar arasında eşi olmayan bir dâhi" diyordu. Richard Wagner'a göre o, "Cennetten gönderilen bir armağandı." Nietzsche, Leipzig'deki ikinci el kitap satan bir dükkândan eski püskü bir Schopenhauer kitabı aldıktan ve kendi ifadesiyle "o dinamik, kederli dâhinin zihni üzerinde çalıştıktan"¹⁶ sonra hayatının bir daha asla aynı olmadığını söylemiştir. Schopenhauer, Batı dünyasının entelektüel haritasını sonsuza dek değiştirmiştir. O olmasaydı çok daha

14 Thomas Mann, *Essays of Three Decades*, çev. H. T. Lowe-Porter (New York: Alfred A. Knopf, 1947), s. 373.

15 *A.g.e.*, s. 373.

16 Ronald Hayman, *Nietzsche: A Critical Life* (New York: Penguin, 1982), s. 72.

zayıf birer Freud, Nietzsche, Hardy, Wittgenstein, Beckett, Ibsen ve Conrad'ımız olurdu.

Philip bir cep saati çıkararak bir an için inceledi, sonra büyük bir ciddiyetle:

Schopenhauer'i takdimim burada bitiyor. Felsefesi o kadar geniş ve derindir ki kısa bir özete meydan okur. Bu yüzden kitabınızdaki altmış sayfalık bölümü dikkatle okursunuz umuduyla, merakınızı uyandırmayı tercih ettim. Bu konferansın son yirmi dakikasını sorulara ve tartışmaya ayırıyorum. Dinleyicilerin sorusu var mı? Dr. Hertzfeld?

Philip'in ses tonuna siniri bozulan Julius bir kez daha boş amfiyi tarayıp yumuşak bir sesle, "Philip, dinleyicilerinin gittiğinin farkında mısın acaba?" diye sordu.

"Ne dinleyicisi? Onlar mı? Sözde öğrenciler mi?" Philip onları umursamadığını, ne gelmelerinin ne de gitmelerinin onun için fark ettiğini gösteren, küçümser gibi bir el hareketi yaptı. "Bugün benim dinleyicim sizsiniz Dr. Hertzfeld. Konferansımı bir tek sizin için hazırladım." Philip büyük ama boş bir salonda, kendisinden on metre ötedeki birisiyle konuşmaktan hiç rahatsız görünmüyordu.

"Tamam, yemi yutacağım. Neden bugün senin dinleyicinim?"

"Bir düşünün Dr. Hertzfeld..."

"Bana Julius demeni tercih ederim. Ben sana Philip diyorsam ve bunun senin için sorun olmadığını düşünüyorsam senin de beni Julius diye çağırma hakkın var. Ah, yine o deja vu... Çok, çok uzun zaman önce, 'Bana Julius de lütfen, biz yabancı değiliz,' dediğimi ne kadar açık bir şekilde hatırlıyorum."

"Müşterilerimi ilk adlarıyla çağırmam çünkü ben onların profesyonel danışmanıyım, arkadaşları değil. Ama sen nasıl isti-

yorsan öyle olsun Julius. Baştan başlıyorum. Neden bugün benim dinleyicim olduğunu soruyorsun. Buna yanıt olarak yalnızca senin yardım ricana karşılık verdiğimi söyleyebilirim. Bir düşün Julius, bir görüşme ricasıyla bana geldin ve o ricanın içinde başka ricalar da vardı.”

“Öyle mi?”

“Evet. Bu konuyu biraz daha açayım. Birincisi, sesinde bir aciliyet hissi vardı. Buluşmamız senin için çok önemliydi. Belli ki bu rican yalnızca benim nasıl olduğumu görme isteğinden kaynaklanmıyordu. Hayır, sen başka bir şey istiyordun. Sağlığının kötü olduğunu söyledin ve altmış beş yaşında bir adam olduğun düşünülürse bu, ölümle yüzleştığın anlamına geliyordu. Bu yüzden yalnızca korktuğunu ve bir tür teselli aradığını tahmin ettim. Bugünkü konferansım senin ricana bir karşılıktı.”

“Bu biraz dolaylı bir yanıt oldu Philip.”

“Senin ricandan daha dolaylı değil Julius.”

“Kabul! Ama hatırladığım kadarıyla dolaylı olmanın senin için bir sakıncası yoktu.”

“Şu anda da öyle. Yardım talebinde bulundun ve ben de seni bütün insanlar içinde sana en büyük yararı dokunacak adamlarla tanıştırmak için karşılık verdim.”

“Amacın Mann’in ölmekte olan kahramanı Buddenbrook’un, Schopenhauer’de bulduğu rahatlığı anlatarak bana teselli vermektir, öyle mi?”

“Kesinlikle. Ve bunu yalnızca bir başlangıç, gelecektekilerin bir örneği olarak verdim sana. Schopenhauer’de rehberin olarak sana sunabileceğim pek çok şey var ve sana bir teklifte bulunmak istiyorum.”

“Teklif mi? Philip, beni şaşırtmaya devam ediyorsun. Merakımı uyandırdın.”

“Eyalet danışmanlık lisansı almak için bir danışmanlık programına katılarak programı tamamladım ve diğer bütün gerekleri yerine getirdim, yalnız iki yüz saatlik profesyonel süpervizyona ihtiyacım var. Klinik filozof olarak çalışmaya devam edebilirim, bu alanın kuralları eyalet tarafından düzenlenmiyor ama danışmanlık lisansı bana pek çok avantaj kazandırır, yanlış tedavi sigortası ve kendimi daha verimli bir şekilde pazarlama olanağı gibi. Schopenhauer’in tersine ne bağımsız bir mali desteğim var ne de güvenilir akademik desteğim. Üniversite denen bu domuz ağılına gelen sersemelerin felsefeye gösterdikleri ilgisizliği kendi gözleriyle gördün.”

“Philip, neden birbirimize bağırarak konuşuyoruz? Konferans bitti. Buraya gelip oturmanın ve sohbete gayriresmî bir şekilde devam etmemizin senin için bir sakıncası var mı?”

“Yok tabii.” Philip kürsüdeki notlarını toparlayıp evrak çantasına tıktırdı ve sonra ön sıradaki bir koltuğa oturdu. Artık daha yakın olmasına rağmen aralarında hâlâ dört sıra vardı ve Philip’in Julius’a bakabilmesi için başını garip bir şekilde arkaya çevirmesi gerekiyordu.

“Bir tür alışveriş yapmamızı önerdiğini düşünmekte haklı mıyım? Ben sana süpervizyon vereceğim, sen de bana Schopenhauer’i öğreteceksin?” diye sordu Julius alçak sesle.

“Doğru!” Philip başını çevirdi ama göz teması kuracak kadar değil.

“Yapacağımız anlaşmanın koşullarını düşündün mü?”

“Çok düşündüm. Hatta Dr. Hertzfeld...”

“Julius.”

“Evet, evet Julius. Söyleyeceğim şu ki süpervizyon istemek için birkaç haftadır seni aramayı düşünsem de öncelikle mali nedenlerden dolayı durmadan erteliyordum. Bu yüzden olağanüstü bir tesadüfle senin araman beni çok şaşırttı. Çalışma koşullarına gelince, haftada bir buluşup saati ikiye böleriz: sürenin yarısında

sen hastalarım hakkında uzman tavsiyelerini belirtirsin, yarısında da ben Schopenhauer konusunda sana rehberlik yaparım.”

Julius gözlerini kapatıp düşüncelerinin içinde kayboldu.

Philip iki dakika daha bekledikten sonra, “Teklifime ne diyorsun?” diye sordu. “Hiç öğrenci gelmeyeceğinden emin olsam da konferanstan sonraki saatim dolu, bu yüzden idare binasına gitmem gerekiyor.”

“Şey, Philip... Bu, insanın her gün karşılaşacağı türden bir teklif değil. Düşünmek için biraz daha zamana ihtiyacım var. Bu hafta içinde buluşalım. Çarşamba öğleden sonralarımı boş. Dört diyelim mi?”

Philip başını evet der gibi salladı. “Çarşambaları üçte dersim bitiyor. Ofisimde buluşalım mı?”

“Hayır Philip, benim ofisimde. İki yüz kırk dokuz Pacific Bulvarı’ndaki evimde, eski ofisimden çok uzak değil. İşte kartım.”

Julius’un Günlüğünden Notlar

Philip’in konferansından sonra yaptığı süpervizörlük-rehberlik teklifi beni sersemletti, insan bir başka kişinin tanıdık güç alanına ne kadar çabuk geri dönüyor! Manzaranın ürkütücü aşinalığının, başka rüyalarımızda benzeri bir yere gittiğinizi hatırlattığı rüyalarındaki gibi. Aynı şey marihuana için de geçerli, birkaç çekişten sonra kendinizi birden yalnızca marihuana durumunda var olan tanıdık bir yerde, tanıdık düşünceler içinde bulursunuz.

Aynı şey Philip için de geçerli. Yanında yalnızca çok az zaman geçirdim ve –presto– [hızla] onunla ilgili derinlerdeki hatıralarım ve Philip tarafından uyandırılan garip zihinsel durum bir anda yeniden ortaya çıktı. Ne kadar kibirli, ne kadar küstah biri. Başkalarına karşı ne kadar ilgisiz. Ama beni ona çeken bir şey, güçlü bir şey var. Acaba ne? Zekâsı mı? Azameti ve öbür dünyaya dalmış gibi görünmesi bu

olağandışı toyluğuna eşlik mi ediyor? Ve yirmi iki yıl sonra nasıl da aynı kalabilmiş! Hayır, bu doğru değil!

Cinsel zorlantısından kurtulmuş, artık sürekli burnu yerde dışı kovalıyor değil. Hep özlemini duyduğu daha yüksek yerlerde yaşıyor. Ama yönlendirilebilirliği hâlâ yerinde ve o kadar açık ki teklifinin üstüne nasıl atlamalıymışım, bana Schopenhauer'i öğretmesi karşılığında ona iki yüz saatimi vermeliymişim ve bunu teklif eden, isteyen ve gereksinim duyan da benmişim gibi arsızca sunuyor. Schopenhauer'le biraz ilgilendiğimi inkâr edemem ama Schopenhauer'i öğrenmek için Philip'le iki yüz saat geçirmek şu andaki istek listemde çok alt sıralarda geliyor. Ve ölmekte olan Buddenbrook'la ilgili olarak okuduğu bölüm Schopenhauer'in bana verebileceklerinin temel bir örneğiysen hiç ilgimi çekmedi diyebilirim. Hatıralarımın ve eşsiz bilinçliliğimin varlığı olmaksızın evrensel teklığe yeniden katılma fikri, insanı heyecanlandıran bir rahatlama sağlamıyor. Hayır, aslında hiç rahatlama sağlamıyor.

Peki Philip'i bana iten şey ne? Bu da başka bir soru. Terapi karşılığında savurduğu yirmi bin dolarla ilgili olarak geçende yaptığı şu espri... Belki hâlâ yatırımını geri almanın bir yolunu arıyordur.

Philip'e süpervizyon vermek mi? Onu yasal, kurallara uygun bir terapist yapmak ha? Bu bir ikilem. Ona sponsor olmak istiyor muyum? Nefret dolu birinin (onun nefret dolu olduğuna inanıyorum) herhangi birinin gelişimine yardımcı olacağına inanmıyorken ona bunun için izin vermek istiyor muyum?

Her şey dinin yanında: vahiy, kehanetler, hükümetin koruması, en yüksek değer ve tanınmışlık... Ve hepsinden öte, doktrinlerini çocukluğun körpe çağında zihne kazıma, dolayısıyla neredeyse doğuştan gelen fikirler gibi görölmelerini sağlama şeklindeki paha biçilmez ayrıcalık.¹⁷

8

İlk Çocukluğun Sakin ve Mutlu Günleri

Johanna günlüğünde, Arthur'un 1788'deki doğumundan sonra bütün anneler gibi "yeni bebeğiyle" oynamaktan zevk aldığını yazmıştı. Ama yeni bebekler kısa süre sonra eski bebekler olurlar. Ve birkaç ay içinde Johanna da oyuncağından sıkıldı ve Danzig'deki günlerinde can sıkıntısı ve yalnızlık yüzünden acı çekmeye başladı. Johanna'nın hayatında yeni bir şeyler ortaya çıkıyordu; anneliğin onun kaderi olmadığı, onu başka bir geleceğin beklediğine dair belli belirsiz bir histi bu. Özellikle kır evlerinde yaz mevsimleri çok zor geçiyordu. Heinrich yanında bir rahiple hafta sonları ona katılsa da Johanna geri kalan zamanı oğlu Arthur'la ve uşaklarıyla geçiriyordu. Heinrich yakıcı kıskançlığı yüzünden karısının kom-

17 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 166 / Bölüm 17, "On Man's Need for Metaphysics."

şularla görüşmesini ya da herhangi bir nedenle evden ayrılmasını yasaklamıştı.

Arthur beş yaşındayken aile büyük bir sıkıntı içine girdi. Prusya, Danzig'i yönetimi altına aldı ve ilerleyen Prusya askerlerinin Heinrich'in birkaç yıl önce hakaret ettiği generalin komutası altında gelmelerinden birkaç gün önce bütün Schopenhauer ailesi Hamburg'a kaçtı. Sonra bu yabancı şehirde Johanna ikinci çocuğu Adele'i doğurdu ve daha fazla kapana kısıldığını hissedip büyük bir umutsuzluğa kapıldı.

Heinrich, Johanna, Arthur, Adele. Baba, anne, oğul ve kız birlikteydi ancak ilişkisiz bir dörtlüydü bu.

Heinrich'e göre Arthur, Schopenhauer Ticaret'in başı olarak ortaya çıkacak bir krizalitti. Heinrich geleneksel bir Schopenhauer babasıydı; Arthur'un çocukluk dönemini bitirdikten sonra işe girip babalık görevlerini üstlenmek niyetiyle işleriyle ilgilenmeye devam etti.

Ya karısı, Heinrich onun için neler planlıyordu? Johanna, Schopenhauer ailesinin tohum zarfı ve beşiği idi. Tehlikeli derecede canlı olduğu için saklanması, korunması ve engellenmesi gerekiyordu.

Peki Johanna? O neler hissediyordu? Tek kelimeyle, kapana kısılmış! Kocas ve hamisi Heinrich onun ölümcül hatası, neşesiz gardıyanı, canlılığının acımasız rakibiydi. Ya oğlu Arthur? O da kapanın bir parçası, tabutunun çivisi değil miydi? Yetenekli bir kadın olan Johanna kendini ifade etmek ve gerçekleştirmek için vahşi bir hızla artan bir arzu duyuyordu ve Arthur, onun kendinden vazgeçmesinin acınacak derecede yetersiz bir telafisiydi.

Ya küçük kızı? Heinrich tarafından neredeyse hiç fark edilmeyen Adele'in aile dramasında çok küçük bir rolü vardı ve bütün hayatını Johanna'nın bir kopyası olarak geçirecekti.

Ve böylece bütün Schopenhauerler kendi yollarına gitti.

Kaygısı ve kederiyle ağırlaşan baba Schopenhauer, Arthur'un doğumundan on altı yıl sonra Schopenhauer deposunun en üst kattaki yük penceresine tırmanarak kendini Hamburg kanalının dondurucu sularına attı. Anne Schopenhauer de Heinrich'in kucağındaki evlilik kapanından kurtularak ayaklarındaki Hamburg çamurunu silip rüzgâr gibi Weimar'a uçtu. Orada Almanya'nın en canlı edebiyat salonlarından birini açtı. Goethe'nin ve diğer önde gelen edebiyat insanlarının sevgili arkadaşı oldu ve bir düzine iyi satan aşk romanı yazdı. Bu romanların çoğu istemedikleri evliliklere zorlanan ama çocuk yapmayı reddeden ve aşkı özlemeye devam eden kadınlarla ilgiliydi.

Ya Arthur? Arthur Schopenhauer yaşamış en bilge insanlardan biri olacaktı. Aynı zamanda en ümitsiz ve hayattan en fazla nefret eden adamlardan biri olarak elli beş yaşında şunları yazacaktı:

İleriye önceden görebilseydik çocukların ölüme değil hayata mahkûm olan ama henüz cezalarının ne anlama geldiğini bilmeyecek kadar bilinçsiz, masum mahkûmlar olduğunu görebilirdik. Yine de her insan ileri yaşlara, yani “bugün kötü ve her gün daha da kötüleşecek, ta ki en kötüsü olana kadar” denebilecek bir hayat durumuna ulaşmak ister.¹⁸

18 Schopenhauer, *Complete Essays*, çev. Saunders, kitap 5, s. 3.

Sonsuz uzayda etrafında bir dü-
zine daha küçük kürenin döndüğü,
üzerindeki küflü tabakanın canlı ve
bilinçli varlıklar ürettiği soğuk, sert
bir kabukla kaplı aydınlık küre. İşte
bu... gerçek dünya.¹⁹

9

Julius'un Pacific Heights'taki büyük evi, şu anda satın alabileceğinden daha büyüktü: otuz yıl önce San Fransisco'dan ev alacak kadar talihli olan şanslı bir milyonerdi kendisi. Karısı Miriam'a kalan otuz bin dolarlık miras, bu evi satın almalarını sağlamıştı ve Julius ile Miriam'ın yaptığı diğer bütün yatırımların tersine, evin değeri roket hızıyla yükselmişti. Miriam'ın ölümünden sonra Julius evi satmayı düşünmüş (ev bir kişi için çok büyüktü) ama sonra vazgeçip ofisini evin birinci katma taşımayı tercih etmişti.

Caddeden dört adım içeri girince mavi fayanslı fiskiyenin bulunduğu avluya varılıyordu. Sol tarafta Julius'un ofisine çıkan birkaç basamak, sağda evine çıkan daha yüksek basamaklar vardı. Philip tam zamanında geldi. Julius onu kapıda karşılayıp ofisine kadar geçirdi ve oturması için kahverengi deri koltuğu işaret etti.

“Çay ya da kahve ister misin?”

19 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 3 / Bölüm 1, “On the Fundamental View of Idealism”.

Philip otururken etrafına bakmadığı gibi Julius'un teklifine de aldırmadı. "Süpervizyon konusundaki kararını bekliyorum."

"Ah, işte bir kez daha doğrudan konuya giriyorsun. Bu kararı vermekte çok zorlanıyorum. Bir sürü sorum var. Talebinde beni çok şaşırtan bir şey var... Büyük bir çelişki."

"Bir terapist olarak senden hiç memnun olmadığımı göre neden senden süpervizyon istediğimi merak ediyorsundur."

"Kesinlikle. Terapimizin büyük bir başarısızlık, boşa giden üç yıl ve büyük para kaybı olduğunu oldukça açık bir dille ifade ettin."

"Gerçek bir çelişki yok ortada," diye karşılık verdi Philip hemen. "İnsan becerikli bir terapist ve süpervizör olup herhangi bir hastada başarısız olabilir. Araştırmalar terapinin, hastaların üçte biri için başarısızlıkla sonuçlandığını söylüyor. Üstelik bu başarısızlıkta benim de büyük bir rol oynadığımı kuşku yok. İnatçılığım, katılığım... Senin tek hatan benim için yanlış bir terapi tipi seçmen ve bunda çok uzun süre ısrar etmen oldu. Ama bana yardım etme çabanın ve hatta ilginin farkındayım."

"Bunlar kulağa hoş geliyor Philip. Mantıklı şeyler. Ama yine de sana terapide hiçbir şey vermeyen birinden süpervizyon istemek... Ben senin yerinde olsam böyle bir şeyi hayatta yapmaz, başka birini bulurdum. Söylediklerinden fazlasının olduğunu hissediyorum."

"Belki sırada sözümü geri almam vardır. Senden hiçbir şey almadığımı tam olarak doğru değil. Hep aklımda kalan ve iyileşmemde önemli rol oynayan iki şey söyledin bana."

Julius bir an için ayrıntıları sormak zorunda kaldığı için büyük bir öfke duydu. Philip onun ilgilenmediğini mi sanıyordu? O kadar kötü biri olabilir miydi? Sonunda teslim olup sordu: "Neymiş bu iki şey?"

"Şey, birincisi fazla önemli gibi görünmüyor ama etkileyiciydi. Sana tipik akşamlarımdan birini anlatıyordum, biliyorsun. Bir yerden bir kadın bulup onu yemeğe götürdüğümü, yatak odamda aynı

rutinle ve aynı müzikle onu baştan çıkardığımı... Sana geçirdiğim o akşamla ilgili fikrini, bunu nahoş ya da ahlaksız bulup bulmadığını sordum.”

“Yanıtımı hatırlamıyorum.”

“Ne nahoş ne de ahlaksız bulduğunu söyledin, yalnızca sıkıcıymış. Sıkıcı... Ben de her gün aynı şekilde tekrar eden bir hayat yaşadığımı düşününce irkildim.”

“Ah, ilginç. Demek öyle söyledim. Peki diğeri neymiş?”

“Mezar taşı sözlerini tartışıyorduk. Nedenini bilmiyorum ama kendim için nasıl bir mezar taşı sözü seçeceğimi sordun.”

“Bu mümkün. Bir çıkmazda olduğumda ve şok edici bir müdahaleye gereksinim duyduğumda bu soruyu kullanırım. Ve...”

“Şey, mezar taşıma, ‘Seksi severdi’ diye yazılabileceğini söyledin. Ve sonra da bu sözün, köpeğimin mezarı için de iyi bir söz olabileceğini ekledin. Aynı taşı köpeğim ve kendim için kullanabilirdim.”

“Çok güçlü bir söz olmuş. Gerçekten bu kadar sert miydim?”

“Sert olup olmaması önemli değil. Önemli olan etkisi ve kalıcılığı. Çok daha sonra, belki on yıl sonra kullandım onu.”

“Gecikmeli müdahaleler bunlar! Her zaman, genellikle sanıldıklarından daha önemli olduklarını düşünmüşümdür. Hep bunlar üzerinde çalışmak istemişimdir. Peki ama bugünkü amacımız için söyler misin bana, neden geçen görüşmemizde bunlardan söz etmek, sana küçük de olsa bir yararım dokunduğunu kabul etmek istemedin?”

“Julius, bunun elimizdeki konuyla, yani benim süpervizörüm olmayı kabul etmeyi isteyip istememenle ve karşılığında senin Schopenhauer danışmanın olmama izin vermenle bir ilgisini göremiyorum.”

“Senin bu ilişkiyi görememen ikisini daha da ilişkili kılıyor. Diplomatik olmaya çalışmayacağım Philip. Açıkça söylüyorum,

senin terapist olmaya donanımlı olduğundan emin değilim ve bu yüzden süpervizyon konusunda bazı kuşkularım var.”

“Donanımlı olmadığım noktasını biraz açar mısın lütfen?” dedi Philip hiç rahatsızlık belirtisi göstermeden.

“Şöyle açıklayayım. Ben terapiyi her zaman bir uğraş, başkalarıyla ilgilenen insanların yaşam biçimi olarak görmüşümdür. Senin başkalarına karşı yeterince ilgili olduğunu düşünmüyorum. İyi bir terapist acıyı hafifletmeye çalışır, insanların büyümelerine yardımcı olur. Ama senin yalnızca diğerlerini küçümsediğini görüyorum, öğrencilerinin gitmesine nasıl izin verip onları nasıl aşağıladığına bir bak. Terapistlerin hastalarıyla ilişki kurmaları gerekir, oysa sen başka insanların neler hissettiğine hiç aldırımıyorsun. İkimizi ele al. Sana açtığım telefon yüzünden ölümcül bir hastalığım olduğunu düşünmüşsün. Ama bana en ufak bir teselli ya da anlayış sözcüğü söylemedin.”

“Bu bir işe yarar mıydı? Yani aptalca bir teselli sözcüğü mırıldanmanın yararı olur muydu? Ben sana daha fazlasını verdim, çok daha fazlasını. Bütün konferansı senin için hazırlayıp sundum.”

“Bunu şimdi anlıyorum. Ama o kadar dolambaçlıydı ki. Benimle ilgilendiğini değil, beni yönetmeye çalıştığını hissettim. Doğrudan olsaydın, yüreğinden gelen bir sözü bana söyleseydin benim için daha iyi, çok daha iyi olurdu. Çok büyük bir şey değil, belki sağlığım ya da zihinsel durumumla ilgili basit bir soru olabilirdi. Tanrı aşkına! Sadece ve sadece ‘Öleceğin için üzuldüm,’ de diyebilirdin. Bu ne kadar zor olabilir ki?”

“Eğer hasta olsaydım ben bunu duymak istemezdim. Ben ölümün karşısında Schopenhauer’in sunduğu araçları, fikirleri, vizyonu isterdim ve ben de sana bunları verdim.”

“Şu anda bile ölümcül bir hastalığım olduğuna dair varsayımını kontrol etme gereği duymuyorsun.”

“Bu varsayımda bulunmakla hata mı yaptım?”

“Bir daha söyle Philip. Sözcükleri söyle, acıtmaz merak etme.”

“Önemli sağlık sorunların olduğunu söyledin. Bu konuda biraz daha fazla şey anlatabilir misin?”

“İyi bir başlangıç Philip. Açık uçlu bir soru en iyi seçenektir.” Julius düşüncelerini toplamak için durup Philip’e ne kadarını anlatacağını düşündü. “Şey... kısa bir süre önce hayatımı ciddi biçimde tehdit eden habis melanom adı verilen bir cilt kanseri olduğumu öğrendim. Ama doktorlar önümde sağlıklı geçireceğim bir yıl olduğuna dair bana güvence verdi.”

“Konferansımda anlattığım Schopenhauerci bakış açısının sana yararlı olacağını şimdi daha iyi görüyorum,” diye karşılık verdi Philip. “Bir keresinde hayatın, ‘kalıcı bir çözümü olan geçici bir durum olduğunu’ söylediğini hatırlıyorum. Bu tanım tamamen Schopenhauer’e ait.”

“Philip... bu tanım şakayla söylenmişti.”

“Eh, hepimiz senin de gurun olan Sigmund Freud’un şakalar konusunda ne söylediğini biliyoruz. Görüşüm hâlâ geçerli: Schopenhauer’in öğretisi, senin de işine yarayacak pek çok şeyi barındırıyor içinde.”

“Sana süpervizörlük etmeye henüz karar vermedim Philip ama sana bir numaralı dersi bedavaya vereceğim. Terapide gerçekten önemli olan şey fikirler, vizyon ya da araçlar değildir. Terapinin sonunda hastayı süreç konusunda sorgularsan ne hatırlar? Hiçbir zaman fikirleri değil her zaman ilişkiyi hatırlar. Terapistin sunduğu önemli bir bilgiyi nadiren hatırlar ama terapistle kişisel ilişkisi genellikle sevgiyle hatırasında kalır. Ve bunun, senin için bile doğru olduğunu söyleyeceğim. Neden beni o kadar iyi hatırlıyor ve aramızda olanlara o kadar değer veriyorsun da şimdi, onca yıl sonra benden süpervizörün olmamı istiyorsun? O iki yorum yüzünden değil. Ne kadar kıskırtıcı olsalar da hayır, bunun nedeni benimle aranda oluştuğunu hissettiğin bağ yüzünden. Bana karşı güçlü

duygular beslediğine inanıyorum ve ilişkimiz ne kadar zor olsa da anlamlı olduğu için şimdi bir kucaklaşma umuduyla yeniden bana dönüyorsun.”

“Bu her açıdan yanlış Dr. Hertzfeld...”

“Evet, o kadar yanlış ki yalnızca kucaklaşma sözcüğü bile senin yine hemen o resmî unvana kaçmana neden oldu.”

“Hâlâ her açıdan yanlış Julius. Birincisi, gerçeklik görüşünün *gerçek* bir şey –*res naturalis*– olduğunu düşünme ve görevinin bu görüşü başkalarına dayatmak olduğunu varsayma hatasına karşı seni uyarmak isterim. Sen ilişki kurmayı istiyor, buna değer veriyorsun ve benim, hatta herkesin aynı şeyi yapması gerektiğini ve eğer ben aksini iddia edersem ilişki özlemimi bastırdığımı varsayma hatasını yapıyorsun. Öyle görünüyor ki felsefi yaklaşım benim gibi biri için çok daha tercih edilebilir. Gerçek şu ki sen ve ben birbirimizden tamamen farklıyız. Ben başkalarının varlığından *hiçbir* zaman zevk almadım. Onlar saçmalıkları, talepleri, kısa ömürlü önemsiz çabaları, anlamsız hayatları, söyleyecek önemli şeyleri olan, sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen büyük kişilerle sohbetime engel olan baş belaları.”

“O zaman neden terapist olmak istedin? Neden büyük kişilerle baş başa kalmadın? Neden bu anlamsız hayatlara yardım teklif ederek kendini meşgul ediyorsun?”

“Eğer ben de Schopenhauer gibi rahat yaşayacak bir miras alsaydım bugün burada olmayacağımdan emin olabilirsin. Bu tamamen ekonomik bir gereksinim. Eğitim harcamalarım banka hesabımı boşalttı, öğretmenlik çok az kazandırıyor, üniversite neredeyse iflas etmek üzere ve sözleşmemin yenileneceğini sanmıyorum. Harcamalarımı karşılamak için hiç olmazsa haftada birkaç müşteri görmem gerekiyor. İdareli yaşıyorum, benim için gerçekten önemli olan şeyleri yapabileceğim özgürlükten başka bir şey kazanmak

istemiyorum ki onlar da okumak, düşünmek, meditasyon, müzik, satranç ve köpeğim Rugby'yle yürüyüş yapmak...”

“Hâlâ soruma yanıt vermedin. Senin izlemek istediğin yoldan çok farklı bir tarzda çalıştığımı bildiğin halde neden beni görmeye geldin? Ve geçmişteki ilişkimizin seni bana ittiği konusundaki görüşümü de yanıtsız bıraktın?”

“Yanıt vermedim çünkü bu bana gerçekten çok uzak. Ama sırf senin için önemli diye bu konuyu düşüneneceğim. Temel bireylerarası gereksinimlerin varlığını sorguladığım sonucuna varma. Schopenhauer iki ayaklı hayvanların (kendi ifadesiyle) ısınmak için ateşin başında birbirlerine sarılmaları gerektiğini söyler. Ama çok fazla kucaklaşma yüzünden kavrulmamaları için de uyarır. Oklu kirpileri sevdiğini söyler; kirpiler ısınmak için bir araya toplanır ama mesafeyi korumak için de dikenlerini kullanırlarmış. Schopenhauer de kendi ayrılığına büyük değer veriyordu ve mutluluğu için kendisinden başka hiç kimseye güvenmiyordu. Ve bu konuda yalnız değildi. Diğer büyük adamlar, örneğin Montaigne de onun düşünce yapısını paylaşıyordu.

“Ben de iki ayaklılardan korkuyorum,” diye devam etti Philip. “Ve mutlu bir adamın diğer yaratıkların çoğundan uzak durabilen kişi olduğuna dair gözlemi paylaşıyorum. Bu dünyada cehennemi iki ayaklıların yarattığına nasıl katılmazsın? Schopenhauer, *homo homini lupus* der, yani *insan insanın kurdudur*; onun Sartre’ın *Çıkış Yok* adlı kitabına da esin kaynağı olduğundan eminim.”

“Hepsi iyi güzel de Philip, benim söylemek istediğim şeyi doğruluyorsun, sen terapist olmak için donanımlı değilsin. Senin bakış açın arkadaşlık duyguları için yer bırakmıyor.”

“Ne zaman bir başkasına uzansam kendim eksiliyorum. Yetişkinlikte arkadaşım olmadı, olmasını da istemiyorum. Benim ilgisiz bir annenin ve sonunda kendi hayatına son veren mutsuz bir babanın çocuğu olduğumu hatırlarsın. Açıkça söylemek gerekirse,

bana verebilecek ilginç bir şeyi olan biriyle hiç karşılaşmadım. Ve bunun nedeni benim aramamış olmam değil. Ne zaman birisiyle arkadaş olmaya çalışsam yalnızca perişan bedbahtlar, sınırlı zekâya sahip kişiler, kötü kalpliler ve kötü eğilimler bulduğunu söyleyen Schopenhauer'la aynı deneyimi yaşadım. Yaşayan insanlardan söz ediyorum, geçmişin büyük düşünürlerinden değil.”

“Benimle de tanıştın Philip.”

“Bu profesyonel bir ilişkiydi. Ben sosyal ilişkilerden söz ediyorum.”

“Bu tutumların, davranışlarında çok belirgin. İnsanları hor görmenle ve bunun neden olduğu sosyal beceri eksikliğiyle başkalarıyla terapötik anlamda nasıl ilişki kuracaksın?”

“Bu konuda aynı fikirdeyiz, sosyal becerilerim üstünde çalışmam gerektiğine katılıyorum. Schopenhauer biraz arkadaş canlısı tavır ve biraz sıcaklıkla insanları, tıpkı şekillendireceğimiz balmumunu ısıtmamız gerektiği gibi yönlendirebileceğimizi söyler.”

Julius başını iki yana sallayarak ayağa kalktı. Kendine bir fincan kahve doldurup odada ileri geri yürümeye başladı. “Balmumuyla çalışmak yalnızca kötü bir benzetme değil, terapi konusunda şimdiye kadar karşılaştığım neredeyse en kötü benzetme. Hatta neredeyse değil, gerçekten en kötü benzetme. Hiç insafılı davranmıyorsun. Bu arada arkadaşın ve terapistin Schopenhauer’i bana sevimli de göstermiyorsun.”

Julius yeniden oturup kahvesini yudumladı. “Kahve teklifimi tekrarlamıyorum çünkü süpervizyon konusundaki tek soruna cevap almak dışında bir şeyle ilgilenmediğini tahmin ediyorum. Dikkatini tamamen bu noktaya toplamışsın, bu yüzden insafılı davranıp kovalamayı keseceğim. Süpervizyon konusundaki kararım da şu...”

Tartışma boyunca gözlerini ondan kaçırın Philip, ilk kez Julius’a dimdik bakıyordu.

“İyi bir zihnin var Philip. Çok şey biliyorsun. Belki bilgini terapinin hizmetine sokmanın bir yolunu bulursun. Belki sonunda gerçekten bu alana bazı katkılarda bulunursun. Bunu umuyorum. Ama terapist olmaya hazır *değilsin*. Ve süpervizyon için de hazır *değilsin*. Bireylerarası becerilerin, duyarlılığın ve farkındalığın üzerinde çalışman gerekiyor, hem de çok çalışman. Ama sana yardım etmek istiyorum. Bunda bir kez başarısız oldum ve şimdi elime ikinci bir şans geçti. Beni bu konuda yandaşın olarak görebilir misin Philip?”

“Bu soruya teklifini duyduktan sonra yanıt vereceğim. Galiba şimdi bir teklif yapacaksın, değil mi?”

“Tanrım! Tamam, işte teklifim. Ben, Julius Hertzfeld, Philip Slate’in süpervizörü olmayı kabul ediyorum, ancak *ama ancak* psikoterapi grubuma altı ay boyunca katılmayı kabul ederse.”

Philip ilk kez irkilmiş görünüyordu. Julius’un bu teklifini beklemiyordu. “Ciddi olamazsın.”

“Herhalde hiç bu kadar ciddi olmamıştım.”

“Sana yıllarca kanalizasyonda debelendikten sonra ilk kez hayatımı toparladığımı söylüyorum. Hayatımı terapist olarak kazanmak istediğimi ve bunu yapmak için de bir terapist ihtiyacım olduğunu söylüyorum, ihtiyacım olan tek şey bu. Sense bana istemediğim ve maddi gücümün yetmeyeceği bir şey öneriyorsun.”

“Tekrar ediyorum, süpervizyon için hazır *değilsin*, terapist olmaya hazır *değilsin*. Ama sanırım grup terapisi eksiklerini halleder. Bunlar benim koşullarım. Önce grup terapisi. Sonrasında sana süpervizyon veririm.”

“Grup terapisinin ücreti nedir?”

“Çok yüksek değil. Doksan dakikalık seans için altmış dolar. Ve bu arada, seansı kaçırsan bile parasını ödersin.”

“Grupta kaç kişi var?”

“Yedide kalması için çalışıyorum.”

“Yani dört yüz yirmi dolar. Bir buçuk saat için. İlginç bir ticari girişim. Senin yaptığın haliyle grup terapisinin anlamı ne?”

“Anlamı mı ne? Biz deminden beri neden söz ediyoruz burada? Bak Philip, açık konuşacağım. Sen ve diğer insanlar arasında olanları anlamazsan nasıl terapist olursun?”

“Hayır, hayır. O noktayı anladım. Sorum açık değildi. Grup terapisinin nasıl işlediğini açıklamamı istiyorum. Diğer insanların hayatlarını ve problemlerini grup halinde anlatmalarını dinlemenin bana nasıl bir yararı olacak? Böylesi bir mutsuzluk korusu beni dehşete düşürür. Ama diğer yandan... Schopenhauer’in dediği gibi, başkalarının senden daha fazla acı çektiğini öğrenmek zevk verir.”

“Ah, yönlendirme istiyorsun... Bu adil bir soru. Bir gruba katılan her hasta için grup terapisi konusunda yönlendirme yapmaya özen gösteririm. Her terapist bunu yapmalı. Bu yüzden sana bir satıcı konuşması yapmama izin ver. Birincisi, benim yaklaşımım sıkı sıkıya bireylerarası yönelimlidir ve gruptaki her üyenin ilişkilerini sürdürme konusunda çektikleri zorluklar yüzünden grupta bulundukları varsayımında bulunurum...”

“Ama bu doğru değil. Ben bunu ne istiyorum ne de ihtiyacım...”

“Biliyorum, biliyorum. Bu konuda beni mutlu et Philip. Ben yalnızca bu bireylerarası zorlukların var olduğunu söyledim. Sen kabul etsen de etmesen de ben durumun böyle olduğunu varsayacağım. Terapi grubundaki amacıma gelince, bu konuda çok açık konuşabilirim: *her üyenin, terapist dâhil diğer bütün üyelerle nasıl ilişki kurduğunu anlamasına olabildiğince yardımcı olmaktır.* ‘Burada ve şimdi’ düsturunu benimsiyorum, terapist olarak ustalaşman için bu çok önemli bir kavram Philip. Başka bir deyişle grup, geçmişe bakmaksızın çalışır: *Şimdi* üzerinde odaklanırsınız, her üyenin geçmişini derinlemesine incelemeye gerek yoktur, gruptaki mevcut anın üzerine eğiliriz. Ve *burada*’ya odaklanarak kişinin başka ilişkilerinde ters gittiğini söylediği şeylere aldırılmaz, grup üyelerinin

sosyal hayatlarında kendilerine zorluk çıkaran aynı davranışları grupta da sergileyecekleri varsayımında bulunurum. Ve daha sonra grupta öğrendiklerini dışarıdaki ilişkilerine genelleştireceklerini varsayarım. Bu yeterince açık mı? Eğer istersen sana okuma materyali verebilirim.”

“Yeterince açık. Grubun temel kuralları neler?”

“Birincisi gizlilik; gruptaki üyeler hakkında başka kimseye bir şey söylemeyeceksin. İkincisi, kendini açmaya ve diğerleriyle ilgili algılarını ve duygularını ifade ederken dürüst olmaya çalış. Üçüncüsü, her şey grubun içinde olmalı. Eğer üyeler arasında dışarıda bir bağlantı kurulursa bu durum gruba getirilip tartışılmalıdır.”

“Ve bana ancak bu şekilde süpervizyon vermeyi kabul ediyorsun, öyle mi?”

“Kesinlikle. Seni eğitmemi istiyor musun? İşte önkoşulum bu.”

Philip gözlerini kapatıp alnını, sıktağı ellerine dayayarak bir süre oturdu. Sonra gözlerini açıp, “Eğer grup terapi saatlerini süpervizyon kredisine eklersen teklifini kabul edeceğim,” dedi.

“Bu biraz zorlama oluyor Philip. Bunun benim için yaratacağı etik ikilemi hayal edebiliyor musun?”

“Senin teklifinin benim için yarattığı ikilemi hayal edebiliyor musun? Ben kimsenin benim için bir şey ifade etmesini istemezken sen dikkatimi ilişkilerime vermemi istiyorsun. Üstelik sosyal becerilerimi iyileştirmenin beni daha iyi bir terapist yapacağını ima etmedin mi?”

Julius ayağa kalktı, fincanını lavaboya götürüp başını iki yana salladı. Kendini nasıl bir durumun içine soktuğunu düşünerek koltuğuna döndü, yavaşça iç çekti. “Tamam, yeterince adil, grup terapi saatlerini süpervizyon saatlerine sayacağım.”

“Bir şey daha var, alışverişin lojistiğini konuşmadık. Benim sana Schopenhauer konusunda rehberlik etme teklifim ne olacak?”

“O konuda her ne yaparsak biraz bekleyecek Philip. Bir başka terapi öğüdü: Hastalarla ikili ilişkilere girmekten kaçın, bu ilişkiler, terapine müdahale eder. Her türlü destekleyici ilişkiden söz ediyorum: romantik, iş, hatta öğretmen ve öğrenci ilişkisi. Bu yüzden ilişkimizi temiz ve berrak tutmak istiyorum ki bu senin iyiliğin için. Bu yüzden önce grupla başlamayı, daha sonra gelecekte süpervizyon ilişkisine girmeyi ve sonra da, belki söz vermiyorum ama felsefi rehberliği öneriyorum. Ama şu anda Schopenhauer üzerine çalışma konusunda büyük bir arzu duymuyorum.”

“Yine de gelecekteki felsefi danışmanlığım için bir ücret belirleyebilir miyiz?”

“Bu çok belirsiz ve uzak bir olasılık Philip.”

“Yine de ücreti belirlemek istiyorum.”

“Beni şaşırtmaya devam ediyorsun... Endişelendiğin bir yığın kahrolası şey var! Ve umurunda olmayan bir yığın şey.”

“Yine de ücret ne olacak?”

“Süpervizyon ücretim, terapi ücretimle aynıdır. Başlangıç öğrencileri için biraz indirim yaparım.”

“Anlaştık,” dedi Philip başını sallayarak.

“Dur bakalım, Schopenhauer derslerinin benim için çok önemli olmadığını söylediğimi duyduğundan emin olmak istiyorum. Bu konu aramızda ilk konuşulduğunda benim bütün yaptığım Schopenhauer’ın sana nasıl bu kadar yararı dokunduğuyla biraz ilgilendiğimi göstermekti ama sen hemen topu alıp koşmaya başladın ve bir anlaşmaya vardığımızı kabul ettin.”

“Onun çalışmalarına olan ilgini artırmayı umuyorum. Senin alanınla ilgili de pek çok değerli şey söylemiş. Pek çok açıdan bütün çalışmalarını ödünç alan Freud’dan önce davranmış.”

“Açık fikirli olmaya çalışacağım ama tekrar ediyorum, Schopenhauer hakkında söylediğin şeylerin çoğu onun çalışmaları hakkında daha fazla şey öğrenme merakımı uyandırmıyor.”

“Konferansımda anlattığım ölümle ilgili görüşleri bile mi?”

“Özellikle onlar. İnsanın özdeki varlığının sonunda belirsiz, ruh gibi evrensel bir yaşam gücüyle yeniden birleşeceği fikri beni hiç rahatlatmıyor. Bilinçlilik hali sürmeyecekse bundan nasıl bir avuntu çıkarabilirim ki? Aynı şekilde, vücut moleküllerimin uzaya dağılıp en sonunda da DNA’nın başka bir hayat biçiminin bir parçası olacağını bilmek de beni pek rahatlatmıyor.”

“Ölüm ve varlığın tahrip edilemezliğiyle ilgili makalesini birlikte okumamızı istiyorum. Eğer okursak eminim ki...”

“Şimdi değil Philip. Şu anda ölümle, hayatımın geri kalanını olabildiğince dolu olarak yaşamakla ilgilendiğim kadar ilgilenmiyorum.”

“Ölüm her zaman orada, bütün bu endişelerin ufku. Sokrates çok açık bir şekilde söylemiştir: ‘İyi yaşamayı öğrenmek için kişinin iyi ölmeyi öğrenmesi gerekir.’ Ya da Seneca: ‘Ondan vazgeçmeye istekli ve hazır olanlar dışında kimse hayatın gerçek tadını alamaz.’”

“Evet, evet, bu nutukları biliyorum ve genel olarak doğru olabilirler. Ve felsefenin bilgeliğini terapiyle birleştirmeye de bir itirazım yok. Hepsine varım. Aynı zamanda Schopenhauer’in sana pek çok açıdan çok yararlı olduğunu da biliyorum. Ama her açıdan değil: bazı noktalar üstünde biraz daha çalışabilirsin. İşte burada grup devreye giriyor. Pazartesi günü saat dört buçuktaki ilk seansta seni burada görmek için sabırsızlanıyorum.”

Beyin olanca gücüyle ilerlerken cinsel sistemlerin korkunç etkinliği daha uykuda olduğu için çocukluk, hayatımız boyunca özlemle geri dönüp baktığımız masumiyet ve mutluluk dönemi, hayatın cennetidir, kayıp cennet.²⁰

10

Arthur'un Hayatının En Mutlu Yılları

Arthur dokuz yaşına girdiğinde babası, oğlunun eğitimine bir yön vermesi gerektiğine karar verdi. İlk adımı, onu Le Havre'daki iş ortağı Gregories de Blesimaire'in evine yerleştirmek oldu. Orada Arthur Fransızca ve birtakım sosyal incelikleri öğrenecek ve Heinrich'in ifadesiyle, "dünya kitaplarında okunur hale gelecek"ti.

Dokuz yaşında evden sürülmek, anne babadan ayrılmak! Kaç çocuk böyle bir sürgünü hayatının korkunç bir olayı olarak görmüştür! Ama Arthur hayatının daha ileri dönemlerinde bu iki yılı, "çocukluğunun en mutlu günleri"²¹ olarak tanımlayacaktı.

20 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 394 / Bölüm 31, "On Genius."

21 Safranski, *Schopenhauer*, s. 26.

Le Havre’da önemli bir şey oldu: belki de ilk kez Arthur beslenip yetiştirildiğini ve hayattan zevk aldığını fark etti. Sonraki yıllar boyunca anne baba sevgisine benzeyen bir şey bulduğu neşeli Blesimaire’lerle ilgili anılarını zevkle hatırladı. Eve yazdığı mektuplarda onlardan o kadar övgüyle söz ediyordu ki annesi, babasının erdemleri ve cömertliğini ona hatırlatmak zorunda kalıyordu. “Babanın bir altın değerindeki hiç kullanılmamış fil dişi flütü almana izin verdiğini hatırla.”²²

Arthur’un Le Havre’daki geçici ikameti sırasında önemli bir olay daha oldu. Arthur kendine bir arkadaş buldu; hayatı boyunca sahip olduğu çok az sayıdaki arkadaştan biriydi bu. Blesimaire’in oğlu Anthime, Arthur’la aynı yaşıydı. İki oğlan Le Havre’da yakınlaştı ve Arthur Hamburg’a döndükten sonra birbirlerine birkaç kez mektup yazdılar.

Yıllar sonra yirmili yaşlarda gençler olarak bir kez daha buluştular ve birkaç defa aşk maceraları için birlikte dışarı çıktılar. Sonra yolları ve ilgi alanları farklı yönlere gitti. Anthime işadamaı oldu ve Arthur’un hayatından çıktı, ta ki otuz yıl sonra Arthur mali bir tavsiye istemek için kısa bir süreliğine yazışana kadar. Anthime, portföyünü bir ücret karşılığında yönetmeyi teklif edince Arthur yazışmayı hemen kesti. Zaten artık herkesten şüpheleniyor, kimseye güvenmiyordu. Anthime’in zarfının arkasına Gracian’dan (babasının hayranlık duyduğu İspanyol filozof) alaycı bir vecize karaladıktan sonra bir kenara attı: “Başkasının derdine el atıp kendi başına dert almak.”

Arthur ve Anthime on yıl sonra bir kez daha karşılaştı ancak birbirlerine söyleyecek çok az şey bulabildikleri garip bir görüşmeydi bu. Arthur eski arkadaşını “dayanılmaz, yaşlı bir adam”

22 Safranski, *Schopenhauer*, s. 29.

olarak tarif ediyor ve günlüğüne “iki arkadaşın bir kuşaklık aradan sonra buluşması büyük bir hayal kırıklığı yaratıyor”²³ yazıyordu.

Arthur’un Le Havre’da kaldığı sürede iz bırakan bir diğer olay, ölümle karşılaşmasıydı. Arthur, Le Havre’da yaşarken Hamburg’daki çocukluk arkadaşı Gottfried Janish ölmüştü. Arthur duygularını açıkça göstermese ve Gottfried’i bir daha hiç düşünmediğini söylese de ne ölen oyun arkadaşını ne de ölümle ilk kez karşılaştığında yaşadığı şoku hiç unutmamıştı çünkü otuz yıl sonra günlüğüne şöyle bir rüyasını yazmıştı: “Kendimi tanımadığım bir ülkede buluyorum, bir grup adam bir tarlada dikiliyor. Aralarında zayıf, uzun boylu bir adam daha var ve nasıl oluyor bilmiyorum ama onun Gottfried Jannish olduğunu öğreniyorum. Bana, hoş geldin diyor.”²⁴

Arthur rüyayı yorumlamada pek zorlanmamıştı. O sırada Berlin’de yaşıyordu ve bir kolera salgını vardı. Gottfried’la yeniden birleşme rüyasının tek bir anlamı vardı: yaklaşan ölümün uyarısı. Sonuç olarak Arthur, Berlin’den ayrılıp ölümden kaçmaya karar verdi. Frankfurt’a taşınmayı tercih etti, hayatının son otuz yılını orada geçirdi, bunun en büyük nedeni de orada kolera olmadığını düşünmesiydi.

23 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 299 / § 156.

24 Safranski, *Schopenhauer*, s. 280.

En büyük bilgelik şu andan zevk almayı hayatın en büyük amacı kılmaktır çünkü tek gerçek budur, başka her şey düşünce oyunudur. Ama bunun en büyük budalalılığımız olduğunu da söyleyebiliriz çünkü yalnızca kısa bir süre için var olan ve bir rüya gibi kaybolan içinde bulunduğumuz bu an asla ciddi bir çabaya değmez.²⁵

11

Philip'in İlk Oturumu

Philip grup terapisi için on beş dakika erken geldi. Üzerinde Julius'la daha önceki iki görüşmesinde giydiği giysiler vardı. Rengi solmuş, damalı kırışık bir gömlek, hâkî pantolon ve kadife ceket. Philip'in giysilere, ofis mobilyalarına, öğrenci dinleyicilerine veya görünüşte kendisiyle etkileşimde bulunan herkese karşı gösterdiği tutarlı kayıtsızlığa şaşırان Julius, bir kez daha Philip'i gruba katma kararını sorgulamaya başladı. Bu güçlü bir profesyonel hüküm müydü yoksa küstahlığı yine çirkin başını gösteriyor muydu?

Küstahlık; kaba, yüzsüz arsızlık. *Küstahlık*; en iyi biçimde, anne babasını öldürüp mahkemeden öksüz olduğu için af dilenen bir çocuğun hikâyesiyle anlatılabilir. Julius hayata yaklaşımını düşü-

25 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 284 / § 143.

nürken sık sık küstah sözcüğü aklına gelirdi. Belki en başından beri küstahlıkla doluydu ama bu fikirle ilk olarak on beşinci yaşının güzünde, ailesi Bronx'tan Washington D.C.'ye taşındığında tanıştı. Maddi bir darboğaz içinde olan babası, ailesini kuzeybatı Washington'daki Farragut Caddesi'nde bulunan küçük sıra evlerden birine taşımıştı. Babasının mali zorlukları hiçbir soruya izin vermezdi ama Julius yaşadıkları sıkıntının Aqueduct yarış pisti ve poker arkadaşlarından biri olan Vic Vicello'yla birlikte sahip olduğu She's All That adlı atla bir ilgisi olduğunu düşünüyordu. Vic, sarı spor ceketine pembe mendil takan ve annesi evdeyse içeri hiç girmemeye dikkat eden kaçak bir tipti.

Babasının yeni işi, kırk beşinde kalp krizi sonucu hayatını kaybeden kuzenine ait olan içki dükkânını yönetmekti. Kalp krizi denen bu karanlık düşman, ekşi krema ve yağlı kaburga etiyle büyüyen elli yaşındaki bütün Aşkenazi Yahudisi erkeklerini ya sakat bırakmış ya da öldürmüştü. Babası yeni işinden nefret etse de ailesini borçlardan kurtarıyordu; hem parası iyiydi hem de onu yerel yarış pistleri olan Laurel ve Pimlico'dan uzak tutuyordu.

1955'in Eylül ayında Julius, Roosevelt Lisesi'ndeki ilk gününde büyük bir karar vermişti: kendini yeniden var edecekti. Washington'da tanınmıyordu, geçmişinin yükünü taşımayan özgür biriydi o. Bronx'taki bir önceki devlet okulu P.S. 1126 gurur duyacağı bir yer değildi. Kumar, diğer okul etkinliklerinden çok daha ilginçti. Her öğleden sonrayı bowling salonunda meydan okuma oyunları düzenleyip kendisi ya da ortağı Marty Geller (büyük sol kroşeleri vardı) için bahse tutuşarak geçiriyordu. Küçük bir müşterek bahis operasyonu da yönetiyordu. Herhangi bir günde altı isabetli vuruş yapacak herhangi üç beyzbol oyuncusunu seçenlere bire on veriyordu. Güvercinler kimi seçerse seçsin (Mantle, Kaline, Aaron, Vernon ya da Stan [the Man] Musial) nadiren kazanırlardı, bir keresinde en iyi skoru yaparak yirmiye otuz kazanmışlardı. Julius

da kendisi gibi serserilerle geziyordu; borcunu ödemedi kaçacak olanları korkutmak için haşin bir sokak dövüşçüsü görünümüne bürünmüştü. Sıkı çocuk gibi görünmek için derslerde başarısız oluyor, çoğu öğleden sonra Mantle'ın, Yanki Stadyumu'nun orta sahasında gezinmesini seyretmek için okulu asıyordu.

Ama anne babası okul müdürünün odasına çağrılıp birkaç gündür deli gibi aradığı müşterek bahis defteri önlerine konunca her şey değişti. Sert cezalar uygulandı; geriye kalan okul yılı boyunca akşam dışarı çıkmak yoktu. Bowling salonuna, Yanki Stadyumu'na gitmeyecekti, okuldan sonra spor yoktu, harçlık da. Julius babasının bunu pek istemediğini görebiliyordu: Julius'un üç oyunculu, altı vuruşlu dalaveresinin ayrıntılarıyla daha fazla ilgileniyordu. Yine de Julius müdüre öyle büyük bir hayranlık duyuyordu ki onun gözünden düşmek kendisini toparlamasını sağlayan iyi bir kalk borusu olmuştu.

Ama çok geçti; yapabileceği en iyi şey notlarını düşük B'lere getirebilmektir. Yeni arkadaşlar edinmesi de imkânsızdı. Rolüne tıkalı kalmıştı ve kimse Julius'un değişip olmak istediği yeni çocukla arkadaş olmak istemiyordu.

Bu bölümün sonu olarak yeni Julius "rol kilitlenmesi" gö-rüngüsüne karşı büyük bir duyarlılık geliştirdi. Grup terapisi hastalarının çarpıcı şekilde değiştiğini ama grup üyeleri tarafından eskiden olduğu gibi algılanmaya devam ettiğini çok sık görmüştü. Aynı şey aileler için de geçerliydi. İyileşen hastalarının çoğu, anne babalarını ziyaret ettiklerinde çok kötü zaman geçirirlerdi: eski aile rolüne geri dönmek için büyük bir mücadele vermeleri ve annelerini, babalarını ve kardeşlerini gerçekten değiştiklerine ikna etmek için büyük enerji harcamaları gerekirdi.

Julius'un yeni keşfiyle ilgili büyük deneyi, ailesinin taşınmasıyla başladı. Yazdan kalma ılık bir eylül günü olan Washington D.C.'deki okulun ilk gününde Julius, dökülmüş çınar ağacı yap-

raklarını ezerek Roosevelt Lisesi'nin ön kapısına doğru yürürken bambaşka biri olmak için en iyi stratejiyi düşünüyordu. Konferans salonunun dışındaki bülten panosuna asılı olan sınıf başkanları adaylarının ilanlarını gören Julius'un aklına bir fikir geldi ve daha erkekler kulübünün yerini öğrenmeden adını seçimlere yazdırdı.

Seçilmesi çok uzak bir olasılıktı, hatta uzak olasılıktan da öteydi. Cimri Clark Griffith'in beceriksiz Washington senatörlerinin son sıradan kurtulması daha yüksek bir olasılıktı. Julius, Roosevelt Lisesi hakkında hiçbir şey bilmiyordu ve daha tek bir sınıf arkadaşıyla bile tanışmamıştı. Bronx'lu Julius, başkanlık seçimine girer miydi? Bin yıl geçse bile hayır. Ama önemli olan nokta da buydu zaten; tam olarak bu nedenle yeni Julius bu riske girmişti. En kötü ne olabilirdi? Adı orada olurdu ve herkes Julius Hertzfeld'i güçlü, potansiyel bir lider, hesaba katılması gereken bir çocuk olarak tanırdı. Dahası, hareketliliği seviyordu.

Kuşkusuz, rakipleri onu kötü bir şaka, sinir bozucu bir sivrinek, hiçbir şeyden haberi olmayan bir yabancıymış gibi boş verecekti. Böyle bir eleştiriyi bekleyen Julius kendini hazırlayıp yeni gelenlerin, yozlaşmaya çok yakın olanların göremediği hatalı çizgileri görebilme yeteneğiyle ilgili kısa bir konuşma hazırladı. Bowling salonunda yolunacak kazları baştan çıkarmak için saatlerce tatlı dil dökerek geliştirdiği güzel bir konuşma yeteneğine sahipti. Yeni Julius'un kaybedecek bir şeyi yoktu ve korkusuzca bir grup öğrencinin yanına gidip, "Merhaba, ben Julius, yeni öğrenci. Umarım başkanlık seçiminde beni desteklersiniz!" dedi. "Okul politikası hakkında hiçbir halt bilmiyorum ama bilirsiniz, bazen yeni bir bakış açısı en iyisi olabilir. Tamamen bağımsızım, hiçbir gruba dâhil değilim çünkü kimseyi tanımiyorum."

İşler öyle gelişti ki Julius kendini yeniden yapılandırmakla kalmayıp seçimi de neredeyse kazanacak oldu. Futbol takımı on sekiz kolay maçı kaybeden ve basketbol takımı da bir o kadar şans-

sız olan Roosevelt Lisesi'nin morali çok bozuktur. Diğer iki aday zayıftı. Her okul toplantısından önce dua eden ufak tefek, uzun yüzlü rahibin akıllı kızı Evangeline Schumann gereğinden fazla titiz ve sevimsizdi. Kızıl saçlı, taşralı, orta saha futbol oyuncusu yakışıklı Richard Heishmann'ın da bir sürü düşmanı vardı. Julius, sağlam protesto oyları aldı. Buna ek olarak okulun yüzde otuzunu oluşturan ve o güne kadar fazla dikkat çekmeyen, apolitik bir görüş sergileyen Yahudi öğrencilerin neredeyse hepsi tarafından kucaklanması Julius'u çok şaşırttı. Onu çok sevdiler; çekingen, mütereddit, sorun çıkarmayan Mason-Dixon Yahudilerinin, yürekli ve kendini beğenmiş New York'luya karşı duydukları özel bir sevgiydi bu.

Seçim, Julius'un hayatının dönüm noktası oldu. Kendini beğenmişliğiyle o kadar çok destek almıştı ki yeni kimliğini tamamen bu kaba küstahlık temeline dayandırmıştı. Üç Yahudi lise birliği onun için aralarında rekabet etti; hem cesarete hem de ergenlikte bulunmayan o değerli özelliğe, yani "kişiliğe" sahip olduğu söyleniyordu.

Kısa süre içinde kafeteryada etrafı öğrencilerle çevrilmeye başlandı ve sık sık okuldan sonra, okul kapanış konuşması için Evangeline Schumann'a meydan okuyabilecek kadar zeki tek öğrenci olan okul gazetesinin editörü güzel Miriam Kaye'le el ele yürürken görüldü. Kısa süre içinde o ve Miriam ayrılmaz oldular. Miriam onu sanatla ve estetik duyarlılıkla tanıştırdı ancak Julius onun bowling veya beyzbolun olağandışı heyecanını takdir etmesini hiçbir zaman sağlayamadı.

Evet, küstahlık ona uzun bir yol aldırılmıştı. Julius küstahlığını işlemiş, onunla büyük gurur duymuştu. Daha sonraki hayatında da kendisinden orijinal, bağımsız, başkalarının başarısız olduğu vakaları alma cesareti gösteren terapist olarak söz edildiğini duyduğunda keyifle gülüyordu. Ama küstahlığın karanlık bir tarafı da vardı; kendini çok büyük görme duygusu. Yapılabilecek olandan

daha fazlasını yapmaya çalışma, hastaları uzun ve sonucunda bir karşılığı olmayan terapi seyrine sokarak onlardan yapısal olarak mümkün olandan daha fazla değişiklik yapmalarını isteme hatasını birden fazla kez yapmıştı.

Bu noktadan bakıldığında Julius'un, Philip'i yola getirebileceğini düşünmesi yalnızca merhamet miydi, yoksa saf klinik inat mıydı? Yoksa büyüklük hissini de içinde barındıran küstahlık mıydı bu? Bunu gerçekten bilmiyordu. Philip'i grup terapi odasına götürürken isteksiz hastasına uzun uzun baktı. Bir tarafa ayrılmadan dümdüz geriye taranan kumral saçları, çıkık elmacık kemiklerinin üstündeki gergin derisi, tedbirli bakan gözleri, ağır adımlarıyla Philip idama gidiyor gibi görünüyordu.

Julius bir şefkat dalgasının içini kapladığını hissedince en yumuşak, en rahatlatıcı sesiyle ona teselli sözcükleri söyledi. "Biliyorsun Philip, terapi grupları çok karmaşıktır ama önceden kestirilebilen tek bir mutlak özelliği vardır."

Julius "önceden kestirilebilen tek mutlak özellik" konusunda karşısındakinden doğal bir merak beklediye de Philip'in sessizliği karşısında düş kırıklığı belirtileri göstermedi. Philip ilgi göstermiş gibi konuşmaya devam etti. "Ve bu özellik şudur: ilk terapi grubu oturumu mutlaka yeni gelen üyenin beklediğinden daha az rahatsızlık verici ve daha caziptir."

"Ben herhangi bir rahatsızlık duymuyorum Julius."

"Tamam o halde, yalnızca söylediklerimi bir kenara not et. Herhangi bir rahatsızlık yaşarsan diye söylüyorum."

Philip birkaç gün önce buluştukları ofisin kapısında durdu ama Julius onun dirseğine dokunup onu bir sonraki odanın kapısına yönlendirdi. Bu kapı, üç duvarı yerden tavana kadar kitaplıklarla dolu bir odaya açıldı. Dördüncü duvardaki üç ahşap pencere, beş bodur çam ağacının, iki minik kaya öbeğinin ve içinde altın rengi sazan balıklarının sessizce süzüldüğü iki buçuk metre uzunluğunda ince

bir gölün bulunduğu zarif bir Japon bahçesine bakıyordu. Kapının yanındaki küçük masa ve yedisi daire biçiminde yerleştirilmiş, ikisi köşede bekleyen rahat bambu sandalyelerden oluşan mobilyalar basit ve işlevseldi.

“İşte geldik. Burası benim kütüphanem ve grup terapi odam. Diğer üyeleri beklerken işlerin akışıyla ilgili temel bilgileri vereyim. Pazartesi grup saatinden on dakika önce ön kapıyı açık bırakırım ve üyeler kendi başlarına bu odaya girerler. Dört buçukta ben gelince hemen başlarız ve altıda bitiririz. Fatura kesme ve defter tutma işlerimi kolaylaştırmak için her üye çıkışta parasını öder. Sen de çeki kapının yanındaki masaya bırakırsın. Sorun var mı?”

Philip başını hayır anlamında sallayıp derin bir nefes alarak etrafına baktı. Doğruca raflara gidip burnunu deri ciltlere yaklaştırdı, büyük bir zevk aldığını göstererek tekrar derin bir nefes aldı. Orada dikilmeye devam ederek büyük bir ilgiyle kitaplara göz gezdirdi.

Sonraki beş dakika içinde grup üyeleri gelmeye başladılar. Her biri yerine oturmadan önce Philip’in sırtına baktı. Girişlerinin neden olduğu sese rağmen Philip başını çevirmedi ve Julius’un kütüphanesini inceleme işine hiçbir şekilde ara vermedi.

Otuz beş yılı aşkın grup liderliği süresince Julius gruba katılan pek çok kişi görmüştü. Örüntüyü önceden tahmin etmek kolaydı; yeni üyeler büyük bir endişeyle gelir, yeni gelene hoş geldin deyip kendilerini tanıtan diğer üyelere büyük bir hürmet gösterirlerdi. Zaman zaman hatalı bir şekilde alacakları faydanın tamamen terapistten görecekları ilgiyle orantılı olduğunu düşünen, yeni yeni oluşan bir grup yeni gelenlere kızabilirdi ama oturmuş gruplar yeni gelenleri hoş karşılardı: dolu bir üye listesinin, terapinin verimini azaltmak yerine artıracağına inanırlardı.

Ara sıra yeni gelenler hemen tartışmaya dalarlardı ama genellikle ilk oturumun büyük bölümünde kuralları anlamaya çalışarak sessiz kalır, birilerinin kendilerini tartışmaya katılmaya davet

etmesini beklerlerdi. Peki ya sırtını dönüp gruptaki diğer üyelere aldırmayacak kadar kayıtsız yeni bir üyeye ne denirdi? Julius *böyle bir şeyi* daha önce hiç görmemişti, psikiyatri koğuşundaki psikotik hastalarda bile.

Philip'i gruba getirerek büyük bir hata yaptığını düşündü. Gruba kanser olduğunu söylemek bugün için yeter de artardı bile. Philip'in nesi vardı? Bu şekilde gerginliğinin veya utangaçlığının üstesinden gelmeye çalışıyor olabilir miydi? Bu pek mümkün değildi. Hayır, büyük olasılıkla gruba katılmasında ısrar etmeme sinirlendi ve pasif agresif tarzıyla bana ve gruba ders veriyor, diye düşündü Julius, onu çamaşır gibi ipe mandallamak istiyorum! Hiçbir şey yapma. Bırak yüzün ya da boğulsun. Arkama yaslanıp başlayacağı kesin olan yakıcı grup saldırısını beklemek büyük zevk olacak...

Julius genellikle fıkraları pek hatırlamazdı ama yıllar önce duyduğu bir fıkra aklına gelmişti şimdi. Bir sabah oğul, annesine, "Bugün okula gitmek istemiyorum," der.

"Neden?" diye sorar annesi.

"İki nedeni var; öğrencilerden nefret ediyorum, onlar da ben-den nefret ediyor."

Annesi karşılık verir, "Okula gitmek zorunda olmanın iki nedeni var: birincisi kırk beş yaşındasın, ikincisi okul müdürüsün."

Evet, o artık bir yetişkindi. Ve bu grubun terapistiydi. Yeni üyeleri gruba katmak, onları diğerlerinden ve kendilerinden korumak onun göreviydi. Neredeyse hiçbir zaman grubu başlatmasına, grubun işleyişinin sorumluluğunu almaları için üyeleri teşvik etmeyi tercih etmesine rağmen bugün başka seçeneği yoktu.

"Dört buçuk. Başlama zamanı. Philip, neden kendine bir yer bulup oturmuyorsun." Philip dönüp ona baktı ama oturmak için bir hareket yapmadı. Sağır mı bu, diye düşündü Julius. Yoksa em-besil mi? Ancak gözleriyle boş sandalyelerden birini işaret ettikten sonra Philip oturdu.

Philip'e bakarak, "İşte grubumuz," dedi. "Bu akşam bir üyemiz bizimle olamayacak. Pam iki aylık bir yolculuğa çıktı." Sonra gruba döndü: "Birkaç oturum önce size yeni bir üye getirebileceğimi söylemiştim. Philip'le geçen hafta görüştüm ve bugün gruba başlıyor." Elbette bugün başlıyor, diye düşündü Julius. Aptalca, salakça bir yorum oldu. Bu kadar. Daha fazla elinden tutmayacağım. Yüzsün ya da boğulsun.

Tam o sırada hastanedeki pediatri kliniğinden koşarak gelen, üzerinde hâlâ beyaz doktor gömleği olan Stuart odaya dalıp geç kaldığı için bir şeyler mırıldanarak kendini bir sandalyeye attı. Sonra bütün gözler Philip'e döndü ve dördü kendini tanıtip ona hoş geldin, dedi: "Ben Rebecca, Tony, Bonnie, Stuart. Merhaba. Seni görmek çok güzel. Hoş geldin. Gelmene sevindik. Taze kana ihtiyacımız vardı, yani yeni bilgilere."

Geriye kalan bir üye, yalnızca kafasının iki yanında açık kahverengi saç telleri kalmış, biraz tohuma kaçmış bir futbol yan hakeminin iri vücuduna sahip çekici bir adam, şaşırtıcı derecede yumuşak bir ses tonuyla, "Merhaba, ben Gill," dedi. "Ve Philip, umarım sana aldırılmazlık ettiğimi düşünmezsin ama bugün grubun acilen bana biraz zaman ayırmasını istiyorum. Gruba hiç bugünkü kadar ihtiyaç duymamıştım."

Fakat Philip'ten bir tepki gelmedi.

"Tamam mı Philip?" diye tekrarladı Gill.

İrkilen Philip gözlerini kocaman açıp başıyla onayladı.

Gill, gruptaki tanıdık yüzlere dönüp söze başladı. "Çok şey oldu ve bu sabah karımın terapistiyle yapılan bir seansın ardından bir karar noktasına gelindi. Birkaç haftadır size, terapistin Rose'a çocuk taciziyle ilgili bir kitap verdiğini ve bu kitabın, karımı çocukken tacize uğradığına inandırdığını anlatıyorum. Bu onda sabit bir fikir gibi oldu, nasıl deniyordu..." Julius'a döndü.

Philip birden mükemmel bir aksanla, “Idée fixe,” diye araya girdi.

“Doğru. Teşekkürler,” dedi Gill. Philip’e kısa bir bakış attıktan sonra alçak sesle ekledi: “Vay canına, bu çok hızlıydı.” Sonra yine anlatmaya devam etti: “Şey, küçükken babasının onu cinsel olarak taciz ettiği Rose’da bir saplantı haline geldi. Bundan kurtulamıyor. Herhangi bir cinsel olay hatırlıyor mu? Hayır. Tanık var mı? Hayır. Ama terapisti eğer Rose depresifse, seksten korkuyorsa, dikkatinde dağınıklık ve duygularında kontrolsüzlük, özellikle erkeklere karşı öfke varsa tacize uğramış *olması gerektiğini* düşünüyor. O kahrolası kitabın mesajı buymuş. Ve terapisti buna yemin ediyor. Bu yüzden aylardır bu konuyu konuşuyoruz, hem de size söylediğim gibi bıktırarak ölçüde. Karımın terapisti hayatımız oldu. Başka hiçbir şey için zaman yok. Başka hiçbir konuşma konusu yok. Seks hayatımız sona ermiş durumda. Hiçbir şey yok. Birkaç hafta önce benden babasını aramamı (kendisi konuşmuyor) ve onu terapi seansına davet etmemi istedi. Benim de orada olmamı istedi. *Koruma* içiniymiş.

“Bunun üzerine babasını aradım. Adam hemen kabul etti. Dün Portland’dan otobüse bindi ve bu sabah elinde eskimiş bavuluyla terapi seansına geldi çünkü görüşmemizden hemen sonra otobüs garajına geri dönecekti. Seans bir felaketti. Tam bir kaos. Rose içindeki her şeyi kustu. Sınırsızca, durmak bilmeksizin, yaşlı adamın sırf onun için, doksan dakikalık terapi seansı için birkaç yüz kilometrelik yoldan gelmesini takdir edecek hiçbir şey söylemeden. Onu pek çok şeyle suçladı; çocukken babasının komşularını, poker ahbablarını, itfaiye departmanındaki (o zamanlar itfaiyeciydi) arkadaşlarını onunla seks yapmak için çağırdığını bile söyledi.”

“Babası ne yaptı?” diye sordu Rebecca. Uzun boylu, zayıf, kırk yaşında ve olağanüstü güzellikteki kadın dikkatle eğilmiş Gill’i dinliyordu.

“Çok makul davrandı. Yetmiş yaşlarında, kibar, tatlı, hoş bir adam. Onunla ilk kez tanıştım. Çok şaşırtıcıydı. Tanrım... keşke benim de öyle bir babam olsaydı. Orada öylece oturup her şeyi dinledi ve Rose’a eğer içinde böyle bir öfke varsa boşaltmasının en iyisi olduğunu söyledi. Yumuşak bir şekilde tüm o çılgınca suçlamaları reddetti ve Rose’un gerçekte kızdığı şeyin aslında on iki yaşındayken onları bırakıp gitmesi olduğu tahmininde bulundu ki bence çok yerinde bir tahmindir bu. Öfkesinin, çocukluğundan beri aklını babasına karşı zehirli fikirlerle dolduran annesi tarafından gübrelendiğini (onun kullandığı sözcüktü bu, adam çiftçi) söyledi. Rose’a gitmek zorunda kaldığını, annesiyle yaşadığı asma kabağından çıkması gerektiğini, yoksa şu ana dek ölmüş olacağını söyledi. Ve size şu kadarını söyleyeyim, Rose’un annesini tanıyorum, adam haklı. Hem de çok.

“Böylece, seansın sonunda onu otobüs garajına kadar götürüp götürmeyeceğimizi sordu ve ben daha cevap veremedim Rose onunla aynı arabada kendini güvende hissetmeyeceğini söyledi. Babası da, ‘Anladım,’ dedi ve bavulunu sürükleyerek gitti.

“On dakika sonra Rose ve ben Market Caddesi’nden geçiyorduk ki onu gördüm; bavulunu çekiştiren beyaz saçlı, kambur adam. Yağmur başlıyordu ve kendi kendime, ‘Bu çok saçma,’ dedim. Kendimi kaybedip Rose’a, ‘O senin için geldi, senin terapi seansın için ta Portland’dan geldi ve yağmur yağıyor. Onu otobüs garajına götüreceğim!’ Kaldırıma yanaştım ve onu götürmeyi teklif ettim. Rose bir kaşık suda boğacakmış gibi baktı bana. ‘Eğer o binerse ben inerim,’ dedi. Ben de ‘Keyfine bak,’ dedim. Ona caddedeki Starbucks’ı işaret edip orada beklemesini, birkaç dakika sonra gelip onu alacağımı söyledim. Arabadan inip gitti. Bu olay beş saat kadar önce oldu. Ve Rose, Starbucks’a hiç gelmedi. Golden Gate Park’a gittim ve o zamandan beri yürüyüp duruyorum. Eve gitmeyi de kesinlikle düşünmüyorum.”

Sözlerini bitirdikten sonra Gill yorgun bir şekilde arkasına yaslandı.

Üyeler Tony, Rebecca, Bonnie ve Stuart koro halinde onaylarını bildirdiler:

“Harika Gill.”

“Zamanı gelmişti.”

“Vay canına, gerçekten başardın.”

“Bu gerçekten iyi bir hamle olmuş.”

“O cadıdan kurtulduğun için ne kadar sevindiğimi anlata-mam,” dedi Tony de.

Bonnie ellerini kabarık kahverengi saçlarından endişeyle geçirip deniz gözlüğü biçimindeki sarı camlı gözlüğünü düzelterek, “Yatacak yere ihtiyacın olursa misafir odam var. Merak etme, güvende olursun,” dedi kıkırdayarak. “Senin için çok yaşlıyım ve kızım da evde.”

Grubun uyguladığı baskıdan pek memnun olmayan Julius (bir sürü terapi grubu üyesinin, grubu düş kırıklığına uğratmaktan utandığı için terapi grubunu bıraktığını çoğu kez çok görmüştü) ilk müdahalesinde bulundu. “Çok güçlü tepkiler alıyorsun Gill. Bu konuda ne hissediyorsun?”

“Harika. Kendimi harika hissediyorum. Yalnız... kimseyi düş kırıklığına uğratmak istemiyorum. Bu iş çok hızlı oldu, her şey bu sabah oldu... Biraz sarsılmış durumdayım ve henüz hiçbir şey net değil... Ne yapacağımı bilmiyorum.”

“Yani karının baskısını grubun baskısıyla değiştirmek istemiyorsun.”

“Evet, sanırım. Yani evet, ne demek istediğini anlıyorum. Doğru. Ama karışık bir durum. Bu cesaretlendirmeye gerçekten, gerçekten, gerçekten ihtiyacım var, bunun için müteşekkirim. Rehberliğe ihtiyacım var. Bu benim hayatımda bir dönüm noktası olabilir.

Bu cesareti herkes verdi, sen hariç. Ve tabii yeni üyemiz. Philip'ti, değil mi?"

Philip başıyla onayladı.

"Philip, durumumu bilmediğinin farkındayım. Ama sen biliyorsun." Julius'a döndü. "Sen ne diyorsun? Sence ne yapmalıyım?"

Julius istemedi ırkildi ve bunun görünmemiş olmasını umdu. Çoğu terapist gibi o da bu sorudan nefret ederdi. "Cevap veren bir türlü vermesen bir türlü" denebilecek bir soruydu bu.

"Gill, yanıttımdan hoşlanmayacaksın. Ama yine de söylüyorum. Sana ne yapacağını söyleyemem: bu senin senin kararın, benim değil. Bu grupta olmanın nedenlerinden biri, kendi yargılarına güvenmeyi öğrenmektir. Bir diğer neden de Rose ve evliliğinle ilgili her şeyi senden öğrenmem. Bu yüzden bana önyargısız bilgi verebilmen elinde değil. Yapabileceğim şey hayatındaki bu açmaza nasıl katkıda bulunduğuna odaklanmana yardım etmek olabilir. Rose'u anlayamayız ya da değiştiremeyiz; burada önemli olan senin duyguların ve davranışın çünkü değiştirebileceğin şey bu."

Grup sessiz kaldı. Julius haklıydı; Gill bu yanıtı hoşlanmamıştı. Diğer üyeler de öyle.

Rebecca iki saç tokası çıkarıp uzun siyah saçlarını geriye attı, tokaları taktıktan sonra Philip'e döndü. "Burada yenisin ve bizim bildiğimiz hikâyeyi bilmiyorsun. Ama bazen yeni doğan bebeklerin ağzından..."

Philip sessizdi. Rebecca'yı duyup duymadığı bile belli değildi.

Tony, kendisine göre olağandışı derecede yumuşak bir tonla, "Evet, bu işi kabul edecek misin Philip?" diye sordu. Tony yanaklarında derin akne izleri olan esmer, zayıf, siyah San Francisco Giants tişörtü ve dar kotuyla sergilediği zarif atletik vücutlu bir adamdı.

Philip ellerini kavuşturup başını geriye atarak tavana odaklanarak, "Bir gözlemim ve tavsiyem var," dedi. "Nietzsche bir kere sinde bir inek ile insan arasındaki en büyük farkın ineğin nasıl var

olacağını, geleceğin korkularını ve geçmişin yükünü taşımadan, içinde bulunduğu mutlu anda herhangi bir kaygı ya da korku duymaksızın nasıl yaşayacağını bilmesi olduğunu yazmıştır. Ama biz talihsiz insanlar geçmiş ve geleceğin o kadar etkisi altındayızdır ki şu anda kısaca geziniriz. Çocukluğumuzun altın günlerini neden hep özlemle anarız, biliyor musunuz? Nietzsche bunun nedenini, o günlerin kaygısız günler, *en küçük bir kaygının olmadığı* günler, ağır ve acı veren anılarla, geçmişin çöpleriyle yere çökmeden önceki günler olmasına bağlar. Marjinal bir noktayı daha belirtelim: Nietzsche'den alıntı yaptım ama bu düşüncesi orijinal değil. Burada da pek çok yerde olduğu gibi Schopenhauer'in çalışmalarını yağmalamış."

Philip duraksadı. Grupta uzun bir sessizlik oldu. Julius sandalyesinde kıvranırken, bu adamı buraya getirmek için aklımı kaçırmış olmalıyım, diye düşünüyordu. Bir hastanın herhangi bir terapi grubuna girdiği en kahrolası, en garip yol bu.

Bonnie sessizliği böldü. Bakışlarını doğrudan Philip'e dikip, "Bu gerçekten büyüleyici Philip," dedi. "Çocukluğumu özleyip duruyorum ama nedenini hiç böyle düşünmemiştim. Yani çocukluk, özgürlük ve altın yıllar, geçmişin ağırlığıyla ezilmemiş. Teşekkürler. Bunu hatırlayacağım."

"Ben de. Çok ilginç şeyler söyledin," dedi Gill. "Ama bana bir tavsiyen olacağını söylemiştin..."

"Evet, işte tavsiyem." Philip düz bir sesle, yumuşak bir şekilde konuşurken hâlâ göz teması kurmuyordu. "Karın, geçmiş yüküyle çok fazla dolu olduğu için bugünde yaşayamayan insanlardan biri. Batan bir gemi o. Dibe iniyor. Benim tavsiyem gemiden atlayıp yüzmeye başlaman. Dibe daldığında geride güçlü bir girdap bırakacak, bu yüzden olabildiğince hızlı bir şekilde uzaklaşmanı tavsiye ediyorum."

Sessizlik oldu. Grup sersemlemişti.

“Evet, lafını esirgemediğin için seni kimse suçlamayacak,” dedi Gill. “Ben bir soru sordum, sen de yanıt verdin. Teşekkür ederim. Hem de çok. Gruba hoş geldin. Başka yorumun varsa dinlemek isterim.”

“Şey...” dedi Philip tavana bakarak. “O zaman bir ilave yap-mama izin ver. Kierkegaard, çifte umutsuzluk adını verdiği şeyi yaşayan bazı insanları anlatır. Bu insanlar umutsuzdur ama umutsuz olduklarını fark edemeyecek kadar kendilerini aldatırlar. Demek istediğim şu: acılarımın çoğu, arzularımla hareket etmemin sonu-cunda ortaya çıkar ve sonra bu bir anlık tatminle mutlu olurum, kısa süre sonra bu tatmin can sıkıntısına dönüşür, derken bir arzu daha ortaya çıkar. Schopenhauer bunun evrensel insan durumu olduğunu düşünmüş. İstemek, anlık tatmin, can sıkıntısı, sonra daha fazla şey istemek.

“Sana geri dönersek, bu sonsuz arzu döngüsünü kendi içinde keşfedip etmediğini sormak istiyorum. Belki karının istekleriyle o kadar meşgulsün ki kendi arzularını fark bile edemiyorsundur? Buradaki diğer insanlar bugün seni bu yüzden alkışlamıyor mu? Bunun nedeni sonunda kendini onun istekleriyle tarif etmeyi reddet-men, değil mi? Başka bir deyişle, karının istekleriyle meşgul oluşun yüzünden kendinle ilgili çalışmalarının gecikip gecikmediğini ya da yoldan çıkıp çıkmadığını soruyorum.”

Gill ağzı açık, bakışları Philip’in üzerine odaklanmış bir şekilde dinliyordu. “Bu çok derin bir konu. Söylediklerinde derin ve önemli bir şey olduğunu biliyorum, şu çifte umutsuzluk konusunda, ama hepsini anlayamıyorum.”

Şimdi bütün gözler Philip’in üzerindeydi ama o tavana bakmaya devam ediyordu. Rebecca tokalarını takmayı bitirip, “Philip,” dedi.

“Gill’in kişisel anlamda ilerlemesinin, kendisini karısından kurtarmadan başlamayacağını söylemiyor musun?”

“Ya da,” dedi Tony, “karısıyla ilişkisinin aslında kendisinin ne kadar berbat durumda olduğunu görmesini engellediğini? Hey, bunun kendim ve işimle kurduğum ilişki konusunda doğru olduğunu biliyorum. Geçen hafta boyunca düşündüm de marangoz olmaktan, işçi sınıfından, düşük gelirli biri olmaktan ve küçümsemekten utanmakla o kadar meşguldüm ki uğraşmam gereken gerçek pisliği düşünme fırsatı bulamıyordum.”

Julius şaşkınlıkla Philip’in her sözüne susamış gibi davranan diğerlerinin nasıl söze karıştıklarını seyrediyordu. Rekabetçi dürtülerinin arttığını hissetti ama grubun amacına hizmet edildiğini düşünerek bu duyguyu yatıştırdı. Sakin ol Julius, dedi kendi kendine, grubun sana ihtiyacı var. Seni Philip için terk etmeyecekler. Burada olan şey harika, yeni üyeyi özümseyiyorlar ve gelecek çalışma için gündem belirliyorlar.

Bugün grupta teşhisi üzerinde konuşmaya karar vermişti. Bir bakıma buna mecburdu çünkü Philip’e melanom olduğunu söylemişti ve onunla özel bir ilişkisi olduğu izlenimini yaratmamak için bu bilgiyi bütün grupla paylaşması gerekiyordu. Ama onun yerine başkası geçmişti. Önce Philip’in acil durumu vardı, sonra da grubun hep birlikte Philip’e duyduğu hayranlık söz konusu olmuştu. Saate baktı. Sekiz dakikaları kalmıştı. Bu bilgiyi onların üzerine yükleyemeyeceği kadar az zaman vardı. Gelecek seansa kesinlikle kötü haberle başlama kararı aldı ve sessiz kalıp sürenin dolmasını bekledi.

Krallar talarını ve asalarını geride bıraktılar, kahramanlar da silahlarını. Ama aralarındaki, g r-kemlilikleri dışlarına taşan, bunu da dışarıdaki şeylerden almayan büyük insanlar, büyüklüklerini yanlarında g t r rl r.

*Arthur Schopenhauer, on altı yaşında, Westminster Sarayı'nda*²⁶

12

1799 Arthur, Seçim Yapmayı ve Diğ r Dünyevi Korkuları  ğreniyor

Arthur dokuz yaşındayken Le Havre'dan geri döndüğünde babası onu, temel amacı geleceğ n tüccarlarını yetiştirmek olan özel bir okula gönderdi. Orada zamanın iyi tüccarlarının bilmesi gereken şeyleri öğrendi: farklı para birimlerinde hesaplama yapmayı, bütün önemli Avrupa dillerinde iř mektupları yazmayı, nakliye rotalarını, ticaret merkezlerini, toprak mahsullerini ve diğ r büyüleyici konuları... Ama Arthur b y lenmemişti; bu tür bilgilerle ilgilenmiyor, okulda kimseyle yakın arkadaşlık kurmuyor ve geleceğ yle ilgili

26 Safranski, *Schopenhauer*. s. 44.

babasının planlarından (önde gelen yerel bir iş adamının yanında yedi yıl staj yapmak) her gün biraz daha korkuyordu.

Arthur ne istiyordu? Kesinlikle bir tüccarın hayatını yaşamak istemiyor, bu fikirden tiksiniyordu. O bir âlimin hayatını istiyordu. Sınıf arkadaşlarının çoğu da bu uzun çiraklık fikrinden hoşlanmıyordu ama Arthur'un itirazları çok daha derinlere uzanıyordu. Anne babasının şiddetli çıkışmalarına rağmen annesinden gelen bir mektup, "Bütün o yazarları bir süre için bir kenara bırak... On beşindesin ve şimdiden en iyi Alman, Fransız ve kısmen de İngiliz yazarları okudun,"²⁷ diyordu. Schopenhauer bütün boş zamanını edebiyat ve felsefe okuyarak geçiriyordu.

Oğlunun ilgi alanları Arthur'un babası Heinrich için büyük işkence kaynağıydı. Arthur'un okul müdürü, ona oğlunun büyük bir felsefe tutkusu olduğunu ve bir âlimin hayatının ona çok uygun olduğunu söylüyordu. Hatta Arthur'un kendisini üniversiteye hazırlayacak bir liseye nakil olma fikrini de destekliyordu. Heinrich yüreğinde okul müdürünün tavsiyesinin doğruluğunu hissetmiş olabilirdi; oğlunun geniş kapsamlı Schopenhauer kütüphanesindeki bütün felsefe, tarih ve edebiyat çalışmalarını doymak bilmez şekilde okuduğu ve anladığı açıkça görülüyordu.

Heinrich ne yapmalıydı? Firmasının geleceği ve Schopenhauer soyuna, atalarına karşı olan yükümlülüğünün yanı sıra vârisi de tehlikedeydi. Üstelik erkek bir Schopenhauer'in bir âlimin sınırlı geliriyle geçinmek zorunda kalma olasılığı ürpermesine neden oluyordu.

Heinrich önce kilisesi aracılığıyla oğluna bir ömür boyu sürecek bir gelir bağlatmayı düşündü ama bunun maliyeti çok büyük olurdu. İşler kötü gidiyordu ve Heinrich'in aynı zamanda karısının ve kızının mali geleceğini garanti alma yükümlülüğü de vardı.

Sonra yavaş yavaş bir çözüm, biraz şeytani bir çözüm zihninde oluşmaya başladı. Uzunca bir süredir Johanna'nın Avrupa

27 Safranski, *Schopenhauer*. s. 37.

turu isteğine direniyordu. Zor günlerden geçiyorlardı; uluslararası politik iklim o kadar dengesizdi ki lonca şehirlerinin güvenliği tehdit altındaydı ve Heinrich'in bütün dikkatini işine vermesi gerekiyordu. Fakat yorgunluğu ve işinin sorumluluklarını dağıtma isteği yüzünden Johanna'nın isteğine karşı direnci azalıyordu. Yavaş yavaş zihninde iki amaca da hizmet edecek bir plan oluşmaya başladı; hem karısı memnun olacak hem de Arthur'un geleceğiyle ilgili ikilem çözülmüş olacaktı.

Kararı on beş yaşındaki oğluna bir seçenek sunmaktı. "Sen seçmelisin," dedi. "Ya en azından bir yıl sürecek, Avrupa'nın tamamını kapsayan bir turda anne ve babana eşlik et ya da bir âlim olarak kariyerini sürdür. Ya yolculuktan döndüğün gün staja başlayacağına söz vereceksin ya da bu yolculuktan vazgeçip Hamburg'da kalacak ve hemen seni akademik hayata hazırlayacak klasik öğretim yapan bir okula kaydolacaksın."

On beş yaşında hayatını belirleyecek bir kararla karşı karşıya kalan çocuğu düşünün. Belki her zaman bilgiçlik taslayan Heinrich şimdi varoluşçu bir talimat veriyordu. Belki oğluna alternatiflerin olmadığını, her evet için bir hayır olması gerektiğini öğretiyordu. (Gerçekten de yıllar sonra Arthur, "Her şey olmaya kalkan insan hiçbir şey olamaz," diyecekti.)

Yoksa Heinrich, oğlunun vazgeçmenin tadını önceden almasını mı sağlamaya çalışıyordu? Çünkü eğer Arthur yolculuğun vereceği zevkten vazgeçemezse dünyevi zevklerden vazgeçip bir âlimin beş parasız hayatını yaşamayı nasıl bekleyebilirdi?

Belki Heinrich için çok fazla merhametli davranıyoruz. Büyük olasılıkla teklifi samimiyetsizdi çünkü Arthur'un bu yolculuktan vazgeçmeyeceğini, vazgeçemeyeceğini biliyordu. 1803 yılında, on beş yaşındaki bir çocuk bunu yapamazdı. O zamanda böyle bir yolculuk az sayıda ayrıcalıklı insana bahşedilen, hayatta bir kez yaşanan paha biçilmez bir olaydı. Fotoğrafçılığın olmadığı günlerde yabancı yerler yalnızca karakalem çizimler, yağlıboya tablolar ve

basılı seyahat günlüklerinde görülüyordu (bu arada seyahat günlüklerin, Johanna Schopenhauer'in daha sonra zekice davranıp kullanacağı bir türdü).

Arthur kendini, ruhunu şeytana satıyormuş gibi hissediyor muydu? Kararı yüzünden işkence çekiyor muydu? Bu konularda tarih sessiz kalıyor. Yalnızca 1803'te on beş yaşındayken babası, annesi ve bir uşaklarıyla bütün Batı Avrupa ve İngiltere'yi gezmek üzere on beş ay sürecek bir yolculuğa çıktığını biliyoruz. Altı yaşındaki kız kardeşi Adele de bu sürede bir akrabalarının yanına yerleştirilmişti.

Arthur izlenimlerinin çoğunu seyahat günlüğüne anne babasının istediği gibi, gittikleri ülkenin diliyle kaydetmişti. Dil yeteneği dâhiceydi; on beş yaşındaki Arthur Almanca, Fransızca ve İngilizceyi akıcı bir biçimde kullanıyordu ve İtalyanca ve İspanyolcası da işe yarardı. Nihayetinde Arthur bir düzine modern ve antik dilde ustalaşacaktı. Kütüphanesine giden ziyaretçilerin fark ettiği gibi kitapların kenarlarına her kitabın kendi dilinde not alma alışkanlığı vardı.

Arthur'un seyahat günlükleri, birikerek onun ısrarcı karakter yapısını oluşturan ilgi alanlarının ve özelliklerin gizli bir simgesiydi. Günlüklerinin altta yatan etkileyici anlamı, insanlığın korkuları karşısında Arthur'un nasıl büyülendiğini gösteriyordu. Arthur, Westphalia'daki açlıktan ölen dilenciler, yaklaşan savaştan panik halde kaçan kitleler (Napolyoncu harekâtlar planlanıyordu), Londra'daki hırsızlar, yankesiciler ve sarhoş kalabalıklar, Poitiers'deki çapulcu çeteler, Paris'teki halka açık giyotin, Toulon'da bir daha asla denize çıkamayacak kadar hurda gemi bölmelerinde ömür boyu kalmak üzere birbirlerine zincirlenerek bir hayvanat bahçesindeki hayvanlar gibi sergilenen altı bin kürek mahkûmu gibi dikkat çekici noktaları çok ayrıntılı bir şekilde tasvir ediyordu. Bir zamanlar Demir Maskeli Adam'ın evi olan Marsilya'daki kaleyi ve şehrin karantinaya alınmış kesimlerinden gelen mektupların dağıtılma-

dan önce sıcak sirke kazanlarına batırıldığı kara ölüm müzesini anlatıyordu. Ve Lyon’da, Fransız Devrimi sırasında babalarının ve kardeşlerinin öldürüldüğü yerlerde kayıtsızca dolaşan insanlarla ilgili yorumlarını not ediyordu.

Arthur, Wimbledon’da, bir zamanlar Lord Nelson’ın öğrenci olduğu bir yatılı okulda İngilizcesini mükemmelleştirdi ve halka açık idamlara ve denizcilerin kırbaç cezalarına katıldı, hastaneleri ve tımarhaneleri ziyaret etti ve Londra’nın kaynayan gecekondu mahallelerinde tek başına dolaştı.

Buddha genç bir adamken sıradan insanların kendisinden gizlendiği, babasının sarayında yaşıyordu. Ancak babasının sarayından ilk kez çıktığında hayatın dehşet verici üç temel unsuruyla karşılaşmıştı: hasta bir insan, bir ayağı çukurda bir yaşlı ve bir ceset. Varoluşun trajik ve korkunç doğasını keşfi, Buddha’nın dünyadan el etek çekmesine ve evrensel acıdan kurtuluşu aramasına yol açtı.

Derinden acı çekenlere erken yaşta tanık olması Arthur Schopenhauer’in de hayatını ve çalışmalarını etkiledi. Buddha’nın-kine benzer deneyimi aklından çıkmadı ve yıllar sonra seyahatini anlatırken, “On yedinci yaşında herhangi bir okul eğitimi olmaksızın hayatın sefaleti beni pençesine aldı, tıpkı gençliğinde hastalığı, acıyı, yaşlanmayı ve ölümü gören Buddha gibi,”²⁸ diye yazdı.

Arthur’un hiçbir zaman dindar geçen bir dönemi olmadı; inancı yoktu ama gençken inanma isteği duymuştu; bir Tanrı tarafından sakınılmayan bir varlık olmanın dehşetinden kaçmak istemişti. Tanrı’nın varlığına inanıyordu ama bu inancı, Avrupa uygarlığının dehşetini ergenlik çağında görmesiyle kötü bir şekilde sınandı. On sekiz yaşında, “Bu dünya Tanrı tarafından yaratıldı, öyle mi? Hayır, şeytan tarafından yaratılmış olmalı!”²⁹ diye yazmıştı.

28 Safranski, *Schopenhauer*, s. 41.

29 Safranski, *Schopenhauer*, s. 58.

İnsanların çoğu hayatlarının sonunda geriye dönüp baktıklarında *ad interim*³⁰ yaşadıklarını görürler. Takdir etmeden ve zevk almadan yanlarından geçip giden şeyin aslında hayatları olduğunu gördüklerinde şaşırırlar. Ve böylece umutlarla kandırılan insan, ölümün kollarına koşar.³¹

13

*Bir kedi yavrusunun can sıkıcı yanı
Eninde sonunda bir kedi olmasıdır.
Bir kedi yavrusunun can sıkıcı yanı
Eninde sonunda bir kedi olmasıdır.*

Julius bu sinir bozucu dizeleri zihninden çıkarıp atmak için kafasını hızla sallayıp yatağında doğrulup oturdu, gözlerini açtı. Saat altıydı. Bir hafta geçmişti. Bir sonraki grup seansının günü gelmişti. Yine iyi uyuyamadığı bir gecenin fondaki müziği, bu garip Ogden Nash dizeleri olmuştu.

Hayatın birbiri ardına gelen kahrolası kayıplardan oluştuğunu herkes kabul etse de bizi daha sonraki yıllarda bekleyen en sinir

30 (Lat.) Geçici, muvakkaten. (ç. n.)

31 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 185 / § 145.

bozucu kayıplardan birinin iyi bir gece uykusu olduğunu çok az kişi bilirdi. Onun tipik gece uykusu ise kutsal delta dalgalı, derin uykuya hiç geçemediği çok hafif bir şekerlemeden oluşuyordu ve uykusu o kadar sık bölünüyordu ki genellikle uyumaktan korkuyordu. Çoğu uykusuzluk hastası gibi o da sabah uyandığında ya gerçekte uyuduğundan çok daha az uyuduğunu ya da bütün gece uyanık kaldığını düşünüyordu.

Sıklıkla yalnızca gece düşündüğü şeyleri dikkatle gözden geçirerek ve uyanık bir haldeyken böyle garip, mantıksız düşünceleri bu kadar uzun uzadıya asla düşünemeyeceğini fark ederek kendisini aslında uyuduğuna ikna edebiliyordu.

Ama o sabah ne kadar uyuduğu konusunda kafası hiç olmadığı kadar karıştı. Kedi yavrusu dizeleri rüya dünyasından gelmiş olmalıydı ama ne bilinçlilik halinin berraklık ve amacına ne de rüyaların kaprisli acayipliklerine uyan gece düşünceleri, ikisinin arasındaki tarafsız bölgede kalıyordu.

Yatağında oturup gözleri kapalı halde dizeleri düşündü. Gece fantezilerini, uyku ile uyanıklık arasındaki hayalleri ve rüyaları hatırlamalarını kolaylaştırmak için hastalarına verdiği talimatları takip etti. Şiir, kedi yavrularını seven ama büyüyüp kedi olmalarını istemeyen insanları işaret ediyordu. *Ama bunun benimle ne ilgisi var?* Julius kedi yavrularını ve kedileri aynı şekilde severdi, babasının dükkânındaki iki yetişkin kediyi, onların yavrularını, yavrularının yavrularını sevmiştii ve bu dizelerin neden böyle yorucu bir şekilde aklına takıldığını anlayamıyordu.

Bir daha düşününce, belki bu dizeler bütün hayatı boyunca nasıl yanlış bir mite sarıldığını hatırlatıyordu ona: Julius Hertzfeld'le ilgili her şey; serveti, başarılarıyla kazandığı konumu, şöhreti yu-karı doğru yükseliyordu ve hayatı her zaman daha iyiye gidecekti. Kuşkusuz şimdi fark ediyordu ki aslında bunun tersi doğrudu. Şiir doğru söylüyordu, altın çağ önce geliyordu aslında. Hayatın

suçluluk duyguları, dalavereleri, bilgisi veya sorumlulukları olmaksızın o masum, kedi yavrusunu andıran başlangıçlar, oyun peşinde koşmalar, saklambaç, mendil kapmaca yarışları ve babasının dükkanındaki boş içki şişelerinden kale yapmak hayatın en güzel dönemiydi; günler ve yıllar geçtikçe alev in yoğunluğu sönüyordu ve varoluş karşı konulmaz biçimde tatsız bir hal alıyordu. En kötüsü en sona saklanmıştı. Philip'in son oturumda çocuklukla ilgili söylediklerini düşündü. Hiç kuşku yoktu: Nietzsche ve Schopenhauer bu konuda haklıydı.

Julius üzgün bir ifadeyle başını salladı. İçinde bulunduğu anın tadını gerçekten çıkarmadığı, o anı gerçekten yaşamadığı, kendi kendine hiç, "İşte! Bu an, bugün tam istediğim gibi! O eski güzel günler gibi bunlar ve şu anda gerçekleşiyor. Bu anda kalayım, burada kök salayım," demediği doğrudur. Hayır, her zaman hayatın en lezzetli kısmını daha bulmadığına inanmış, hep geleceğe, daha yaşlı, daha akıllı, daha büyük, daha zengin olacağı zamanlara imrenmişti. Ve sonra kıyamet kopmuştu, tersine dönüş, geleceğin ani ve felaketi andıran biçimde yerilmesi, eskiye özlem başlamıştı.

Bu tersine dönüş ne zaman başlamıştı? Yarının altın vaa dinin yerini ne zaman nostalji almıştı? Julius'un her şeyi o büyük ödül için (tıp fakültesine giriş) bir başlangıç (ve engel) olarak gördüğü kolejde değildi bu başlangıç. Birinci sınıfında dersliklerden kurtulup beyaz gömleği ve cebinden sarkan ya da çelik ve kauçuk bir atkı gibi boynuna astığı stetoskopuyla koğu şlarda dolaşmak istediği tıp fakültesindeyken de değildi. Sonunda hastane koğu şlardaki yerini aldığı üçüncü ve dördüncü sınıf da. Orada daha fazla otorite özlemi duyuyordu. Önemli biri olmak, hayati klinik kararlar vermek, hayat kurtarmak, mavi önlüklerini giyip acil bir travma ameliyatı yapmak için bir hastayı sedyeye ameliyat odasına götürmek istiyordu. Psikiyatride şef asistan olup şamanizmin perdesinin arkasına bir

göz attığı ve seçtiği mesleğin sınırları ve belirsizliğiyle sersemlediği zaman bile değildi.

Hiç kuşku yok ki Julius'un içinde bulunduğu anı yakalamaya yönelik kronik ve ısrarcı isteksizliği evliliğini mahvetmişti. Miriam'a, onu onuncu sınıfta gördüğünden beri âşık olmasına rağmen aynı zamanda onu, tadını çıkarma hakkının bulunduğunu düşündüğü çok sayıda kadının önünde engel olarak gördüğü için kızırıyordu da. Eş arayışının tamamen bittiğini ya da tutkularının peşine düşme özgürlüğünün en ufak bir şekilde kısıtlandığını hiçbir zaman tamamen kabul etmemişti. Tıp fakültesinde son sınıfa başladığında yatılı doktorların yatak odalarının, doktorlara hayran genç hemşirelerle kaynayan hemşirelik okulu yatakhanelerine bitişik olduğunu görmüştü. Orası tam bir şekerci dükkânı gibiydi ve o da çok çeşitli tatlarla kendini doyurmuştu.

Ancak Miriam'ın ölümünden sonra tersine dönüş başlamış olmalıydı. Trafik kazası Miriam'ı aldığından bu yana geçen on yıl içinde, ona hayattayken olduğundan daha fazla değer vermişti. Bazen Miriam'la yaşadığı rahatlığı ve mutluluğu, hayatın gerçekten mesut geçen anlarının, onları dolu dolu yaşayamadan nasıl gelip geçtiğini düşününce kederle iç çekerti. Şu anda bile, aradan on yıl geçtikten sonra adını hızla söyleyemiyor, her heceden sonra duraklamak zorunda kalıyordu. Başka hiçbir kadının onun için gerçekten bir anlam ifade etmediğini de biliyordu. Birkaç kadın geçici olarak yalnızlığını gidermişti ama Miriam'ın yerini asla alamayacaklarını iki tarafın da anlaması pek uzun sürmemişti. Daha yakın dönemlerde yalnızlığı, bir kısmı psikiyatrik destek grubunda olan geniş erkek arkadaş çevresiyle ve iki çocuğuyla hafifliyordu. Son beş yıldır bütün tatillerini *en famille* (ailesiyle), iki çocuğu ve beş torunuyla birlikte geçiriyordu.

Ama bu düşünceler ve anılar, gece fragmanları ve kısa konular halinde geçmişti aklından. Bu gecenin zihinsel işlevinin ana ko-

nusu, o gün öğleden sonra terapi grubuna yapacağı konuşmanın provasıydı.

Kanser olduğunu zaten pek çok arkadaşına ve bireysel terapi hastalarına açıklamıştı ama ne ilginçtir ki zihni, gruba “açılma” konusuyla acı verecek derecede meşguldü. Julius bunun terapi grubuna neredeyse âşık olmasıyla ilgisi olabileceğini düşünüyordu. Yirmi beş yıldır her oturumu büyük bir sabırsızlıkla beklerdi. Grup, bir insan kümesinden daha fazla anlam taşıyordu; kendine ait bir hayatı, kalıcı bir kişiliği vardı. Orijinal üyelerden hiçbiri (kendisi hariç tabii) hâlâ grupta olmasa da sabit, kalıcı bir benlik, ölümsüz görünen çekirdek bir kültür (meslek dilinde eşsiz “normlar” diyebileceği yazılı olmayan kurallar) hüküm sürüyordu. Hiçbir üye değişmez grup normlarının olduğunu söyleyemezdi ama herkes belirli davranışların uygun olup olmadığı konusunda uzlaşmaya varabilirdi.

Grup, hafta içindeki her olaydan daha fazla enerjisini gerektiriyordu ve Julius, oturumu sıkıntısızca devam ettirebilmek için büyük çaba harcıyordu. Saygın bir merhamet gemisi gibi büyük acılar çeken bir yığın insanı daha güvenli, mutlu limanlara ulaştırmıştı. Kaç tanesini mi? Eh, ortalama grupta kalış süresi iki ila üç yıl olduğuna göre Julius en azından yüz yolcusu olduğunu düşünüyordu. Zaman zaman ayrılan yolcuların anıları aklına gelir, konuşmalarının bir bölümü, bir yüz ya da olaya ait hızlı bir hayal zihninden geçerdi. Bu anı parçalarının o canlı günlerden, hayat ve anlam taşıyan etkileyici olaylardan geriye kalan tek şey olduğunu düşünmek üzücüydü.

Yıllar önce Julius grubu videoya alıp bazı problemlili bölümleri bir sonraki oturumda göstermeyi denemişti. O eski bantlar artık çağdaş video donanımıyla uyumlu olmayan eski moda formatta kalmıştı. Bazen onları bodrumdaki deposundan çıkarıp dönüştürmek ve eski hastalarını yeniden hayata döndürmek istiyordu.

Ama bunu hiç yapmamıştı: hayatın aldatıcı doğasının kanıtını, nasıl parlak bir bantta depolandığını ve mevcut anın ve her anın ne kadar hızla elektromanyetik dalgacıkların hiçliğine dönüştüğünü kendine göstermeye dayanamazdı.

Grupların denge ve güven oluşturmaları biraz zaman alıyordu. Yeni bir grup, motivasyon ya da beceri gibi nedenlerle grup görevine (diğer üyelerle etkileşimde bulunup bu etkileşimi analiz etmek) katılamayan üyelerden kurtulurdu. Sonra üyelerin güç, merkezde olma ve etkileyebilme pozisyonu için manevralar yaptığı huzursuz çatışmalarla haftalar geçer fakat sonunda güven geliştikçe iyileşme atmosferinin gücü artardı. Meslektaşı Scott, bir keresinde bir terapi grubunu savaşta inşa edilen bir köprüye benzetmişti. İlk oluşturma aşamasında pek çok yaralı (yani gruptan ayrılanlar) verilir ama köprü bir kez inşa edildikten sonra pek çok insanı daha iyi yerlere taşırdı; yani geriye kalan ilk üyeleri ve daha sonra gruba katılanları.

Julius terapi gruplarının hastalara yardımcı olduğu çeşitli yolları anlatan mesleki makaleler yazmış olsa da gerçekten önemli olan unsuru tarif ederken uygun dili ve grubun iyileştirici havasını bulmakta her zaman zorlanırdı. Bir makalede grup terapisini, hastanın rahatlatıcı yulaf ezmesi banyosuna sokulduğu ciddi deri lezyonlarının dermatolojik tedavisine benzetmişti.

Bir grubu yönetmenin en büyük yan yararlarından biri, profesyonel literatürde hiç sözü edilmese de, iyi bir grup terapisinin hastalar kadar terapisti de iyileştirmesiydi. Julius oturumlardan sonra her zaman rahatladığını hissetmesine rağmen terapisinin kesin mekanizması konusunda hiçbir zaman emin olamıyordu. Bu, doksan dakika boyunca kendini unutmanın bir sonucu muydu, yoksa terapisinin diğerkâm eyleminin, kendi uzmanlığının tadını çıkarmasının, yetenekleriyle gurur duymasının veya başkalarının kendisine duyduğu saygıdan zevk almasının bir sonucu muydu? Yoksa yukarıdakilerin hepsi miydi? Julius kesin bir karara varmaya

çalışmaktan vazgeçmiş ve son birkaç yıldır yalnızca grubun iyileştirici sularına dalma şeklindeki dostça açıklamayı kabul etmişti.

Melanomunu terapi grubuna açıklaması önemli bir hareket olmakla birlikte aile, arkadaşlar ve arkaplandaki diğer insanlara açıklanması gerektiğini düşündüğü bir şeydi. Fakat en önemli dinleyicilerine, şifacısı, doktoru, rahibi ve şamanı olduğu seçilmiş grubunun önünde maskesini indirmesi tamamen farklıydı. Bu geri dönüşü olmayan bir adım, kullanım süresinin dolduğunun kabulü, hayatının artık o daha büyük, daha parlak geleceğe doğru yükselmediğinin açıkça itirafıydı.

Julius seyahate çıkan ve bir ay boyunca aralarında olamayacak eksik üyeleri Pam'i de çok düşünüyor, bugün açıklamasını duymak için orada olamayacağına üzülmüyordu. Julius'a göre Pam grubun en önemli üyesiydi; diğerleri ve kendisi için her zaman rahatlatıcı, iyileştirici bir özellik taşıyordu. Grup, onun öfke probleminde ve kocası ile eski sevgilisini saplantılı şekilde düşünmesine yardımcı olamadığı için Pam'in umutsuzca Hindistan'daki bir Budist tapınağından yardım aramaya gitmiş olmasından dolayı Julius utanç duyuyordu.

Tüm bu duyguların karmaşası içinde Julius o öğleden sonra saat dört buçukta grupla buluştu. Üyeler yerlerine oturmuş, Julius girdiğinde ortalıktan kaldırdıkları bazı kâğıtlara bakıyorlardı.

Garip, diye düşündü. Geç mi kaldım? Hızla saatine baktı. Hayır, tam dört buçuktu. Bu düşünceyi aklından çıkarıp hazırladığı konuşmayı yapmaya başladı.

“Evet, başlayalım. Bildiğiniz gibi grubu ben başlatmam ama bugün istisnai bir durum, size söylemem gereken bir şey var. Anlatmanın benim için zor olduğu bir şey. İşte geliyor... Bir ay kadar önce ciddi, açıkça söylemek gerekirse ciddiden de öte, hayatı tehdit eden türde, kötü huylu melanom denen cilt kanserine yakalandığımı

öğrendim. Sağlığımın iyi olduğunu sanıyordum; en son girdiğim rutin kontrolde çıktı...”

Julius durdu. Bir şeyler yolunda değildi: Üyelerin yüz ifadesi ve özsel olmayan dili doğru değildi. Duruşları yanlış. Ona doğru dönmüş olmaları gerekiyordu; ona odaklanmaları. Ama kimse ona bakmıyor, onunla göz göze gelmiyordu, bütün gözler ondan kaçıyor, boş boş bakıyordu. Rebecca hariç, o gizlice kucağındaki kâğıda bakıyordu.

“Neler oluyor?” diye sordu Julius. “Sizinle bağlantı kuramadığımı hissediyorum. Hepiniz bugün başka bir şeyle meşgul gibisiniz. Ve... Rebecca, ne okuyorsun?”

Rebecca hemen kâğıdı katladı, çantasına sokuşturdu ve bakışlarını Julius’un bakışlarından kaçırdı. Tony sessizliği bozana dek herkes ses sizce oturdu.

“Şey, benim konuşmam gerekiyor. Rebecca adına konuşamam ama kendi adıma şunları söyleyebilirim. Benim sorunum şu ki sen konuşmaya başladığında şeyden... sağlığından söz edeceğini biliyordum. Bu yüzden sana bakmak zordu ve yeni bir şey duyuyormuş gibi yaptım. Ama sözünü kesip bunları zaten bildiğimi söyleyemedim.”

“Nasıl? Ne söyleyeceğimi nereden biliyordun? Neler oluyor bugün?”

“Julius, özür dilerim, ben açıklayayım,” dedi Gill. “Yani bir bakıma suçlu benim. Son oturumdan sonra kafam çok karıştı. Eve ne zaman gideceğimi veya gidip gitmeyeceğimi, eve gitmezsem nerede kalacağımı bilmiyordum. Herkesi kafeteryaya gitmeye zorladım, orada konuşmaya devam ettik.”

“Evet, ve...” diye devam etmeye teşvik etti Julius, bir orkestra yönetirmiş gibi eliyle havada küçük daireler çizmişti.

“Şey, Philip bize durumu anlattı. Biliyorsun sağlığın ve habis şey...”

“Melanom,” diye yumuşak bir şekilde araya girdi Philip.

Gill elindeki kâğıda baktı. “Doğru, melanom. Teşekkürler Philip. Arada kafam karışıyor...”

“Multiplemyelom kemik kanseridir,” dedi Philip. “Melanom cilt kanseridir, melanini düşünün, derinin renk değiştirmesini...”

Julius, eliyle Gill ve Philip’i açıklamaya davet ederek, “Demek bu kâğıtlar...” dedi.

“Philip internetten senin tıbbi durumunla ilgili bilgiler indirdi ve bir özet hazırladı, birkaç dakika önce odaya girince de kâğıtları bize verdi.” Gill elindeki kâğıdı Julius’a uzatınca Julius başlığı gördü: Habis Melanom.

Sersemleyen Julius arkasına yaslandı. “Ben... ah... bunu nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum... Ben biraz etkisiz kaldığımı hissediyorum, size anlatacak önemli bir haberim vardı ve kendi hayat hikâyemde ya da ölüm hikâyemde atlatıldım.” Dönüp doğruca Philip’e konuştu, “Bu konuda ne hissedeceğim konusunda bir tahminin var mıydı?”

Philip kayıtsız görünmeye devam ediyor, ne yanıt veriyor ne de Julius’a bakıyordu.

“Bu çok adil değil Julius,” dedi Rebecca. Tokasını çıkarıp uzun siyah saçlarını gevşetti, bükerek tepesinde topladı. “Hatalı olan o değil. Birincisi oturumdan sonra Philip kafeye gitmek istemedi. Böyle eğlencelerden hoşlanmadığını, hazırlaması gereken bir dersi olduğunu söyledi. Onu neredeyse sürükleyerek götürdük.”

“Doğru.” Sözü Gill aldı. “Çoğunlukla ben ve karım hakkında konuştuk ve o gece nerede kalacağım üzerinde durduk. Sonra kuşkusuz hepimiz Philip’e neden terapiye girdiğini sorduk ki bu çok doğaldı; her yeni üyeye bu sorulur. O da hastalığının ardından onu aramanı anlattı. Bu haber bizi çok sarstı ve neler bildiğini öğrenmek için onu zorladık. Geri dönüp bakınca bu haberi bizden gizlemesinin bir yolu olmadığını görüyorum.”

“Philip, grubun sen olmadan buluşmasının koşer (Yahudilikte kurallara uygun) olup olmadığını bile sordu,” diye ekledi Rebecca.

“Koşer mi? Philip *böyle mi* söyledi?” diye sordu Julius.

“Şey, hayır,” dedi Rebecca. “Biraz düşününce, *koşer* sözcüğü bana aitti, ona değil. Ama bunu demek istemişti ve ben de sıklıkla kafede grup sonrası seans yaptığımızı ve senin bu konuda hiç itiraz etmediğini, yalnızca hiç sır kalmaması için orada olmayanları bir sonraki oturumda bilgilendirmemiz gerektiğini söylediğini anlattım.”

Rebecca ve Gill’in, Julius’a biraz sakinleşmesi için zaman vermesi iyi olmuştu. Zihni olumsuzlukla çalkalanıyordu: *Nankör ukala, adamı sırtından vuran serseri. Ben onun için bir şey yapmaya çalışıyorum ve karşılığında aldığıma bak... Gruba, kendisi ve en başında neden terapiye girdiği hakkında ne kadar az şey anlattığını tahmin edebiliyorum... Hiçbiri için en ufak bir sevgi ya da şefkat duymaksızın bin tane kadını becerdiğini gruba anlatmayı unuttuğuna bahse girebilirim.*

Ama Julius bu düşünceleri kendine sakladı ve son oturumu izleyen olayları düşünerek yavaş yavaş zihnini bu nefretten temizledi. Grubun *elbette* Philip’i oturum sonrasında kafeye gitmeye zorlayacağını ve Philip’in grup baskısına boyun eğmek zorunda kalacağını düşünmeliydi. Aslında Philip’i bu periyodik grup sonrası buluşmalardan haberdar etmediği için kendisi de hatalıydı. Ve *elbette* grup, Philip’i neden terapiye girdiği konusunda sorgulayacaktı. Gill haklıydı; grup bu soruyu her yeni üyeye mutlaka sorardı ve *elbette* Philip sıradışı geçmişlerini ve sonraki terapi sözleşmelerini anlatacaktı, başka seçeneği var mıydı? Habis melanom konusunda tıbbi bilgi dağıtmasına gelince, bu da Philip’in kendi fikri, gruba kabul edilmek için seçtiği yoldu.

Julius çok sarsılmıştı, gülümsemeyi bile beceremiyordu ama kendini toparlayıp konuşmaya devam etti. “Şey, bu konuda konuşmak için elimden geleni yapacağım. Rebecca, o kâğıda bir bakayım.”

Kâğıtta yazılanları hızla taradı. “Bu tıbbi bilgiler doğru gibi görünüyor, o yüzden tekrarlamayacağım. Ama size kendi deneyimlerimi anlatacağım. Her şey doktorumun sırtımda kötü bir ben görmesiyle başladı, biyopsi de bunun habisi melanom olduğunu doğruladı. Grubu bu yüzden iptal etmiştim. Olanları iyice anlayabilmek için kendime biraz zaman tanıdım ama zorlu birkaç hafta geçirdim.” Julius’un sesi titriyordu. “Gördüğünüz gibi bu benim için hâlâ zor.” Duraksayıp derin bir soluk aldı, sonra devam etti. “Doktorlarım geleceğimi tahmin edemiyor ama burada önemli olan önümde en azından bir yıllık sağlıklı bir dönem olduğunu düşünmeleri. Bu yüzden bu grup en az on iki ay daha devam edecek. Hayır, durun, söyle söyleyeyim: sağlığım izin verdiği sürece sizinle bir yıl boyunca buluşacağım, ondan sonra da grup sona erecek. Bu kadar beceriksizce konuştuğum için üzgünüm ama bu konuda pratiğim yok.”

“Julius, bu hastalık gerçekten hayatı tehdit edecek bir şey mi?” diye sordu Bonnie. “Philip’in internetten aldığı bilgiler... melanomun aşamalarına dayalı tüm bu istatistikler...”

“Açık soruya açık yanıt, evet. Kesinlikle hayatı tehdit edici. Bu şeyin gelecekte beni alt etmesi olasılığı çok yüksek. Bunun kolay bir soru olmadığını biliyorum ama açıklığın için teşekkür ederim Bonnie çünkü ben de önemli hastalığı olan çoğu insan gibi etrafımda sinsice dolaşan herkesten nefret ediyorum. Böyle bir şey beni yalnız bırakır ve korkutur. Yeni gerçekliğime alışmam gerekiyor. Bu hoşuma gitmiyor ama sağlıklı, kaygısız bir insan olarak geçirdiğim hayat kesinlikle sona eriyor.”

“Philip’in geçen hafta Gill’e söylediklerini düşünüyorum. Acaba o sözlerde senin için önem taşıyan bir şey var mı Julius?” diye sordu Rebecca. “Kafede miydi yoksa burada mı emin değilim ama kendini ya da hayatını bağlarıyla tanımlamakla ilgili bir şeydi. Doğru söyledim mi Philip?”

Philip ölçülü bir tonla konuşup göz temasından kaçınarak, “Geçen hafta Gill’le konuştuğumda,” dedi, “insanın ne kadar bağı varsa hayatın o kadar yük olacağını ve insanın bu bağlardan ayrılırken o kadar büyük acı çekeceğini söylemiştim. Schopenhauer ve Budizm, insanın kendini bağlarından ayırması gerektiğini söyler ve...”

“Bunun benim için yararlı olduğunu sanmıyorum,” diyerek onun sözünü kesti Julius, “Ve bu oturumun o tarafa doğru gitmesi gerektiğinden de emin değilim.” Rebecca ve Gill arasındaki hızlı ama anlamlı bakışmayı fark etmesine rağmen sözlerine devam etti. “Ben bu konuya karşı taraftan yaklaşıyorum: bağlar ve bunların bol miktarda olması dolu bir hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır ve acı beklentisi yüzünden bu bağlardan kaçınmak hayatta yalnızca yarım yamalak var olmanın kesin reçetesidir. Sözünü kesmek istemezdim Rebecca ama yaptığım duyuruya senin ve hepinizin verdiği tepkiye geri dönmek konuyla daha ilişkili olacak diye düşünüyorum. Görünen o ki benim kanser olduğumu öğrenmek sizde güçlü duygular uyandırdı. Sizi çok uzun zamandır tanıyorum.” Julius durup etrafındaki hastalarına baktı.

Sandalyesine yığılmış oturan Tony huzursuzca kıpırdandı. “Bizim için önemli olması gerekenin, bu grubu yönetmeye ne kadar daha devam edeceğin olduğunu söylediğinde çok şaşırdım. Bu yorum beni çok rahatsız etti, hem de her zaman kalın derili olmakla suçlanan beni... Bunun aklımdan geçtiğini inkâr etmeyeceğim ama Julius, en çok bunun *senin* için ne anlama geldiğine üzıldüm... Yani, hadi yüzleşelim, benim için *gerçekten* önemlisin, çok zor şeyleri aşmama yardımcı oldun... Yani benim ya da bizim, *senin* için yapabileceğimiz bir şey var mı? Bu durum *senin* için korkunç olmalı.”

“Ben de aynı fikirdeyim,” dedi Gill ve hepsi (Philip hariç) onaylayarak ona katıldı.

“Tony’ye yanıt vereceğim ama önce söylediklerinden ne kadar etkilendiğimi ve birkaç yıl önce bu kadar doğrudan olup böyle cömertçe el uzatmanın senin için ne kadar olanaksız olduğunu söylemek istiyorum. Duygularım dalgalar halinde geliyor. Grubu iptal ettiğim ilk birkaç hafta dibe vurdum. Hastalarım, bütün destek ağımla aralıksız konuştum. Şu anda daha iyiyim. İnsan her şeye alışıyor, ölümcül hastalığa bile. Dün gece, ‘Hayat birbiri ardına gelen kahrolası kayıplardan oluşur,’ sözü aklımdan çıkmadı.”

Julius durdu. Kimse konuşmuyordu. Herkes yere bakıyordu. Julius ekledi: “Bu konuyla açıkça uğraşmak istiyorum, her şeyi tartışmak istiyorum... Hiçbir şeyden kaçmayacağım ama siz bir şeyi açıkça sormadıkça bugünlük bu kadar konuşmanın yeteceğini düşünüyorum, üstelik bütün oturumun bana ayrılmasını istemem. Sizinle her zamanki gibi çalışacak enerjimin olduğunu bilmenizi isterim. Aslında her zamanki gibi devam etmemiz benim için çok önemli.”

Kısa bir sessizlikten sonra Bonnie konuştu: “Dürüst olacağım Julius, üzerinde çalışabileceğim bir şey var ama bilmiyorum... Senin yaşadıklarının yanında benim problemlerim önemsiz görünüyor.”

Gill başını kaldırıp ekledi: “Bence de. Benim yaşadıklarım, karımla konuşmayı öğrenip öğrenemeyeceğim, onunla kalıp kalmayacağım ya da batan gemiden ayrılıp ayrılmayacağım... Hepsi senin yaşadıklarına kıyasla önemsiz kalıyor.”

Philip bir işaret almış gibi söze girdi. “Spinoza, Latince bir deyişi kullanmayı çok seviyordu: *Sub specie aeternitatis*, sonsuzluk yönünden anlamına gelir. Rahatsızlık verici gündelik olayların sonsuzluk yönünden bakıldığında daha az rahatsız edici hale geldiğini ifade etmektedir. Bu kavramın psikoterapide gerektiği gibi takdir edilmeyen bir araç olduğuna inanıyorum. Belki...” Philip burada durup doğrudan Julius’a baktı: “Bu... senin karşı karşıya olduğun türden şiddetli saldırı için bile bir teselli sağlayabilir.”

“Bana bir şeyler vermeye çalıştığını görebiliyorum Philip ve bunu takdir ediyorum. Ama şu anda hayata kozmik gözle bakma fikri yanlış ilaç olacak. Nedenini söyleyeyim. Dün gece iyi uyuyamadım ve sahip olduklarımı zamanında takdir etmediğim için üzüntü duydum. Gençken içinde bulunduğum anın, meydana gelecek daha iyi şeylerin başlangıcı olduğunu düşünürdüm. Ve sonra yıllar geçti, birden kendimi bunların tersini yaparken buldum; nostalji içinde yüzüyordum. Gerektiği gibi yapamadığım şey, içinde bulunduğum anı takdir etmekte ve senin bağları koparma çözümündeki problem de bu. Bence o görüş, hayata teleskobun ters tarafından bakıyor.”

“Burada bir gözlemimi söylemek zorundayım Julius,” dedi Gill. “Philip’in söylediği herhangi bir şeyi kabul etme olasılığın pek yok gibi.”

“Bir gözleme her zaman önem veririm Gill. Ama bu bir görüş. Gözlemin nerede?”

“Şey, gözlemim Philip’in söylediği hiçbir şeye saygı duymadığın şeklinde.”

“Julius’un bu konuda ne diyeceğini biliyorum Gill,” dedi Rebecca. “Bu hâlâ bir gözlem değil, duygularla ilgili bir tahmin. Benim gözlediğim şey...” Julius’a döndü: “Senin ve Philip’in bugün ilk kez birbirinize yarı doğrudan seslendiğiniz ve bugün Philip’in sözünü birkaç kez kestiğindi, oysa şimdiye kadar bunu başka kimseye yaptığını görmedim.”

“İşte böyle Rebecca,” dedi Julius. “Doğrudan ve doğru bir gözlem.”

“Julius,” dedi Tony. “Hiçbir şey anlamıyorum. Sen ve Philip arasında neler oluyor? Ona durup dururken telefon ettiğin doğru mu?”

Julius birkaç dakika başı önünde durdu ve sonra konuşmaya başladı: “Evet, bunun sizler için ne kadar kafa karıştırıcı olduğunu tahmin edebiliyorum. Tamam, açık konuşacağım. Ya da belleğim

izin verdiği kadar açık. Teşhisten sonra büyük bir umutsuzluğa gömüldüm. Kendimi ölüm cezası almış gibi hissediyordum ve bu yüzden sersemlemiştim. Öteki karanlık düşüncelerin arasında hayatımda yaptığım herhangi bir şeyin kalıcı bir anlamı olup olmadığını sorgulamaya başladım. Bu soruyu bir iki gün düşündüm. Hayatım, işimle bu kadar çok iç içe geçtiği için geçmişte gördüğüm hastalarımı düşünmeye başladım. Birisinin hayatını gerçekten ama gerçekten etkilemiş miydim? Boşa harcayacak zamanım yoktu, bu yüzden hemen o anda eski hastalarımın bazılarıyla bağlantı kurmaya karar verdim. Philip ilk kişiydi ve şu ana kadar da bir tek onunla bağlantı kurdum.”

“Peki neden Philip’i seçtin?” diye sordu Tony.

“Bu altmış dört bin dolarlık soru. Ya da bunun zamanı geçmiş tir, bugünlerde altmış dört milyon dolarlık soru mu demeliyim? Kısa yanıtı şu, emin değilim. Bunu çok düşündüm. Bu benim için pek akıllıca değildi çünkü değerim konusunda güvence istiyorsam Philip’ten çok daha iyi adaylar vardı. Üç yıl boyunca denememe rağmen Philip’e yardımcı olamadım. Belki terapinin gecikmiş bir etkisini söyler diye umuyordum, bazı hastalar böyle şeyler söyler. Ama Philip için durum böyle değildi. Belki mazoşisttim ve burunumu sürtmek istiyordum. Belki kendime ikinci bir şans vermek için hayatımın en büyük başarısızlığımı seçtim. Kabul etmeliyim ki amaçlarımın ne olduğunu gerçekten bilmiyorum. Ve sonra Philip’le konuşmamız sırasında Philip bana yaptığı kariyer değişikliğini anlattı ve süpervizörü olmayı isteyip istemeyeceğimi sordu.” Julius, Philip’e döndü. “Gruba bu konuda bilgi verdin herhalde?”

“Gerekli ayrıntıları verdim.”

“Biraz daha az şifreli konuşabilir misin?”

Philip bakışlarını kaçırıp, grubun geri kalanı huzursuz görünüyordu ve uzun bir sessizliğin ardından Julius, “Alaycılığım için

özür dilerim Philip ama yanıtının beni nerede bıraktığını görebiliyor musun?”

“Dediğim gibi, gerekli ayrıntıları ötekilere verdim,” dedi Philip.

Bonnie, Julius’a döndü: “Dürüst konuşacağım. Bu durum çok nahoş ve seni kurtarıyorum. Bugün taciz edilmemen gerektiğini düşünüyorum. Bugün seninle ilgilenmek gerekiyor. Lütfen söyle, bugün senin için ne yapabiliriz?”

“Teşekkürler Bonnie, haklısın, bugün biraz sarsılmış durumdayım. Sorun çok güzel ama yanıt verebileceğimi sanmıyorum. Size büyük bir sır vereceğim: Bu odaya bazı özel konular yüzünden kendimi kötü hissederek girdiğim ve sırf bu müthiş grubun bir parçası olduğum için kendimi daha iyi hissederek ayrıldığım oldu. Bu yüzden belki sorunun yanıtı budur. Benim için en iyi şey, hepinizin gruptan faydalanması ve benim durumumun bir duraksamaya neden olmasına izin vermemeniz olabilir.”

Kısa bir sessizlikten sonra Tony, “Bugün olanlardan sonra zor bir iş bu,” dedi.

“Doğru,” dedi Gill. “Başka bir konuda konuşmak garip olacak.”

“Pam’i özlediğim zamanlar oluyor,” dedi Bonnie. “O her zaman ne yapılacağını bilirdi, durum ne kadar zor olursa olsun.”

“Ne garip, bugün ben de onu düşündüm,” dedi Julius.

“Belki de bu telepati olmalı,” dedi Rebecca. “Beş dakika önce Pam benim de aklımdan geçti. Julius başarı ve başarısızlıklar hakkında konuşurken.” Sonra Julius’a döndü. “Buradaki ailemizde, onun en sevdiği çocuğun olduğunu biliyorum ve bu çok açık. Merak ettiğim şey, onda başarısız olduğunu düşünüp düşünmediğin. Biliyorsun, biz ona yardım edemediğimiz için başka bir terapi türü bulmaya gitti. Bu özsaygın için pek iyi olmayabilir.”

Julius, Philip’i işaret etti. “Belki ona sen bilgi verebilirsin.”

Rebecca, bakışlarına karşılık vermeyen Philip’e, “Pam burada gerçek bir güç,” dedi. “Hem evliliği hem de sevgiliyle ilişkisi pa-

ramparça oldu. Evliliğini bozmaya karar verdi ama sevgilisi, karısını bırakmaktan vazgeçti. İki adam da onu üzdü ve Pam gece gündüz saplantılı bir şekilde onları düşünüyor. Ne kadar uğraşırsak uğraşalım ona yardım etmenin bir yolunu bulamadık. Umutsuzluk içinde bir Budist tapınağında ünlü bir gurudan yardım almak için Hindistan'a gitti."

Philip bir karşılık vermedi.

Rebecca, Julius'a döndü. "Onun gidişi hakkında ne hissettin?"

"Biliyorsun, on beş yıl öncesine kadar çok gerilirdim, hatta daha da fazlası, onun gidişine karşı güçlü bir tavır takınır ve farklı türde bir aydınlanma arayışının değişime direnç olduğunda ısrar ederdim. Artık değiştim. Şimdi alabileceğim her türlü yardıma ihtiyacım olduğunu düşünüyorum. Başka türde gelişim yollarına girmenin, mantıksız bile olsa terapötik çalışmamız için yeni alanlar açabileceğini gördüm. Ve bunun Pam için de doğru olmasını umuyorum."

"Onun için mantıksız değil, mükemmel bir seçim olabilir bu," dedi Philip. "Schopenhauer, Doğu'nun meditasyona yönelik uygulamaları ve zihnin temizlenmesi, yanılsamaların arkasının görülmesi ve bağlantıları bırakma sanatını öğreterek acıdan kurtulma yaklaşımını vurgulamasını olumlu buluyordu. Hatta Doğu düşüncesini Batı felsefesine ilk tanıştıran odur."

Philip'in yorumu kimseye yönelik değildi ve kimse karşılık vermedi. Julius, Schopenhauer'in adını bu kadar sık duymaktan rahatsızdı ama birkaç üyenin Philip'i onaylarcasına baş salladığını görünce bunu kendine sakladı.

Kısa bir sessizlikten sonra Stuart, "Birkaç dakika önce Julius'un grupta çalışmaya başlamamız gerektiğini söylediği zamana, kaldığımız yere geri dönmemiz iyi olmaz mı?" dedi.

"Katılıyorum," dedi Bonnie. "Ama nereden başlayacağız? Sen ve karın arasında olanların devamından başlamaya ne dersin Stu-

art? En son karının, evliliğinizi sonlandırmak istediğine dair bir e-posta gönderdiğini söylemiştin.”

“Ortalık yatıştı ve mevcut durumu sürdürüyoruz. Mesafesini koruyor, en azından işler daha kötü değil. Başka nelerin askıda olduğuna bakalım.” Stuart etrafına bakındı. “İki madde düşünebiliyorum. Gill, sen ve Rose ne durumdasınız, neler oluyor? Ve Bonnie, üzerinde çalışmak istediğin bir şey olduğunu ama çok önemsiz görüldüğünü söylemiştin.”

“Ben bugünlük pas diyorum,” dedi Gill yere bakarak. “Geçen hafta çok zamanınızı aldım. Ama işin özeti, yenilgi ve boyun eğme. Eve döndüğüm için utanıyorum. Philip’in, sizin bütün o iyi tavsiyeleriniz, hepsini boşa harcadım. Ya sen Bonnie?”

“Benim anlatacaklarım bugün için önemsiz kalıyor.”

“Boyle’un kanunu hakkında söylediklerimi hatırlayın,” dedi Julius. “Ufak miktarda anksiyete bütün anksiyete boşluğumuzu doldurabilir. Senin anksiyeten de daha açık felaket kaynaklarından gelen diğerlerinin anksiyetesi kadar kötü.” Saatine baktı. “Zamanımız bitiyor ama sen konuyu açmak istiyor musun?”

“Yani gelecek hafta korkup kaçmamı önlemek mi istiyorsun?” diye sordu Bonnie. “Bu fena fikir değil. Ortaya getireceğim konu gösterişsiz, şişman ve sakar oluşum, buna karşılık Rebecca’nın ve Pam’in de güzel ve şık oluşuydu. Ama Rebecca, özellikle sen, bende oldukça acı verici eski duygular uyandırırıyorsun. Sıkıcı, gösterişsiz, tercih edilmeyen biri olma duygularını...” Bonnie durup Julius’a baktı. “İşte, söyledim.”

Julius, “O halde bu, gelecek haftanın gündemine alındı,” dedi ve oturumun sona erdiğini göstermek için ayağa kalktı.

Üstün, nadir bulunan zekâya sahip insanlar, yalnızca fayda getiren bir işe girmeye zorlandıklarında en güzel resimlerle süslenip sonra da mutfakkabı olarak kullanılan değerli bir vazoya benzer.³²

14

1807 Schopenhauer Nasıl Az Daha Tüccar Oluyordu?

Schopenhauer ailesinin çıktığı büyük tur 1804'te sona erdi ve on altı yaşındaki Arthur, ünlü bir Hamburglu tüccar olan Senatör Jenisch'in yanında yedi yıllık çıraklığına başlama konusunda babasına verdiği sözü kederli bir şekilde tuttu. Çifte hayat yaşamaya başlayan Arthur, çıraklığının gerektirdiği bütün gündelik işleri yerine getiriyor ama her boş dakikasını da gizlice entelektüel tarihin büyük fikirlerini inceleyerek geçiriyordu. Ama babasını, benliğinin öyle büyük bir parçası haline getirmişti ki bu çalıntı dakikalar içini pişmanlıkla dolduruyordu.

Dokuz ay sonra Arthur'un hayatını sonsuza dek etkileyecek olan hayret verici bir olay meydana geldi. Heinrich Schopenhauer yalnızca altmış beş yaşında olmasına rağmen sağlığı hızla bozuluyordu: rengi sapsarıydı, yorgundu, depresyondaydı ve kafası

32 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2. s. 388 / Bölüm 31, "On Genius."

karışık, eski tanıdıklarını hatırlamıyordu. 20 Nisan 1805'te dermansızlığına rağmen Hamburg'daki deposuna gitmeyi başardı, yavaşça tahıl ambarının üst katına tırmanıp kendini pencereden Hamburg Kanalı'na bıraktı. Birkaç saat sonra dondurucu sularda yüzen cesedi bulundu.

Her intihar, hayatta kalanlarda bir çok, suçluluk ve öfke dalgası uyandırır, Arthur da bütün bu duyguları yaşadı. Arthur'un yaşadığı duyguların karmaşıklığını tahmin etmeye çalışın. Babasına olan sevgisi büyük bir keder ve kayıp duygusuna yol açtı. Aynı şekilde ona olan kızgınlığı da (daha sonra babasının aşırı sertliği yüzünden çektiği acıları sık sık anlatacaktı) içinde pişmanlık duyguları uyandırdı. Ve karşısına çıkan harika özgürlük olasılığı da suçluluk duygusu yaratmış olmalı: Arthur, babasının filozof olmasının önünde sonsuza dek engel olacağını fark ediyordu. Bu açıdan bakınca babalarını erken yaşta kaybetmiş iki büyük özgür düşünen filozof akla geliyor; Nietzsche ve Sartre. Lutherci bir rahip olan babası, o daha çocukken ölmeseydi Nietzsche, Deccal olabilir miydi? Sartre da otobiyografisinde babasının onayını alma çabası içine girmek zorunda olmamasının verdiği rahatlamayı anlatır. Diğerleri, örneğin Kierkegaard ve Kafka o kadar talihli değildi: bütün hayatları boyunca babalarının hükümlerinin ağırlığıyla eziyet çektiler.

Arthur Schopenhauer'in kitapları çok geniş bir fikirler, konular, tarihsel ve bilimsel meraklar, kavramlar ve duygular yelpazesinde yer alsa da içinde yalnızca birkaç kişisel, hassas bölüm bulunur ve her biri Heinrich Schopenhauer'le ilgilidir. Bir bölümde Arthur, babasının para kazanmak için iş yaptığı şeklindeki dürüst itirafından duyduğu gururu ifade etmekte ve babasının dürüstlüğü, insanlık için çalışıyormuş gibi görünürken zenginlik, güç ve şöhrete ulaşmaya çalışan pek çok filozofun (özellikle Hegel ve Fichte) ikiyüzlülüğüyle karşılaştırır.

Arthur Schopenhauer altmış yaşında bütün eserlerini babasının anısına adamayı planladı. İthaf sözcükleri üstünde tekrar tekrar çalıştı ama sonunda bunlar hiç basılmadı. Bir versiyonunda şöyle diyordu: “Olduğum ve olacağım her şeyi kendisine borçlu olduğum soylu, mükemmel insan... Çalışmalarımda neşe, teselli, tavsiye bulan herkes... onun adının duyulmasını sağlayın ve eğer Heinrich Schopenhauer öyle bir adam olmasaydı, Arthur Schopenhauer’in yüzlerce kez yok olacağını bilin.”³³

Heinrich’in, oğluna karşı açıkça hiç şefkat göstermediği düşünülürse Arthur’un, babasına gösterdiği evlat bağlılığı şaşırtıcı. Heinrich’in, oğluna yazdığı mektuplar alaycılıkla bezenmişti: “Mektuplarının okunması, bu yüzden de iyi yazılması gereken bir tüccar, geçimini dans ederek ve ata binerek sağlayamaz. Zaman zaman elyazının büyük harflerde gerçekten de tam bir çirkinlik örneği olduğunu görüyorum.”³⁴ Ya da: “Sırtını kamburlaştırma, korkunç görünüyor... eğer birisi yemek salonunda birisinin kambur durduğunu görürse onu terziye ya da ayakkabı tamircisine götürür.” Son mektubunda Heinrich oğluna şu talimatı veriyordu: “Yürüme ve dik oturma konusunda yanındaki herkese, ne zaman bu önemli konuyu unutuyor görünürsen, sana yumruk atmalarını söylemeni tavsiye ederim. Prensesin çocukları böyle yaptı, bütün hayatları boyunca kaba saba birisi gibi görünmektense kısa süreli bir acıya katlanılabilir.”

Arthur kesinlikle babasının oğluydu, ona yalnızca fiziksel olarak değil mizaç yönünden de benziyordu. On yedi yaşındayken annesi ona şöyle yazmıştı: “Mutlu bir çocukluk hissine pek sahip olmadığınızı, babandan payına düşen melankolik düşünme eğiliminin ne kadar büyük olduğunu çok iyi biliyorum.”³⁵

33 Safranski, *Schopenhauer*, s. 278.

34 Safranski, *a.g.e.*, s. 525.

35 Safranski, *a.g.e.*, s. 81.

Arthur aynı zamanda babasının sağlam karakterini de miras olarak almıştı ki bu da babasının ölümünün ardından karşı karşıya kaldığı ikilemde belirleyici rol oynamıştı: Ticaret dünyasından nefret etmesine rağmen çıraklığa devam etmeli miydi? Sonunda babasının yapacağı şeyi yaptı ve sözünü tuttu.

Kararını şöyle yazdı: “Bana hamilik eden tüccarın yanındaki pozisyonumu sürdüreceğim, bunun nedeni kısmen aşırı üzüntümün, ruhumun enerjisini parçalamış olması, kısmen de babam ölür ölmez isteğinden vazgeçersem suçlu bir vicdanım olacağı.”³⁶

Arthur, babasının ölümünden sonra hareket edemez hale geldiğini ve göreviyle bağlandığını düşünüyorsa bile annesinin böyle bir düşüncesi yoktu. Hızla bütün hayatını değiştirdi. On yedi yaşındaki Arthur’a yazdığı mektupta, “Karakterin benimkinden o kadar farklı ki. Sen yapın gereği kararsızsın, bense çok hızlı, çok kararlıyım.”³⁷ diyordu. Johanna birkaç aylık dulluktan sonra Schopenhauer malikânesini sattı, saygın aile işini tasfiye etti ve Hamburg’dan taşındı. Arthur’a şöyle övünüyordu: “Ben her zaman en heyecan verici seçeneği seçeceğim. Ev seçimimi bir düşün: benim yerimde olan bütün kadınların yapacağı gibi memleketime, arkadaşlarıma ve akrabalarıma geri dönmek yerine neredeyse hiç bilmediğim Weimar’ı seçtim.”³⁸

Peki neden Weimar? Johanna hırslı bir kadındı ve Alman kültürünün hareketli dünyasına yakın olmayı çok istiyordu. Sosyal

36 Safranski, *Schopenhauer*, s. 55.

37 Schopenhauer. *Ein Lebensbild in Briefen. Zusammengestellt und herausgegeben von Angelika Hübscher*, Insel Verlag 1987, s. 47-50. J. Schopenhauer’dan A. Schopenhauer’e mektup, Nisan 1897, çev. Felix Reuter ve Irvin Yalom.

38 Der Briefwechsel Arthur Schopenhauers. Herausgegeben von Carl Gebhardt. Ester Band (17991849). Munich: R. Riper, 1929. Aus: Arthur Schopenhauer: *Samtliche Werke*. Herausgegeben von Dr. Paul Deussen. Vierzehnter Band. Erstes und zweites Tausend. Munich: R. Riper, 1929, s. 129 vd. Nr. 71 Correspondence, ed. Gebhardt and Hübscher, Johanna Schopenhauer’dan Mektuplar, 28 Nisan 1807, çev. Felix Reuter ve Irvin Yalom.

becerilerine aşırı derecede güveniyordu, iyi şeylerin olmasını sağlayabileceğini biliyordu ve gerçekten de birkaç ay içinde kendisi için olağanüstü, yeni bir hayat kurdu: Weimar'ın en canlı salonunu var etti ve Goethe'yle, pek çok önde gelen yazar ve ressamla yakın arkadaş oldu. Kısa süre içinde kariyerine başladı; önce Schopenhauer ailesinin Avrupa turunun kayıtlarını ve bir Güney Fransa gezisini anlatan seyahat güncelerinin yazarı oldu. Ardından Goethe'nin ısrarıyla romana döndü ve bir dizi aşk romanı yazdı. Gerçekten özgür denebilecek ilk kadınlardan biriydi ve yazar olarak hayatını kazanan ilk Alman kadını oldu. Sonraki on yıl boyunca Johanna Schopenhauer tanınan bir yazar oldu. On dokuzuncu yüzyılın Danielle Steel'iydi ve Arthur Schopenhauer, onlarca yıl boyunca yalnızca "Johanna Schopenhauer'in oğlu" olarak anıldı. 1820'lerin sonunda Johanna'nın bütün eserleri yirmi cilt olarak basıldı.

Tarih (büyük ölçüde Arthur'un, annesiyle ilgili kırıcı eleştirilerine dayanmaktadır) Johanna'yı genellikle narsisistik ve ilgisiz bir kadın olarak tanıtsa da Arthur'u kölelikten onun ama bir tek onun kurtardığına ve filozofluğa doğru yola çıkmasını sağladığına hiç kuşku yok. Arthur'un kurtuluşunu sağlayan araç, babasının intiharından iki yıl sonra annesinden gelen ve onun kaderini belirleyen, Nisan 1807 tarihli mektuptu.

Sevgili Arthur,³⁹

Zihninden zihnime akan 28 Mart'taki mektubunun ciddi ve sakin tonu beni uyandırıp mesleğini tamamen kaçırma yolunda olduğunu fark etmeme neden oldu! Bu yüzden seni kurtarmak için ne gerekiyorsa yapmak zorundayım; insanın ruhuna tiksinti veren bir hayat yaşamanın ne demek olduğunu biliyorum. Ve eğer mümkünse seni bu bedbahtlıktan

39 Correspondence, ed. Gebhardt and Hübscher, Johanna Schopenhauer'den Mektuplar, 28 Nisan 1807, çev. Felix Reuter ve Irvin Yalom.

kurtaracağım sevgili oğlum. Ah, sevgili sevgili Arthur, neden benim sesim hiç duyulmadı? Senin şu anda istediğin şey aslında benim o zamanki en büyük dileğimdi; birinin bana söylediği gibi her şeyin bana karşı olmasına rağmen ne kadar çok çabaladım... Onurlu *philistine* sınıfına⁴⁰ dâhil olmak istemiyorsan sevgili Arthur'um, ben senin yoluna bir engel çıkarmayı gerçekten istemiyorum; yolunu arayıp seçmesi gereken yalnızca sensin. Sonra ben mümkün olan yerde ve şekilde tavsiyede bulunup sana yardım edeceğim. Önce kendinle barış yapmaya çalış. Sana iyi bir maaş getirecek alanları seçmen gerektiğini unutma, bu yalnızca yaşamının tek yolu olduğu için değil, hiçbir zaman yalnızca mirasınla geçinebilecek kadar zengin olmayacağın için. Eğer seçimini yaptıysan bana söyle ama bu kararı kendi başına vermek zorundasın... Bunu yapacak gücü ve cesareti kendinde buluyorsan sana memnuniyetle elimi uzatırım. Ama sadece çok bilgili bir adamın keyifli bir hayat sürebileceğini düşünme. Ben bunu etrafımda görüyorum artık sevgili Arthur. Bir yığın işle dolu, yorucu, sıkıntılı bir hayat bu; çekiciliğini sağlayan şey onu yapmanın verdiği keyif. İnsan bununla zengin olmuyor; yazar olarak insan yalnızca hayatta kalması için gerekeni zorlukla kazanıyor... Yazar olarak hayatını kazanman için mükemmel bir şey üretmen gerekiyor... Şimdilerde zeki kafalara her zamankinden fazla ihtiyaç var. Arthur, dikkatle düşün ve seçim yap ama sonra sağlam dur; azminin yok olmasına izin verme, o zaman amacına ulaşırsın. İsteddiğini seç ama gözlerimde yaşlarla sana yalvarıyorum, kendini kandırma. Kendine karşı ciddi ve dürüst ol. Refahın risk altında, eski günlerimin mutluluğu da. Çünkü yalnızca sen ve Adele kayıp gençliğimi yerine koyabilir. Senin mutsuz olduğunu bilmeye

40 Almanya'da, üniversitede öğrenci olamayanlar için kullanılan bir terim. (yay. n.)

dayanamam, özellikle de aşırı esnekliğim yüzünden başına bu büyük talihsizliğin gelmesine izin verdiğim için kendimi suçlarsam. Görüyorsun ya sevgili Arthur, seni çok seviyorum ve sana her konuda yardım etmek istiyorum. Güveninle ve bir kez kararını verdikten sonra seçimini yerine getirme konusunda tavsiyeme uyarak beni ödüllendir. Ve asiliğinle beni incitme. İnatçı olmadığımı biliyorsun. İddialar karşısında vazgeçmeyi bilirim ve hiçbir zaman senden iddialarla destekleyemeyeceğim hiçbir şey istemeyeceğim.

Adieu sevgili Arthur, mektubu acilen bitirmem gerekiyor ve parmaklarım acıyor. Sana yazdıklarımı aklında tut ve bana kısa sürede cevap ver.

Annen J. Schopenhauer

Arthur daha ileriki yaşlarında şöyle yazacaktı: “Bu mektubu okumayı bitirdiğimde gözyaşı seline boğuldum.” Yazdığı mektupta çiraklıktan ayrılmayı seçtiğini yazmış, Johanna da karşılık olarak, “Alışılmadık derecede hızlı karar vermek başkası söz konusu olsa beni endişelendirirdi. Aceleden korkmalıyım aslında ama söz konusu sen olunca bana güven veriyor. Bunu, seni harekete geçiren en derinlerdeki arzularının gücü olarak görüyorum.”⁴¹ demişti.

Johanna hiç zaman kaybetmedi; oğlunun tüccar hamisine ve ev sahibine Arthur’un Hamburg’dan ayrılacağını bildirip onun taşınmasını ve kendisinin Weimar’daki evine elli kilometre uzaklıkta bulunan Gotha’daki bir liseye devam etmesini ayarladı.

Artık Arthur’un zincirleri kırılmıştı.

41 Safranski, *Schopenhauer*, s. 84

İnsanın somut olarak yaşadığı hayatın yanı sıra her zaman soyut olarak ikinci bir hayat yaşaması dikkate değer ve önemlidir... Sakince enine boyuna düşünme alanında, önceden onu tamamen ele geçiren ve yoğun bir şekilde etkileyen şeyler soğuk, renksiz ve uzak görünür: O yalnızca bir seyirci ve gözlemcidir.⁴²

15

Pam Hindistan'da

Bombay-Igatpuri treni küçük bir köyde durmak için yavaşlarken Pam, tören zillerinin sesini duyup kirli tren penceresinden dışarı baktı. On on bir yaşlarında koyu renk gözlü bir oğlan onun camını işaret ederek elindeki bezi ve su kovağını havaya kaldırmış koşuyordu. Pam iki hafta önce Hindistan'a geldiğinden beri hayır anlamına gelecek şekilde başını sallıyordu. Şehir turlarına, ayakkabılarının boyanmasına, yeni sıkılmış mandalina suyuna, Sarilere, Nike tenis ayakkabılarına, para bozdurmaya *hayır*. Dilencilere, bazen açıkça teklif edilen, bazen göz kırpma, kaş kaldırma, dudak yalama ve dil şaklatmayla imalı şekilde yapılan sayısız seks davetine *hayır*. Ve sonunda birisi bana gerçekten ihtiyacım olan bir şey teklif etti, diye düşündü Pam. Hevesle başını evet der gibi salladı ve cam si-

42 Schopenhauer, *World as Will*, cilt 1, s. 85 / § 16.

len çocuğa evet, dedi. Çocuk bütün dişlerini göstererek kocaman gülümsedi. Pam'ın verdiği iş ve onun kendisini seyretmesinden duyduğu büyük bir sevinçle, gösterişli hareketlerle camı yıkadı.

Çocuğa cömertçe para ödedikten sonra hâlâ kendisini seyretmeye devam edince onu kovalayan Pam, arkasına yaslanıp tozlu yolda kırmızı pantolon ve sarı şallı bir rahibi takip eden köylü alayını seyretti. Hedefleri kasaba meydanının merkezi ve fil kafalı kısa, tombul Buddha'yı andıran vücutlu Tanrı Ganeşa'nın kartonpattan yapılmış büyük heykeliydi. Rahip, parlak beyaz giysiler giymiş erkekler ve safran sarısı ve mor giysiler giymiş kadınlar, küçük Ganeşa heykelleri taşıyordu. Genç kızlar çiçek dağıtıyor, ergenlik çağındaki oğlanlar üzerinde tütsü dumanı çıkaran metal kaplar taşıyordu. Zil seslerinin ve trampet gürültülerinin arasında herkes, "*Ganapathi bappa Moraya, Purchya varshi laukariya,*" diye ilahi söylüyordu.

"Affedersiniz, bana ne söylediklerini tercüme eder misiniz?" Pam, karşısında oturmuş çay içen bakır tenli adama döndü. Kompartımanı paylaştığı tek yolcu olan bu adam, beyaz pamuklu bol bir gömlek ve pantolon giymiş nazik, çekici biriydi. Pam'ın sesini duyunca aniden yutkundü ve deli gibi öksürmeye başladı. Sorusu onu çok sevindirmişti çünkü tren Bombay'dan yola çıktığından beri karşısında oturan bu güzel kadınla sohbet etmeye çalışıyor ama çabaları boşa çıkıyordu. Şiddetle öksürdükten sonra gıcırıltılı bir sesle, "Özür dilerim madam," dedi. "Fizyoloji her zaman insanın emrinde olmuyor. Buradaki ve bugün Hindistan'ın her yerindeki bütün insanlar, 'Sevgili Ganapati, Efendi Moraya, gelecek yıl yeniden gel,' diyorlar."

"Ganapati mi?"

"Evet, çok kafa karıştırıcı, biliyorum. Belki yaygın olan adıyla daha iyi tanıyorsunuzdur onu, Ganeşa. Başka bir sürü ismi daha var, örneğin Vighnesvara, Vinayaka, Gajanana."

“Ya bu gösteri nedir?”

“On günlük Ganeşa festivalinin başlangıcı. Belki gelecek hafta festivalin sonunda Bombay’da olacak kadar şanslısınızdır. O zaman bütün şehir halkının okyanusa yürüyüp Ganeşa heykellerini gelen dalgalara soktuklarını görebilirsiniz.”

“Ah, ya şu? Ay mı? Güneş mi?” Pam dört çocuğun taşıdığı kartonpattan yapılma büyük sarı küreyi işaret ediyordu.

Vijay kendi kendine mırıldandı. Soru onu çok memnun etmişti ve trenin uzun süre orada durmasını, böylece konuşmalarının durmadan devam etmesini diledi. Böyle hoş duygular uyandıran kadınlar Amerikan filmlerinde yaygındı ama kendisinin daha önce hiç onlardan biriyle konuşma şansı olmamıştı. Bu kadının zarif ve solgun güzelliği hayal gücünü kışkırtıyordu. Kama Sutra’nın antik erotik oymalarından çıkmış gibiydi. Bu konuşma nereye kadar gider acaba, diye merak etti. Uzun zamandır aradığı hayat değiştiren olay olabilir miydi bu? Özgürdü, giysi fabrikası Hindistan standartlarına göre onu zengin etmişti. Ergenlik çağındaki nişanlısı iki yıl önce veremden ölmüştü ve anne babası ona yeni bir eş seçene kadar serbestti.

“Ah, çocukların taşıdığı bir ay. Eski bir efsaneye saygı göstergesi olarak taşıyorlar. Öncelikle Tanrı Ganeşa’nın iştahıyla ünlü olduğunu öğrenmelisiniz. Şişko karnına dikkat edin. Bir keresinde bir ziyafete davet edilmiş ve karnını laddoo adı verilen böreklerle doldurmuş. Hiç laddoo yediniz mi?”

Pam, adamın çantasından bir tane çıkarmasından korkarak başını iki yana salladı. Yakın bir arkadaşı Hindistan’daki bir çay evinden sarılık kapmıştı ve bu yüzden doktorunun, dört yıldızlı oteller dışında bir yerde yemek yeme konusunda tavsiyesini tutuyordu. Otelden uzak olduğu zamanlarda yiyecekleri, kabuğunu soyabileceği şeylerle sınırlıydı. Çoğunlukla mandalina, haşlanmış katı yumurta ve fıstık yiyordu.

“Annem harika Hindistancevizli ve bademli laddoolar yapar,” diye devam etti Vijay. “İçinde tatlı kakule şurubu bulunan kızarmış un toplarıdır bunlar. Kulağa yavan geldiğini biliyorum ama emin olun tat olarak içindekilerin toplamından çok daha fazlasıdır. Ama Tanrı Ganeşa’ya dönecek olursak, o kadar çok yemiş ve şişmiş ki ayağa kalkamamış. Dengesini kaybetmiş, düşmüş, karnı patlamış ve bütün laddoolar yere saçılmış.

“Bu olay tek bir tanığın, yani ayın önünde olmuş, o da bunu çok komik bulmuş. Öfkelenen Ganeşa lanet edip ayı evrenden sürmüş. Ama bütün dünya ayın yokluğuna ağlamış ve tanrılar meclisi, Tanrı Şiva’dan, yani Ganeşa’nın babasından, onu ayı bağışlamaya ikna etmesini istemiş. Pişman ay da yaramazlığı yüzünden özür dilemiş. Sonunda Ganeşa lanetini değiştirmiş ve ayın, ayda bir gün görülmez olacağını, geri kalan zamanda kısmen görülebileceğini ve yalnızca bir gün bütün görkemiyle izlenebileceğini duyurmuş.”

Kısa bir sessizlikten sonra Vijay ekledi: “İşte artık ayın, Tanrı Ganeşa festivallerinde oynadığı rolü biliyorsunuz.”

“Anlattığınız için teşekkür ederim.”

“Adım Vijay, Vijay Pande.”

“Benimki de Pam, Pam Swanvil. Ne güzel bir hikâye ve ne tuhaf, gülünç bir tanrı. Bir filin kafası ve Buddha’nın gövdesi... Ama köylüler efsanelerini çok ciddiye alıyor gibiler... Sanki ger çekmiş gibi.”

“Tanrı Ganeşa’nın ikonografisini düşünmek çok ilginçtir,” diye yumuşak bir şekilde onun sözünü kesti Vijay. Sonra gömleğinden, ucunda Ganeşa’nın resminin bulunduğu büyük bir zinciri çıkardı. “Ganeşa’nın her özelliğinin ciddi bir anlam, yaşamla ilgili bir talimat taşıdığına dikkat edin. Büyük fil kafasını düşünün: büyük düşünmeyi söylüyor. Ya iri kulaklar? Daha fazla dinle. Küçük gözler bize odaklanmamızı ve dikkatimizi yoğunlaştırmamızı, küçük ağız da daha az konuşmamızı anlatıyor. Ve ben de Ganeşa’nın talimatlarını

unutmuyorum, şu anda sizinle konuşurken bile onun tavsiyelerini hatırlıyorum ve kendimi çok fazla konuşmamak konusunda uyarıyorum. Bilmek istediğinizden daha fazlasını anlatmaya başladığımda bunu söyleyerek bana yardımcı olmalısınız.”

“Yo, hayır. İkonografiyle ilgili söyledikleriniz çok ilginç.”

“Daha pek çoğu var. İşte yakından bakın, biz Hintliler çok ciddi insanlarız.” Omzundaki deri çantaya uzanıp küçük bir büyüteç çıkardı.

Büyüteci alan Pam, Vijay’ın kolyesine bakmak için eğildi. Tarçın, kakule ve yeni ütülenmiş gömlek kokusunu içine çekti. Kapalı, tozlu bir tren kompartımanında nasıl bu kadar hoş kokabiliyordu? “Yalnızca bir dişi var,” dedi Pam.

“Anlamı şu: İyi sakla, kötüyü at gitsin.”

“Peki elindeki ne? Balta mı?”

“Bütün bağları kesmek için.”

“Budist öğretisi gibi.”

“Evet. Buddha’nın, Şiva’nın ana okyanusundan çıktığını hatırlayın.”

“Ganeşa’nın öteki elinde de bir şey var. Görmek zor. İp mi?”

“İnsanı en yüksek hedefine ulaştıracak bir ip.”

Tren birden sarsıldı ve ilerlemeye başladı.

“Aracımız yeniden canlandı,” dedi Vijay. “Ganeşa’nın aracına dikkat edin. Şurada, ayağının altında.”

Pam daha yakından bakmak için yaklaştı ve gizlice Vijay’ın kokusunu içine çekti. “Ah, evet, bir fare. Ganeşa’nın bütün heykel ve tablolarında onu gördüm. Neden bir fare olduğunu hiç anlamadım.”

“Bu en ilginç özelliktir. Fare arzudur. Ona binebilirsin ama yalnızca kontrol altında tutabilirsen. Yoksa kargaşaya neden olur.”

Pam sessiz kaldı. Tren kuru ağaçların, tek tük tapınakların, çamurlu göletlerdeki mandaların ve kırmızı toprağı binlerce yıllık çalışmadan yorgun düşmüş çiftliklerin yanından *çuf çuf* sesiyle ge-

çerken Vijay’a baktı ve bir minnettarlık dalgasının içini kapladığını hissetti. Kolyesini nasıl kolayca, nazik bir şekilde çıkarmış ve Pam’i, onun dini hakkında saygısızca konuşma utancından nasıl korumuştur. Bir erkek tarafından böyle onurlandırıldığı olmuş muydu hiç? Hayır, diye hatırlattı kendi kendine, öteki erkeklere hemen ihanet etme. Grubu düşündü. Kendisi için her şeyi yapacak olan Tony vardı. Ve Stuart da çok cömertti. Ve sevgisi bitmek bilmez gibi görünen Julius. Ama Vijay’ın inceliği çok sıradışı, çok egzotikti.

Ya Vijay? O da hayallere dalmış, Pam’le konuşmasını düşünüyordu. Çok heyecanlanmıştı, kalbi hızla çarpıyordu ve kendini sakinleştirmeye çalışıyordu. Deri omuz çantasını açıp eski, buruşuk bir sigara paketi çıkardı ama içmek için değildi bu, paket boştu. Üstelik Amerikalıların sigara içme konusunda garip davrandıklarını duymuştu. Yalnızca üzerinde silindir şapkalı bir adamın silüetinin bulunduğu ve siyah harflerle *Passing Show*⁴³ markasının yazılı olduğu mavi beyaz paketi incelemek istiyordu.

İlk din öğretmenlerinden biri, dikkatini babasının içtiği sigara markası olan *Passing Show*’a çekmiş ve meditasyona, bütün hayatını geçmekte olan bir şov, bütün nesneleri, deneyimleri, arzuları taşıyan bir nehir gibi düşünerek başlamasını söylemişti. Vijay akan bir nehir hayaliyle meditasyon yapıp zihninin sessiz sözcüklerini dinledi, *anitya, anitya*, geçicilik. Her şey geçicidir, diye hatırlattı kendi kendine; bütün hayatı ve bütün deneyimleri tren penceresinden görünen manzara gibi kesin ve geri dönüşü olmayan bir şekilde akıp gidiyordu. Gözlerini kapattı, derin derin soluk almaya başladı, başını arkasına yasladı. Zihinsel sakinliğin güvenli limanına girerken nabızı yavaşladı.

Gizlice Vijay’ı seyreden Pam yere düşen paketi alıp markasını okudu. “*Passing Show*. Sigara için sıradışı bir isim.”

43 (İng.) Geçip giden şov. (ç. n.)

Vijay yavaş yavaş gözlerini açtı, “Söyledim ya, biz Hintliler çok ciddiyiz. Sigara paketlerimiz bile hayatın düzenlenmesine yönelik mesajlar taşır. Hayat geçip giden bir gösterebilir. İçimde ne zaman bir çalkantı yaşasam ona bakıp meditasyon yaparım.”

“Bir dakika önce yaptığınız da bu muydu? Sizi rahatsız etmemeliydim.”

Vijay gülümseyip başını yavaşça iki yana salladı. “Bir keresinde öğretmenim, insanın başkası tarafından rahatsız edilemeyeceğini söylemişti. Kişinin sükûnetini ancak kendisi bozabilir.” Vijay tereddüt etti, o anda bile içinin arzusuyla dolduğunu fark etti: bu yol arkadaşının dikkatini çekmeyi o kadar çok istiyordu ki meditasyon uygulamasını yalnızca ilginç bir âdete çevirmişti. Hepsi, yalnızca bir görüntü ve geçmekte olan gösterinin bir parçası olup yakında hayatından çıkıp gidecek ve geçmişin yokluğuna karışacak olan bu güzel kadının gülümsemesi içindi. Sonraki sözlerinin, kendisini yolundan daha da uzaklaştıracığını bildiği halde aceleyle söze daldı.

“Söylemek istediğim bir şey var; görüşmemizi ve sohbetimizi uzun zaman hatırlayacağım. Kısa süre sonra bu trenden inecek ve on gün boyunca sessiz kalmam gereken bir tapınağa gideceğim. Paylaştığımız sözcükler ve dakikalar için sonsuz müteşekkirim. Mahkûma son yemeği olarak ne istediğinin sorulduğu Amerikan filmlerini hatırlıyorum. Son sohbet için benim dileğimin yerine geldiğini söylemek istiyorum.”

Pam başını sallamakla yetindi. Nadiren suskun kalan Pam, şimdi Vijay’ın nezaketi karşısında söyleyecek bir şey bulamıyordu. “Tapınakta on gün mü? Igatpuri’yi mi kastediyorsunuz? Ben de inzivaya çekilmek için oraya gidiyorum.”

“O zaman varış yerimiz ve amacımız aynı, saygıdeğer guru Goenka’dan Vipassana meditasyonu öğrenmek. Ve bir sonraki istasyonda hedefimize ulaşıyoruz.”

“On günlük sessizlik mi dediniz?”

“Evet, Goenka her zaman muazzam sessizlik ister. Personelle yapılan gerekli konuşmalar dışında öğrencilerin hiçbir şey söylememeleri gerekir. Meditasyonda deneyimli misiniz?”

Pam başını hayır anlamında salladı. “Üniversitede profesörüm. İngiliz edebiyatı öğretiyorum ve geçen sene öğrencilerimden biri Igatpuri’de iyileşti ve bir dönüşüm yaşadı. Bu öğrencim Birleşik Devletler’de Vipassana inzivalarını organize etmede çok aktif hale geldi ve şu anda Goenka’nın Amerika turu planlarına yardım ediyor.”

“Öğrenciniz, öğretmenine bir armağan vermeyi umut etmiş. Sizin de bir değişim geçirmenizi mi istedi?”

“Şey, sayılır. Kendimle ilgili belirli bir şeyi değiştirmem gerektiğini düşünmüyor. Daha çok... buradan o kadar çok yararlandı ki benim ve diğerlerinin de aynı deneyimi yaşamalarını istedi.”

“Elbette. Sorumu yanlış sordum; sizin herhangi bir değişim geçirmeniz gerektiğini kastetmedim. Yalnızca öğrencinizin coşkusuyla ilgileniyordum. Ama sizi herhangi şekilde bu inzivaya hazırladı mı?”

“Bunu bilerek yapmadı. Kendisi buraya tesadüfen gelmiş ve benim de tamamen açık bir zihinle girmemin çok daha iyi olacağını söyledi. Başınızı sallıyorsunuz. Ona katılmıyorsunuz herhalde.”

“Ah, Hintlilerin başlarını aynı fikirde oldukları zaman iki yana, katılmadıkları zamansa aşağı yukarı salladıklarını unutmayın, Amerikan âdetinin tam tersi.”

“Ah Tanrım. Bunu bilmeden hissettim galiba çünkü buradaki insanlarla ilişkimde hep bir gariplik oldu. Konuştuğum insanların kafasını karıştırmış olmalıyım.”

“Hayır, hayır, Batılılarla bağlantıya giren Hintliler bu değişikliğe uyarlar. Öğrencinizin size verdiği tavsiyeye gelince, tamamen hazırlıksız olmanız gerektiğine tam olarak katıldığımdan emin değilim. Buranın başlangıç niteliğinde bir inziva yeri olmadığını size söylemeliyim. Büyük sessizlik, meditasyon sabah dörtte başlar,

biraz uyku vardır, günde bir kez yemek yenir, zor bir rejimdir. Güçlü olmalısınız. Ah, tren yavaşlıyor. Igatpuri'ye geldik.”

Vijay ayağa kalktı, eşyalarını topladı ve Pam'ın valizini yukarıdaki raftan indirdi. Tren durdu. Vijay gitmeye hazırlanırken, “Deneyim başlıyor,” dedi.

Vijay'ın sözleri onu pek rahatlatmamıştı ve Pam gittikçe daha fazla endişelenmeye başlıyordu. “Yani inzivada birbimizle konuşamayacak mıyız?”

“İletişim yok, yazılı dil yok, işaret dili yok.”

“E-posta?”

Vijay gülümsemedi. “Muazzam sessizlik, Vipassana'dan yararlanmanın en doğru yoludur.” Artık farklı görünüyordu. Pam onun şimdiden uzaklaştığını hissetti.

“En azından orada olduğunuzu bilmek beni rahatlatacak. Orada tamamen yalnız olduğunuzu bilmek korkutucu.”

“*Tamamen yalnız.* Yerinde bir ifade oldu bu,” diye karşılık verdi Vijay onun yüzüne bakmadan.

“Belki inzivadan sonra bu trende yeniden karşılaşırız,” dedi Pam.

“Bunu düşünmemeliyiz. Goenka bize yalnızca şu anda yaşamamız gerektiğini öğretecek. Dün ve yarın yok. Geçmiş hatıralar ve gelecek özlemler yalnızca memnuniyetsizlik yaratır. Zihinsel sükûnete giden yol şu anı gözlemekte ve farkındalığımızdan oluşan nehirde rahatsız edilmeden akıp gitmesine izin vermekte yatar.” Vijay arkasına bakmadan çantasını omzuna astı ve kompartımanın kapısını açtıktan sonra yürüyüp gitti.

Yalnızca cinsel dürtülerle bulutlanan erkek zekâsı cılız, dar omuzlu, geniş kalçalı ve kısa bacaklı cinsiyete, cinsi latif diyebilir.⁴⁴

Arthur Schopenhauer'in kadınlar üzerine görüşleri

Bitmek bilmez saptırmaların, aptal dünya ve insanların perişanlığı hakkındaki yakınmaların kötü geceler geçirmeme, tatsız rüyalar görmeme neden oluyor... Sana borçlu olmadığım tek bir nahoş anım bile yok.⁴⁵

Annesinden Arthur Schopenhauer'e mektup

16

Schopenhauer'in Gerçek Kadını

Arthur'un hayatındaki en önemli kadın, felaketle son bulan eziyetli ve kararsız bir ilişki yaşadığı annesi Johanna'ydı. Annesinin, Arthur'u çiraklıktan kurtaran mektubu hayranlık duyulacak annelik duygularını içeriyordu: ona karşı olan ilgisi, sevgisi ve beslediği umutlar... Ama bütün bunların bir koşulu vardı: Arthur annesinden uygun bir uzaklıkta kalacaktı. Bu yüzden özgürlük mektubu, Arthur'un

44 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 619 / § 369.

45 Safranski. *Schopenhauer*, s. 92, 94.

Hamburg'dan taşınıp annesinin Weimar'daki evine değil de elli kilometre uzaktaki Gotha'ya yerleşmesini tavsiye ediyordu.

Arthur'un kölelikten kurtuluşunun ardından ikilinin arasında oluşan sıcak duygular, Arthur'un Gotha'daki hazırlık okulunda kalışının kısa olması yüzünden hızla yok oldu. On dokuz yaşındaki Arthur yalnızca altı ay sonra öğretmenlerden biri hakkında yazdığı zekice ama acımasızca alaycı şiir yüzünden okuldan atıldı ve onunla birlikte yaşayıp çalışmalarını Weimar'da sürdürmek için annesine yalvardı.

Johanna buna pek memnun olmamıştı, hatta Arthur'un onunla yaşaması fikri karşısında deliye dönmüştü. Arthur, Gotha'da kaldığı altı ay içinde annesine birkaç kısa ziyarette bulunmuş ve her ziyareti annesine karşı duyduğu hoşnutsuzluğun artmasına neden olmuştu. Okuldan atılmasının ardından annesinin ona gönderdiği mektupların, bir anneden oğula yazıldığına inanmak zordu.

“Yaradılışını biliyorum... sinir bozucu ve dayanılmazsın, seninle yaşamak bana çok zor geliyor. Bütün iyi özelliklerin o müthiş akıl-lılığınla kararıyor ve böylece dünya için işe yaramaz hale geliyor... Kendin hariç herkeste kusur buluyorsun ve bu yüzden etrafındaki insanları üzüyorsun. Hiç kimse böyle zorlayıcı bir tavırla düzelmek ya da aydınlanmak istemez, hele ki senin gibi hâlâ önemsiz olan biri tarafından. Kimse bu kadar çok kişisel zayıflığı olan biri tarafından eleştirilmeye dayanamaz, özellikle küçümseyici tarzın, en küçük bir hata olasılığından bile şüphelenmeden kehanette bulunurcasına şöyle şöyle diye ısrar etmen.

“Bundan daha az kendin olsan ancak gülünç olurdun ama şimdiki halinle de çok sinir bozucusun... Diğer binlerce öğrenci gibi Gotha'da yaşayıp eğitim görebilirdin ama bunu istemedin ve atıldın... Yürüyen bir edebî ansiklopedi gibisin ve bu sıkıcı, korkunç bir şey çünkü insan, basılı bir kitaba yapabildiği gibi sayfaları atlayamıyor ya da sobanın arkasına fırlatamıyor.”

Johanna zaman zaman üniversiteye hazırlanırken Arthur'u, Weimar'a kabul etmekten kaçınamayacağı gerçeğine boyun eğiyordu

ama Arthur onun ne demek istediğini anlamamış olabilir diye bir kez daha yazıp endişelerini daha canlı ifadelerle dile getiriyordu.

Galiba ne istediğimi ve olaylar hakkında ne hissettiğimi sana açıkça söylemek en akıllıca şey olacak, böylece en başından birbirimizi iyi anlayabiliriz. Sana çok düşkün olduğumdan hiç kuşkun yoktur herhalde. Bunu sana kanıtladım ve yaşadığım sürece de kanıtlayacağım. Senin mutlu olduğunu bilmek benim mutluluğum için gerekli ama buna tanık olmam gerekmiyor. Sana her zaman seninle birlikte yaşamının çok zor olduğunu söyledim... Seni daha iyi tanıdıkça bunu daha güçlü bir şekilde hissediyorum.

Bunu senden saklamayacağım: sen olduğun gibi kaldığın sürece senin yakınında olmaktansa her türlü fedakârlığı yapmayı tercih ederim... İtici bulduğum şey yüreğinde değil; senin dışında ya da içinde değil. Fikirlerinde, yargılarında, alışkanlıklarında. Bir anlamda, dış dünyada üzerinde anlaşabildiğimiz hiçbir şey yok.

Bak sevgili Arthur, beni birkaç günlüğüne de olsa her ziyaret edişinde hiç yoktan can sıkıcı olaylar çıktı ve her seferinde ben ancak sen gittikten sonra yeniden nefes alabildim çünkü senin varlığın, kaçınılmaz şeyler konusundaki yakınmaların, asık suratın, keyifsizliğin, ifade ettiğin garip fikirlerin... bütün bunlar benim canımı sıkıyor ve beni rahatsız ediyor, sana da bir yararı olmuyor.

Johanna'nın nedenleri şeffaf görünüyordu. Tanrı'nın bir lütfuyla, kendisini sonsuza dek hapis tutacağını sandığı bir evlilikten kaçıyordu.

Özgürlükle, sevinçten deliye dönmüş bir halde, bir daha kimseye hesap vermek zorunda olmama fikriyle heyecanlanıyordu. Kendi hayatını yaşayabilir, istediği herkesle görüşebilir, romantik ilişkiler

yaşayabilir (ama bir daha asla evlenmedi) ve kendi önemli yeteneklerini keşfedebilirdi.

Özgürlüğünü Arthur'un hatırı için feda etme olasılığı onun için dayanılmazdı. Arthur kendi tarzında kontrol edici bir yapıya sahip, zor bir insan olmakla kalmıyordu, aynı zamanda Johanna'nın eski gardiyanının da oğluydu: Heinrich'in çok sayıdaki tatsız özelliklerinin yeniden vücut bulması gibiydi bu.

Ve bir de para konusu vardı. Bu konu ilk kez, on dokuz yaşındaki Arthur'un, annesini savurganlıkla suçlamasıyla ortaya çıkmıştı. Annesinin savurganlığı, onun yirmi bir yaşında alacağı mirası tehlikeye atıyordu. Johanna, tüyleri diken diken olarak salonlarında yalnızca tereyağlı sandviç sunduğunun çok iyi bilindiğinde ısrar edip, pahalı akşam yemekleri ve at binme dersleriyle var olan parasından çok daha pahalı yaşadığını söyleyerek Arthur'u yerden yere vuruyordu. Sonunda para konusundaki bu kavgalar dayanılmaz düzeylere yükselecekti.

Johanna'nın Arthur ve annelikle ilgili duyguları, yazılarına da yansıyor: Tipik bir Johanna Schopenhauer romanının kahramanı, gerçek aşkını trajik bir şekilde kaybediyor ve kendini ekonomik açıdan makul, sevgisiz ve bazen tacizin de olduğu bir evliliğe teslim ediyor fakat meydan okuma ve kendini olumlama edimi olarak çocuk doğurmayı reddediyordu.

Arthur duygularını kimseyle paylaşmıyordu ve annesi daha sonra onun bütün mektuplarını yok etmişti. Yine de bazı eğilimler açık bir şekilde görünüyordu. Arthur ve annesi arasındaki bağ çok açıktı ve bu bağın kopmasının acısı, Arthur'u bütün hayatı boyunca etkileyecekti. Johanna sıradışı, canlı, açıksözlü, güzel, özgür düşünen, aydınlanmış ve okumuş bir anneydi. Muhakkak ki o ve Arthur, onun modern ve eski edebiyata olan düşkünlüğünü tartışıyorlardı. Hatta on beş yaşındaki Arthur'un, önemli kararını üniversiteye hazırlık yerine büyük tur lehinde kullanmasının nedeni annesinin yanında kalma arzusu da olabilir.

Ancak babası öldükten sonra anne oğul ilişkisinin tonu değişti. Arthur'un, annesinin kalbindeki boşalan yeri alma umutları, annesinin onu Hamburg'da bırakıp aceleyle Weimar'a taşınma kararıyla parçalanmış olmalıydı. Annesi, onu babasına verdiği sözden kurtardığında umutları yeniden yeşerse de Weimar'da daha üstün eğitim kaynakları olmasına rağmen onu Gotha'ya gönderince tekrar paramparça oldu. Belki Arthur, annesinin söylediği gibi Gotha'dan kendini bilerek attırmıştı. Eğer hareketleri yeniden annesiyle bir araya gelme isteğine dayanıyorsa, Johanna'nın onu yeni evine ve hayatındaki diğer erkeklerin arasına kabul etme konusundaki isteksizliğiyle umudunu yitirmiş olmalıydı.

Arthur'un, babasının intiharı konusundaki suçluluk duygusu, hem özgür kaldığı için duyduğu sevince hem de ticaret dünyasıyla ilgilenmeyerek babasının ölümünü hızlandırmış olmaktan dolayı duyduğu korkuya dayanıyordu. Kısa süre sonra bu suçluluk duygusu babasının adını şiddetle savunmaya ve annesinin babasına ilişkin davranışlarının acımasız eleştirilerine dönüştü.

Yıllar sonra şunları yazdı:

Kadınları tanıyorum. Evliliği yalnızca ihtiyaçların giderileceği bir kurum olarak görüyorlar. Babamın hastalığı gitgide daha acınacak bir hal alırken, basit bakım işlerini yapan sadık uşağın sevgi dolu yardımseverliği olmasa terk edilmiş sayılırdı. Babam yalnız başına yatarken annem partiler veriyordu; babam büyük acılar çekerken annem eğleniyordu. Kadınların sevgisi böyledir!⁴⁶

46 Arthur Schopenhauer: *Gesprache*. Herausgegeben von Arthur Hübscher. Neue, stark erweiterte Ausg. StuttgartBad Cannstatt 1971, s. 152. Adam Ludwig von Doss, *Ein Lebensbild nach Familienaufzeichnungen und Briefen verfasst von seiner Witwe*. Herausgegeben von Ludwig Schemann. XV. Jahrbuch 1928, s. 294 vd. çev. Felix Reuter.

Arthur üniversiteye girmek için bir öğretmenle çalışmak üzere Weimar'a geldiğinde annesiyle aynı evde kalmasına izin verilmedi, Johanna'nın bulduğu ayrı bir pansiyonda kaldı. Orada Arthur'u, annesinin acımasız bir açıklıkla yazdığı, ilişkilerinin kurallarını ve sınırlarını belirten mektubu bekliyordu.

Seninle hangi koşullarda birlikte olmak istediğime kulak ver: Orada benim evimdesin... Evle ilgili düzenlemelere karışmayan bir konusun. Her gün saat birde gelip üçte gideceksin, sonra seni bütün gün boyunca bir daha görmeyeceğim, eğer istersen salon günlerime ve o iki akşam verdiğim yemeklere katılabilirsin ama sadece o yorucu, beni sinir eden tartışmalara ara verirsen... Gün içinde seninle ilgili bilmem gereken her şeyi bana anlatabilirsin, geri kalan zamanda kendi başının çaresine bakmalısın. Kendi eğlencem pahasına seni eğlendiremem. Bu kadar yeter, artık isteklerimi biliyorsun ve umarım annelik ilgimin ve sevgimin bedelini bana karşı gelerek ödemezsın.⁴⁷

Arthur, Weimar'da kaldığı iki yıl boyunca bu koşulları kabul etti ve annesinin sosyal akşamlarında tamamen bir gözlemci olarak kaldı, büyük Goethe'nin konuşmalarına bir kez olsun katılmadı. Diğer yandan Yunanca, Latince, klasik edebiyat ve felsefe konularındaki ustalığı şaşılacak bir hızla geliyordu. Yirmi bir yaşında Göttingen Üniversitesi'ne kabul edildi. Aynı dönemde yirmi bin Reichstaler'lik mirasını da almaya hak kazandı. Bu da onun hayatını sürdürebilmesi için mütevazı ama yeterli bir gelirdi. Babasının önceden tahmin ettiği gibi bu mirasa çok ihtiyacı olacaktı çünkü Arthur bir âlim olarak mesleğinden tek bir kuruş bile kazanmayacaktı.

47 Safranski, *Schopenhauer*, s. 94.

Zaman geçtikçe Arthur babasını bir melek, annesini bir şeytan olarak görmeye başladı. Babasının, annesinin sadakatiyle ilgili kuş-kularının ve kıskançlığının sağlam temellere dayandığına inanıyor ve annesinin, babasının anısına saygısızlık etmesinden korkuyordu. Babasının anısına annesinin sessiz, gözlerden uzak bir hayat yaşamasını istiyordu. Annesine talip olduğunu düşündüğü insanlara şiddetle saldırıyor, onları değersiz, babasının yerini alamayacak “seri üretim mahlukatları” olarak değerlendiriyordu.

Arthur, Göttingen ve Berlin üniversitelerinde okuyup Jena Üniversitesi’nde felsefe doktorası yaptı. Berlin’de kısa bir süre yaşadktan sonra Napolyon’a karşı yakında başlayacak savaş yüzünden kaçıp annesiyle yaşamak üzere Weimar’a döndü. Kısa süre içinde aynı kavgalar başladı: annesini yalnızca büyükbabasının bakımı için verdiği parayı kötü kullandığı için azarlamakla kalmadı, yakın arkadaşı Müller Gerstenbergk’le uygunsuz ilişkide bulunmakla da suçladı. Arthur, Gerstenbergk’e karşı o kadar acımasız bir düşmanlıkla davranıyordu ki Johanna arkadaşını ancak Arthur evde yokken görmek zorunda kalıyordu.

Bu süre içinde Arthur annesine doktora tezinin bir kopyasını verdiğinde ikisi arasında çok sık alıntılanan bir konuşma geçti. *Yeterli Neden İlkesinin Dörtlü Kökü Üzerine* adlı, nedensellik ilkerlerini anlatan harika bir tezdi bu.

Başlığa bakan Johanna şöyle bir yorumda bulundu: “Dörtlü kök mü? Eczacılıkla ilgili bir kitap olmalı bu.”

Arthur: “Senin yazdıkların artık ortalıkta kalmadığı zamanlarda bile okunacaktır bu.”

Johanna: “Evet, senin yazılarının bütün kopyaları satılmadığı için hâlâ kitapçılarda olacak.”

Arthur başlıklardan taviz vermiyor, pazarlanabilirlik konusunu düşünmeyi reddediyordu. *Yeterli Neden İlkesinin Dörtlü Kökü Üzerine* adlı başlığın *Açıklama Kuramı* olması daha yerinde olurdu.

Yine de iki yüzyıl sonra bu tezin hâlâ baskısı var. Çok az sayıda tez bu ayrıcalığa sahiptir.

Para ve Johanna'nın erkeklerle olan ilişkileri konusunda acımasız tartışmalar sürüp gitti, ta ki Johanna'nın sabrı tükenene kadar. Johanna, Arthur'un hatırı için ne Gerstenbergk'le ne de bir başka arkadaşıyla ilişkisini bitirmeyeceğini söyledi. Arthur'a evini terk etmesini söyleyip onun boşalan odasına Gerstenbergk'i davet etti ve Arthur'a kaderlerini belirleyecek şu mektubu yazdı.

Dün annene karşı sergilediğin uygunsuz davranıştan sonra gürültüyle çarptığın kapı artık ikimizin arasında sonsuza dek kapalı kalacak. Sayfiyeye gidiyorum ve senin gittiğini öğrenene kadar da geri dönmeyeceğim... Bir annenin kalbinin nasıl olduğunu bilmiyorsun. Ne kadar duygulu bir şekilde severse, bir zamanlar sevdiği elden gelen her darbeyi o kadar acı dolu bir şekilde hisseder... Sen kendini benden kopardın. Güvensizliğin, hayatıma ve arkadaş seçimime yönelttiğin eleştirilerin, bana karşı keyfi davranışların, cinsiyetimi küçümsemen, mutluluğuma katkıda bulunmak istememen, açgözlülüğün ve daha pek çokları bana kötü görünmene neden oluyor... Ben ölmüş olsaydım ve sen de babanla uğraşmak zorunda kalsaydın onu da eğitmeye cesaret eder miydin? Onun hayatını, arkadaşlarını da kontrol etmeye çalışır mıydın? Ben ondan daha mı değersizim? O senin için benden daha fazla şey mi yaptı? Seni benden daha mı çok sevdi? Benim sana olan görevlerim sona erdi. Kendi yoluna git. Artık seninle bir bağım olmasını istemiyorum. Adresini bırak ama bana yazma, bundan sonra senden gelen mek-

tupları ne okuyacak ne de cevaplayacağım... Artık her şey bitti... Beni çok incittin. Yaşa ve olabildiğin kadar mutlu ol.⁴⁸

Ve bu son oldu. Johanna yirmi beş yıl daha yaşadı ama ana oğul bir daha hiç görüşmediler.

İleri yaşında anne babasını hatırlayan Schopenhauer, şunları yazmıştı:

Pek çok erkek güzel bir yüzle baştan çıkar... Doğa, kadınları bütün güzelliklerini bir anda sergilemeye ve “heyecan” yaratmaya teşvik eder... Yine doğa, kadınların bitmek bilmez masraflar, çocuk sevgisi, inatçılık, dikbaşlılık, yaşlanmak ve birkaç yıldan sonra çirkinleşmek, aldatma, kocasını boynuzlamak, kapris, garip meraklar, histeri krizleri, cehennem ve şeytan gibi pek çok kötülüğü içinde barındırdığını gizler. Bu yüzden evliliği gençlikte alınan ve yaşlılıkta ödenen bir borç olarak görüyorum...⁴⁹

48 Ed. Paul Deussen, *Journal of the Schopenhauer Society*, 1912-1944, çev. Felix Reuter, Frankfurt; n.p. 1973, s. 128.

49 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 504 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 25, çev. Felix Reuter ve Irvin Yalom.

Büyük acılar daha önemsizlerinin hissedilmesini engeller ve tersine, büyük acıların yokluğunda en küçük dertler ve sıkıntılar bile bize büyük acı verir.⁵⁰

17

Bir sonraki oturumda bütün gözler Bonnie'nin üzerindeydi. Yumuşak, tereddütlü bir sesle konuştu: "Gündeme adımları koymam hiç iyi bir fikir değilmiş çünkü bütün hafta boyunca ne söyleyeceğimi düşündüm ve burada işlerin hazır sunumlarla yürümediğini bildiğim halde söyleyeceklerimi tekrar tekrar prova ettim. Julius en başından beri grubun işe yaraması için önceden planlamaksızın hareket edilmesi gerektiğini söylüyor. Doğru mu?" Bonnie, Julius'a baktı.

Julius başıyla onayladı. "Bonnie, konserve kutusundakileri çöpe atmaya çalış. Şunu dene: Gözlerini kapat ve hazırladığın metni eline aldığını hayal et, havaya kaldırıp ikiye ayırdığını düşün. Şimdi de çöp kutusuna at. Tamam mı?"

Bonnie gözlerini kapatıp başını salladı.

"Şimdi yeni sözlerle bize çirkinliğini ve güzelliğini anlat. Bize kendinden, Rebecca ve Pam'den söz et."

50 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 1, s. 316 / § 57. Çeviri, Walter Sokel ve Irvin Yalom tarafından değiştirildi.

Hâlâ başını sallamaya devam eden Bonnie, gözlerini yavaş yavaş açıp söze başladı. “Hepiniz beni hatırlıyorsunuz elbet. İlkokulunuzdaki ufak tefek şişman kızım. Tombul, sakar, saçları da kıvırcık. Jimnastikte acınacak durumda olan, en az sevgili kartı alan, çok ağlayan, hiçbir zaman iyi arkadaşı olmayan, eve hep tek başına yürüyen, hiç dansa davet edilmeyen, çok akıllı olmasına ve bütün yanıtları bilmesine rağmen çok korktuğu için derste parmağını kaldırmayan kız. Ve Rebecca, benim izomerimdi.”

“Neyin?” diye sordu sandalyesine neredeyse yatar gibi yayılmış olan Tony.

Bonnie, “*İzomer*, aynadaki görüntü gibi, demektir,” diye cevapladı.

“*İzomer*, iki kimyasal bileşiği ifade eder,” diye açıkladı Philip. “Aynı oranda benzer bileşenlere sahiptirler ama atomlarının dizilişi yüzünden özellikleri farklıdır.”

“Teşekkürler Philip,” dedi Bonnie. “Belki havalı bir sözcük oldu. Ama Tony, bir şeyi anlamadığında bunu gösterme kararlılığına bağlı kalmana hayran olduğumu söylemek istiyorum. Eğitimin ve işçi sınıfından olman konusundaki utancını bizimle paylaştığın o birkaç ay önceki oturum, benim de kendim hakkında konuşmak istememi sağladı. Tamam, okul günlerine geri dönüyorum. Rebecca benim tam zıddım, her açıdan, adını siz koyun. Rebecca gibi birinin arkadaşım olması için ölebilirdim ya da bir Rebecca *olmak* için adam öldürebilirdim. Bende olanlar böyleydi. Son birkaç haftadır, kâbus gibi geçen çocukluğumla ilgili anılarım zihnimi dolduruyor.”

“O küçük şişko kız, okula çok uzun zaman önce gitti,” dedi Julius. “Onu geri getiren ne oldu?”

“Şey, zor olan da işin bu kısmı. Rebecca’nın bana kızmasını istemiyorum.”

“Onunla doğrudan konuşman en iyisi,” diye araya girdi Julius.

Bonnie, Rebecca’ya dönüp, “Tamam,” dedi. “Sana bir şey söylemek istiyorum ama bana kızmanı istemiyorum.”

“Kulaklarımı iyice açtım,” dedi Rebecca. Bütün dikkatini Bonnie’ye vermişti.

“Bu gruptaki erkeklerle çalışmanı, onların nasıl ilgisini çektiğini, onları nasıl ayarttığını görünce kendimi tamamen çaresiz hissediyorum. Bütün o eski duygular tekrar su yüzüne çıkıyor: tombul, önemsiz, seilmeyen, dışlanan.”

“Nietzsche,” diye araya girdi Philip. “Bir keresinde, gecenin bir yarısı cesaretimiz kırılmış bir şekilde uyandığımızda uzun zaman önce yendiğimiz düşmanların bizi yeniden etkilemek üzere geri geldiğine benzer bir şey söylemiş.”

Bonnie kocaman bir gülümsemeyle Philip’e döndü. “Bu bir armağan Philip, çok tatlı bir armağan. Nedenini bilmiyorum ama bir zamanlar yendiğim düşmanların yeniden su yüzüne çıkması fikri kendimi daha iyi hissetmemi sağladı. Yalnızca adını koymak bile kendimi...”

“Bir dakika Bonnie,” diye sözünü kesti Rebecca. “Buradaki erkekleri ayartmama geri dönmek istiyorum, lütfen bunu açıkla.”

Bonnie’nin gözbebekleri büyüdü; gözlerini Rebecca’nın bakışlarından kaçırdı. “Bu seninle ilgili bir şey değil. Senin yaptığın bir şey yok. Bu benimle ilgili, tamamen normal bir kadın davranışına benim verdiğim tepki.”

“Hangi davranış? Neden bahsediyorsun sen?”

Bonnie derin bir nefes alıp, “Giyinip süslenmen. Sen giyinip süsleniyorsun. Bana öyle görünüyor. Son oturumda kaç kere tokanı düzelttiğini bilmiyorum, saçlarını indiriyorsun, savuruyorsun, parmaklarını saçlarının arasından geçiriyorsun ama bu sefer eskisinden daha fazla oldu. Philip’in gruba girmesiyle ilgili bir şey olmalı.”

“Sen neden bahsediyorsun?” diye sordu Rebecca.

“Yaşlı bir bilgeden, Saint Julius’tan alıntı yapmak istiyorum: eğer yanıtı biliyorsan o soru soru değildir,” diye söze girdi Tony.

Rebecca buz gibi gözlerle, “Neden Bonnie’nin kendisi adına konuşmasına izin vermiyorsun Tony?” diye sordu.

Tony şaşırمامıştı. “Bu çok açık. Philip gruba girdi ve sen değiştin, şeye dönüştün, erkek şeyine... hımm... doğru sözcük neydi? Ona cilve yapıyorsun. Haklı mıyım Bonnie?”

Rebecca mendil almak için çantasına uzanıp rimelini bulaştırmamaya özen göstererek gözlerini sildi. “Bu gerçekten çok aşağılayıcı.”

“Konunun bu noktaya gelmesini istemiyorum,” diye yalvardı Bonnie. “Bu seninle ilgili değil Rebecca, bunu söyleyip duruyorum. Sen yanlış bir şey yapmıyorsun.”

“Bu yine de beni temize çıkarmıyor, davranışım hakkında *en passant* çirkin bir suçlamada bulunman ve sonra da bunun benimle ilgili olmadığını söylemen suçlamayı daha az çirkin yapmıyor.”

“*En passant* mı?” diye sordu Tony.

“*En passant* şu anlama geliyor...” diye araya girdi Philip. “*Geçerken...* satrançta yaygın olarak kullanılan bir terimdir, piyon açılış hamlesinde iki kare atlar ve rakip piyonu geçer.”

“Philip, sen de gösteriş meraklısısın, biliyor musun?” dedi Tony.

“Bir soru sordun. Ben de yanıt verdim,” dedi Philip. Tony’nin suçlamasından hiç etkilenmemişti. “Senin sorun bir soru değilse o başka tabii.”

“Ah, beni yakaladın.” Tony, grubun geri kalanını bakışlarıyla taradıktan sonra, “Gittikçe aptallaşıyor olmalıyım,” dedi. “Kendimi her şeyin gitgide daha fazla dışında hissediyorum. Hayal mi ediyorum yoksa artık daha büyük sözcükler mi kullanılıyor burada? Belki Philip’in burada olması diğerlerini de etkiliyordur, yalnızca Rebecca’yı değil.”

Julius bir grup terapistinin en yaygın kullandığı, en etkin taktiğe başvurdu ve odağı içerikten sürece, yani söylenen sözcüklerden etkileşimde bulunan tarafların ilişkisinin yapısına çevirdi. “Bugün burada bir sürü şey oluyor. Belki bir dakikalığına geri çekilip neler

olduğunu anlamaya çalışabiliriz. Önce hepinize şu soruyu sormama izin verin: Bonnie ve Rebecca arasındaki ilişkide neler olduğunu görüyorsunuz?”

“Zor iş!” dedi Stuart. Julius’un sorduğu sorulara her zaman ilk o yanıt verirdi. Profesyonel, tıbbi sesini kullanarak, “Bonnie’nin gerçekte bir mi yoksa iki mi gündemi olduğunu anlayamadım.”

“Yani?” dedi Bonnie.

“Yani gündemin ne? Erkeklerle olan konular ve kadınlarla rekabetin konusunda mı konuşmak istiyorsun? Yoksa Rebecca’ya saldırmak mı?”

“Ben olaya iki taraftan bakıyorum,” dedi Gill. “Bunun Bonnie’nin eski kötü anılarını nasıl canlandırdığını görebiliyorum. Ve Rebecca’nın neden sinirlendiğini de anlayabiliyorum, yani saçını düzelttiğinin farkında olmayabilir ve ben şahsen bunun önemli bir konu olduğunu düşünmüyorum.”

“Çok incessin,” dedi Stuart. “Her zaman olduğu gibi bütün tarafları yatıştırmaya çalışıyorsun, özellikle de kadınları. Ama biliyor musun, kadınların bakış açısını anlama işine çok fazla girersen kendi fikirlerini asla dile getiremezsin. Philip’in geçen hafta sana söylediği buydu.”

“Bu cinsiyet ayrımcısı yorumların hoşuma gitmedi Stuart,” dedi Rebecca. “Açıkçası bir doktor bundan daha iyisini yapabilir. *‘kadınların bakış açısı’* konuşması çok saçma.”

Bonnie elini kaldırıp mola işareti yaptı. “Mola vermeliyim, böyle devam edemem. Bu önemli bir konu ama gerçeküstü de. Böyle devam edemem. Julius geçen hafta öleceğini söyledikten sonra konuşmaya her zamanki gibi nasıl devam edebiliriz? Bu benim hatam.

“Bugün Rebecca ve benimle ilgili bu konuyu hiç gündeme getirmemeliydim, o kadar önemsiz ki. Ona kıyasla her şey önemsiz.”

Sessizlik oldu. Herkes önüne bakıyordu. Bonnie sessizliği bozdu.

“Sana destek vermek istiyorum. Bu oturuma geçen haftaki grupla ilgili gördüğüm bir rüyayla, kâbusla başlamalıydım. Sanırım seninle ilgili Julius.”

“Devam et lütfen.”

“Geceydi. Karanlık bir tren istasyonundaydım...”

Julius hemen araya girdi: “Şimdiki zamanı kullanmaya çalış, Bonnie.”

“Ah, bunu şimdiye kadar öğrenmiş olmalıydım. Tamam, vakit gece. Karanlık bir tren istasyonundayım. Hareket etmeye başlayan bir treni yakalamaya çalışıyorum. Binmek için hızla yürüyorum. Yanımdan geçen yemek vagonundaki iyi giyimli insanların yemek yiyip şarap içtiklerini görüyorum. Trene nereden bineceğimi bilmiyorum. Tren şimdi daha hızlı gitmeye başlıyor ve son vagonlar daha eski püskü ve camları tahtayla kapanmış. Tren görevlilerinin kullandığı son vagon yalnızca bir iskeletten oluşuyor ve her şeyi dökülüyor. Trenin benden uzaklaştığını görüyor ve tren düdüğünü o kadar canlı bir şekilde duyuyorum ki sabah dörtte uyanıyorum. Uyandığımda kalbim deli gibi çarpıyordu. Ter içinde kalmıştım ve bir daha uyuyamadım.”

“Treni hâlâ görüyor musun?” diye sordu Julius.

“Olabildiği kadar berrak bir şekilde. Raylarda ilerliyor. Rüyam hâlâ korkunç. Ürkütücü.”

“Biliyor musun ne düşünüyorum...” dedi Tony. “Bence Julius’un hastalığı trenin dağılmasına yol açacak.”

“Tam üstüne bastın,” dedi Stuart. “Trenin grubunu (insanı bir yere götürüyor ve yolda seni doyuruyor) ve yemek vagonundaki insanları düşünün.”

“Evet, ama sen neden binemedin? Koştun mu?” diye sordu Rebecca.

“Koşmadım; binemeyeceğimi biliyor gibiydim.”

“Garip. Sanki binmek istemişsin ama aynı zamanda da istememişsin...” dedi Rebecca.

“Binmek için kesinlikle çok çabalamadım.”

“Belki binmeye korkuyordun?” dedi Gill.

“Âşık olduğumu söylemiş miydim size?” dedi Julius.

Grup birden sessizleşti. Ölüm sessizliği idi bu. Julius etrafındaki şaşkın ve endişeli yüzlere yaramaz bir şekilde baktı.

“Evet, bu gruba âşığım, özellikle de bugünkü gibi çalıştığı zamanlarda. Konular, rüya üzerinde çalışma şekliniz harika. Siz gerçekten müthişsiniz çocuklar. Ben de bir tahminde bulunayım, merak ediyorum da Bonnie, acaba o tren beni de sembolize ediyor olabilir mi? Trenle bağlantılı korku ve karanlık... Ve Stuart’ın dediği gibi, tren seni doyuruyor. Ben bunu yapmaya çalışıyorum. Ama sen ondan korkuyorsun, benden ve bana olanlardan korkman gerekiyormuş gibi. Ve son vagon, o iskelete benzer görevli vagonu: benim bozulmamı sembolize eden bir öngörü değil mi?”

Bonnie kekeledi, odanın ortasındaki mendil kutusundan bir mendil alıp gözlerini sildi. “Ben... ah... nasıl yanıt vereceğimi bilmiyorum, rüya tamamen gerçeküstü... Julius, ölüm hakkında öyle doğal bir şekilde konuşman... aklımı durdurdu, beni altüst etti.”

“Hepimiz ölüyoruz Bonnie. Yalnızca ben olasılıklarımı sizden daha iyi biliyorum,” dedi Julius.

“Ben de onu demek istiyorum Julius. Her şeyi hafife alan tavrını her zaman çok sevmişimdir. Ama şimdi, bu durumda biraz olaylardan kaçmak oluyor. Bir keresinde (Tony, hafta sonunu hapiste geçiriyordu ve biz bu konuda konuşmuyorduk) grupta önemli bir şey olur ve ona aldırış etmezsek önemli başka hiçbir şeyin konuşulmayacağını söylemiştin.”

“İki şey var...” dedi Rebecca. “Birincisi Bonnie, şu anda önemli bir şey hakkında konuşuyorduk zaten (birkaç önemli şey hakkında)

ve ikincisi, Tanrım... Julius'un ne yapmasını istiyorsun? Bu konu hakkında konuşuyor zaten.”

“Hatta ondan öğrenmek yerine Philip'ten öğrendiğimiz için sinirlendi bile,” dedi Tony.

“Katılıyorum,” dedi Stuart. “Peki Bonnie, ondan ne istiyorsun? Baş ediyor işte. Bu konuyla baş etmesine yardımcı olacak kendi destek grubu olduğunu da söyledi.”

Julius araya girdi, konu çok uzamıştı. “Biliyorsunuz, bütün bu desteğinizi çok takdir ediyorum ama bu kadar güçlü olunca endişelenmeye başlıyorum. Belki konudan uzaklaşıyorum ama Lou Gehrig'in ne zaman emekli olduğunu biliyor musunuz? Sıradan bir yer topunu yakaladığında ekipteki herkes ona iltifat yağdırınca. Belki siz de benim kendi adıma konuşamayacak kadar kırılgan olduğumu düşünüyorsunuzdur.”

“Peki buradan nereye gidiyoruz?” diye sordu Stuart.

“Öncelikle sana şunu söyleyeyim Bonnie, ortaya böyle atılıp dokunulmayacak kadar sıcak konulara temas ederek büyük cesaret gösteriyorsun. Dahası kesinlikle haklısın: burada inkârı biraz... hayır çok fazla teşvik ediyorum. Kısa bir konuşma yapıp gerisini size bırakacağım. Son zamanlarda uykusuz geceler geçirdim ve hastalarımı ve gruplarımı ne yapacağım da dâhil olmak üzere pek çok şeyi düşündüm. Bu konuda hiç pratiğim yok. Kimse sonları prova etmez. Sonlar yalnızca bir kez olur. Bu durum hakkında kitap yazılmaz, bu yüzden her şey doğaçlama gelişir.

“Geriye kalan zamanımla ne yapacağıma karar vermeliyim. Bakın, seçeneklerim neler? Bütün hastalarımı bırakıp bu gruba da son vermek mi? Bunu yapmaya hazır değilim, en azından bir yıl sağlığım iyi olacak ve işimin benim için anlamı çok büyük. Kendim için bir sürü şey alıyorum işimden. Çalışmalarına son vermek kendime parya gibi davranmak olur. Ölümcül hastalığı olan

ve işin en zor yanının, hastalığın eşlik ettiği yalıtılma olduğunu söyleyen bir sürü hastam oldu.

“Ve bu yalıtılma çift yönlü. Birincisi, hasta kendini diğerlerinden yalıtır çünkü onları da kendi kederinin içine çekmek istemez (benim de endişelerimden birinin bu olduğunu açıkça söyleyebilirim) ve ikincisi, diğerleri ondan kaçır çünkü ya onunla nasıl konuşacaklarını bilmiyorlardır ya da ölümle ilgili bir şey duymak istemiyorlardır.

“Buna göre sizden uzaklaşmak benim için iyi bir seçenek değil ve sizin için de iyi olduğunu sanmıyorum. Değişen, daha bilge, daha olgun hale gelen ve diğerlerine öğretecek pek çok şeyi olan bir sürü ölmek üzere olan hasta gördüm. Sanırım bu bende şimdiden olmaya başladı ve önümüzdeki birkaç ay içinde size verecek çok şeyim olacağına inanıyorum. Ama eğer birlikte çalışmaya devam edeceksek büyük bir anksiyeteyle yüzleşmek zorunda kalabilirsiniz. Yalnızca benim ölüme yaklaşmamla yüzleşmek zorunda kalmayacaksınız, siz de kendi ölümünüzle yüzleşebilirsiniz. Konuşmanın sonu. Belki hepiniz bu konuyla eve gidip ne yapacağınızı düşünmek istersiniz.”

“Benim düşünmem gerekmiyor,” dedi Bonnie. “Bu grubu, seni ve herkesi seviyorum, burada olabildiğince uzun süre çalışmak istiyorum.”

Diğer üyeler de Bonnie’yi onayladıktan sonra Julius, “Güvenoyunuz için teşekkür ederim. Ama 101 numaralı grup terapi, grup baskısının korkutucu gücünü vurguluyor. Grubun oy birliğine alenen karşı çıkmak zordur. Bugün içinizden birinin, ‘Üzgünüm Julius ama bunlar benim için çok fazla ve sağlıklı bir terapist, benimle ilgilenecek kadar sağlıklı bir terapist bulmayı tercih ederim,’ demesi için insanüstü bir kararlılık gerekir.

“Bu yüzden bugün herhangi bir söz vermeyin. Kapıyı açık bırakalım ve birkaç hafta içinde çalışmamızı değerlendirip herkesin nasıl olduğuna bakalım. Bugün Bonnie’nin dile getirdiği büyük

problem, sorunlarınızı tartışılmayacak kadar önemsiz görmeye başlamanızdır. Bu yüzden sizin kendi konularınız üzerinde çalışmanızı sağlamanın en iyi yolunun hangisi olacağını bulmamız gerekiyor.”

“Bence bizi bilgilendirerek bunu yapıyorsun,” dedi Stuart.

“Tamam, şimdi size geri dönelim çocuklar.”

Uzun bir sessizlik oldu.

“Tamam, belki sizi yeterince özgür bırakmadım. Bir şey deneyeyim. Stuart, sen ya da başka birisi gündemimizi, elimizdeki konuları masaya yatırır mısın? Bugünün açık kalan konuları hangileri?”

Stuart resmî olmayan grup tarihçisiydi. Belleği o kadar iyiydi ki geçmişteki ya da güncel grup olayları konusunda Julius ona her zaman güvenebilirdi. Ama onu aşırı kullanmamaya çalışıyordu çünkü o da gruba başkalarıyla ilişki kurmayı öğrenmek için girmişti, olayların kaydını tutmak için değil. Çocuk hastalarına karşı harika olan Stuart, çocuk doktoru rolünden çıktığında sosyal açıdan ne yapacağını bilemez durumda kalıyordu. Gruba bile cebi işiyle ilgili ıvır zıvırlarla dolu halde geldiği olurdu: lolipoplar, dil kaşıkları, fener, ilaç numuneleri... Son yıl içinde grupta denge sağlayıcı bir güç olan Stuart kendi deyimiyle “insanlaşma projesinde” muazzam bir gelişme kaydetmişti. Fakat bireylerarası duyarlılığı hâlâ o kadar az gelişmişti ki grup olaylarını hatırlayışı asla şaşmıyordu.

Sandalyesine yaslanıp yanıt vermeden önce gözlerini kapadı. “Şey, bir bakalım, Bonnie’yle ve çocukluğu hakkında konuşma isteğiyle başladık.” Bonnie sık sık Stuart’ın eleştirmenliğini yapıyordu, bu yüzden Stuart sözüne devam etmeden önce Bonnie’nin onayını bekledi.

“Hayır, bu pek doğru değil Stuart. Gerçekler ama tonlama yanlış. Bu konuyu çok hafife alıyormuş gibi konuşuyorsun. Sanki eğlenmek için bir hikâye anlatıyormuşum gibi. Şu anda yukarılara çıkıp beni rahatsız eden, acı veren bir sürü çocukluk anım var. Farkı anladın mı?”

“Anladığımdan emin değilim. Bunu eğlence için yaptığını söylemedim. Bu karımın da yakındığı bir konu. Ama devam edecek olursam: Rebecca’yla ilgili bir şeyler oldu, durmadan süslenip püslendiğini ve Philip’i etkilemeye çalıştığını söyleyen Bonnie’ye kızdı ve aşağılandığını hissetti.” Stuart, Rebecca’nın, elini alnına vurup, “Kahretsin!” demesine aldırmadan sözlerine devam etti. “Sonra Tony, Philip’i etkilemek için daha karmaşık sözcük dağarcığı kullandığımızı hissettiğini ve Philip’in de gösteriş yaptığını söyledi. Philip, Tony’ye sert bir şekilde tepki verdi. Ben de Gill’e, kadınları kızdırmaktan kaçındığı için gerçek benliğini bulamadığını söyledim.

“Başka neler var bakalım...” Stuart odayı taradı. “Şey, Philip var... Söylediği değil, söylemediği bir şey. Sanki tabuymuş gibi Philip hakkında çok fazla konuşmuyoruz. Biraz düşününce, onun hakkında konuşmadığımızı bile konuşmuyoruz. Ve kuşkusuz Julius var. Ama o konuda konuştuk. Bonnie’nin aşırı şekilde koruyucu ve endişeli olması dışında ki Julius konusunda genellikle öyle oluyor. Aslında oturumun Julius kısmı, Bonnie’nin rüyasıyla başladı.”

“Çok etkileyici Stuart,” dedi Rebecca. “Ve de eksiksiz sayılır. Yalnız bir şey unuttun.”

“Neymiş o?”

“Kendin. Yine grubun fotoğraf makinesi olduğun, içeri girmek yerine her şeyin fotoğrafını çektiğin...”

Grup sık sık Stuart’ın katılımının kişisel olmamasıyla ilgili olarak onunla yüzleşirdi. Aylar önce kızının kayan kumlara bastığı ve olayın resmini çekmek için fotoğraf makinesini çantasından çıkarmakla çok fazla zaman kaybettiği için onu kurtaramadığını gördüğü bir kâbusunu anlatmıştı. Rebecca o zaman ona “grubun fotoğraf makinesi” adını takmıştı.

“Haklısın Rebecca. Şimdi fotoğraf makinemi bir kenara kaldırıp Bonnie’yle tamamen aynı fikirde olduğumu söyleyeceğim: Güzel bir kadınsın. Ama bu senin için yeni bir haber değil, güzel olduğunu

zaten biliyorsun. Ve benim de öyle düşündüğümü biliyorsun. Ve kuşkusuz Philip için kendini düzeltip duruyorsun, saçını bir açıp bir topluyorsun ve okşuyorsun. Bu çok açık. Ben bu konuda ne hissettim? Biraz kıskandım. Hayır, çok kıskandım. Sen benim için hiç giyinip süslenmedin. Kimse benim için giyinip süslenmedi.”

“Bu tür şeyler kendimi hapiste gibi hissetmeme neden oluyor,” diye karşılık verdi Rebecca. “Erkeklerin beni böyle kontrol etmeye çalışmalarından nefret ediyorum, sanki her hareketim gözetim altındaymış gibi.” Rebecca her sözcüğü kesik kesik söylüyor, tipik olan ama uzun zamandır gizlenmiş öfke ve kırılğanlığını gösteriyordu.

Julius, Rebecca’ya dair ilk izlenimini hatırladı. On yıl kadar önce, grup terapisine girmeden uzun yıllar önce onu bir yıl boyunca bireysel terapide görmüştü. Zarif, ince vücudu ve narin yüzüyle Audrey Hepburn’ü andırıyordu. Ve onun terapideki açılış yorumunu kim unutabilirdi? “Otuzumu bitirdiğimden beri bir restorana girdiğimde kimsenin bana bakmak için yemek yemeyi kesmediğini fark ettim. Yıkıldım.”

İki bilgi kaynağı, Julius’un onunla hem bireysel hem de grupta çalışmasına rehberlik etmişti. Birincisi Freud’un, terapistlerin güzel bir kadına insanca yaklaşımları ve kendilerini geri çekmemeleri veya sırf güzel olduğu için onu cezalandırmamaları gerektiğine dair söyledikleriydi. İkincisi öğrenciyken okuduğu, “Güzel Boş Kadın” isimli makaleydi. Makale gerçekten güzel bir kadının sık sık partiler verdiği ve yalnızca görünüşü için ödüllendirildiği, dolayısıyla başka taraflarını geliştirmeyi ihmal ettiğini söylüyordu. Böyle bir kadının başarı hissi ve kendine güveni çok sığdır ve güzelliği yok olmaya başlar başlamaz başkalarına verecek çok az şeyi olduğunu görür: Ne ilginç bir insan olma ne de başkalarıyla ilgilenme sanatını geliştirmiştir.

“Gözlem yapıyorum ve bana fotoğraf makinesi deniyor,” dedi Stuart. “Ne hissettiğimi söylüyorum, kontrol edici biri olduğum söyleniyor. Duyguların köşeye sıkışmasından konuşalım mı biraz?”

“Anlamıyorum Rebecca,” dedi Tony. “Neyi bu kadar sorun ediyorsun ki? Neden rahatsız oluyorsun? Stuart yalnızca senin de kendine söylediğin bir şeyi söylüyor. Flört etmeyi bildiğini, bunun senin için çok doğal olduğunu kaç kez söyledin? Üniversitede ve hukuk firmasında çok rahat bir dönem geçirdiğini çünkü erkekleri dişiliğinle kontrol ettiğini söylediğini hatırlıyorum.”

“Benden bir fahişeymişim gibi söz ediyorsun.” Rebecca birden Philip’e döndü. “Sana da bir fahişeymişim gibi gelmiyor mu?”

Philip, tavandaki en sevdiği noktaya çevirdiği bakışlarını oradan ayırmadan hızla yanıt verdi, “Schopenhauer çok çekici bir kadının kaderinin, çok çekici bir erkeğinki gibi yalıtılmış bir hayat yaşamak olduğunu söyler. Diğerlerinin kıskançlıkla kör olduklarını ve bu üstün kişiye kızdıklarını işaret eder. Bu nedenle, bu insanların aynı cinsiyetten yakın arkadaşları olmaz.”

“Bu pek doğru değil,” dedi Bonnie. “Pam’i düşünüyorum, burada olmayan üyemizi. O da güzeldir ama bir sürü kız arkadaşı vardır.”

“Philip,” dedi Tony. “Yani diyorsun ki popüler olmak için aptal ya da çirkin mi olmak gerek?”

“Kesinlikle. Ve akıllı bir insan hayatını popüler olmaya çalışarak geçirmez. Bu içi boş bir istektir. Popülarite doğru ya da iyi olanı tarif etmez; tam tersine eşitlikçidir, farkları ortadan kaldırır. İnsanın değerlerini ve amaçlarını görmek için içini araştırmak çok daha iyidir.”

“Ya senin amaçların ve değerlerin?” diye sordu Tony.

Philip, Tony’nin sorusundaki hırçınlığı fark ettiyse bile belli etmedi ve içtenlikle yanıtladı. “Schopenhauer gibi olabildiğince az şey dilemek ve çok şey öğrenmek istiyorum.”

Tony nasıl yanıt vereceği konusunda şaşkınmış gibi başını salladı.

Rebecca araya girdi. “Philip, senin ya da Schopenhauer’in arkadaşlar konusunda söyledikleri benim için tamamen doğru. Gerçek şu ki benim yalnızca birkaç tane yakın kız arkadaşım oldu. Ama ya benzer ilgi ve yetenekleri olan iki insan? Bu durumda bu arkadaşlığın mümkün olduğunu düşünmüyor musun?”

Philip yanıt veremedi Julius araya girdi. “Zamanımız kısalıyor. Son on beş dakika konusunda hepimizin kendinizi nasıl hissettiğinizi kontrol etmek istiyorum. Nasılız bakalım?”

“Hedefe varamadık. Iskaladık,” dedi Gill. “Dolambaçlı bir şeyler konuşuluyor.”

“Ben kendimi konuya çok iyi verdim,” dedi Rebecca.

“Hadi canım, kafamızda çok fazla şey var,” dedi Tony.

Stuart da, “Katılıyorum,” dedi.

“Benim aklım başımda değil,” dedi Bonnie. “Patlamaya ya da çılgılık atmaya çok yakıным. Ya da...” Bonnie birden ayağa kalktı, çantasını ve ceketini kapıp odadan dışarı fırladı. Bir an sonra Gill ayağa fırlayıp onu yakalamak için koştu. Grup geri dönen ayak seslerini dinlerken garip bir sessizlik oldu. Az sonra Gill geldi. “Bonnie iyi, özür dilediğini ama üzerindeki baskıyı hafifletmek için çıkması gerektiğini söyledi. Gelecek hafta bu konuda konuşacakmış.”

Rebecca güneş gözlüğünü ve araba anahtarlarını çıkarmak için çantasını açarken, “Neler oluyor?” diye sordu. “Bunu yapmasından nefret ediyorum. Gerçekten sinir bozucu.”

“Neler olduğu konusunda fikri olan var mı?” diye sordu Julius.

“PMT galiba...” dedi Rebecca.

Philip’in yüzünün şaşkınlıkla buruştuğunu görünce Tony hemen söze girdi. “PMT, âdet öncesi gerginliktir.” Philip başıyla onaylayınca Tony yumruklarını sıkıp başparmaklarını havaya kaldırdı. “Hey, hey, sana bir şey öğrettim.”

“Artık bitirmemiz gerekiyor,” dedi Julius. “Ama Bonnie’ye neler olduğu konusunda bir tahminim var. Stuart’ın özetine geri

dönelim. Bonnie'nin oturumu nasıl başlattığını hatırlıyor musunuz? Okuldaki tombul küçük kızdan, sevilmediğinden ve diğer kızlarla, özellikle güzel olanlarla rekabetinden söz etmişti? Şey, acaba bugün grupta bu durum yeniden yaratılmadı mı? Oturumu o açtı ve grup onu hemen Rebecca için bıraktı. Başka bir deyişle, onun konuşmak istediği konu hepimizin oynadığı rolle gayet canlı bir şekilde resmedilmiş oldu.”

Hiçbir şey onu telaşlandırıp heyecanlandıramaz artık. Bizi dünyaya bağlayan ve (kaygı, yakıcı arzu, öfke ve korku dolu olan bizi) sürekli acı içinde ileri geri sürükleyen binlerce istenç bağı: O hepsini kesip paramparça etti. Gülümseyerek geriye, şu anda oyunun sonuna gelmiş bir satranç oyuncusu gibi kayıtsızca önünde duran bu dünyanın düşsel görüntüler geçidine bakıyor.⁵¹

18

Pam Hindistan'da (2)

Üç gün sonra sabaha karşı saat üçte Pam uyanıktı ve öylece karanlığa bakıyordu. VIP ayrıcalıklar sağlayan üniversiteden öğrencisi Marjorie'nin müdahalesi sayesinde minik bir girintide yarı özel bir odası ve kadınlar yatakhanelerinin hemen dışında özel bir tuvaleti vardı. Ama minik girinti, sese karşı herhangi bir koruma sağlamıyordu. Pam diğer yüz elli Vipassana öğrencisinin nefeslerini dinliyordu. Hareket eden havanın fısıltısı, anne babasının Baltimore'daki tavanarası odasında pencerelere çarpan mart rüzgârını dinleyerek yatışını hatırlatıyordu.

Pam, diğer tapınak zorluklarına katlanabiliyordu. Sabah dörtte kalkış, günde bir kez verilen az miktardaki vejetaryen yemek, son-

51 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 1, s. 390 / § 68.

suzmuş gibi gelen meditasyon saatleri, sessizlik, boş odalar... Ama uykusuzluk onu çok yoruyordu. Uykuya dalma mekanizması tamamen bozulmuştu. Eskiden nasıl uyuyordu? Hayır, dedi kendi kendine, yanlış soru. Probleme eşlik eden bir soru bu çünkü uykuya dalmak istenebilecek bir şey değil, istemeden yapılmalı. Birden aklına domuz Freddie'yle ilgili eski bir anı geldi. Yirmi beş yıldır aklına gelmeyen bir çocuk kitapları dizisindeki usta dedektif Freddie'den ayakları eşzamanlılığını yitirdiği için artık yürüyemeyen bir kırkayağa yardım etmesi isteniyordu. Sonunda Freddie kırkayağa ayaklarına bakmadan ya da onları düşünmeden yürümesi talimatını vererek problemi çözüyordu. Çözüm farkındalığı kapatmak ve bedenin bilgeliğinin kontrolü ele almasına izin vermektir. Aynı şey uyumak için de geçerliydi.

Pam, atölye çalışmalarında öğretilen zihin temizleme ve bütün düşüncelerin uzaklaşmasına izin verme tekniklerini kullanarak uyumaya çalıştı. Tombul, bronz tenli, ukala, aşırı derecede ciddi ve aşırı derecede gösterişli guru Goenka, Vipassana'yı öğreteceğini ama önce öğrencilere zihinlerini nasıl susturacaklarını öğretmesi gerektiğini söyleyerek derse başlamıştı. (Goenka karşısındakilere seslenirken sürekli eril zamir kullanıyordu. Pam de buna katlanıyordu; feminizmin dalgaları henüz Hindistan kıyılarına çarpmamıştı.)

İlk üç gün Goenka, Anapanasati'yi (zihinsel nefes alma) öğretmişti. Ve günler uzundu. Günlük ders ve kısa bir soru-cevap süresinin ardından sabah dört ila dokuz buçuk arasındaki tek etkinlik oturma meditasyonuydu. Nefes almanın tamamen farkında olmak için Goenka öğrencileri iç nefes ve dış nefes konusunda çalışmaya teşvik ediyordu.

“Dinleyin. Nefesinizin sesini dinleyin,” dedi. “Sürelerini ve sıcaklığını fark edin. İç nefeslerin serinliği ve dış nefeslerin ılıkliği arasındaki farka dikkat edin. Dikkatinizi burun deliklerinize verin, tam havanın girip çıktığı anatomik noktaya.”

“Yakında nefesiniz gittikçe inelecek, ta ki tamamen yok olmuş gibi görünene kadar ama daha derine odaklandığınızda onun gizli ve narin yapısını ayırt edebileceksiniz. Eğer bütün talimatlarıma sıkıca bağlı kalırsanız,” dedi gökyüzünü işaret ederek, “eğer kararlı bir öğrenciyseniz Anapanasati zihnini susturacaktır. O zaman zihninizin bütün engellerinden kurtulacaksınız: huzursuzluk, öfke, kuşku, cinsel arzular ve uyuşukluk. Tetikte, sakın ve neşeli bir duruma geçeceksiniz.”

Zihin susturma gerçekten Pam’ın aradığı kutsal kâseydi. Igatpuri yolculuğunun nedeni de buydu. Son birkaç haftadır zihni, kocası Earl ve sevgilisi John’la ilgili gürültülü, saplantılı, müdahaleci hatıralar ve fantezileri geri püskürtmeye çalıştığı bir savaş alanıydı. Earl onun jinekoloğuydu, böyle tanışmışlardı; yedi yıl önce hamile kalıp daha derin bir ilişkisinin olmasını istemediği sıradan bir oyun arkadaşı olan sevgilisine haber vermeden bebeği aldırma kararı vermişti ve ameliyatı yapan doktor da Earl’dü. Sıradışı biçimde nazik, ilgili bir adamdı. Kürtajı becerikli bir şekilde yapmış ve durumunu sormak için onu iki kez evinden arayarak olağandışı bir ameliyat sonrası takip uygulamıştı. Kuşkusuz, bir insanın varlığının sona erdirilmesi düşünülünce, bu tıbbi ilgi abartılı bir retorik gibi kalıyordu. Üç gün sonra üçüncü telefon ve öğle yemeği daveti gelmiş, Earl bu yemekte doktor sıfatından bir talip rolüne geçişini onunla becerikli bir şekilde tartışmıştı. Dördüncü telefonda Pam, New Orleans’taki bir tıp toplantısında ona eşlik etmeyi fazla istekli olmasa da kabul etmişti.

Flörtleri sersemletici bir hızla ilerliyordu. Hiçbir adam Pam’i bu kadar iyi tanıtmıyor, onu bu kadar rahatlatmıyor, her girintisini çıkıntısını onun kadar iyi bilmiyor, ona daha fazla cinsel zevk vermiyordu. Earl, pek çok harika özelliği olmasına rağmen en çok da yetenekli, yakışıklı ve kendini iyi taşıyan biriydi. Pam ona kahramanca, olduğundan daha büyük bir kişilik atfetmişti (bunu

şimdi fark ediyordu). Seçildiği için, muayenehanesini doldurarak onun şifalı dokunuşu için yaygara koparan kadınlar kuyruğunun başına terfi ettiği için başı dönüyordu. Büyük bir aşk yaşıyordu ve yalnızca birkaç hafta sonra Earl'ün evlenme teklifini kabul etti.

Başta evlilik hayatı çok mutlu geçiyordu. Ama ikinci yılın ortalarına doğru Earl'ün altmış yaşında ve kendisinden yirmi beş yaş büyük olduğu gerçeği kafasına dank etmeye başlamıştı; Earl'ün daha fazla dinlenmeye ihtiyacı oluyordu. Bedeni yaşını gösteriyordu ve saç boyasına direnen beyaz saçları ortaya çıkıyordu. Earl'ün bileğindeki sakatlık, pazar günleri birlikte oynadıkları tenis maçlarına son vermişti. Dizindeki kıkırdak yırtılıp kayak hayatına da son verince Earl, Tahoe'daki evini Pam'e danışmadan satılığa çıkarmıştı. Üniversitedeyken oda arkadaşı da olan ve yaşlı bir adamla evlenmesini tavsiye eden yakın arkadaşı Sheila şimdi de kendi kişiliğini sürdürmesini ve yaşlanmak için acele etmemesini söylüyordu. Pam hayatının hızla ileri sarıldığını hissediyordu. Earl'ün yaşlanması onun gençliğini tüketiyordu. Earl her gece eve üç martinisini güç bela içip televizyon seyredecek kadar bir enerjiyle geliyordu.

En kötüsü de hiç okumamasıydı. Bir keresinde edebiyat hakkında ne kadar akıcı, ne kadar kendine güvenli konuşmuştu. *Middlemarch* ve *Daniel Deronda* sevgisi onu Pam'e nasıl sevimli göstermişti! Yalnızca kısa bir süre sonra biçimi, özle karıştırdığını görmek Pam için büyük bir şok olmuştu: Earl'ün edebiyat gözlemleri yalnızca ezbere dayanmakla kalmıyordu, kitap repertuarı da sınırlı ve durağandı. En kötüsü de buydu: Okumayan birini nasıl sevebilmişti? En yakın ve sevgili arkadaşlarının George Eliot, Woolf, Murdoch, Gaskell ve Byatt'ın sayfalarında yaşadığı Pam, bunu nasıl yapabiliyordu?

Ve işte bu noktada John, yani Pam'in Berkeley'deki bölümündeki, uzun zarif bir boynu ve çıkık âdemelması olan, kolları kitap dolu kızıl saçlı doçent hayatına girmişti. İngiliz profesörlerin iyi okuması beklenirken Pam kendi uzmanlıkları olan yüzyılın dışına

nadiren çıkan ve yeni romanlara tamamen yabancı olan pek çok profesör tanıyordu. Ama John her şeyi okuyordu. Üç yıl önce John'un görevinin uzatılması talebini sırf iki büyüleyici kitaba dayanarak desteklemişti: *Chess: The Aesthetics of Brutality in Contemporary Fiction* (Satranç: Çağdaş Anlatıda Gaddarlık Estetiği) ve *No Sir!: The Androgynous Heroine in Late Nineteenth Century British Literature* (Hayır Efendim!: Geç On Dokuzuncu Yüzyıl İngiliz Edebiyatında Androjen Kadın Kahraman).

Arkadaşlıkları tipik, romantik sayılabilecek, akademik uğrak yerlerinde filizlendi: fakülte ve bölüm komite toplantıları, fakülte kulübü lokali, Norris konferans salonunda üniversitede görevli bir romancı ya da şairin yaptığı aylık okumalar... Bu arkadaşlık, paylaşılan akademik maceralarda kök saldı, Batı uygarlığı öğretim programında on dokuzuncu yüzyılın büyük adamlarını öğreten ekibe girdiler ya da birbirlerinin derslerine konuk öğretim görevlisi olarak katıldılar. Ve bu bağ fakülte senatosu atışmalarındaki, ders saatleri ve maaş çıkarmalarında ve acımasız terfi komite çatışmalarındaki siper savaşlarında kalıcı hale geldi. Kısa süre içinde birbirlerine o kadar güvenir hale geldiler ki roman veya şiir konusunda nadiren başka bir yerden tavsiye arar oldular. Aralarındaki e-posta yazışmaları, felsefi edebiyat metinleriyle doluydu. İkisi de yalnızca süslü ya da sakarca zeki olan alıntılardan kaçmıyordu: yüce sayılardan daha azına razı olmuyorlardı; onlarınki bilgelikle taçlanmış bir güzellik anlayışıydı. İkisi de Fitzgerald ve Hemingway'den nefret ediyor, Dickinson ve Emerson'a bayılıyordu. Paylaştıkları kitap sayısı arttıkça ilişkileri daha da büyük bir uyum içinde ilerlemeye başladı. Aynı yazarların aynı derin düşüncelerinden etkileniyorlardı. Sezgisel anlayış anını birlikte yaşıyorlardı. Kısacası bu iki İngilizce profesörü birbirine âşıktı.

"Sen kendi evliliğini bitir, ben de benimkini." Bunu ilk kim söylemişti? İkisi de hatırlamıyordu ama birlikte katıldıkları eğitim

ekibinin ikinci yılında bu yüksek riskli aşk taahhüdünü yüklenmişlerdi. Pam hazırды ama bülüğ çağında iki kızı olan John doğal olarak biraz daha zaman istiyordu. Pam sabırlıydı. John, Tanrı'ya şükür iyi bir adamdı ve evlilik yemininin anlamı gibi ahlaki konularla uğraşmak için zaman istiyordu. Ve çocuklarını terk etmesi yüzünden duyduğu suçluluk duygularıyla da mücadele ediyordu. Bir insan tek suçu donukluk olan, yıllar önce parıltılı bir sevgiliden sıkıcı anneliğe geçmiş bir eşi nasıl terk ederdi? John bu konuda yol aldığı, problemi başarıyla tanımladığı ve üzerine gittiği, artık gereksinim duyduğu tek şeyin karar vermek ve harekete geçmek için uygun anı seçmek üzere biraz daha zaman olduğu konusunda Pam'e tekrar tekrar güvence vermişti.

Ama aylar geçmiş ve uygun an hiç gelmemişti. Pam, John'un da pek çok tatminsiz eş gibi suçluluk duygusundan ve geri dönüşü olmayan ahlak dışı hareketin yükünden kurtulmak için bu kararı karısına verdirmeye çalıştığından kuşkulanıyordu. İçine kapanmış, karısına karşı bütün cinsel ilgisini yitirmişti ve onu sessizce, bazen de yüksek sesle eleştiriyordu. Bu eski, "Ben ayrılamıyorum ama onun ayrılması için dua ediyorum," manevrasıydı. Ama işe yaramıyordu, karısı yemi yutmuyordu.

Sonunda Pam tek taraflı harekete geçti. Harekete geçmesini, "Tatlım, bilmek istersin diye düşündüm..." şeklinde başlayan iki telefon konuşması sağlamıştı. Earl'ün hastalarından ikisi, ona bir iyilik yapma bahanesiyle kocasının cinsel anlamda sömürücü davranışı konusunda onu uyarmak istemişti. Earl'e, başka bir hastası tarafından mesleki olmayan davranışta bulunmaktan dolayı dava açılınca Pam çocuğu olmadığı için şanslı yıldızlarına teşekkür edip boşanma avukatını aramak için telefona sarılmıştı.

Onun bu kararı John'u da karar vermeye zorlayabilir miydi? Hayatında John olmasa bile evliliğini bırakacak olmasına rağmen Pam şaşırtıcı bir inkâr gücüyle kendisini, Earl'ü sevgilisinin ha-

tırına bıraktığına inandırmış ve John'a gerçeğin bu versiyonunu sunmuştu. Ama John ağırdan alıyordu, hâlâ hazır değildi. Sonra bir gün kararlı bir adım attı. Haziran ayında, derslerin son gününde, her zamanki yerlerinde hararetli bir sevişmenin ardından oldu bu. John'un ofisinin sert döşemesinin üstüne, kısmen masanın altına doğru serdikleri mavi köpük döşegin üstünde sevişmişlerdi. (İngiliz profesörlerin ofisinde kanepeler bulunmuyordu; departman, öğrencilerine sarkıntılık yapan profesörlere açılan davalar yüzünden o kadar büyük sıkıntı çekiyordu ki kanepeler yasaklanmıştı.) John pantolonunun fermuarını çektikten sonra kederli bir şekilde ona baktı. "Pam, seni seviyorum. Ve seni sevdiğim için kararlı olmak istedim. Sana bu yaptığım haksızlık ve bu baskının kalkmasını istiyorum, özellikle senin üstünden. Tabii benim de yüküm hafifleyecek. Birbirimizi görmeye ara vermemizi istiyorum."

Pam serseme dönmüş, John'un sözlerini belli belirsiz duymuştu. Sonraki günler boyunca John'un mesajı hazmedemeyeceği kadar büyük, kusamayacağı kadar ağır bir kitle gibi midesine oturmuştu. Ondand nefret etmek ile sevmek ya da onu arzulamak ile ölmesini dilemek arasında gidip geliyordu. Zihninde birbiri ardına senaryolar yazılıyordu. John ve ailesi bir araba kazasında ölüyordu. John'un karısı bir uçak kazasında ölüyordu ve John bazen çocuklarıyla bazen yalnız başına kapısında belirliyordu. Bazen Pam, kendini onun kollarına atıyor, bazen birlikte ağlıyorlar, bazen de Pam dairesinde başka bir erkek varmış gibi yapıp kapıyı onun yüzüne çarpıyordu.

Bireysel ve grup terapisine katıldığı iki yıl boyunca Pam büyük fayda görmüştü ama bu krizde terapi işe yaramamıştı. Saplantılı düşüncelerinin büyüklüğü karşısında bir etkisi olmuyordu. Julius çok çabalamıştı. Yorulmak bilmiyor, alet çantasından sonsuz sayıda alet çıkarıyordu.

Önce kendini izlemesini ve saplantısıyla geçirdiği zamanı belirlemesini istemişti ondan. Günde iki yüz ila üç yüz dakika

arasıydı bu. Şaşırtıcıydı! Ve saplantısı tamamen kontrolü dışında gibiydi, şeytani bir gücü vardı. Julius, fantezi süresini sistematik bir şekilde azaltmasında ısrar ederek zihninin kontrolünü eline almasına yardımcı olmaya çalışmıştı. Bu işe yaramayınca paradoksal yaklaşımı kullanmış ve her sabah bir saat seçip John'la ilgili en sevdiği fantezisini tekrar tekrar zihninde oynatmasını istemişti. Pam, Julius'un talimatlarını yerine getirmesine rağmen ele avuca sığmaz saplantı durulmayı reddediyor ve daha önce olduğu gibi Pam'ın bütün düşüncelerine yayılıyordu. Julius daha sonra ona düşünce durdurma tekniklerini kullanmasını önermişti. Pam günlerce zihnine hayır diye bağırmıştı.

Julius altta yatan anlamını açığa çıkararak saplantıyı zararsız hale getirme girişiminde bulunmuştu. "Saplantı dikkati başka yöne çeker, seni başka bir şey düşünmekten korur," diye ısrar etti. "Saplantının gizlediği şey ne? Saplantın olmasaydı neyi düşünüyor olurdun?" Ama saplantı teslim olmuyordu.

Grup üyeleri de hevesle katkıda bulunmuş, kendi saplantı vakalarından söz etmişlerdi; kendini boğuluyormuş gibi hissettiğinde Pam'ın arayabilmesi için gönüllü olarak telefonlarını vermişlerdi. Hayatını doldurması, arkadaşlarını araması, her gün bir sosyal etkinlik ayarlaması, bir erkek bulması ve biriyle yatması için ısrar etmişlerdi. Tony de espriyle bu işe talip olduğunu söyleyip onu güldürmüştü. Ama hiçbirisi işe yaramamıştı. Saplantının devasa gücü karşısında bu terapi silahlarının hepsi, hızla üzerinize gelen bir gergedana karşı saçma atan bir tabanca kadar etkiliydi.

Sonra tez konusu değişikliğiyle ilgili olarak kendisine başvuran hayalperest üniversite öğrencisi Marjorie'yle tanışmıştı. Marjorie, Djuna Barnes'ın eserlerinde Platon'un aşk kavramlarının etkisine olan ilgisini kaybetmişti. Somerset Maugham'ın *The Razor's Edge* (*Şeytanın Kurbanları*) romanının kahramanı Larry'ye âşık olmuştu ve "Maugham ve Hesse'de Doğu Dinleri Düşüncelerinin Kökeni"

konusunu teklif etmişti. Konuşmalarında Pam, Marjorie'nin (ve Maugham'ın) harika kavramlarından biriyle büyülenmişti: "zihni sakinleştirmek". Bu ifade o kadar büyüleyici, o kadar baştan çıkartıcıydı ki... Pam bunu düşündükçe zihni sakinleştirmenin tam da ihtiyacı olan şey olduğunu fark ediyordu. Ve ne bireysel terapi ne de grup terapisi bunu başaramadığı için Pam, Marjorie'nin tavsiyesine uymaya karar vermişti. Bu yüzden zihin sakinleştirmenin merkezi olan Hindistan'a, Goenka'ya giden bir uçakta yer ayırtmıştı.

Aşramdaki (Hindistan'daki bilgelerin dünyanın telaşından uzak, huzur içinde yaşadıkları yerlere verilen Sanskritçe bir ad) kalıplaşmış düzen gerçekten de zihnini biraz sakinleştirmişti. Zihni John'a daha az takılıyordu ama Pam uykusuzluğun saplantıdan daha kötü olduğunu düşünmeye başlamıştı. Yatağında öylece yatıp gecenin seslerini dinliyordu: Arkaplandaki ritmik nefes sesleri ve eşlik eden horultular, inilti ve yine homurtular... On beş dakikada bir penceresinin dışından gelen bir polis düdüğünün tiz sesiyle irkiliyordu.

Ama neden uykuya dalamıyordu? Her gün on iki saat yaptığı meditasyonla ilgili bir şey olmalıydı bu. Başka ne olabilirdi ki? Ama diğer yüz elli öğrenci, rüya tanrısı Morpheus'un kollarında rahatça uyuyor gibiydi. Keşke Vijay'a bu soruları sorabilseydi. Bir keresinde meditasyon salonunda kaçamak bir şekilde onu ararken yan koridorlarda bir ileri bir geri dolaşan refakatçi Manil onu bambu çubuğuyla dürtüp, "İçeriye bak. Başka bir yere değil," demişti. Arkadaki erkek bölümünde onu gördüğünde Vijay büyülenmiş gibiydi. Nilüfer pozisyonunda dimdik, Buddha kadar hareketsiz oturuyordu. Meditasyon salonunda Vijay onu hemen fark etmiş olmalıydı çünkü üç yüz kişi içinde bir tek o Batı tarzı bir sandalyede oturuyordu. Bunu yaptığı için çok utansa da günlerdir oturduğu için o kadar kötü bir bel ağrısı çekiyordu ki Goenka'nın yardımcısı Manil'den bir sandalye istemek zorunda kalmıştı.

Sakin görünmek için büyük çaba harcayan incecik, uzun boylu Manil, Pam'ın bu ricası karşısında pek memnun olmamıştı. Bakışlarını ufuktan çekmeden, "Belin mi? Geçmiş hayatında buna neden olacak ne yaptın?" diye sormuştu.

Ne büyük bir düş kırıklığıydı! Manil'in sorusu, Goenka'nın kendi yönteminin her türlü dinsel geleneğin dışında olduğuna dair ateşli iddialarını yalancı çıkarıyordu. Pam, yoğunluğu azaltılmış Budizm'in Tanrıci olmayan duruşu ile kitlelerin batıl inançları arasındaki derin uçurumu yavaş yavaş takdir etmeye başlamıştı. Ders veren asistanlar bile kendi sihir, gizem ve otorite arzularına gem vuramıyorlardı.

Bir keresinde saat on birdeki öğle yemeğinde Vijay'ı gördü ve gidip yanına oturdu. Onun da kokusunu içine çekiyormuş gibi derin bir nefes aldığını duydu ama Vijay ne ona baktı ne de bir şey söyledi. Aslında kimse kimseyle konuşmuyordu; soylu sessizlik kuralı üst düzeyde hüküm sürüyordu.

Üçüncü sabah garip bir olay ortalığı canlandırdı. Meditasyon sırasında birisi gürültülü bir şekilde gaz çıkardı ve birkaç öğrenci kıkırdadı. Kıkırdama bulaşıcıydı ve kısa süre içinde birkaç öğrenci gülme krizine tutuldu. Bu durum Goenka'nın hiç hoşuna gitmemişti ve peşinde karısıyla meditasyon salonunu terk etti. Asistanlarından biri büyük bir ciddiyetle öğrencilere Goenka'nın onurunun kırıldığını ve bütün suçlu öğrenciler tapınaktan ayrılana kadar derse devam etmeyeceğini açıkladı. Birkaç öğrenci toparlanıp gitti ama sonraki birkaç saat içinde meditasyon, sürülenlerin pencereden bakan yüzleri ve baykuş gibi ötüşleriyle bozuldu.

Bu olay hakkında bir daha hiç konuşulmadı ama Pam gece yarısı bir temizlik yapıldığını düşünüyordu. Çünkü ertesi sabah çok daha az sayıda erkek öğrenci vardı.

Konuşmak yalnızca öğle saatlerinde, özel soruları olan öğrencilerin öğretmenlerine sorabildikleri sırada serbestti. Dördüncü gün öğle saatinde Pam, Manil'e uykusuzlukla ilgili sorusunu sordu.

"Bunun için endişelenmemelisin," diye karşılık verdi Manil uzaklara bakarak. "Bedenin ihtiyaç duyduğu uykuyu alır."

"Tamam o zaman," diye tekrar denedi Pam, "bana söyleyebilir misin tiz polis düdüğü neden bütün gece benim penceremin altında ötüp duruyor?"

"Bu tür soruları unut. Yalnızca Anapanasati'ye odaklan. Yalnızca nefeslerini gözle. Kendini tamamen verdiğin zaman bu tür önemsiz olaylar artık seni rahatsız etmeyecek."

Pam nefes meditasyonundan o kadar sıkılmıştı ki on gün dayanıp dayanamayacağını merak ediyordu. Oturmaktan başka yapabileceği tek şey Goenka'nın geceleri yaptığı sıkıcı konuşmayı dinlemektir. Bütün personel gibi parlak beyaz giysisi içindeki Goenka hoş bir üslupla konuşmak için çabılıyor ama genellikle başaramıyordu çünkü alttaki keskin otoriterliği kendini gösteriyordu. Dersleri, Vipassana'nın çok sayıdaki erdemini öve öve göklere çıkaran uzun ve tekrarlı risalelerden oluşuyordu. Bunlar eğer doğru bir şekilde uygulanırsa zihinsel sağlığı, aydınlığa giden yolu bulmayı, sakin ve dengeli bir hayatı, psikosomatik hastalıkların yok olmasını, bütün mutsuzlukların üç nedeninin ortadan kaldırılmasını sağlıyordu: şiddetli arzu, tikslenme ve cehalet. Düzenli Vipassana pratiği, kişinin yabancı düşünce otlarını temizlediği düzenli zihinsel bahçe bakımı gibiydi. Yalnızca o da değil; Vipassana pratiği mekândan bağımsız olduğu için hayatta rekabetçi bir yönü de vardı: Diğerleri otobüs durağındaki bekleme zamanını öylece geçirirken Vipassana uygulamacısı zihnindeki birkaç yabancı otu temizleyip bilişsel temizliği sağlayabilirdi.

Vipassana kursunda dağıtılan el broşürleri görünüşte anlaşılabilir ve mantıklı gibi görünen kurallarla doluydu. Ama o kadar

çoklardı ki... Çalma yoktu, yaşayan hiçbir canlıyı öldürmek yoktu, yalan yoktu, cinsel ilişki yoktu, sarhoş edici şeyler yasaktı, bedensel eğlenceler yoktu, yazı yoktu, not alma yoktu, kalem ya da kâğıt yoktu, okuma yoktu, müzik ya da radyo yoktu, telefon yoktu, yerden yüksek yatak lüksü, herhangi bir bedensel süslenme, açık saçık giyinme, gün ortasından sonra yemek yeme (saat beşte meyve ve çay verilen, ilk kez gelen öğrenciler hariç) yoktu... Son olarak öğrencilerin, öğretmenlerin rehberliğini ve talimatlarını sorgulamaları yasaktı. Disipline girmeyi kabul etmek ve tam olarak söylendiği gibi meditasyon yapmak zorundalardı. Goenka öğrencilerin ancak böyle itaatkâr bir tutumla aydınlığa kavuşabileceklerini söylüyordu.

Aslında Pam de genellikle onun lehine düşünüyordu. Ne de olsa hayatını Vipassana'nın talimatlarını sunmaya adanmış sadık bir adamdı o. Elbette kültürüyle kısıtlanmış olacaktı. Kim öyle değildi ki? Ve Hindistan her zaman dinsel törenler ve katı sosyal sınıfların altında inlemiyor muydu? Üstelik Pam, Goenka'nın muhteşem sesini çok seviyordu. Her gece kutsal Budist risalelerin antik Pali dilindeki derin, güçlü ilahileriyle büyüleniyordu. Erken dönem Hristiyan ibadet müziğinden, özellikle koroyla söylenen Bizans dualarından, sinagoglarda ayini yöneten kişinin söylediği ilahilerden de aynı şekilde etkileniyordu ve bir keresinde Türkiye'nin kırsal bölgelerine gittiğinde, müezzinin halkı günde beş kez namaza çağırmak için okuduğu büyüleyici melodilerle kendinden geçmişti.

Pam kararlı bir öğrenci olmasına rağmen on beş dakika boyunca John'la ilgili hayallerine dalmaksızın yalnızca nefesini gözlemesi çok zordu. Ama kısa süre içinde bazı değişiklikler meydana geldi. Daha önceki birbirinden farklı senaryolar tek bir sahne halinde birleşmişti: bir haber kaynağından (televizyon, radyo ya da gazete) John'un ailesinin bir uçak kazasında öldüğünü öğreniyordu. Tekrar tekrar bu sahneyi hayal ediyordu. Bıkmıştı artık. Ama sahne durmadan tekrarlanıyordu.

Can sıkıntısı ve huzursuzluğu arttıkça evle ilgili küçük projelerle gittikçe daha çok ilgilenmeye başladı. Büroda kaydını yaptırırken (ve on günlük inziva için bir ücret olmadığını görüp şaşırmıştı) aşramın dükkânında küçük deterjan torbaları görmüştü. Üçüncü gün deterjanı satın alıp giysilerini tekrar tekrar yıkamaya ve yataktan hanenin arkasındaki çamaşır ipine (çocukluğundan beri gördüğü ilk çamaşır ipiydi bu) asmaya büyük zaman harcar olmuştı. Bir saatlik aralarla çamaşırlarının kuruyup kurumadığını kontrol ediyordu. Hangi sutyenler ve külotlar en iyi kuruyordu? Kurumada geçen kaç gece saati, kaç gün saatine eşitti? Ya da gölgede kurumaya karşı güneşte kuruma? Elde sıkılan giysilerle sıkılmayan giysilerin kuruma süresi ne kadar farklıydı?

Dördüncü gün büyük olay başlamıştı: Goenka, Vipassana'yı öğretmeye başlıyordu. Teknik basit ve açıktı. Öğrencilere kafatasında meditasyon yapma talimatı veriliyordu, ta ki bir his uyanana kadar. Kaşınma, yanma, belki kafatasının derisinde minik bir esinti hissetme. His bir kez tanımlandıktan sonra öğrenci yalnızca göz-lüyor, başka bir şey yapmıyordu. Kaşınmaya odaklan. Nasıl bir şey? Nereye gidiyor? Ne kadar sürüyor? Yok olduğunda (çünkü her zaman yok oluyordu) meditasyonu yapan kişi, bedeninin bir sonraki parçasına odaklanıyordu, örneğin yüze. Ve burun deliğinde bir kıpırtı ya da göz kapağında bir kaşıntı gibi bir uyarıcı arıyordu. Bu uyarıcı büyüüp kabardıktan ve yok olduktan sonra öğrenci boynuna, omuzlarına iniyor ve topuklarına kadar bedeninin bütün bölümleri gözlenene dek bu işleme devam ediyor, sonra aynı şeyi tersine yeniden yapmaya başlayıp tekrar kafatasına ulaşıyordu.

Goenka'nın akşam vaazları, tekniğin mantığını açıklıyordu. Anahtar kavram *anitya*, geçicilikti. İnsan her fiziksel uyarının geçici olduğunu takdir edebilirse, *anitya* ilkesini hayatla ilgili bütün olaylara ve tatsızlıklara aktarmak yalnızca küçük bir adım gerektiriyordu; her şey geçiciydi ve eğer kişi, gözlemci duruşunu

koruyabilir ve yalnızca geçip giden şovu seyredebilirse zihinsel sakinliği yaşayabilirdi.

Birkaç günlük Vipassana'dan sonra Pam beceri kazandıkça ve bedensel duyularına odaklanmada hızlandıkça bu sürecin daha az zahmetli olduğunu düşünmeye başladı. Yedinci günün sonunda bütün sürecin otomatik vitesse geçtiğini ve tıpkı Goenka'nın tahmin ettiği gibi, düşünceleri "süpürmeye" başladığını görüp şaşırdı. Sanki birisi kafasına bir kavanoz bal dökmüştü ve bal yavaş yavaş ve lezzetli bir şekilde ayaklarının dibine doğru akıyordu. Heyecan verici, neredeyse cinsel bir uğultu hissetti, bal akarken etrafını saran eşek arılarının vızıltısı gibi. Saatler hızla akıyordu. Kısa süre sonra sandalyesini bir kenara attı ve Goenka'nın ayaklarının dibinde çekirge pozisyonunda oturan diğer üç yüz öğrencinin arasına karıştı.

Sonraki iki süpürme günü de aynıydı ve hepsi hızla geçti. Dokuzuncu gece uyanık halde yatağa uzandı daha önceki gibi kötü bir şekilde uyudu. Ama öteki yardımcılardan (Manil'den vazgeçmişti), Burmalı bir kadından uykusuzluğun Vipassana atölye çalışmalarında son derece yaygın olduğunu öğrendikten sonra bu konuda daha az endişelenmeye başladı. Görünüşe göre uzun meditasyon uykuyu daha az gerekli kılıyordu. Yardımcı, polis düdüklerinin esrarını da açıkladı. Güney Hindistan'da gece bekçileri korudukları bölgenin etrafında bir daire çizerken rutin bir şekilde düdük çalıyorlardı. Bu hareket, arabaların kontrol panelindeki kırmızı ışığın araba hırsızlarını otomobil alarmına karşı uyarması gibi sokaktaki hırsızları da uyarıyordu.

Yinelenen düşüncelerin varlığı, yok olduklarında daha belirgindi. Pam şaşırarak iki gündür John'u düşünmediğini fark etti. Yok olmuştu işte. Bütün bitmek bilmez saplantıların yerini, süpürmenin bal kıvamındaki tatlı akışı almıştı. Artık yanında kendi zevk kaynağını taşıdığını fark etmek ne kadar garipti. Bu kaynak, kendini iyi hissedeceği endorfinleri salgılamak için eğitilebilirdi.

Şimdi insanların buraya neden bağlandığını, neden uzun inzivalara bazen aylarca, bazen de yıllarca katıldıklarını anlıyordu.

Ama işte sonunda zihnini temizlediğine göre neden sevinmiyordu? Tam tersine başarısına bir gölge düşmüştü. “Süpürmeden” aldığı zevkle ilgili bir şey düşüncelerini karartıyordu. Bu bilmeceyi düşünürken hafif bir uykuya daldı ve kısa bir süre sonra garip bir rüya görüp uyandı. Kısa bacaklı, silindirik şapkalı ve bastonlu bir yıldız, zihninin sahnesinde step dansı yapıyordu. Dans eden bir yıldız! Bu rüya imgesinin ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Kendisi ve John’un paylaştığı ve sevdiği bütün edebî özdeyişler içinde en sevdiği, Nietzsche’nin *Zerdüş’t*teki şu sözüydü: “Dans eden bir yıldız doğurabilmesi için insanın içinde bir kaos olmalıdır.”

Elbette. Artık Vipassana’yla ilgili ikili duygularını anlayabiliyordu. Goenka doğru söylemiş, gerçekten vadettiği şeyi sunmuştu. Zihinsel sükûnet, dinginlik veya sık sık sözünü ettiği gibi “denge”. Ama bunun bedeli ne olmuştu? Eğer Shakespeare, Vipassana’ya katılsaydı *Lear* ya da *Hamlet* doğar mıydı? Batı kültüründeki o şaheserlerin hiçbirini yazılabilir miydi? Chapman’ın bir çift dizesi aklına geldi:

*Gecenin ruh halinde demlenmeyen
hiçbir kalem edebî bir şey yazamaz*

Gecenin ruh halinde demlenmek (büyük yazarın görevi buydu), kendini gecenin havasına bırakmak, sanatsal yaratım için karanlığın güçlerini kullanmak. Yüce, karanlık yazarlar Kafka, Dostoyevski, Virginia Woolf, Hardy, Camus, Plath, Poe insanlık durumundaki trajediyi başka nasıl aydınlatabilirlerdi? Kendini hayattan soyutlayarak, arkasına yaslanıp geçen gösteriyi seyrederek değil.

Goenka, öğretisinin bir mezhebe bağlı olmadığını iddia etse de Budizm kendini belli ediyordu. Geceleri yaptığı konuşmalarda

Goenka, şimdi kendisinin yeniden dünyaya tanıttığı Vipassana'nın, Buddha'nın kendi meditasyon yöntemi olduğunu vurgulamadan geçemiyordu. Pam'ın buna bir itirazı yoktu. Budizm'i çok az bilmesine rağmen Hindistan'a gelirken uçakta bir giriş metni okumuştı ve Buddha'nın dört soylu hakikatinin gücünden ve doğruluğundan etkilenmişti:

1. Hayat acı çekmektir.
2. Acıya bağlar neden olur (nesnelere, fikirlere, bireylere, hayatta kalmanın kendisine olan bağlar).
3. Acının panzehiri vardır: arzunun, bağın, benliğin sona erdirilmesi.
4. Acısız varoluşa giden belirli bir yol vardır: aydınlanmaya giden sekiz adımlık yol.

Pam şimdi düşünüyordu. Kendisine, büyülenmiş öğrencilere, dingin yardımcılara, Vipassana “süpürmesine” adanmış bir hayatla mutlu olan mağaralarındaki münzevilerin dünya nimetlerinden el etek çekmişliğine bakarken dört hakikatin o kadar da doğru olup olmadığını merak ediyordu. Buddha haklı mıydı? Yoksa tedavi, hastalıktan daha kötü değil miydi? Ertesi sabah şafakta küçük bir grup Caynacı kadının banyoya gidişini seyrederken daha da büyük bir kuşkuya kapıldı. Caynacılar öldürmeme kuralını saçma boyutlara taşıyorlardı. Yolda aşırı derecede yavaş yürümek zorundalardı. Bir böceğe basmamak için önce çakıl taşlarının arasına yavaşça göz gezdirdikleri için yengece benzer bir şekilde yürüyorlardı. Dahası, minnacık bir canlıyı dahi solumamak için taktıkları maskeler yüzünden zor nefes alıyorlardı.

Pam nereye baksa el çekme, fedakârlık, sınırlamalar ve teslimiyet görüyordu. Hayata ne olmuştu? Eğlenceye, yayılmaya, tutkuya, *carpe diem*'e ne olmuştu?

Hayat bu kadar acı mı veriyordu ki sükûnet uğruna feda edilmesi gerekecekti? Belki dört soylu hakikat kültüre bağlıydı. Belki bunlar 2500 yıl öncesinde yoksulluk, aşırı kalabalık, açlık, hastalık, sınıf baskısı ve daha iyi bir gelecek konusunda umutsuzluğun pençesinde olan bir ülke için geçerli gerçekler olabilirdi. Ama bunlar şu an için geçerli miydi? Marx, haklı değil miydi? Bütün dinler yoksulu, acı çeken, köleleri hedef almıyor muydu?

Kendi kendine nankörlük edip etmediğini sordu Pam; birkaç günlük sessizlikten sonra kendi kendine çok fazla konuşur olmuştu. Haklıya hakkını teslim etmek lazımdı. Vipassana vadettiği şeyi gerçekleştirmiş, zihnini yatıştırmış ve saplantılı düşüncelerini geçersiz kılmıştı. Dahası kendisinin, Julius'un ve grup üyelerinin çabalarının sağlayamadığı şeyi sağlamamış mıydı? Eh, belki evet, belki hayır. Belki bu adil bir kıyaslama değildi. Ne de olsa Julius ona toplam sekiz grup seansı, yani toplam on iki saatini ayırmış, Vipassana ise yüzlerce saatini almıştı. On tam güne ek olarak bir de dünyanın öteki yarısına yolculuk yapması gerekmişti. Grup ve Julius, onunla bu kadar süre boyunca uğraşsaydı ne olurdu?

Pam'ın artan alaycılığı, meditasyonu baltalıyordu. Süpürme etkisi durmuştu. O bal gibi lezzetli, tatlı, vızıldayan mutluluk neredeydi? Her yeni gün meditasyon pratiği de geriye gidiyordu. Vipassana meditasyonu kafatasından ileriye gitmiyordu. Önceden geçici olan o minik kaşıntılar artık ısrarcı ve kalıcıydı. Kaşıntılar iğnelenmelere dönüşüyor, sonra da meditasyonla yok edilemeyen yanmalar halinde devam ediyordu.

Anapanasati'deki ilk çalışması bile bozulmuştu. Nefes meditasyonu ile açılan sakinlik yolu yıkılmıştı ve kocası, John, intikam ve uçak kazalarıyla ilgili dizginlenemez düşünceler dalgası dışarı çıkmaya başlamıştı. Eh, bırak gelsinler. Earl'ün ne olduğunu görmüştü; yaşlı bir çocuktu o. İri dudakları aralanıp yakınlardaki her memeye atılan bir çocuk. Ve John... Zavallı, mertliğini kaybetmiş,

yüreksiz, bir hayır olmadan bir evet de olamayacağını anlamak istemeyen John. Ve hayatı, yeniliği, macerayı, arkadaşlığı büyük Tanrı'nın, yani sükûnetin sunağında kurban eden Vijay. Hepsi için doğru sözcüğü bulalım, diye düşündü Pam. *Korkaklar*. Ahlaki korkaklar. Hiçbiri kendisini hak etmiyordu. *Sifonu çek gitsinler*. Şimdi güçlü bir görüntü vardı zihninde: Bütün erkekler, John, Earl, Vijay, elleri yalvarırcasına havaya kalkmış, yardım çığlıkları sifondan döne döne akan suyun çıkardığı seslerden zorlukla duyuluyor! *İşte bu*, üzerinde meditasyon yapmaya değer bir görüntüydü.

Çiçek yanıt verdi: Seni aptal!
Görölmek için mi açtığımı sanıyor-
sun? Kendi zevkim için açılıyorum,
başkaları için değil, çünkü hoşuma
gidiyor. Aldığım zevk var olmaktan
ve açmaktan ibaret.⁵²

19

Bonnie bir sonraki oturumu özür dileyerek açtı. “Geçen haftaki gidişim yüzünden herkesten özür dilerim. Bunu yapmamalıydım ama... bilmiyorum... kontrolüm dışındaydı.”

“Şeytan yaptırdı!” dedi Tony budalaca sırtarak.

“Çok komik Tony, çok komik. Tamam, ne istediğini biliyorum. Gitmeyi seçtim çünkü çok sinirlenmiştim. Bu daha mı iyi?”

Tony gülümseyip başparmaklarını havaya kaldırdı.

Gill gruptaki kadınlara seslenirken kullandığı nazik ses tonuyla Bonnie’ye, “Geçen hafta sen gittikten sonra Julius burada görmez-likten gelinmene sinirlenmiş olabileceğini söyledi, grup olarak çocukluğunda her gün gerçekleşen şeyi sana yeniden yaşattık,” dedi.

“Çok doğru. Yalnız, sinirlenmedim. İncinmek daha doğru bir ifade olur.”

52 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 649 / Bölüm 314 § 388.

“Sinirlendiğini biliyorum,” dedi Rebecca. “Bana sinirlenmekte çok iyisin.”

Rebecca’ya dönerken Bonnie’nin yüzü bulutlanmıştı. “Geçen hafta Philip’in, hiç kız arkadaşın olmamasının nedenini açıkladığını söyledin. Ben bunu yutmuyorum. Kız arkadaşının olmamasının ya da en azından senin ve benim yakınlaşmamamızın nedeni senin güzelliğini kıskanmaları değil. Gerçek neden, senin kadınlarla ilgilenmemen. En azından benimle ilgilenmiyorsun. Ne zaman grupta bana bir şey söylesen her zaman tartışmayı sana döndürecek bir şey oluyor bu.”

Rebecca öfkelenmişti. “Öfkeni idare etmen ya da daha doğrusu etmemen konusunda sana geribildirim veriyorum ve karşılığında bencil olmakla suçlanıyorum.” Rebecca öfkelenmişti. “Geribildirim istiyor musun, istemiyor musun? Bu grubun anlamı bu değil mi?”

“İstediğim şey bana benimle ilgili geribildirim vermen. Ya da ben ve başka biri hakkında. Ama her zaman senin hakkında oluyor Rebecca... ya da sen ve benim hakkımda. Ve o kadar çekicisin ki konu her zaman benden uzaklaşıp sana dönüyor. Seninle rekabet edemem. Ama bu yalnızca senin hatan değil, ötekiler de bu oyuna geliyor. Hepinize bir soru sormam gerek.” Bonnie her üyeye tek tek baktıktan sonra sordu: “Hiçbir zaman ilginizi çekmiyorum, neden?”

Odadaki erkekler yere baktı. Bonnie yanıt beklemeden devam etti: “Ve bir şey daha var Rebecca, sana kız arkadaşların konusunda söylediğim şey senin için yeni bir haber değil. Senin ve Pam’ın bu konuda aynı durumda olduğunuzu çok açık bir şekilde hatırlıyorum.”

Bonnie, Julius’a döndü. “Pam’dan söz etmişken, sana sormak istiyordum, ondan bir haber var mı? Ne zaman geri dönüyor? Onu özledim.”

“Bu çok hızlı oldu!” dedi Julius. “Bir konudan diğerine atlamada ustasın Bonnie! Ama şimdilik böyle olmasına ses çıkarmayıp Pam’le ilgili sorunu yanıtlayacağım çünkü zaten bana Bombay’dan e-posta

gönderdiğini söyleyecektim size. Meditasyon inzivasını bitirmiş ve yakında dönüyor. Bir sonraki oturumda burada olacak.”

Ardından Julius, Philip’e dönüp, “Burada olmayan üyemiz Pam’dan söz ettiğimi hatırlıyor musun?” diye sordu.

Philip kısaca başını sallayarak yanıt verdi.

“Ve sen de Philip, en hızlı baş sallama ustasısn,” dedi Tony. “Kimseye bakmadan ve fazla bir şey söylemeden her şeyin ortasında kalabilmen ne kadar şaşırtıcı. Etrafında olan bitenlere bir bak. Bonnie ve Rebecca senin için kavga ediyor. Bütün bunlar konusunda ne hissediyorsun? Grup hakkında ne düşünüyorsun?”

Philip hemen yanıt vermeyince Tony rahatsız göründü. Gruba baktı: “Kahretsin, nedir bu? Burada bir kuralı bozuyormuş gibi hissediyorum kendimi, sanki kilisede osurmak gibi. Yalnızca herkesin herkese sorduğu bir soruyu soruyorum, o kadar.”

Philip kısa sessizliği bozdu. “Yeterince adil. Düşüncelerimi toplamak için zaman lazım. Aslında şöyle... Bonnie ve Rebecca’nın benzer sıkıntıları var. Bonnie popüler olmamaya dayanamıyor, Rebecca ise artık popüler olmamaya dayanamıyor. İkisi de başkalarının ne düşündüğünün esiri olmuşlar. Başka bir deyişle ikisi için de mutluluk diğerlerinin ellerinde ya da kafalarında yatıyor. İkisi için de çözüm aynı: insanın içinde ne kadar çok şey varsa başkalarından o kadar az şey ister.”

Ardından doğan sessizlikte grup, Philip’in söylediklerini hazmetmeye çalışıyordu.

“Hiçbiriniz Philip’e karşılık verecek gibi görünmüyorsunuz.” dedi Julius. “Bu yüzden birkaç dakika önce yaptığım bir hataya dönmek istiyorum. Bonnie, senin Pam konusuna atlamana izin vermemeliydim. Gereksinimlerinin ele alınmadığı geçen haftanın tekrarlanması istemiyorum. Birkaç dakika önce grubun neden seni görmezden geldiğini soruyordun ve neden kimsenin ilgisini çekemediğini herkese sorup bence cesurca bir girişimde bulundun.

Ama bak sonra ne oldu: bir an sonra Pam'ın gruba ne zaman döneceği konusunu ortaya attın ve sorduğun soru birkaç dakika içinde tarihe gömüldü.”

“Bunu ben de fark ettim,” dedi Stuart. “Bu yüzden Bonnie, sana aldırmamamıza neden olan sensin.”

“Bu iyi bir geribildirim,” dedi Bonnie başını sallayarak. “Çok iyi. Bunu çok yapıyor olabilirim. Bu konuyu düşüneceğim.”

Julius devam etti: “Bu teşekkürleri takdir ediyorum Bonnie ama elimde olmadan şu anda da aynı şeyi yaptığını hissediyorum. Bir bakıma, *bana odaklandığınız yeter* demiyor musun? Elimde bir Bonnie çanı olmalı ve sen konuyu kendinden uzaklaştırdığında onu çalmalıyım.”

“Peki ne yapacağım?” diye sordu Bonnie.

“Neden bizden geribildirim istemeye hakkın olmadığını hissediyorsun, bunu açıklayabilirsin,” dedi Julius.

“Galiba yeterince önemli olmadığını hissediyorum.”

“Ama buradaki diğerlerinin bu tür bir ricada bulunması doğru mu?”

“Ah, sanırım evet.”

“Yani buradaki diğer insanlar senden daha mı önemli?”

Bonnie başıyla onayladı.

“Peki Bonnie, şunu dene...” diye devam etti Julius. “Buradaki her üyeye sırayla bak ve şu soruya yanıt ver: Bu grupta kim senden daha önemli? Ve neden?” Julius içten içe memnuniyet duydu. Tanıdık sularda geziniyordu. Bir süredir, özellikle de Philip gruba girdiğinden beri ilk kez ne yaptığını biliyordu. İyi bir grup terapistinin yapması gereken şeyi yapmış, hastasının en önemli konularından birini, birinci elden incelenebileceği *burada ve şimdi*'ye aktarmıştı. *Burada ve şimdi*'ye odaklanmak hastanın geçmişte olmuş ya da şu anda olan dışarıdaki bir olayı yeniden anlatması üzerinde çalışmaktan daha verimliydi.

Bonnie gruptaki herkese sırayla bakarak, “Buradaki herkes benden daha önemli, çok daha önemli,” dedi. Yüzü kızarmış, solukları hızlanmıştı. Başkalarından dikkat görmeyi istese de şu anda hiçbir şeyi, görünmez olmaktan çok istemediği açıktı.

“Açık konuş Bonnie,” diye ısrar etti Julius. “Kim daha önemli? Ve neden?”

Bonnie etrafına bakındı. “Buradaki herkes. Sen Julius, herkese nasıl yardım ettiğine bak. Rebecca’nın muhteşem bir güzelliği var, başarılı bir avukat, harika çocukları var. Gill büyük bir hastane-nin CFO’su ve çok yakışıklı. Stuart şey, iyi bir doktor, çocuklara yardım ediyor, anne babalara yardım ediyor; her yerinden başarı fışkırıyor. Tony...” Bonnie bir an için durdu.

“Eee? İşte bu çok ilginç olacak.” Tony her zamanki gibi mavi kot pantolon, siyah bir tişört, boya lekeleri içinde bir çift spor ayakkabı giymiş, arkasına yaslanmıştı.

“Öncelikle Tony, sen sensin. Yapay tavırların yok, oyun yok, yalnızca saf dürüstlük var. Ve mesleğini eleştiriyorsun ama senin sıradan bir marangoz olmadığını biliyorum; büyük olasılıkla işinde bir sanatçısın. Bindığın iki kişilik üstü açık BMW’yi görüyorum. Ve sen de yakışıklısın, dar tişörtlerin sana çok yakışıyor. Evet, girdiğim bu riske ne dersin?” Bonnie gruba baktı. “Ve başka kim var? Philip... yakıcı bir zekân var, her şeyi biliyorsun, bir öğretmensin, terapist olacaksın, sözlerin herkesi büyülüyor. Ve Pam? Pam saygı duyulacak biri, üniversitede öğretim görevlisi ve özgür. İnsanın ona dikkat etmemesi elinde değil, her yere gitmiş, herkesi tanıyor, her şeyi okuyor, herkese karşı çıkabiliyor.”

“Bonnie’nin neden sizden daha önemsiz olduğuyla ilgili açıklamalarına bir tepkisi olan var mı?” Julius bakışlarıyla grubu taradı.

“Yanıtı bana mantıklı gelmedi,” dedi Gill.

“Bunu ona söyleyebilir misin?” dedi Julius.

“Evet, pardon. Söylemek istediğim şu ki onu gücendirmek istemiyorum, ama Bonnie... senin yanıtın kulağa biraz savunmacı geliyor.”

“Savunmacı mı?” Bonnie şaşkınlıkla yüzünü buruşturdu.

“Şey, bu grup yalnızca birbiriyle dostça ilişki kurmaya çalışan insanlardan oluşuyor ve rollerimizi, diplomalarımızı, paramızı ve BMW’lerimizi kapıda bırakıyoruz.”

“Çok doğru,” dedi Julius.

“Kesinlikle,” diye ona katıldı Tony, sonra ekledi: “Gill’le aynı fikirdeyim ve gerek olmasa da söylüyorum; iki kişilik arabamı ikinci el aldım ve üç yıl boyunca borç ödeyeceğim.”

“Ve Bonnie...” dedi Gill. “Sırayla adımızı sayarken hep dış özelliklere odaklandın. Meslekler, para, başarı, çocuklar... Bunların hiçbirisi senin bu gruptaki en önemsiz kişi olduğunu göstermez. Ben senin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sen anahtar üyesin; hepimizle ilgilisin, sıcak ve vericisin, birkaç hafta önce eve gitmek istemediğimde bana kalacak yer bile teklif ettin. Grubun odaklanmasını sağlıyorsun, grupta çok çalışıyorsun.”

Bonnie ısrarcıydı. “Ben bir engelim; bütün hayatım alkolik anne babamdan utanarak, ailem hakkında yalan söyleyerek geçti. Seni eve davet etmek benim için büyük bir olaydı Gill. Babamın eve sarhoş gelmesinden korktuğum için arkadaşlarımı eve davet edemezdim hiç. Dahası eski kocam da alkolikti ve kızım eroin bağımlısı...”

“Hâlâ esas noktadan kaçırıyorsun Bonnie,” dedi Julius. “Geçmişinden, kızından, eski kocandan, aileden söz ediyorsun... Ama bütün bunların arasında sen, sen neredesin?”

“Ben tüm bu şeylerin karışımıyım, hepsinin bileşimiyim. Başka ne olabilirim ki? Sıkıcı, tombul bir kütüphaneciyim. Yaptığım şey kitapları kataloglamak. Ben... ne demek istediğini anlamıyorum. Kafam karıştı, nerede ya da kim olduğumu bilmiyorum.” Bonnie

ağlamaya başladı, bir mendil çekti ve burnunu gürültüyle sildi, gözlerini kapattı, iki elini kaldırıp havada daireler çizdi, sonra hıçkırıklar arasında mırıldandı: “Bu kadarı benim için yeter; bugünlük daha fazlasını kaldıramam.”

Julius vites değiştirdi ve gruba seslendi. “Son birkaç dakikadır olanlara bir bakalım. Kim duygularını ya da gözlemlerini anlatabilir?” Grubu burada ve şimdi’ye başarıyla taşıyabildiğine göre bir sonraki adıma geçebilirdi. Bu görüşte terapi çalışması iki aşamadan oluşuyordu. Önce genellikle duygusal olan etkileşim, ikinci olarak da etkileşimin anlaşılması. Terapi böyle ilerlemeliydi; duyguların uyanışı ve sonra bu duyguların anlaşılması. Bu yüzden şimdi grubu ikinci aşamaya sokmak istiyordu. “Şimdi geriye dönüp ortaya sızan sızılara serinkanlı bir gözle bakalım.”

Stuart olayları sıralamak üzereyken Rebecca araya girdi: “Bence en önemli şey Bonnie’nin neden kendini önemsiz hissettiğiyle ilgili nedenleri sunması ve bizim kabul edeceğimizi sanmasıydı. Öyle olmayınca kafası karıştı ve ağlamaya başlayıp bu kadarının yettiğini söyledi. Böyle yaptığını daha önce de gördüm.”

Tony, “Evet, katılıyorum Bonnie, bütün dikkatler sana çevrildiğinde çok duygusal oluyorsun. Projektörler seni utandırıyor mu?” diye sordu.

Hâlâ hıçkırarak ağlayan Bonnie, “Söylenenleri takdir etmeliyim ama bakın her şeyi nasıl berbat ettim. Bu zamanı başkası olsa ne kadar iyi değerlendirirdi,” dedi.

“Geçen gün bir meslektaşımla bir hastası hakkında konuştum,” dedi Julius. “Atılan okları yakalayıp kendine saplama alışkanlığı varmış. Belki burada konudan biraz sapıyorum ama Bonnie, senin de her şeyi nasıl yakalayıp kendini cezalandırmak için kullandığın aklıma geldi.”

“Hepinizin bana karşı sabırsızlık hissettiğini biliyorum. Galiba grubu nasıl kullanacağımı hâlâ öğrenemedim.”

“Ne söyleyeceğimi biliyorsun Bonnie. Özellikle kimin sabırsız olduğunu düşünüyorsun? Etrafına bir bak.” Grup, Julius’un bu soruyu soracağından emindi. Böyle bir ifadeyi iyice keskinleştirmeden ve isim sormadan bıraktığı görülmemiştir.

“Şey, Rebecca’nın benim susmamı istediğini düşünüyorum.”

“Ne?! Neden ben...”

“Bir dakika Rebecca.” Julius bugün olağanüstü düzeyde yönlendiriciydi. “Bonnie, tam olarak ne gördün? Hangi ipuçlarını yakaladın?”

“Rebecca hakkında mı? Şey, sessizdi. Tek bir sözcük bile söylemedi.”

“Buna inanamıyorum. Beni, dikkati senin üstünden çekmekle suçlamaman için elimden geleni yapıyorum. Sen bazı şeylerin altında iyilik de olabileceği anlamaz mısın?”

Bonnie bir karşılık vermek üzereyken Julius kimin sıkıldığını düşündüğü konusunda anlattıklarına devam etmesini istedi.

“Şey, somut olarak bir şey söyleyemem. Ama insanların ne zaman sıkıldığını herkes anlayabilir. Ben kendim sıkıldım. Philip bana bakmıyordu ama o zaten kimseye bakmıyor. Grubun Philip’i dinlemek için beklediğini biliyorum. Popülerlik konusunda söyledikleri benim sızlanmalarımdan çok daha ilginçti.”

“Ben sıkılmadım,” diye yanıt verdi Tony. “Ve başka birinin de sıkıldığını gözlemlemedim. Ve Philip’in söylediği şey çok da ilginç değildi, o kadar çok kafasının içinde kalıyor ki yorumlarıyla fazla heyecanlanmıyorum. Hatta onları hatırlamıyorum bile.”

“Ben hatırlıyorum,” dedi Stuart. “Tony... Philip’in çok az şey söylemesine rağmen hep ilgi odağı olduğunu söyledikten sonra Bonnie ve Rebecca’nın problemlerinin çok benzer olduğunu söyledi. Başkalarının fikirlerine aşırı yatırım yaptıklarını söyledi: Rebecca fazla kibirli, Bonnie fazla sönük, öyle bir yorumdu...”

Tony elinde kamera varmış ve fotoğraf çekiyormuş gibi yaparak, “Yine fotoğrafçılık yapıyorsun,” dedi.

“Doğru. Bu benim dürüst olmamı sağlıyor. Biliyorum, biliyorum daha az gözlem, daha fazla duygu gerekli. Eh, Philip’in fazla bir şey söylemeden merkezde olduğuna katılıyorum. Ve Philip’le bir konuda yüzleşmek kuralları bozmak gibi bir şey.”

“Bu bir gözlem ve bir fikir Stuart,” dedi Julius. “Duygularına inebilir misin?”

“Şey, sanırım Rebecca’nın Philip’e olan ilgisine gıpta ediyorum galiba. Kimsenin Philip’e bu konuda neler hissettiğini sormaması çok garip şey, bu tam olarak bir duygu değil, değil mi?”

“Yakın...” dedi Julius. “Duygunun birinci kuzeni. Devam et.”

“Philip tarafından tehdit edildiğimi hissediyorum. Çok akıllı. Ayrıca bana aldırmadığını da düşünüyorum. Ve aldırılmamak hoşuma gitmiyor.”

“Bingo! Şimdi duygularına ulaştın Stuart,” dedi Julius. “Philip’e sorusu olan var mı?” Julius sesini yumuşak ve narin tutmak için çabalıyordu. Onun görevi grubun Philip’i içine dâhil etmesini sağlamaktı, onun henüz mümkün olmayan bir tavırdaki davranması için ısrar ederek tehdit etmesine ve dışlamasına izin vermek değil. Bu nedenle daha yüzleşmeci olan Tony yerine Stuart’a doğru konuşmuştu.

“Tabii, ama Philip’e soru sormak çok zor.”

“O burada Stuart, ona söyleyebilirsin bunu.” Bir diğer temel Julius kuralıydı bu: asla üyelerin birbiri hakkında üçüncü şahıs olarak konuşmasına izin verme.

“Önemli olan da bu. Onun hakkında konuşmak çok zor...” Stuart, Philip’e döndü. “Yani Philip, seninle konuşmak çok zor çünkü hiç bana bakmıyorsun. Şimdi olduğu gibi. Neden?”

“Düşüncelerimi kendime saklamayı tercih ediyorum,” dedi Philip hâlâ tavana doğru bakarak.

Julius eğer gerekirse tartışmaya dalmak için bekliyordu ama Stuart sabırlıydı.

“Anlamıyorum.”

“Benimle ilgili bir şey sorarsan, en olası yanıtı vermek için dikkat çelicilerden arınmış bir şekilde kendi içime bakmak isterim.”

“Ama bana bakmaman temas kuramadığımızı düşünmeme neden oluyor.”

“Ama sözlerim sana bunun aksini söylemeli.”

“Yürümeye ve sakız çiğnemeye ne dersin?” diye araya girdi Tom.

“Pardon?” Şaşırان Philip gözlerini değil ama başını Tony’ye doğru çevirdi.

“İkisini de aynı anda yapmaya ne dersin, hem ona bakıp hem de doğru yanıtı vermeye?”

“Kendi zihnimi araştırmayı tercih ediyorum. Başkasının bakışlarına karşılık vermek dikkatimi dağıtarak o kişinin istediği yanıtı aramama neden olur.”

Tony ve diğerleri Philip’in söylediklerini düşünürken bir sessizlik oldu. Bunun üzerine Stuart bir soru daha sordu: “Peki sana bir şey sorayım Philip, Rebecca’nın senin için giyinip süslenmesiyle ilgili bütün o tartışmalar... Bu konuda kendini nasıl hissettin?”

“Biliyor musunuz?” dedi Rebecca gözlerinden alevler fışkırarak, “bu konudan gerçekten sıkılmaya başladım! Bonnie’nin fantezisi sanki kanıtlanmış bir kuram olarak kitaplara girdi.”

Stuart başka yöne girmeyi reddediyordu. “Tamam, tamam, sorumu geri alıyorum Philip, sana şunu soracağım: Geçen hafta seninle ilgili tartışmalar hakkında neler hissettin?”

“Tartışma çok ilginçti ve ben de çok dikkatliydim.” Philip, Stuart’a bakıp sözlerine devam etti: “Ama eğer sorun buysa duygusal bir yanıtım yok.”

“Hiç mi? Bu mümkün değil,” diye karşılık verdi Stuart.

“Gruba başlamadan önce Julius’un grup terapisiyle ilgili kitabını okudum ve bu oturumlardaki olaylara iyi hazırlandım. Bazı şeylerin olmasını bekliyordum. Merak nesnesi olacaktım, bazılarınız beni hoş karşılayacak, bazılarınız karşılamayacaktı, yerleşmiş güç hiyerarşisi benim gelişimle bozulacak, kadınlar bana olumlu, erkekler de olumsuz bakacaktı. Daha fazla ortada olan üyeler benim gelişime kızacak, daha az etkili olanlar beni koruyacaktı. Bu tür şeyleri beklemek gruptaki olayları serinkanlı bir şekilde görmemi sağladı.”

Stuart kendisinden önceki Tony gibi, Philip’in yanıtı karşısında büyük şaşkınlık yaşıyordu ve Philip’in sözlerini hazmederken derin bir sessizliğe gömüldü.

“Bir açmazdayım...” dedi Julius ve bir an bekledi. “Bir yandan Philip hakkındaki bu tartışmanın sürmesini istiyorum, öte yandan Rebecca için endişeleniyorum. Ne durumdasın Rebecca? Sıkıntılı görünüyorsun ve araya girmeye çalıştığını biliyorum.”

“Bugün biraz zedelendiğimi, dışarıda bırakıldığımı ve umursanmadığımı hissediyorum. Bonnie ve Stuart tarafından...”

“Devam et.”

“Bana doğru gelen bir sürü olumsuz şey var; bencil olmak, kadın arkadaşlarla ilgilenmemek, Philip’i etkilemek için çabalamak... Bunlar canımı acıtıyor. Ve sinir oluyorum.”

“Nasıl olduğunu bilirim,” dedi Julius. “Eleştiriye karşı ben de böyle fevri tepkiler veririm. Ama sana ne yapmayı öğrendiğimi söylememe izin ver. Gerçek numara, geribildirimi bir hediye olarak görmek. Ama önce doğru olup olmadığına karar vermelisin. Benim tarzım geribildirimi kendi içimde kontrol etmek ve benim deneyimlerime uyup uymadığını görmek. Birazcığı, yüzde beşi bile doğru mu? Geçmişte de insanların bana bu tür bir geribildirim verip vermediklerini hatırlamaya çalışırım. Kontrol edebileceğim insanları düşünürüm. Birisinin kör noktalarımı bilemeye mi ça-

lıştığını, yoksa benim görmediğim bir şeyi mi gördüklerini merak ederim. Bunu deneyebilir misin?”

“Bu kolay değil Julius. Bu konuda çok gerginim.” Rebecca ellerini göğüs kafesinin üstünde birleştirdi. “Tam şurada bir yumru var.”

“O yumruyu konuşur. Ne diyor?”

“‘Nasıl görüneceğim,’ diyor. Bu utanç verici. Öğrenilmek... İnsanların saçlarımla oynadığımı fark etmesi meselesi. Canımın sıkılmasına, ‘Bu sizi hiç ilgilendirmez, saç benim, ona istediğimi yaparım,’ demek istememe neden oluyor.”

Julius en öğretmenvari sesiyle karşılık verdi: “Yıllar önce gestalt terapi denen ekolü kuran Fritz Perls adında bir terapist vardı. Bugünlerde adı fazla duyulmuyor ama bedene çok odaklanırdı, bilirsiniz, ‘Sol elin şu anda ne yapıyor?’ ya da ‘Sakalını çok fazla sıvazladığını görüyorum,’ gibi. Hastaya bu hareketini abartmasını söyler. ‘Sol elinle daha sıkı bir yumruk yap’ veya ‘Sakalını daha fazla, daha büyük bir gayretle sıvazla ve bunun nasıl bir duygu uyandırdığını fark et.’

“Her zaman Perls’ün yaklaşımının çok önemli olduğunu düşünmüşümdür çünkü bilinçdışımızın çoğu farkında olmadığımız beden hareketleriyle açıklanır. Ama ben bunu terapide hiç kullanmadım. Neden mi? Tam olarak şu anda olanlar yüzünden Rebecca. Başkaları bizim farkında olmadan yaptığımız şeyleri işaret ettiğinde savunmaya geçeriz. Yani şu anda ne kadar rahatsız olduğunu anlıyorum ama öyle bile olsa bu geribildirimde değerli bir şeyler olup olmadığını öğrenmeye çalışabilir misin?”

“Başka bir deyişle *olgunlaşmamı* söylüyorsun. Denerim.” Rebecca dimdik oturdu, derin bir nefes aldı ve kararlı bir tutumla söze başladı. “Birincisi, dikkat çekmeyi sevdiğim ve terapiye yaşanmam ve artık erkeklerin bana bakmamaları yüzünden girdiğim doğru. Bu yüzden Philip için giyinip süslenmiş olabilirim ama bunu bilinçli yapmıyorum.” Gruba geri döndü. “Yani *mea culpa*,

suç benim. Hayran olunmak hoşuma gidiyor, sevimyi ve hayran olunmayı istiyorum, aşkı seviyorum.”

“Platon, aşkın sevenin içinde olduğunu söyler, sevilenin değil,” diye söze karıştı Philip.

“Aşk sevenin içindedir, sevilenin değil. Bu harika bir alıntı Philip,” dedi Rebecca canlı bir şekilde gülümseyerek. “Görüyor-sun ya, sende sevdiğim şey bu. Bu tür yorumlar... Bu yorumların gözlerimi açıyor. Seni ilginç buluyorum. Ayrıca çekici de.”

Rebecca gruba döndü. “Bu onunla bir ilişki yaşamak istediğim anlamına gelir mi? Hayır! Son ilişkim neredeyse evliliğimi bitiriyordu ve artık bela aramıyorum.”

“Peki Philip, Rebecca’nın az önce söyledikleri konusunda hissettiğin bir şeyler var mı?”

“Daha önce söylediğim gibi, hayattaki amacım olabildiğince az şey istemek ve olabildiğince fazla şey bilmek. Aşk, tutku, baştan çıkarma... Bunlar güçlü duygular, türü sürdürmek için programlanma şeklimizin bir parçası ve Rebecca’nın az önce söylediği gibi bilinçdışı çalışabilirler. Ama büyük resme bakarsak bu etkinlikler mantığı devreden çıkarır ve benim bilgi peşinde koşmama engel olurlar. Bu nedenle bu duyguları istemiyorum.”

“Sana ne zaman bir şey sorsam itirazı zor bir yanıt veriyorsun. Ama sorumu asla yanıtlamıyorsun,” dedi Tony.

“Bence yanıtladı,” dedi Rebecca. “Herhangi bir duygusal ilişki istemediğini, özgür ve berrak zihinli olmak istediğini açıkça söyledi. Bana kalırsa Julius da aynı noktayı işaret etti, bu yüzden grupta romantik bir ilişki olmasına karşı bir tabu var.”

Tony, Julius’a, “Ne tabusu?” diye sordu. “Bu kuralı sesli olarak söylediğini hiç duymadım.”

“Hiç böyle ifade etmedim. Oturumların dışındaki ilişkileriniz konusunda benden duyduğunuz tek temel kural, hiç sır olmaması ve grup oturumlarının dışında bir buluşma olursa üyelerin bunu

gruba getirmesiydi. Eğer bunu yapmazsanız ve sır saklarsanız bu er geç grubun çalışmasını bozar ve kendi terapinizi sabote eder. Dışarıdaki buluşmalar konusundaki tek kuralım bu. Ama Rebecca, sen ve Bonnie arasında olanların ucunu kaçırmayalım. Onunla ilgili duygularına bir bak.”

“İçimde çok güçlü duygular uyandırdı. Kadınlarla ilişki kurmak istemediğim doğru mu? Buna hayır demek istiyorum. Kız kardeşim var, ona yakın sayılırım ve ofisimde de birkaç kadın avukat var. Ama Bonnie, sen şöyle bir şeyi işaret ediyor olabilirsin. Erkeklerle ilişkimde kesinlikle daha fazla elektrik, daha fazla heyecan var.”

“Üniversite yıllarıma geri dönüyorum,” dedi Bonnie. “Çok flörtüm olmayışını, kız arkadaşlarımdan bir erkekten davet alınca benimle olan randevularını iptal etmekte bir sakınca görmedikleri zaman ne kadar üzüldüğümü hatırlıyorum.”

“Evet, bunu ben de yapardım,” dedi Rebecca. “Haklısın, erkekler ve flört, o zamanlar her şey bu konuyla ilgiliydi. O zamanlar bunun bir anlamı vardı. Ama artık yok.”

Tony, Philip’i incelemeye devam ediyordu ve yine ona hitaben konuştu. “Philip, biliyor musun, sen de bazı açılardan Rebecca gibisin. Sen de süslenip püsleniyorsun ama bunu zarif, derin sesli sloganlarla yapıyorsun.”

“Söylemek istediğin şu olmalı...” dedi Philip derin bir kon-santrasyonla gözlerini kapatarak. “Gözlemlerimi seslendirmedeki motivasyonum aslında görüldüğü gibi değil: Gerçekte bana hizmet eden ve eğer seni doğru anladıysam, Rebecca’nın ve diğerlerinin ilgi ve hayranlığını uyandırma girişiminde bulunduğum bir süslenip püslenme benimkisi. Doğru mu?”

Julius kendini bıçak sırtında gibi hissediyordu. Ne yaparsa yapsın konu dönüp dolaşıp Philip’e geliyordu. En az üç çatışmalı arzu dikkatini çekmek için mücadele ediyordu. Bir, Philip’i çok fazla yüzleşmeye karşı korumak; iki, Philip’in kişisel duygularını

yansıtmayışının sohbeti raydan çıkarmasını önlemek ve üçüncüsü, Philip'i kıçüstü oturtması için Tony'nin çabalarına destek vermek. Ama her şeyi hesaba katıp şimdilik kenarda kalmaya karar verdi çünkü grup durumu iyi idare ediyordu. Aslında önemli bir şey olmuştu: Philip ilk kez birisine doğrudan, hatta bazen kişisel yanıtlar veriyordu.

Tony başını salladı. "Demek istediğim de aşağı yukarı bu, yalnızca ilgi ya da hayranlık uyandırmaktan fazlası olabilir. Baştan çıkarmayı dene."

"Evet, bu iyi bir düzeltme. Süslenip püslenme sözcüğünde de zaten bu ima ediliyor ve bu yüzden benim motivasyonumun Rebecca'nınkiyle paralel olduğunu, yani onu baştan çıkarmak istediğimi ileri sürüyorsun. Eh, bu önemli ve mantıklı bir hipotez. Nasıl test edeceğimize bir bakalım..."

Bir sessizlik oldu. Kimse karşılık vermedi ama Philip de zaten karşılık bekliyor gibi değildi. Bir an gözleri kapalı halde düşündükten sonra, "Belki en iyisi Dr. Hertzfeld'in işlemini uygulamaktır," dedi.

"Bana Julius de."

"Ah, evet. Julius'un işlemini uygulamak için önce Tony'nin hipotezinin benim iç deneyimime uyup uymadığını kontrol etmeliyim." Philip durdu, başını iki yana salladı. "Buna dair bir kanıt bulamıyorum. Yıllar önce kendimi halkın fikrine bağlanıp kalmaktan kurtardım. İnsanların en mutlusunun hiçbir şeyi yalnızlık kadar istemeyen kişi olduğuna sıkı sıkıya inanıyorum. Tanrısal Schopenhauer, Nietzsche ve Kant'tan söz ediyorum. Onların bakış açısına ve benim bakış açımına göre iç zenginliği olan insan dış dünyadan zenginliğinin (yani entelektüel yetilerinin) tadını çıkarmasını sağlayan boş zamanlar şeklindeki olumsuz armağan dışında hiçbir şey istemez.

"O halde kısa bir ifadeyle, katılımlarımın herhangi birinizi baştan çıkarmak ya da kendimi sizin gözlerinizde yükseltmek ol-

madığını söyleyebilirim. Belki bunlar arzunun kalıntılarıdır ama onları bilinçli olarak yaşamadığımı söyleyebilirim. Büyük düşüncelere katkıda bulunmadığım, onları yalnızca incelediğim konusunda üzüntü duyduğumu kabul ediyorum.”

Julius terapi gruplarını idare ettiği onlarca yıl içinde pek çok sessizlik yaşamıştı ama Philip’in sözlerinin ardından gelen bu sessizlik hiçbirine benzemiyordu. Önemli bir duyguya eşlik eden ya da bağımlılığı, mahcubiyeti veya kafa karışıklığını ifade eden bir sessizlik de değildi bu. Hayır, bu sessizlik farklıydı, sanki grup yeni bir türle, yeni bir hayat formuyla, hatta altı gözlü, tüylü kanatlı bir semenderle karşılaşmıştı ve büyük bir dikkat ve titizlikle onun etrafında dolaşıyordu.

İlk yanıt veren Rebecca oldu. “Kendinden bu kadar tatminkâr olmak, başkalarından bu kadar az şey istemek, hiçbir zaman başkalarının varlığını özlememek kulağa çok yalnız geliyor Philip.”

“Tam tersine,” dedi Philip, “geçmişte başkalarının arkadaşlığını istediğimde, yani vermeyecekleri, aslında veremeyecekleri bir şeyi istediğimde asıl yalnızlık oydu. O zaman yalnızlığı çok iyi biliyordum. Kimseye ihtiyaç duymamak hiçbir zaman yalnızlık değildir. Benim aradığım şey bahsedilen yalnızlık.”

“Ama buradasın,” dedi Stuart. “Ve bu grup yalnızlığın baş düşmanı. Neden kendini buna maruz bırakıyorsun?”

“Her düşünür alışkanlığını desteklemelidir. Ya Kant veya Hegel gibi üniversite maaşları ya da Schopenhauer gibi bağımsız kaynakları vardır ya da geçinmek için gözlük camı yapan Spinoza gibi bir işleri olmalıdır. Ben iş olarak felsefi danışmanlığı seçtim ve bu grup deneyimi de sertifika alma sürecinin bir parçası.”

“O halde sen bizimle bu grupta ilişki kuruyorsun ama nihai hedefin başkalarına hiçbir zaman bu ilişkiye ihtiyaç duymamaları konusunda yardım etmek...” dedi Stuart.

Philip bir an duraksadı, sonra başıyla onayladı.

“Seni doğru anladığımdan emin olmak istiyorum,” dedi Tony. “Rebecca seni dürtüklese, üstüne gelse, cazibesini kullansa, sana o ölümcül gülümsemesiyle baksa da senin üzerinde bir etkisinin olmayacağını söylüyorsun, öyle mi? Sıfır etki...”

“Hayır, etkisi yok demedim. Güzelliğin, kalbi, bu güzelliği sunan kişiye karşı iyilik yapması yönünde etkileyen açık bir tavsiye mektubu olduğunu söyleyen Schopenhauer’e katılıyorum. Çok güzel birine bakmanın harika bir şey olduğunu düşünüyorum. Ama şunu da söylüyorum ki başkasının benimle ilgili görüşü benim kendimle ilgili görüşümü değiştirmez, değiştirmemeli.”

“Kulağa mekanik geliyor. Pek insanca değil,” dedi Tony.

“Gerçekte insanlık dışı olan şey, kendi değerimi tahminimin, önemsiz olan diğerlerinin bakışına göre bir mantar gibi inip çıkmasına izin vermemdir.”

Julius, Philip’in dudaklarına bakakalmıştı. Harika görünüyorlardı. Philip’in sakin duruşunu çok iyi yansıtıyorlardı; her sözcüğü aynı mükemmel yuvarlaklıkla çıkarırken sabit ve titreşimsizlerdi. Ve Tony’nin Philip’i rahatsız etme yönündeki artan arzusunu kolayca anlamak da mümkündü. Ama Tony’nin dürtüselliklerinin hızla yükselebildiğini bilen Julius konuyu daha zararsız bir yöne çekme zamanının geldiğini düşündü. Philip’le yüzleşme zamanı değildi, bu daha dördüncü oturumdu.

“Philip, Bonnie’ye hitaben yaptığın önceki yorumlarında ona yardım etmek istediğini söylemiştin. Ayrıca buradaki diğerlerine de (Gill, Rebecca) danışmanlık yaptın. Bunu neden yaptığın konusunda biraz daha fazla şey söyleyebilir misin? Danışmanlık yapmak isteme arzunda, bunun senin işin olmasını istemenin ötesinde bir şeyler var gibi görünüyor. Ne de olsa buradakilere yardım etmenin maddi bir getirisi yok.”

“Hepimizin kaçınılmaz mutsuzlukla dolu bir varoluşu yaşamaya mahkûm olduğumuzu aklımdan hiç çıkarmamaya çalışıyorum.

Olacakları önceden bilsek hiçbirimizin seçmeyeceği bir varoluştur bu. Bu bakımdan hepimiz, Schopenhauer'ın dediği gibi aynı acıyı çeken yoldaşlarız ve hayattaki komşularımızdan hoşgörü ve sevgi gereksinimi duyarız.”

“Yine Schopenhauer! Philip, her kimse şu Schopenhauer konusunda çok fazla şey duyuyorum, senin hakkında ise çok az şey.” Tony, Philip'in ölçülü ses tonunu taklit ediyormuş gibi çok sakin konuşuyordu ama solukları sık ve hızlıydı. Genellikle yüzleşmek, Tony'ye çok kolay geliyordu; terapiye başladığı sırada barda, trafikte, işte veya basketbol sahasında fiziksel bir çekişme yaşamadığı bir hafta nadir oluyordu. İri yarı bir adam olmamasına rağmen yüzleşmeler konusunda korkusuzdu. Bir durum hariç: Philip gibi eğitilmiş bir kabadayıyla fikir çarpışmasında bulunmak.

Philip, Tony'ye karşılık verme niyetindeymiş gibi görünmüyordu. Sessizliği Julius bozdu. “Tony, derin düşüncelere dalmış gibisin. Aklından neler geçiyor?”

“Pam'le ilgili Bonnie'nin söyledikleri geldi aklıma. Onu bugün ben de çok özlüyorum.”

Julius buna şaşırmamıştı. Tony, Pam'ın himayesi ve korumasına alışmıştı. İkisi garip bir çift oluşturunuyordu İngilizce profesörü ve dövmeleli bir ilkel. Julius dolaylı bir yaklaşım kullanarak şöyle dedi: “Tony, ‘her kimse şu Schopenhauer’ demenin senin için kolay olmadığını sanıyorum.”

“Eh, burada gerçekleri söylemek için bulunuyoruz,” diye karşılık verdi Tony.

“Doğru Tony,” dedi Gill. “Ben de itiraf ediyorum, Schopenhauer'ın kim olduğunu ben de bilmiyorum.”

“Bütün bildiğim ünlü bir filozof olduğu...” dedi Stuart. “Alman, kötümser. On dokuzuncu yüzyıl mıydı?”

“Evet, 1860'ta Frankfurt'ta öldü,” dedi Philip. “Kötümserliğine gelince, ben bunu gerçekçilik olarak görmeyi tercih ediyorum. Ve

Tony, Schopenhauer'den çok fazla söz ediyor olabilirim ama bunun için iyi bir nedenim var.” Tony, Philip'in kendisiyle şahsen konuşması karşısında çok şaşırmıştı. Yine de Philip göz teması kurmuyordu. Artık tavana bakmıyor, bahçedeki bir şeyle ilgilenmiş gibi pencereye bakıyordu.

Philip sözlerine devam etti: “Birincisi, Schopenhauer'i bilmek beni bilmek demektir. İkimiz ayrılmayız, ikiz beyinliyiz. İkincisi, o benim terapistim ve bana büyük yardımı oldu. Sizin Dr. Hertzfeld'le yaptığınız gibi ben de onu içselleştirdim, fikirlerini elbet. Pardon, Julius demek istedim...” Philip, Julius'a bakarken belli belirsiz gülümsedi. Gruptaki ilk ciddiyetsizlik havasıydı bu. “Son olarak, Schopenhauer'in bazı duygularının bana olduğu kadar size de yararlı olacağı umudunu taşıyorum.”

Saatine bakan Julius, Philip'in sözlerini takip eden sessizliği bozdu. “Verimli bir oturum oldu, sonlandırmayı hiç istemezdim ama bugünlük zamanımız doldu.”

Tony ayağa kalkıp kapıya doğru giderken, “Verimli mi? Ben mi bir şeyler kaçırıyorum?” diye mırıldandı.

Gençliğinizdeki neşe ve karamsarlığa kapılmama hali, kısmen hayat tepesine tırmanıyor ve tepenin öteki tarafındaki ölümü görmüyor olduğumuz gerçeğine dayanır.⁵³

20

Kötümserliğin Habercileri

Terapistlere eğitimlerinin başında hastaların, hayatlarındaki açmazlar üzerinde ne kadar sorumlu olduklarına odaklanmaları öğretilir. Hastalar, kendilerine kötü davranıldığıyla ilgili hikâyeler anlattığında, deneyimli terapistler bu anlatılanları hiçbir zaman olduğunu gibi kabul etmezler. Terapistler bilir ki bireyler bir dereceye kadar sosyal çevrelerinin yardımcı yaratıcılarıdır ve ilişkileri her zaman karşılıklıdır. Ama ya Arthur Schopenhauer ve anne babası arasındaki ilişki? Kuşkusuz bu ilişkinin yapısı Johanna ve Heinrich, yani Arthur'un yaratıcıları ve biçimlendiricileri tarafından belirlenmişti; ne de olsa onlar yetişkindi.

Ama Arthur'un katkısı da görmezden gelinemez: Arthur'un mizacında daha çocukken bile Johanna ve diğerlerinin belirli tep-

53 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 483 / Bölüm 6, "On the Different Periods of Life."

kileri vermelerine neden olan çok temel, doğuştan gelen, inatçı bir şeyler vardı. Arthur alışkanlığı olduğu üzere karşısındakinden sevgi dolu, cömert ve neşeli tepkiler alamıyordu; neredeyse herkes ona eleştirel ya da savunmacı bir şekilde yaklaşıyordu.

Belki bu davranış modeli, Johanna'nın fırtınalı hamileliği sırasında yerleşmişti. Ya da belki genetik özellikleri Arthur'un gelişiminde en önemli rolü oynadı. Schopenhauer sülalesi psikolojik rahatsızlık kanıtlarıyla doluydu. Arthur'un babası intihara teşebbüs etmeden önce kronik depresyonda, kaygılı, inatçı, mesafeli ve hayattan zevk alamayan bir insandı. Babasının annesi de şiddet kullanan den- gesiz bir kadındı ve sonunda hastaneye yatırılmıştı. Babasının üç kardeşinden biri ciddi biçimde zekâ özürlü olarak doğmuştu ve bir diğeri, bir biyografi yazarına göre otuz dört yaşında aşırılıklarla yarı delirmiş olarak, kötü insanlarla dolu bir köşede" ölmüştü.⁵⁴

Arthur'un erken yaşta belirlenen kişiliği hayatı boyunca kayda değer bir tutarlılıkla katlandı. Anne babasından ergen Arthur'a gelen mektuplar onların artan endişelerini içeren sayısız pasajla doluydu. Örneğin annesi şunları yazmış: "... katı görgü kurallarını pek sevmesem de kaba, kendini memnun etmeye yönelik davranışı hiç sevmiyorum... Sen bu yöne daha eğimlisin."⁵⁵ Babası ise şöyle diyordu: "Keşke kendini insanlara hoş göstermenin yolunu öğlensen."⁵⁶

Genç Arthur'un seyahat günlüğü ileride olacağı insanın işaret- lerini veriyordu. Orada ergenlik çağındaki Arthur kendisini soyut- layıp olaylara kozmik bir bakış açısıyla bakabilmek gibi erken yaşta gelişen özelliğini gösteriyordu. Hollandalı bir amiralin portresini anlatırken, "Resmin yanında hayat hikâyesinin sembolleri duru-

54 Arthur Hübscher: *Arthur Schopenhauer: Ein Lebensbild*. Dritte Auflage, durchgesehen von Angelika Hübscher, mit einer Abbildung und zwei Handschriftproben. (Mannheim: F.A. Brockhaus, 1988), s.12.

55 Safranski, *Schopenhauer*, s. 40.

56 Safranski, *a.g.e.*, s. 40.

yordu: kılıcı, şapkası, taktığı şeref madalyası ve son olarak bütün bunları kendisi için işe yaramaz hale getiren bir kurşun,”⁵⁷ diyordu.

Schopenhauer olgun bir filozof olarak nesnel bir bakış açısına sahip olma ya da kendi ifadesiyle “teleskopun ters tarafından bakabilme” yeteneğiyle gurur duyuyordu. Dünyayı yukarıdan görme isteği, dağa tırmanmakla ilgili ilk yorumlarında görülüyordu. On altısında şöyle yazmıştı: “Yüksek bir dağdan görülen manzaranın, kavramların genişlemesine muazzam bir katkıda bulunduğunu düşünüyorum... Bütün küçük nesneler yok oluyor ve yalnızca büyük olanlar biçimini koruyor.”⁵⁸

Burada yetişkin Schopenhauer’in güçlü bir habercisi vardı. Olgun bir filozofken dünyayı uzaktan yalnızca fiziksel ve kavramsal olarak değil, zamansal olarak da seyre diyormuş gibi yaşamasına izin veren kozmik bakış açısını geliştirmeye devam edecekti. Erken yaşta Spinoza’nın *sub specie aeternitatis*’ini, yani dünyayı ve olaylarını ebedilik bakış açısından görmeyi sezgisel olarak kavramıştı. Arthur’un vardığı sonuca göre insanlık durumu en iyi şekilde, onun bir parçası olarak değil, ondan uzaklaşarak anlaşılabilirdi. Bir ergen olarak gelecekteki kibirli yalnızlığını önceden sezip yazmıştı.

Felsefe yüksek bir dağ yoludur... Issız bir yoldur ve yukarı çıktıkça daha da ıssızlaşır. Bu yolu her kim izlerse hiç korkmamalı, her şeyi geride bırakmalı ve kış karında güvenle ilerlemelidir... Kısa süre içinde altındaki dünyayı görür; kumsallar ve bataklıklar gözünün önünden kaybolur, düzgün olmayan noktalar düzelir, yırtıcı sesler artık kulağına ulaşmaz. Ve yuvarlaklığını da görür. Kendisi her zaman

57 Safranski, *Schopenhauer*, s. 42.

58 Safranski, *a.g.e.*, s. 51.

saf, serin dağ havasındadır ve güneşi görür, oysa aşağıdaki herkes gecenin karanlığıyla kuşatılmıştır.⁵⁹

Ama Schopenhauer'i motive eden şey, yüksekliklerin çekiminden daha fazlasıdır; aşağının itiş de söz konusudur. Genç Arthur'da diğer iki özellik de belirgindir: amansız kötümserliğin eşlik ettiği "insansevmizlik". Yükseklikler, uzak manzaralar ve kozmik bakış açısında Arthur'u çeken bir şey varsa, başkalarına yakın olmanın onu bu derece tiksindirdiğine dair de bol miktarda kanıt vardı. Bir gün bir dağın zirvesindeki kristal berraklığındaki gündoğumunun ardından aşağıya inip dağın eteğindeki bir dağ kulübesinde yeniden insan dünyasına girerken şunları söylüyordu: "Âlem yapan uşaklarla dolu bir odaya girdik... Dayanılmazdı: hayvansı sıcaklıkları parlak bir ısı veriyordu."⁶⁰

Seyahat günlüklerinde başkalarıyla ilgili küçümseyici, alaycı gözlemleri vardı. Bir Protestan töreni hakkında şunları yazıyordu: "Bir sürü insanın tiz perdeden şarkı söylemeleri kulaklarımı acıttı ve ağzı kocaman açık bir adamın melemesi beni çok güldürdü."⁶¹ Bir Yahudi töreni hakkında da şunları yazmıştı: "Yanımda diki-len küçücük oğlanlar sükûnetimi kaybetmeme neden oldu çünkü başlarını arkaya atarak kocaman ağızlarıyla nağme yaparak ilahi söyledikleri sırada hep bana bağıryor gibi göründüler." Bir grup İngiliz aristokrat, "kılık değiştirmiş taşralı kadınlara benziyordu." İngiltere kralı, "yakışıklı yaşlı bir adam ama kraliçe hiçbir özelliği olmayan çirkin bir kadın." Avusturya imparatoru ve imparatoriçesi, "ikisi de aşırı derecede mütevazı giysiler giymiş. Belirgin biçimde aptal görünümlü olan suratı, insanın onun bir imparator-dan çok terzi olduğunu düşünmesine neden olan sıska bir adam."

59 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 1, s. 14 / § 20.

60 Safranski, *Schopenhauer*, s. 51.

61 Ve devamındaki alıntılar: Safranski, *a.g.e.*, s. 43

Arthur'un insanları sevmeme eğiliminin farkında olan bir okul arkadaşı İngiltere'de ona şunları yazmıştı: "İngiltere'de kalışın bütün ülkeden nefret etmene neden olduğu için üzgünüm."⁶²

Bu alaycı, saygısız genç, alışkanlığı üzere bütün insanlardan "iki ayaklı hayvanlar" diye söz eden nefret ve öfke dolu adama dönüşecek ve, "Ne zaman insanların arasına çıksam daha az insan olarak geri dönüyorum,"⁶³ diyen Thomasa à Kempis'le aynı fikri paylaşacaktı.

Bu özellikler Arthur'un "dünyanın şeffaf gözü olmak" amacını engelledi mi? Genç Arthur bu problemi önceden gördü ve eski benliğine bir not yazdı: "Tarafsız yargılarının, öznel olanlar tarafından gizlemesine engel ol."⁶⁴ Fakat göreceğimiz gibi bütün kararlılığına, bütün öz disiplinine rağmen Arthur kendi mükemmel gençlik tavsiyesini dinlemeyi başaramadı.

62 Safranski, *Schopenhauer*, s. 45.

63 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 512 / "Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)" § 32.

64 Safranski, *a.g.e.*, s. 167.

Türdeşi yaratıklarla temelli olarak ilişki kurmaktan kaçınan çok mutlu bir adam o.⁶⁵

21

Bir sonraki oturumun başında tam da Bonnie, Julius'a Pam'ın dönüp dönmediğini sorarken Pam kollarını iki yana açıp, "Ta taa!" diye bağırarak içeri girdi. Philip hariç herkes ayağa kalkıp onu selamladı. Kendi eşsiz, sevgi dolu tarzıyla herkesi kucakladı, Rebecca ve Bonnie'yi öptü, Tony'nin saçlarını karıştırdı ve Julius'a gelince ona uzun süre sarılıp, "Telefonda bu kadar dürüst olduğun için çok teşekkür ederim. Yıkıldım, çok çok üzgünüm, senin için çok endişelendim," dedi. Julius, Pam'e baktı. Tanıdık, gülümseyen yüzü cesaret ve enerji yayıyordu. "Hoş geldin Pam," dedi. "Tanrım, seni görmek çok güzel. Seni özledik... Seni özledim."

Sonra Pam'ın bakışları Philip'e doğru gidince odaya bir karanlık çöktü. Gülüşü ve gözlerinin etrafındaki neşeli kırışıklar yok oldu. Onun, grupta bir yabancıнын varlığından rahatsız olduğunu sanan Julius hemen tanıştırma faslına geçti. "Pam, bu yeni üyemiz Philip Slate."

65 Saunders, *Complete Essays*, kitap 2, s. 63. Ayrıca bkz. Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, Cilt 1, s. 445 / Bölüm 5, "Counsels and Maxims."

Pam, Philip'e bakmadan, "Ah, demek Slate?"⁶⁶ dedi. "Philip Sleazy olmasın? Ya da Slimeball?"⁶⁷ Kapiya baktı. "Julius, ben bu serseriyle aynı odada kalabileceğimden emin değilim."

Odada çıt çıkmıyordu. Şaşkın durumdaki grubun bakışları huzursuz Pam ile hiç konuşmayan Philip arasında gidip geliyordu. Julius sakın olmaya çalıştı. "Ne olduğunu bize anlatır mısın Pam? Lütfen otur."

Tony gruba bir sandalye daha dâhil ederken Pam, "Onun yanına oturmam," dedi. (Boş sandalye Philip'in yanındaydı.) Rebecca da hemen ayağa kalkıp Pam'i kendi sandalyesine yöneltti.

Kısa bir sessizlikten sonra Tony, "Neler oluyor Pam?" diye sordu.

"Tanrım, buna inanamıyorum! Bu bir şaka mı? Bu dünyada isteyebileceğim en son şey... Bu kemirgeni bir daha asla görmek istemiyordum."

"Neler oluyor?" diye sordu Stuart. "Ya sen Philip? Bir şey söyle. Neler oluyor?"

Philip sessiz kalıp başını hafifçe iki yana salladı. Ama kızarmış yüzü çok şey söylüyordu. Julius da Philip'in işleyen bir otonom sinir sistemi olduğunu gördüğü için sevindi.

"Konuşmaya çalış Pam," diye ısrar etti Tony. "Arkadaşlar arasındasın."

"Tanıdığım bütün adamlar içinde bu yaratık bana en kötü davrananıydı. Terapi grubuma dönüyorum ve onu burada otururken buluyorum, bu inanılmaz bir şey. Çılgılık atmak ya da ağlamak istiyorum ama yapmayacağım, o buradayken olmaz." Sessizliğe gömülen Pam başını öne eğip iki yana salladı.

"Julius," dedi Rebecca. "Gittikçe daha çok geriliyorum. Bu benim için iyi değil. Hadi ama... neler oluyor?"

66 (İng.) *Slate* sözcüğü aynı zamanda argoda adi, aşağılık anlamlarında da kullanılmaktadır. (ç. n.)

67 (İng.) *Sleazy*; kalitesiz, ahlaksız. *Slimeball*; itici, iğrenç.

“Belli ki Philip ve Pam arasında eskiden bir ilişki olmuş ve sizi temin ederim ki bu benim için de tam bir sürpriz.”

Pam kısa bir süre sonra Julius’a baktı. “Bu grubu çok düşündüm. Buraya gelmek için o kadar hevesliydim ki gelip seyahatim hakkında neler anlatacağımı kafamda evirip çeviriyordum. Ama Julius, üzgünüm, bunu yapabileceğimi sanmıyorum. Kalmak istemiyorum.”

Ayağa kalkıp kapıya doğru gitti. Tony ayağa fırlayıp onun elini tuttu.

“Pam, lütfen. Öylece gidemezsin. Benim için çok şey yaptın. Gel, ben senin yanına oturacağım. Onu dışarı çıkarmamı ister misin?” Pam belli belirsiz gülümseyip Tony’nin onu sandalyesine götürmesine izin verdi. Gill de yanındaki sandalyeyi Tony’ye vermek için yerini değiştirdi.

“Tony’yle aynı görüşteyim. Yardım etmek istiyorum,” dedi Julius. “Hepimiz öyle. Ama sana yardım etmemize izin vermelisin Pam. Belli ki Philip’le aranda kötü bir şeyler geçmiş. Bize anlat, konuş, yoksa elimiz kolumuz bağlı kalacak.”

Pam yavaşça başını salladı, gözlerini kapattı, ağzını açtı ama hiçbir sözcük çıkmadı. Sonra ayağa kalkıp pencereye gitti, alnını cama dayadı ve kendisine doğru gelen Tony’yi yerine gönderdi. Döndü, birkaç nefes alıp görülmeyen birisinden gelen bir sesle konuşmaya başladı: “On beş yıl kadar önce kız arkadaşım Molly ve ben bir New York deneyimi yaşamak istedik. Molly çocukluğumdan beri yan dairede yaşıyordu ve en iyi arkadaşımdı. Amherst’te ilk yılımızı bitirmiştik ve birlikte Columbia’daki bir yaz sınıfına kaydolduk. İki kursumuzdan biri Sokrates öncesi filozoflardı ve bilin bakalım DA kimdi?”

“DA nedir?” diye sordu Tony.

“Ders asistanı,” diye araya girdi Philip yumuşak ama ani bir sesle. Seansın başından beri ilk kez konuşuyordu. “DA küçük tar-

tışma gruplarını yöneterek, kâğıtları okuyarak, sınavlara not vererek profesöre yardım eden mezun olmuş öğrencidir.”

Pam, Philip’in beklenmedik yorumuyla sersemlemiş gibiydi.

Tony onun sorulmamış sorusunu yanıtladı: “Philip buradaki resmî cevap adamıdır. Bir soru sor, o cevap versin. Özür dilerim, sen hazır konuşmaya başlamışken ağzımı kapamalıydım. Devam et. Halkaya, aramıza katılabilir misin?”

Pam başıyla onayladı, sandalyesine geri döndü, gözlerini yeniden kapatıp sözlerine devam etti: “On beş yıl önce Molly’yle yaz okulundayken burada oturan bu adam, bu yaratık, bizim ders asistanımızdı. Arkadaşım Molly kötü bir durumdaydı, erkek arkadaşından yeni ayrılmıştı. Ve kurs başlar başlamaz bu... bu insan müsveddesi (Philip’i işaret ediyordu) onun üstüne gitmeye başladı. Unutmayın, yalnızca on sekiz yaşındaydık ve o bir öğretmendi. Asıl profesör haftada iki kez derse geliyordu ama notlarımız dâhil, dersin bütün sorumluluğu aslında ders asistanındaydı. Bu adam çok etkileyiciydi ve Molly de çok hassas bir durumdaydı. Ona âşık oldu ve bir hafta kadar büyük bir mutluluk yaşadı. Derken bir cumartesi öğleden sonra bu adam beni arayıp sınavda yazdığım makale hakkında konuşmak için buluşmamızı istedi. Çok kibar ve ne yaptığını biliyor gibiydi. Ve ben de yönlendirilebilecek kadar aptaldım. Sonra ilk hatırladığım şey ofisindeki kanepede çıplak olduğumdu. On sekiz yaşında bir bakireydim. O ise bu işte gerçekten... çok kabaydı. Ve bunu bana birkaç gün sonra bir daha yaptı. Sonra da beni bıraktı, tanımazlıktan geldi ve en kötüsü de beni bıraktığı için bir açıklama yapmadı. Sormaya korkuyordum, güç ondaydı çünkü notları o veriyordu. Parlak, harika seks dünyasıyla işte böyle tanıştım. Yıkılmışım, öfke içindeydim ve o kadar utanıyordum ki... Ve... en kötüsü de Molly’ye ihanet ettiğim için kendimi çok suçlu hissediyordum. Önceden kendimi çekici biri olarak görsem de kendimle ilgili görüşüm baş aşağı düşmeye başladı.”

“Ah Pam...” dedi Bonnie başını yavaşça iki yana sallayarak. “Şimdi neden böyle bir tepki verdiğin anlaşıyor.”

“Durun, durun. Daha bu canavarın en kötü yanını duymadınız...” Pam hızlanmıştı. Julius odadakilere baktı. Herkes öne doğru eğilmiş, Pam’e odaklanmıştı. Kuşkusuz Philip hariç. O sanki transtaymış gibi gözlerini kapamıştı.

“O ve Molly birkaç hafta daha çıktılar ve sonra, kurs bitmeden kısa bir süre önce Molly’yi öylece bıraktı. Artık onunla eğlenmediğini, hayatına devam etmek istediğini söylemiş. Hepsi bu kadardı. İnsanlık dışı. Bir öğretmenin genç bir öğrencisine bunu söylediğine inanabiliyor musunuz? Kesinlikle daha fazla bir şey söylemedi ve hatta Molly’nin onun dairesinde bıraktığı şeyleri taşımasına bile yardım etmedi. Ayrılık jesti de Molly’ye o ay içinde becerdiği on üç kadının listesini vermek oldu. Çoğu sınıftandı. Benim adım listenin en üst sırasındaydı.”

“Listeyi Molly’ye o vermedi,” dedi Philip gözleri hâlâ kapalıyken. “Arkadaşın, adamın evini soyarken kendisi buldu.”

“Ne tür bir ahlaksız yaratık böyle bir liste tutar ki?” diye karşılık verdi Pam.

“Erkeğin doğasında tohumlarını yaymak vardır. Ekip biçtiği tarlaların listesini tutan ne ilk ne de son adamdır o.”

Pam avuçlarını gruba doğru kaldırıp başını iki yana sallayarak Philip’in tuhaflığını göstermek istercesine mırıldandı, “Görüyorsunuz.” Philip’e aldırmayarak sözlerine devam etti: “Bu bizde büyük bir acı ve tahribat yarattı. Molly çok acı çekti ve bir başka erkeğe güvenmesi çok, çok uzun zaman aldı. Ve bana bir daha asla güvenmedi. Bu, arkadaşlığımızın sonu oldu. İhanetimi asla bağışlamadı. Molly benim için korkunç bir kayıptı, sanırım ben de onun için öyleydim. Kaldığımız yerden devam etmeye çalıştık, şimdi bile ara sıra birbirimize e-posta göndeririz, hayatımızla ilgili

önemli olayları birbirimize anlatırız ama Molly asla ve asla o yaz hakkında konuşmak istemedi.”

Uzun bir sessizlikten sonra Julius konuştu: “Pam, on sekiz yaşında böyle kırılmış olmak çok korkunç. Bu konu hakkında daha önce benimle ya da grupla konuşmamış olman travmanın ciddiye-tini gösteriyor. Ve çok sevdiğin arkadaşını böyle kaybetmek... Bu gerçekten korkunç. Ama sana başka bir şey söyleyeceğim, bugün burada kalmış olman iyi bir şey. Konuşmuş olman çok iyi. Bunu söylediğim için benden nefret edeceğini biliyorum ama belki de Philip’in burada olması senin için kötü bir şey değildir. Belki üzerinde çalışacağın bir şeyler vardır, bir şifa sağlanabilir. İkiniz için de.”

“Haklısın Julius. Yine de bunu söylediğin için senden nefret ediyorum. Ve dahası bu böceğe bakmaktan nefret ediyorum. Hem de burada, benim küçük, samimi grubumda. Kendimi kirlenmiş hissediyorum.”

Julius’un başı dönüyordu. Dikkat etmesi gereken çok fazla şey vardı. Philip bunların ne kadarına dayanabilirdi? Onun bile bir kırılma noktası olmalıydı. Odadan çıkıp gitmesine ve bir daha geri dönmemesine ne kadar kalmıştı? Ve Philip’in gidişini hayal ederken bunun kendisi ama özellikle Pam üzerinde yaratacağı sonuçları düşündü: Pam onun için çok daha önemliydi. Harika bir ruhu vardı ve Julius onun daha iyi bir gelecek bulması için kendini adamıştı. Philip’in gidişinin ona yararı olacak mıydı? Belki bir intikam hissi yaşayacaktı ama ne boş bir zafer olurdu bu! Pam’ın Philip’i bağışlamasına yardım edebilirse bu hem onu hem de Philip’i iyileştirebilirdi.

Cafcaflı “bağışlama” sözcüğü aklından geçince Julius neredeyse irkildi. Terapi alanında dönüp duran bütün hareketler içinde en çok “bağışlama” etrafında koparılan yaygara kızdırdı onu. Her deneyimli terapist gibi o da her zaman bir şeylerin peşini bırakamayan, kin besleyen, huzur bulamayan hastalarla çalışmıştı ve

her zaman hastalarının “bağışlaması”na, yani öfke ve kızgınlıklarından kendilerini kurtarmalarına yardım etmek için çok çeşitli yöntemler kullanmıştı. Aslında her deneyimli terapistin, terapide sık sık kullandığı bir “bırakma” teknikleri cephanesi olurdu. Ama basit ve açık göz “bağışlama” endüstrisi, terapinin bu bir tek yönünü büyüterek, yükselterek ve pazarlayarak bütün işi bağışlamak gibi göstermiş ve onu tamamen yeni bir şey gibi sunmuştu. Ve bu numara, soykırım, kölelik ve koloni sömürüsüne yönelik mevcut sosyal ve politik bağışlama havasıyla gizlice birleşerek saygınlık kazanmayı başarmıştı.

Peki Philip fırlayıp kaçarsa ne hissedecekti? Julius, Philip’i bırakmamaya karar vermişti ama ona karşı herhangi bir merhamet hissi duyması zordu. Kırk yıl önce genç bir öğrenciyken Erich Fromm’un, Terentius’un iki bin yıl önce yazılmış nükteli bir sözünü tekrarladığı bir konferansını dinlemişti: “Ben bir insanım ve insana ilişkin hiçbir şey bana yabancı değildir.” Fromm, iyi bir terapistin kendi karanlık düşüncelerinin içine girmeye ve hastasının bütün fantezilerini ve dürtülerini tanımlamaya istekli olması gerektiğini vurgulamıştı. Julius da bunu yapmayı denedi. Philip yattığı kadınların bir listesini yapmıştı. Gençken bunu kendisi de yapmamış mıydı? Tabii ki yapmıştı. Bu konuyu tartıştığı pek çok erkek de aynı cevabı vermişti.

Kendisine, Philip’e ve onun gelecekteki hastalarına karşı bir sorumluluğu olduğunu da hatırlattı. Philip’i öğrencisi ve hastası olmaya davet etmişti. Hoşuna gitse de gitmese de Philip gelecekte bir sürü hasta görecekti ve onu şimdi yüzüstü bırakmak kötü terapi, kötü eğitim, kötü model olacaktı. Üstüne üstlük ahlaksızlıktı bu.

Julius aklında bu düşüncelerle ne söyleyeceğini bulmaya çalıştı. *Gerçek bir ikilemdeyim, bir taraftan... öte yandan...* şeklindeki bildik ifadeyi oluşturmaya başladı. Ama içinde bulundukları an stoktaki taktikleri kullanamayacağı kadar tuzaklarla doluydu. So-

nunda, “Philip,” dedi. “Pam’e yanıt verirken kendinden üçüncü şahıs olarak söz ettin. *Ben* demedin, *o* dedin. ‘Listeyi o vermedi,’ dedin. Acaba, o zamanki insandan farklı biri olduğunu ima ediyor olabilir misin?”

Philip gözlerini açıp Julius’a baktı. Gözlerinin birisiyle buluştuğu nadir anlardandı bu. Bu bakışta bir minnettarlık var mıydı?

“Vücuttaki hücrelerin öldüğü ve düzenli aralıklarla yerine yenilerinin geldiği uzun zamandır biliniyor. Birkaç yıl öncesine kadar yalnızca beyin hücrelerinin, insanın bütün hayatı boyunca varlığını sürdürdüğü sanılıyordu, kadınlarda da yumurta hücrelerinin. Ama araştırmalar gösteriyor ki sinir hücreleri de ölüyor ve yeni nöronlar sürekli olarak üretiliyor. Benim serebral korteksimin, zihnimin mimarisini oluşturan hücreler de buna dâhil. Sanırım içimdeki hiçbir hücrenin on beş yıl önce adımı taşıyan insanınkiyle aynı olmadığını söylemek yanlış olmaz.”

“Demek *o ben değildim sayın yargıç*, diyorsun,” diye homurdandı Tony. “Dürüstçe. Ben suçlu değilim, başkası suçlu. Başka birinin beyin hücreleri ben daha oraya gitmeden önce yaptı.”

“Hey, bu haksızlık Tony,” dedi Rebecca. “Hepimiz Pam’i desteklemek istiyoruz ama bunun, hadi Philip’e vuralım demekten başka bir yolu olmalı. Onun ne yapmasını istiyorsun?”

“Yapma ama! Başlangıç için basit bir *özür dilerim* nasıl olurdu?” Tony, Philip’e döndü. “Bu ne kadar zor olabilir ki? Bunu söyleyen incilerin mi dökülür?”

“İkinize de söyleyecek bir şeyim var,” dedi Stuart. “Önce sana Philip. Son beyin araştırmalarını takip ediyorum ve hücre yenilemesi konusunda söylediklerin geçmişte kaldı. Yakın dönemde yapılan araştırmalar, başka bir kişiye nakledilen kemik iliği hücrelerinin beynin bazı seçilmiş alanlarında, örneğin hipokampus ve serebellumun Purkinje hücrelerinde nöron haline geldiklerini

gösteriyor, ama serebral kortekste yeni nöronların oluştuğuna dair bir kanıt yok.”

“Hatamı kabul ediyorum,” dedi Philip. “Birkaç literatür referansı çok hoşuma giderdi. Bana onları e-postayla gönderebilir misin?” Philip cüzdanından bir kart çıkarıp Stuart’a uzattı, o da kartı incelemeyen cebine koydu.

“Ve sen Tony,” diye devam etti Stuart. “Sana karşı olmadığımı biliyorsun. Saçmalığa yer bırakmayan doğrudanlığın ve çekincesizliğin hoşuma gidiyor ama Rebecca’ya katılıyorum; bence çok sert davranıyorsun ve biraz da gerçekdışı. Gruba ilk katıldığımda cinsel saldırı suçlaması yüzünden hafta sonunda sokakları temizleme cezası almıştın.”

“Hayır, o dayak atma olayıydı. Cinsel saldırı olayı saçmalıktı ve Lizzy davayı düşürdü. Dayak atma da uydurmaydı. Ama söylemek istediğin şey ne?”

“Söylemek istediğim şey, senin hiç özür dilediğini duymadığımı ve burada kimse de bu yüzden seni suçlamadı. Hatta tam tersi oldu, insanlardan destek gördün. Hatta destekten de fazlasını; bütün kadınlar, hatta sen bile...” Stuart, Pam’e döndü: “Senin... senin neyinden etkilendi? Kanunsuzluğundan! Hatta Pam ve Bonnie’nin bir keresinde sen 101 numaralı otoyolda temizlik görevindeyken sana sandviç getirdiklerini hatırlıyorum. Gill’le senin... senin şeyinle... neydi o... rekabet edemediğimizi konuştuğumu hatırlıyorum...”

“Orman yasalarıyla,” dedi Gill.

“Evet,” diye alaycı bir şekilde güldü Tony. “Orman yaratığı. İlkel adam. Bu çok güzeldi.”

“Eh, o zaman Philip’i biraz rahat bırakmaya ne dersin? Orman yasaları senin için güzel ama onun için değil, öyle mi? Olayı bir de onun tarafından duyalım. Pam’in yaşadıkları yüzünden kendimi çok kötü hissettim ama biraz sakinleşelim ve hemen linçe girişmeyelim. Aradan on beş yıl geçmiş, bu çok uzun bir zaman.”

“Eh,” dedi Tony. “Ben on beş yıl öncesinde değil şimdideyim.” Philip’e döndü. “Philip, geçen hafta sen... göz teması kurmuyorken seninle konuşmak çok zor. Bu beni deli ediyor! Rebecca’nın ilgisinin senin için bir şeyi değiştirmedigini söylemiştin, şey yapmasının, şey... seninle flört etmesinin... tam olarak nasıl dedigini hatırlamıyorum.”

“Süslenip püslenmesinin!” dedi Bonnie.

Rebecca elleriyle başını tuttu. “Buna inanamıyorum! Hâlâ bu konuda konuştuğumuza inanamıyorum. Tokamı çıkarmamla ilgili o korkunç, tüyler ürpertici suçun zaman aşımı falan yok mu? Bu konu daha ne kadar sürecek?”

Tony tekrar Philip’e dönüp, “Sürdüğü kadar,” dedi. “Soruma ne diyorsun Philip? Kendini bir keşiş, bütün bunları aşmış, kadınlarla, hatta çekici kadınlarla bile ilgilenmeyecek kadar saf biri gibi gösteriyorsun...”

“Gruba neden girmek istemediğimi şimdi anlıyor musun?” Philip, Tony’ye değil Julius’a hitaben konuşuyordu.

“Bunu bekliyor muydun?”

“İnsanlarla ne kadar az ilişkim olursa o kadar mutlu olduğum gerçek ve sınanmış bir denklem,” diye karşılık verdi Philip. “İnsanların arasına karıştığımda huzursuz oluyorum. Hayatın dışında kalmak, hiçbir şey istememek ve hiçbir şey beklememek, kendimi yüksek düşünceyle meşgul etmek huzura giden tek yol, benim yolum bu.”

“Çok güzel Philip,” dedi Julius. “Ama eğer bir grupta olacak ya da bir grubu yönetecek ya da hastalarının ilişkileri üzerinde çalışmalarına yardım edeceksen onlarla ilişkiye girmekten kaçamazsın.”

Julius, Pam’ın şaşkınlıkla başını iki yana salladığını gördü. “Burada neler oluyor? Bu gerçekten çılgınca. Philip burada. Rebecca onunla flört ediyor. Philip grupları yönetiyor, hasta görüyor... Neler oluyor böyle?”

“Doğru, Pam’i bilgilendirelim,” dedi Julius.

“Stuart, bu iş senin,” dedi Bonnie.

“Denerim. Senin uzakta olduğun iki ay içinde...”

Julius, Stuart’ın sözünü kesti. “Neden bu kez bizim başlamamıza izin vermiyorsun. Bütün işi senin yapman haksızlık.”

“Tamam. Ama bunun iş olmadığını biliyorsun, genel özet vermek hoşuma gidiyor.” Julius’un sözünü kesmek üzere olduğunu görünce hızla, “Tamam, bir şey söyleyip susacağım,” dedi. “Senin gidişin beni çok üzdü Pam. Seni yarı yolda bıraktığımızı hissettim, krizlerinde sana yardım edecek kadar iyi ya da becerikli olmadığımızı düşündüm. Yardım için başka bir yere, Hindistan’a gitmen hoşuma gitmedi. Sıradaki.”

Bonnie hemen, “Buradaki en önemli konu Julius’un hastalığını bildirmesiydi. Bu konuyu biliyor musun Pam?” diye araya girdi.

“Evet,” dedi Pam üzüntüyle başını sallayarak. “Geçen hafta geleceğimi bildirmek için onu aradığımda söyledi.”

“Aslında...” dedi Gill. “Bir düzeltme yapmak istiyorum Bonnie, bunu bize söyleyen Julius değildi. Philip’in bize katıldığı ilk oturumdan sonra kahve içmeye gittik ve bireysel görüşmelerinde Julius ona hastalığını anlattığı için Philip bize anlattı. Philip’in kendisinden önce davranmasına da Julius çok sinirlendi. Evet, sıradaki...”

“Philip beş oturumdur bize katılıyor. Terapist olmak için eğitim alıyor,” dedi Rebecca. “Ve anladığım kadarıyla Julius yıllar önce onun terapistiymiş.”

“Julius’un... şey, durumu hakkında konuşuyorduk...” dedi Tony.

“Kanseri demek istiyorsun. Bunun şok edici bir sözcük olduğunu biliyorum,” dedi Julius. “Ama doğrudan yüzleşip adını söylemek en iyisi.”

“Julius’un kanseri hakkında. Sen sert, yaşlı bir kuşsun Julius sana hakkını teslim etmek isterim.” Tony sözlerine devam etti. “Julius’un kanseri hakkında ve ona kıyasla çok önemsiz kalan

konularda konuşmanın ne kadar zor olduğu üzerine konuşmaya devam ettik.”

Philip hariç herkes konuştu. En sonunda o Julius’a hitaben, “Julius, seni ilk olarak neden görmeye geldiğimi gruba anlatabilirsin,” dedi.

“Sana bu konuda tabii ki yardım ederim Philip ama hazır olduğunda bunu kendin anlatsan daha iyi olur.”

Philip başını evet anlamında salladı.

Philip’in sözlerine devam etmeyeceği açık hale gelince Stuart, “Tamam, söz bana geldi. İkinci tura mı geçiyoruz?”

Etrafındaki sallanan başları görünce Stuart devam etti. “Bir oturumda Bonnie, Rebecca’nın Philip’le ilgilenmesine tepki verdi.” Stuart durdu, Rebecca’ya bakıp araya ekledi, “Rebecca’nın tırnak içinde *ilgilenmesine*... Bonnie de biraz özimajı, kendini çekici bulmama hissi üzerinde çalıştı.”

“Sakarlığım, sen ve Rebecca gibi kadınlarla rekabet edememem konularında da...” dedi Bonnie.

“Sen yokken Philip pek çok yapıcı yorumda bulundu,” dedi Rebecca.

“Ama kendisiyle ilgili hiçbir şey açıklamadı,” diye araya girdi Tony.

“Son bir şey, Gill karısıyla çok ciddi bir yüzleşme yaşadı ve evden ayrılmayı bile düşündü,” dedi Stuart.

“Bunun için beni övmeyin, saçmaladım... Çözüm sadece dört saat kadar sürdü,” dedi Gill.

“İyi bir tekrar oldu.” dedi Julius saatine bakarak. “Bitirmeden önce sana bir soru sormama izin ver Pam, nasıl gidiyor? Artık bize daha fazla katılabildiğini hissediyor musun?”

“Hâlâ gerçek değilmiş gibi geliyor. Dayanmaya çalışıyorum ama bittiğine memnunum. Bugünlük bundan fazlasını kaldıramam,” dedi Pam eşyalarını toplayarak.

“Bir şey söylemem lazım,” dedi Bonnie. “Korkuyorum. Bu grubu seviyorum ve parçalanmaya hazır olduğunu hissediyorum. Hepimiz geri gelecek miyiz? Sen Pam? Philip? Geri gelecek misiniz?”

“Açık bir soru,” dedi Philip. “Ben de aynı şekilde yanıt vereceğim. Julius beni altı ay boyunca gruba katılmaya davet etti ve ben de kabul ettim. Faturamı ödeyip sözümü tutmayı planlıyorum. Ayrılmıyorum.”

“Ya sen Pam?” diye sordu Bonnie.

Pam ayağa kalktı. “Bugün daha fazlasına dayanamam.”

Üyeler çıkarken Julius kahve içmeye gitme konusunda bazı yorumlar duydu. Bu nasıl olacak, diye merak etti. Philip de davet edilecek mi? Üyelere sık sık herkes katılmadığı takdirde grup sonrası toplantıların bölücü olacağını söylerdi. Sonra Philip ve Pam’ın çarpışacakları bir doğrultuda kapıya doğru gittiklerini gördü. Bu çok ilginç olacak, diye düşündü. Philip birden durumu fark etti ve eşiğin ikisi için çok dar olduğunu görüp durdu. Yumuşak bir sesle, “Lütfen,” diye mırıldanarak Pam’ın önce geçmesine izin verdi. Pam de Philip sanki görünmezmiş gibi hiç tepki vermeden dışarı çıktı.

Seks, çer çöpüyle izinsiz içeri girmekte, devlet adamlarının müzakerelerine ve âlimlerin araştırmalarına müdahale etmekte tereddüt etmez. Her gün en değerli ilişkileri mahveder. Daha önce onurlu ve dimdik olan insanların vicdanını çalar.⁶⁸

22

Kadın, Tutku, Seks

Annesinden sonra Arthur'un hayatında en fazla yeri kaplayan kadın, Caroline Marquet isimli, aksi bir terziydi. Schopenhauer'le ilgili çok sayıda yaşamöyküsü, 1823'te bir öğle vakti karşılaşmalarına ışık tutuyor. Berlin'de Arthur'un dairesinin dışındaki soluk bir şekilde aydınlatılmış merdivenlerde ilk kez karşılaştıklarında Arthur otuz beş, Caroline kırk beş yaşındaydı.

Bitişik dairede oturan Caroline Marquet o gün üç arkadaşıyla eğleniyordu. Gürültülü sohbetten rahatsız olan Arthur, kapısını hızla açıp dört kadını mahremiyetini ihlal etmekle suçladı çünkü içinde bulundukları ön oda teknik olarak Arthur'un dairesinin bir parçasıydı. Onlara sert bir şekilde gitmelerini emretti. Caroline reddedince Arthur onu fiziksel olarak zorladı, tekmeleyip çığlıklar

68 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 533 / Bölüm 44, "The Metaphysics of Sexual Love."

atan kadını ön odadan ve merdivenlerden geçirdi. Caroline küstah bir şekilde yeniden merdivenleri çıkınca Arthur bu kez daha fazla zor kullanarak onu yeniden kovdu.

Caroline onu dava etti, merdivenlerden itildiğini, titreme ve kısmi felçle sonuçlanan ciddi yaralar aldığını iddia etti. Dava Arthur için ciddi biçimde sıkıntı yaratıyordu. Araştırmalarından para kazanmasının mümkün olmadığının farkındaydı ve babasından kalan mirası büyük bir gayretle koruyordu. Maddi durumu tehlikeye düşünce de yayıncısının ifadesiyle “zincirlenmiş bir köpeğe” dönüşmüştü.

Caroline Marquet’nin hastalık numarası yapan bir fırsatçı olduğundan emin olarak davayla bütün gücüyle mücadele etti ve her türlü yasal başvuruda bulundu. Mahkeme altı yıl boyunca sürdü ve sonunda yargıç onun aleyhine karar verdi. Hastalığı devam ettiği sürece Caroline Marquet’ye yılda altmış taler ödeyecekti. (O çağda bir hizmetçi ya da aşçıya yılda yirmi taler ödeniyordu.) Arthur’un, kadının para geldiği sürece titreyecek kadar kurnaz olduğu tahmini doğru çıkmıştı; Caroline yirmi altı yıl sonra ölene dek ona para ödemeye devam etti. Kendisine Caroline’in ölüm belgesi gönderilince üzerine, “*Obit anus, abit onus,*” yani yaşlı kadın ölür, yük kalkar, yazdı.

Peki Arthur’un hayatındaki öteki kadınlar kimdi? Arthur hiç evlenmedi ama bakir de değildi. Hayatının ilk yarısında cinsel açıdan oldukça aktifti, hatta belki de hayatı seksle yönleniyordu. Le Havre’daki çocukluk arkadaşı Anthime, Arthur’un çıraklığı sırasında Hamburg’u ziyaret edince iki genç adam akşamlarını aşk maceraları peşinde geçirdiler. Ama her zaman aşağı tabakadan kadınlarla, hizmetçilerle, oyuncularla, koro kızlarıyla birlikte oluyorlardı. Arayışlarında başarısız olurlarsa da akşamlarını “gayretli bir fahişenin”⁶⁹ kollarında teselli bularak sona erdiriyorlardı.

69 Safranski, *Schopenhauer*, s. 66.

İncelik, zarafet ve yaşama sevincinden yoksun olan Arthur, baştan çıkarma konusunda çok beceriksizdi ve Anthime'den çok tavsiye alması gerekiyordu. Pek çok kez reddedildiği için cinsel arzuyu aşağılanmayla bir tutmaya başladı. Cinsel dürtünün ona hâkim olmasından nefret ediyordu ve sonraki yıllarda hayvani itkilere gömülmenin aşağılık bir şey olduğu konusunda pek çok şey söyleyecekti. Arthur kadınları istemiyor değildi, bu konuda yeterince açık konuşuyordu: “Onlara çok düşkündüm, beni bir kabul etselerdi.”⁷⁰

Onun hayatıyla ilgili kayıtlar içinde en üzücü aşk hikâyesi Arthur kırk üç yaşındayken, on yedi yaşındaki güzel Flora Weiss’a kur yapmaya kalkınca yaşandı. Bir akşam bir tekne partisinde Flora’ya bir salkım üzümle yanaştı. Onu çok çekici bulduğunu ve anne babasıyla evlilik konusunda görüşeceğini söyledi. Daha sonra Flora’nın babası, Arthur’un evlilik teklifiyle şaşkına döndü. “Ama o daha yalnızca bir çocuk!” diye karşılık verdi ancak sonunda kararı Flora’ya bırakmayı kabul etti. Flora da Schopenhauer’den hiç hoşlanmadığını açıkça bildirince konu tamamen kapandı.

Onlarca yıl sonra Flora Weiss’ın yeğeni, teyzesine büyük filozofla karşılaşması hakkında sorular sordu ve günlüğüne teyzesinin, “Ah, şu yaşlı adamdan bahsedip canımı sıkma,” dediğini yazdı. Biraz daha zorlanınca Flora Weiss, Arthur’un üzüm hediyesini anlatıp, “Ama üzümleri istemedim. Midem bulandı çünkü Schopenhauer onlara dokunmuştu. Bu yüzden hepsini arkamdan suya attım,”⁷¹ dedi.

Arthur’un saygı duyduğu bir kadınla bir aşk ilişkisi yaşadığına dair bir kanıt yok. Kız kardeşi Adele, Arthur’un “aşksız iki ilişkisi”ni anlattığı mektubunu aldıktan sonra onun özel hayatıyla ilgili olarak yaptıkları konuşmalardan birinde, “Bizim cinsimizden

70 Safranski, *Schopenhauer*, s. 67.

71 Arthur Schopenhauer: *Gesprache*. Herausgegeben von Arthur Hübscher. Neue, stark erweiterte Ausg. Stuttgart-Bad Gannstatt, 1971, s. 58.

sıradan ve adillerle uğraşırken bir kadına saygı duyma yeteneğini tamamen kaybetme. Tanrı seni bir gün bu geçici hoşlanmalardan daha derin bir şey hissedebileceğin bir kadınla karşılaştırsın,”⁷² dedi.

Arthur otuz üç yaşındayken, aynı anda birkaç erkekle birlikte olan Caroline Richter-Medon adındaki Berlinli koro kızıyla aralıklarla on yıllık bir ilişki yaşadı. Arthur’un bu duruma bir itirazı yoktu. “Bir kadının kısa süren serpilme döneminde kendini bir erkekle sınırlaması doğal olmayan bir durumdur. Kadından, tek bir kişinin kullanamayacağı ve pek çoklarının istediği şeyi saklaması isteniyor.”⁷³ Erkekler için de monogamiye karşıydı: “Erkek bir kerede çok fazla şey alır, uzun vadede ise çok az... Erkekler hayatlarının yarısında zamparadırlar, yarısında boynuzlu.”⁷⁴

Arthur, Berlin’den Frankfurt’a taşındığında Caroline’i de yanında götürmeyi önerdi ama kendisinden olmadığına ısrar ettiği Caroline’in gayrimeşru oğlunu istemiyordu. Caroline oğlunu bırakmayı kabul etmedi ve kısa yazışmalardan sonra ilişkileri sonsuza dek sona erdi. Buna rağmen Arthur neredeyse otuz yıl sonra, yetmiş bir yaşında Caroline Richter-Medon’a beş bin taler bırakan bir ek vasiyetname hazırlattı.

Kadınları ve bütün evlilik kurumunu sık sık küçümsese de Arthur evlilik konusunda tereddütlüydü. Şöyle düşünerek kendini uyarıyordu: “Bütün büyük şairlerin evlilikleri mutsuzdur ve hiçbir büyük filozof evlenmemiştir: Demokritos, Descartes, Platon, Spinoza, Leibniz ve Kant. Tek istisna Sokrates’ti ve o da bunun bedelini ödedi çünkü karısı şirret Ksanthippe’ydi... Çoğu erkek, kadınların kötülüklerini örten dış görünüşlerine kanar. Gençken evlenirler ve yaşlandıklarında da bunun bedelini öderler çünkü karıları histerikleşir ve inatçılışır.”

72 Safranski, *Schopenhauer*, s. 245.

73 Safranski, *a.g.e.*, s. 271.

74 Safranski, *a.g.e.*, s. 271.

Schopenhauer yaşlandıkça evlilik umudunu yavaş yavaş yitirdi ve kırk yaşında bu fikirden tamamen vazgeçti. Geç yaşta evliliği, bir adamın yolun dörtte üçünü yürüdükten sonra bütün yolculuk için pahalı bir bilet almaya benzetiyordu. Arthur Schopenhauer hayatın temel konularını incelemekten kaçınmıyordu. En cesur felsefi araştırması, ondan önceki filozof atalarının kaçındığı bir konu olan cinsel tutkuyu keşfiydi.

Tartışmasına cinsel dürtünün gücü ve her yerde varoluşu hakkında olağanüstü bir ifadeyle başlıyordu Schopenhauer.

Yaşam sevgisinin yanında seks kendini bütün güdüler içinde en güçlü ve en aktif olanı şeklinde gösterir ve durmadan insanlığın daha genç kesiminin gücünün ve düşüncelerinin yarısını talep eder. Neredeyse bütün insani çabaların nihai hedefidir. En önemli ilişkiler üzerinde olumsuz bir etkisi vardır, en ciddi meşguliyetleri bozar ve bazen en büyük zihinleri bile bir süre için şaşırtır... Seks gerçekten bütün hareketlerin ve davranışların görünmez noktasıdır ve üzerine örtülen bütün örtülere rağmen her yerde başını uzatır. Savaşların kaynağıdır ve huzurun amacıdır... Tükenmek bilmez zekâ kaynağı, bütün taşlamaların anahtarı, bütün gizemli imaların, bütün söylenmemiş tekliflerin ve bütün kaçamak bakışların anlamıdır; gencin ve bazen de yaşlının meditasyonudur, bakire olmayanın her an düşündüğü şeydir ve bakirenin bütün iradesine karşı sürekli tekrarlanan hayalidir.⁷⁵

Bütün insani çabaların nihai hedefi mi? Bütün hareketlerin ve davranışların görünmez noktası mı? Savaşın nedeni ve barışın

75 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 513 / Bölüm 42, "Life of the Species" s. 2.

amacı mı? Schopenhauer neden bu kadar çok abartıyor? Bunların ne kadarını kendi kişisel cinsel meşguliyetlerinden çıkarmış olabilir? Yoksa bu abartısı yalnızca okuyucunun dikkatini ardından gelecek sözlere çekmek için bir araç mıydı?

Bütün bunları düşünürsek şöyle söyleyebiliriz: bütün bu gürültü patırtı neden? Bütün bu aciliyet, şamata, acı ve gayret neden? Bu yalnızca her Jack'ın kendi Jill'ini bulma meselesi. Neden böyle önemsiz bir şey bu kadar önemli bir rol oynuyor ve insanın hayatında sürekli rahatsızlık ve karmaşa yaratıyor?⁷⁶

Arthur'un kendi sorusuna yanıtı, evrim psikolojisi ve psikanaliz alanlarında söylenecek sözlerden yüz elli yıl önce verilmişti. Bize gerçekten rehberlik eden şeyin aslında bizim değil, türlerimizin gereksinimi olduğunu söylüyordu. “Bütün aşk hikâyesinin gerçek sonu, ilgili taraflar bunun farkında olmasa da yaratılacak olan çocuktur,” diye sözlerine devam eder. “İnsan yalnızca kendi zevkini artırmaya çalıştığını zannederken aslında burada insana rehberlik eden şey içgüdüdür.”⁷⁷

Schopenhauer cinsel eş seçimini idare eden ilkeleri ayrıntılarıyla tartışır (“her insan kendisinde olmayanı sever” gibi) ama aslında seçimin, türlerin dehasıyla yapıldığını vurgular. “İnsan, türlerin ruhunun elindedir, onun tarafından yönetilir ve artık kendisine ait değildir... Çünkü nihai olarak kendi çıkarlarını değil, henüz dünyaya gelmemiş üçüncü bir kişinin çıkarlarını düşünür.”⁷⁷

Seksin gücünün karşı konulamaz olduğunu tekrar tekrar vurgular: “Çünkü mantık melekesinin bütün itirazlarına rağmen

76 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 534 / Bölüm 44, “The Metaphysics of Sexual Love.”

77 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 2, s. 554, 555 / Bölüm 44.

kendisini amaçlarını koşulsuz olarak takip etmeye zorlayan, böceklerin içgüdüsüne yakın bir dürtünün etkisi altındadır... Ondan vazgeçemez.” Ve mantığın bu konuyla ilgisi yoktur. Sıklıkla insan, mantığının kendisine uzak durmasını söylediği kişiyi arzular ama mantığın gücü, cinsel tutkunun gücü karşısında etkisizdir. Latin dramacı Terentius’tan alıntı yapar: “Mantıkla beslenmeyen şey mantıkla yönetilemez.”⁷⁸

Üç büyük düşünce devriminin, insan merkezci görüşü tehdit ettiği sık sık belirtilmektedir. Birincisi Copernicus, dünyanın bütün yıldızların etrafında döndüğü bir merkez olmadığını göstermiştir. Sonra Darwin, hayat zincirinde bizim merkez olmadığımızı, diğer bütün yaratıklar gibi başka yaşam biçimlerinden meydana geldiğimiz bulgularını ortaya koymuştur. Üçüncü olarak da Freud, bizim kendi evimizin efendisi olmadığımızı, davranışlarımızın büyük çoğunluğunun bilincimizin dışındaki güçler tarafından yönetildiğini göstermiştir. Freud’un bilinmeyen yardımcı devrimcisinin, onun doğumundan çok önce, derin biyolojik güçler tarafından idare edildiğimizi ve sonra hareketlerimizi bilinçli olarak seçtiğimiz şeklinde kendimizi kandırdığımızı öne süren Arthur Schopenhauer olduğuna hiç kuşku yoktur.

78 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 557 / Bölüm 44.

Sırrım konusunda sessizliğimi korursam benim esirim olur; eğer ağzımdan kaçırırsam ben onun esiri olurum. Sessizlik ağacında huzur meyveleri yetişir.⁷⁹

23

Bonnie'nin grupla ilgili endişeleri yersiz çıktı. Bir sonraki oturumda herkes gelmekle kalmamış, hem de erkenden yerlerini almıştı. Tabii Philip hariç; o tam dört buçukta hızla içeri girip yerine oturmuştu.

Grup terapisinin başında kısa bir sessizlik yaşanması sıradışı bir şey değildi. Üyeler oturumu açan kişi olmamayı öğrenmişlerdi çünkü ilk konuşmacı genellikle en fazla dikkati ve zamanı alıyordu. Ama görece acemi olan Philip beklemedi. Göz teması kurmaktan kaçınarak duygusuz, görülmeyen birisinden gelen sesiyle konuşmaya başladı.

“Geçen hafta geri dönen üyemizin anlattığı hikâye...”

“Adı Pam,” diye sözünü kesti Tony.

Philip başını kaldırmadan salladı. “Pam”ın listemle ilgili olarak anlattığı şeyler eksikti. O yalnızca o ay yattığım kadınların listesi değildi. Ve listede yalnızca isim değil, telefon numaraları da vardı.”

79 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 466 / Bölüm 5, “Counsels and Maxims.”

Pam araya girdi. “Ah, telefon numaraları! Tamam o zaman, özür dilerim, bu her şeyi düzeltiyor!”

Vazgeçmeyen Philip sözlerine devam etti. “Listede her kadının sevişme tercihleriyle ilgili kısa bilgiler de vardı.”

“Sevişme tercihleri mi?” diye sordu Tony.

“Evet, seks sırasında ne istiyorlar. Arkadan mı seviyor... altmış dokuz mu, uzun ön sevişme mi gerekiyor, uzun bir sırt masajıyla mı başlamak istiyor, masaj yağı, şiddetten hoşlanma, meme emme, kelepçe, yatağa bağlanma gibi...”

Julius telaşla yüzünü buruşturdu. Philip nereye gidiyordu böyle? Pam’ın tercihini de açıklayacak mıydı? Karşılarında büyük bir bela vardı besbelli.

O Philip’in sözünü kesmeden Pam araya girdi. “Sen gerçekten iğrençsin. Tiksindiriyorsun beni.” Pam sandalyesinden kalkıp gidecekmiş gibi öne eğildi.

Bonnie onu durdurmak için elini Pam’ın koluna koyup Philip’e, “Bu konuda Pam’e katılıyorum. Philip, sen deli misin? Neden bu şeylerle ilgili övünüyorsun?” diye sordu.

“Evet,” dedi Gill. “Seni anlamıyorum. Bak, burada şiddetli bir saldırı karşısındasın, yani senin için üzülüyorum. Senin karşı karşıya olduğun şeyi ben yaşamak istemezdim. Ama sen tutmuş ne yapıyorsun? Ateşe benzin döküp, ‘Beni biraz daha yakın,’ diyorsun. Alınma ama Philip, bunu nasıl yapabilirsin?”

“Evet, benim gördüğüm de bu,” dedi Stuart. “Eğer senin durumunda olsaydım kendimi biraz daha iyi göstermeye çalışırdım, düşmana biraz daha cephane vermeye değil.”

Julius suları durultmaya çalıştı. “Philip, son birkaç dakikadır ne hissediyorsun?”

“Liste hakkında söylemem gereken önemli bir şey vardı ve söyledim, bu yüzden doğal olarak olayların gidişatından memnunum.”

Julius azimliydı. En yumuşak sesiyle, “Philip, birkaç insan sana tepki verdi. Bu konuda ne hissediyorsun?”

“Oraya giremem Julius. Orada ümitsizlik var. Düşüncelerimi kendime saklamam daha iyi, çok daha iyi.”

Julius gizli çantasından bir alet daha çıkardı. Bu eski ama güvenilir bir stratejiydi. “Philip, bir düşünce deneyi yapmaya çalış. Filozoflar bunu her gün yapıyor. Sükûnetini korumak istemeni anlıyorum ama bir an için beni memnun et ve bugünkü diğer tepkiler konusunda bir şeyler hissedeceğini hayal etmeyi dene. Bu duygular ne olabilirdi?”

Philip, Julius’un sorusunu düşündü, hafifçe gülümseyip başıyla onayladı. Julius’un numarasına hayranlık duyduğunun bir işareti olabilirdi bu.

“Deney mi? Tamam, yeterince adil. Eğer bir şey hissedecek olsaydım, Pam’ın müdahalesinin gaddarlığından korkardım. Bana büyük bir zarar vermek istediğinin farkındayım.”

Pam söze karışmak istedi ama Julius ona hemen sessiz kalmasını ve Philip’in devam etmesini işaret etti.

“Sonra Bonnie bana neden övündüğümü sordu, Gill ve Stuart neden kendimi yakarak kurban etmeye çalıştığımı....”

“Yakarak ne?” diye sordu Tony.

Pam yanıt vermek için ağzını açtı ama Philip hemen, “Yakarak kendini kurban etmek,” dedi.

“Tamam, neredeyse vardın sayılır,” diye ısrar etti Julius. “Olanları doğru bir şekilde anlattın; yani Bonnie, Gill ve Stuart’ın söylediklerini. Şimdi deneye devam etmeye çalış, yorumları konusunda bir şey hissedecek olsan bu ne olurdu?”

“Tamam, yoldan çıktım. Bilinçdışımın ortaya çıktığı konusunda yorum yapacağına kuşku yok.”

Julius başıyla onayladı. “Devam et Philip.”

“Tamamen yanlış anlaşıldığımı hissederdim. Pam’e, ‘Her şeyi düzgün göstermeye çalışmıyordum,’ derdim. Bonnie’ye, ‘Övünmek aklımdaki son şeydi,’ derdim. Gill ve Stuart’a, ‘Uyarınız için teşekkürler ama kendime zarar vermeye çalışmıyorum,’ derdim.”

“Tamam, artık ne yapmadığını biliyoruz. O halde bize ne yaptığını anlat. Kafam karıştı,” dedi Bonnie.

“Yalnızca hikâyeyi düzeltiyordum. Mantığın yolunu izliyordum. Daha azı ya da fazlası değil.”

Grup, Philip’le etkileşimin ardından ortaya çıkan o zihinsel duruma girdi yine. Philip o kadar mantıklı, gündelik çatışmaların o kadar yukarısındaydı ki. Herkes şaşkın bir şekilde yere bakıyordu, yönlerini kaybetmiş gibilerdi. Tony başını iki yana salladı.

“Söylediğin her şeyi anladım,” dedi Julius. “Sonuncusu hariç –son ifade– daha azı ya da fazlası değil. Bunu yutamam. Neden gerçeğin bu yanını şimdi, bugün, bizimle ilişkinin şu nazik anında dile getirmek istiyorsun ki? Bunu yapmaya çok hevesliydin. Bekle-yemedin. Bunu dışarı çıkarmak için hissettiğin baskıyı anlıyorum. Grubun işaret ettiği olumsuz sonuçlara rağmen bugün hemen konuya dalmaya kararlıydın. Hadi bunun nedenini bulalım. Aldığın karşılık ne oldu?”

“Bu çok zor değil,” dedi Philip. “Neden yaptığımı çok iyi biliyorum.”

Sessizlik oldu. Herkes bekliyordu.

“Sinirlenmeye başlıyorum,” dedi Tony. “Philip, bizi bekletip duruyorsun ve bunu hep yapıyorsun. Bir sonraki cümle için sana yalvarmak zorunda mıyız?”

Philip yüzünde şaşkın bir ifadeyle, “Pardon?” dedi.

“Söyleceklerini dinlemek için bizi hep bekletiyorsun,” dedi Bonnie. “Bilerek mi anlaşılmazı oynuyorsun?”

“Belki bilmek istemediğimizi, söyleyeceklerin konusunda meraklanmadığımızı düşünüyorsunuzdur,” dedi Rebecca.

“Bunların hiçbirisi değil,” dedi Philip. “Sizinle bir ilgisi yok. Yalnızca dikkatim dağılıyor ve içime dönüyorum.”

“Bu çok önemli,” dedi Julius. “Bence bunun bir nedeni var ve senin grupla etkileşiminle ilgili bir şey. Eğer davranışının gerçekten değişken olduğuna inanıyorsan, şu andaki yağmur gibi, o zaman çaresiz bir bakış açısını benimsiyorsun. Bence dönem dönem bizden kaçıp içe dönmenin bir nedeni var, bu da içinde biriken kaygı olabilir. Bu örnekte odağı kaybetmen, oturumu açık şekline ilgiliydi. Bu konuya devam edebilir misin?”

Philip sessizdi. Julius’un sözlerini düşünüyordu.

Julius başka terapistleri tedavi ederken baskıyı artırırdu: “Başka bir şey daha var Philip, gelecekte hasta göreceksen veya bir grup yöneteceksen dikkatini kaybedip içe dönmen senin işin için büyük bir sorun olacak.”

Bu istediği sonucu sağlamıştı. Philip hemen, “Yaptığım şeyi kendimi korumak için açıkladım,” dedi. “Pam liste hakkında diğer her şeyi biliyordu ve bu bombayı da istediği gibi patlatabileceği fikri beni rahatsız etti. Kendim açıklamam kötünün iyisiydi.” Te-reddüt edip içini çekti, sonra sözlerine devam etti: “Dahası var. Bonnie’nin övünme konusundaki suçlamasına hâlâ yanıt vermedim. O listeyi tuttum çünkü o yıl cinsel açıdan çok aktiftim. Pam’ın arkadaşı Molly’yle yaşadığım üç haftalık ilişki sıradışıydı. Ben tek gecelik ilişkileri tercih ederim ama ara sıra büyük cinsel baskı hissettiğimde ve yeni biriyle tanışmadığımda aynı kişiyle ikinci kez de görüşebilirim. Aynı kadını ikinci kez gördüğümde belleğimi tazelemek ve kadına onu hatırladığımı hissettirmek için o notlara ihtiyaç duyuyorum. Eğer gerçeği, yani yalnızca pek çok kişiden biri olduğunu bilse başarılı olamayabilirdim. Bu notlarda övünme diye bir şey yok. Yalnızca kendi özel kullanımım için hazırlamıştım. Molly’de dairemin anahtarı vardı, mahremiyetime tecavüz etti, kilitli bir çekmeceyi zorla açtı ve listeyi çaldı.”

Tony gözleri kocaman açılarak sordu: “Yani sen bize birbiriyle karıştıracak kadar çok kadınla yattığın için notlar tuttuğunu mu söylemek istiyorsun? Nasıl bir durumdan bahsediyoruz burada? Kaç kişiden? Bunu nasıl başardın?”

Julius iç çekti. Tony’nin imrendiğini belli eden sorusu olmadan da işler yeterince karışıkta zaten. Pam ve Philip arasındaki gerilim dayanılmayacak kadar yüksekti. Boşaltılması gerekiyordu ama Julius bunu nasıl yapacağından emin değildi. Beklenmedik yardım Rebecca’dan geldi ve birden oturumun bütün seyrini değiştirdi: “Araya girdiğim için özür dilerim ama bugün grubun biraz zamanına ihtiyacım var,” dedi. “Bir haftadır hiç kimseye, hatta sana bile Julius, söylemediğim bir şeyi açıklamayı düşünüyorum. Bu galiba benim en büyük sırrım.” Duraksayıp gruba baktı. Bütün gözler onun üzerindeydi. “Olur mu?”

Julius, Pam ve Philip’e döndü. “İkiniz nasılsınız? Meselenizi yarıda bırakmış oluyor muyuz?”

“Benim için sorun yok,” dedi Pam. “Zaten biraz zamana ihtiyacım var.”

“Ya sen Philip?”

Philip başıyla onayladı.

“Benim için de sorun yok,” dedi Julius. “Ama önce bunu neden bugün açıklamak istediğinle söze başlayabilirsin.”

“Hayır, hâlâ cesaretim varken söze dalmak en iyisi. İşte geliyor: On beş yıl önce, düğünümden iki hafta önce şirketim beni Las Vegas’taki bir bilgisayar fuarına yeni bir ürünle ilgili sunum yapmaya göndermişti. İstifamı zaten vermiştim ve bu sunum benim son görevim olacaktı. O dönemde belki de hayatımdaki son sunum olacağını düşünüyordum. İki aylık hamileydim, Jack ve ben bir aylık balayı planlıyorduk. Sonrasında ev ve bebekle ilgilenecektim. Bu, hukuk fakültesinden çok önce oldu, bir daha çalışıp çalışmayacağım konusunda bir fikrim yoktu.

“Neyse, Vegas’ta garip bir ruh haline kapıldım. Bir akşam kendimi Caesar’s Palace’ın barında buldum. Kendime bir içki söyleyip iyi giyimli bir adamla sıcak bir sohbete girdim. Çalışan kızlardan olup olmadığımı sordu. Bu ifadeyi bilmiyordum ve başımı evet anlamında salladım. İşimi anlatamadan bana ücretimi sordu. Yutkunup onu baştan aşağı süzdüm, yakışıklıydı. Ve, ‘Yüz elli dolar,’ dedim. Başını evet anlamında salladı, odasına çıktık. Başka bir gece Tropicana’ya gittim ve orada da aynı şeyi yaptım. Aynı ücrete. Ve oradaki son gecemde bedavaya yaptım.”

Rebecca derin bir nefes alıp yüksek sesle iç çekti. “Hepsi bu. Bunu şimdiye kadar hiç kimseye anlatmadım. Bazen Jack’e anlatmayı düşünüyorum ama vazgeçiyorum. Bunun ne anlamı olur ki? Ona yalnızca üzüntü verir ve benim için biraz günahlarımdan arınma olur... Ve... Tony, seni sersem... kahretsin, bu hiç komik değil!”

Cüzdanını çıkarmış parasını sayan Tony olduğu yerde kalıp yüzünde ahmakça bir gülümsemeyle, “Yalnızca ortalığı neşelendirmek istemiştin,” dedi.

“Hafife alınmak istemiyorum. Bu benim için çok zor bir konu.” Rebecca olağanüstü gülümsemelerinden birini sergiledi. “İşte, gerçek bir itiraf.” Ona birden fazla kere porselen bebek, diyen Stuart’a döndü. “Ee, ne düşünüyorsun? Belki de Rebecca görüldüğü kadar zarif bir bebek değildir.”

“Onu düşünmüyordum.” dedi Stuart. “Sen konuşurken nereye gittim, biliyor musun? Birkaç gece önce kiraladığım film geldi aklıma; *Yeşil Yol*. Bir idam mahkûmun son yemeğini yediği unutulmaz bir sahne var. Bence sen Las Vegas’ta, evlenmeden önce özgürlüğünün tadını son kez çıkarmak istedin.”

Julius başıyla onayladı. “Katılıyorum. İkimizin uzun zaman önce konuştuğumuz bir şeye çok benziyor bu Rebecca...” dedi ve bunun ne olduğunu gruba açıkladı.

“Birkaç yıl önce Rebecca evlilik kararıyla boğuşurken bir yıl boyunca birlikte çalıştık,” Rebecca’ya döndü. “Özgürlüğünden vazgeçme korkun ve olasılıkların kapandığı hissin konusunda haftalarca konuştuğumuzu hatırlıyorum. Stuart gibi ben de bunların Las Vegas’ta rol oynayan endişeler olduğunu düşünüyorum.”

“Birlikte çalıştığımız o saatlerden aklımda bir şey kaldı Julius. Birisinin, ona alternatiflerin birbirini dışladığını, her evet için bir hayır olması gerektiğini söyleyen bir bilgeyi aradığı bir romandan söz etmiştin.”

“Hey, o kitabı biliyorum, John Gardner’ın *Grendel*’i,” diye söze karıştı Pam. “Bilge adamı arayan Grendel, yani şeytandı.”

“Burada pek çok bağlantı var,” dedi Julius. O kitabı bana ilk Pam vermişti. Aynı dönemde onu da birkaç ay görmüştüm. Bu yüzden Rebecca, eğer o kitap işe yaradıysa bunu Pam’e borçlusun.”

Rebecca, Pam’e kocaman bir teşekkür gülümsemesi gönderdi. “Bana dolaylı terapi yapmış oldun öyleyse. Bu sözü aynama astım: ‘Alternatifler birbirini dışlar.’ Doğru adam olduğunu bildiğim halde Jack’e evet derken hissettiğim engeli açıklıyordu.” Sonra Julius’a döndü. “Hoş, bir şekilde yaşlanmak için olasılıkların sınırlılığını kabul etmem gerektiğini söylemiştin.”

“Gardner’dan çok önce...” diye araya girdi Philip ve sonra Tony’ye döndü, “Heidegger geçen yüzyılın ilk yarısında yaşamış önemli bir filozoftur...”

“Ve önemli bir Nazi’dir,” dedi Pam.

Philip, Pam’in yorumuna aldırmadı. “Heidegger olasılıkların sınırlılığıyla yüzleşmekten söz etmiştir. Hatta bunu ölüm korkusuyla bağlantılandırır. Ölümün, ‘daha fazla olasılığın olanaksızlığı’ olduğunu söyler.”

“Ölüm daha fazla olasılığın olanaksızlığıdır,” diye tekrarladı Julius. “Önemli bir düşünce. Belki ben de bunu aynama asarım. Teşekkürler Philip. Burada konuşacak çok şey var, senin duyguların

da dâhil Pam. Ama önce senin için bir yorumda daha bulunacağım Rebecca. Las Vegas'taki bu olay, sen ve ben görüştüğümüz sırada olmuş olmalı ve bundan bana hiç söz etmedin. Bu da senin sonrasında çok utanmış olabileceğini düşündürüyor bana.”

Rebecca başıyla onayladı. “Evet, her şeyi gömmeye karar vermiştim.” Başka ne diyeceğini düşünerek durakladı, sonra ekledi: “Dahası var Julius. Utanıyordum ama dahası... bu bana biraz riskli geliyordu. Sonradan düşündüğümde daha da fazla utanç hissettim. Bu fantastik bir yükseklikti, hayır, cinsel yükseklik değil, hayır, bu doğru olmadı. Yalnızca cinsel yükseklik değil demeliyim. Yasadışı olmanın, ilkel olmanın heyecanıyla ilgili bir şey... Ve biliyorsun...” Tony’ye döndü, “sende her zaman beni çeken şeylerden biri bu olmuştur. Mahkûmiyetin, bar kavgaların, kurallara uymaman. Ama az önce sınırı aştın; o para çıkarma numaran çok kırııcıydı.”

Tony cevap veremeden Stuart söze girdi. “Çok cesursun Rebecca. Sana hayranım. Bana daha önce hiç anlatmadığım bir şeyi anlatma isteği verdin. Ne Julius’la ne de önceki psikiyatrimla, hiç kimseye konuşmadığım bir şey bu.” Duraksadı, herkesin gözlerine teker teker baktı. “Yalnızca buradaki güvenlik faktörünü sınıyorum. Bu çok riskli bir şey. Buradaki herkesle kendimi güvende hissediyorum, sen hariç Philip çünkü henüz seni iyi tanımıyorum. Eminim Julius seninle grubun gizliliği konusunu konuşmuştur.”

Sessizlik oldu.

“Philip, sessizliğin beni engelliyor. Sana bir şey soruyorum,” dedi Stuart ve dönüp Philip’e daha doğrudan baktı. “Neler oluyor? Neden cevap vermiyorsun?”

“Bir cevap vermem gerektiğini bilmiyordum.”

“Julius’un sana gizlilik konusundan söz ettiğinden emin olduğumu söyledim ve cümlemin sonunda vurgu yaptım. Bu bir soru anlamına gelir, tamam mı? Ayrıca güvenle ilgili içerik, senden bir cevap beklediğimi göstermiyor mu?”

“Tamam, anlıyorum,” dedi Philip. “Evet, Julius bana gizlilik konusunu anlattı ve evet, grubun gizlilik dâhil bütün temel kurallarına uyacağıma dair söz verdim.”

“Güzel,” dedi Stuart. “Biliyor musun Philip, fikrimi değiştirmeye başladım. Eskiden seni ukala olarak görüyordum ama artık senin yalnızca evde ya da okulda terbiye edilmediğini düşünüyorum. Ve bu son söylediğime bir cevap gerekmiyor, isteğe bağlı.”

“Hey, Stuart güzeldi!” dedi Tony alaycı bir şekilde sırtarak. “Resmen şov yapıyorsun dostum. Bu hoşuma gitti.”

Stuart başını salladı. “Bunu olumsuz anlamda söylemedim Philip ama anlatacak bir hikâyem var ve buranın yeterince güvenli olduğundan emin olmak istiyorum. Evet,” dedi ve derin bir soluk aldı. “Başlayabilirim. On üç ya da on dört yıl önce stajımı bitirdim ve doktor olarak çalışmaya başladım. Jamaika’daki bir pediatri kongresine katıldım. Bu tür kongrelerin amacı tıbbi araştırmalarla ilgili son gelişmeleri takip etmektir ama bilirsiniz, çoğu doktor oralara başka amaçlarla gider... ya da yalnızca iyi vakit geçirip bir sevgili bulmak için. Ben her açıdan başarısız oldum ve sonra durum daha da kötüleşebilirmiş gibi Miami’ye geri dönen uçağım gecikti ve California aktarmamı da kaçırdım. Havaalanı otelinde bir gece kalmak zorunda kaldım, berbat bir ruh hali içindeydim.”

Grup bütün dikkatiyle onu dinliyordu, bu Stuart’ın ilk kez gösterdiği bir yanıydı.

“Akşam yedi buçukta otele girdim ve asansörle yedinci kata çıktım. Ayrıntıların bu kadar açık olması ne garip... Uzun, sessiz koridorda yürürken birden bir kapı açıldı ve saç başı darmadağın, gecelikli bir kadın delirmiş gibi koridora çıktı. Benden on, on beş yaş daha büyük, çekici, güzel vücutlu bir kadındı. Kolumu yakaladı. Nefesi alkol kokuyordu ve bana koridorda kimseyi görüp görmediğimi sordu.

“Hayır, neden?’ diye sordum. “Bana altı bin dolarını dolandıran bir teslimatçıyla ilgili uzun bir hikâye anlattı. Resepsiyonu ya da polisi aramasını önerdim ama garip bir şekilde harekete geçmeyi kabul etmiyordu. Sonra bana odasına girmemi işaret etti. Soyulduğu inancı belli ki yanılgıydı ve ben de onu bu konuda rahatlatmaya çalıştım. Bir laf diğerini getirdi ve kendimizi yatakta bulduk. Ona birkaç kez beni burada isteyip istemediğini, onunla sevişmemi isteyip istemediğini sordum. İsteddiğini söyledi ve birlikte olduk. Bir iki saat sonra o uyurken odama gittim, birkaç saat uyudum ve ilk uçağla geri döndüm. Uçağa binmeden hemen önce otele isim vermeden telefon açıp yedi yüz on ikide kalan konuklarının tıbbi yardıma ihtiyacı olabileceğini söyledim.”

Bir anlık sessizlikten sonra Stuart ekledi. “Hepsi bu.”

“Hepsi bu mu?” dedi Tony. “Küfelik olmuş güzel bir hatun seni otel odasına davet ediyor ve sen de ona istediğini veriyorsun. Dostum, ben bu fırsatı asla kaçırmazdım.”

“Hayır, konu o değil!” dedi Stuart. “Ben bir doktorum ve orada hasta bir insan vardı. Alkolik, halüsinasyonlar gören bir insan karşıma çıktı ve ben de onu becerdim. Bu Hipokrat yemininin ihlal edilmesidir, büyük bir suçtur ve bu yüzden kendimi hiç affetmedim. O akşamı unutamıyorum, beynime kazındı.”

“Kendine karşı çok sert davranıyorsun Stuart,” dedi Bonnie. “Bu kadın yalnızmış ve sarhoşmuş. Koridora çıkıp çekici, genç bir adam görmüş ve yatağına davet etmiş. Kadın yalnızca istediğini, belki de ihtiyaç duyduğu şeyi almış. Belki sen ona çok büyük iyilik yaptın. Büyük bir olasılıkla o geceyi şanslı bir gece olarak görmüştür.”

Gill, Rebecca ve Pam de konuşmak istedi ama Stuart onlardan önce davrandı: “Söyledikleriniz için sağ olun, ben de kendi kendime kaç kere aynı şeyi söylediğimi anlatamam ama gerçekten, hakikaten bana güven vermenizi istemiyorum. İstedğim şey yalnızca bu olayı

size anlatmak, bu rezil hareketi yılların karanlığından aydınlığa çıkarmaktı. Bu benim için yeterli.”

Bonnie karşılık verdi. “Bu iyi. Bize anlatman çok iyi oldu Stuart ama bu daha önce konuştuğumuz bir şeyle bağlantılı, bizden yardım kabul etme konusundaki isteksizlikle. Yardım etme konusunda müthişsin, bizim sana yardım etmemiz konusunda ise o kadar iyi değilsin.”

“Belki yalnızca doktorlara özgü bir reflekstir...” dedi Stuart. “Hasta olma konusunda tıp dersi almadım.”

“Hiç izin yapmaz mısın sen?” diye sordu Tony. “Bence o gece Miami otelinde izinliydin. Kafası dumanlı, azmış bir kadınla bir gece takıldın dostum. Tadını çıkarmanda sakınca yok.”

Stuart başını iki yana salladı. “Bir süre önce Budist öğretmenlere bir konuşma yapan Dalai Lama’nın kaydını dinledim. Bir tanesi ona aşırı çalışmanın zorluğunu ve zaman zaman izin yapmaları gerekip gerekmediğini sordu. Dalai Lama’nın cevabı paha biçilmezdi: İzin mi? Buddha diyor ki: ‘Özür dilerim, izinliyim!’ Acı çeken biri İsa’ya yaklaşır ama o der ki, ‘Özür dilerim, bugün izinliyim!’ Dalai Lama her zaman hafif hafif kıkırdar ama bu fikir ona o kadar komik geldi ki elinde olmadan kahkahalarla güldü.”

“Hayır, ben bunu kabul etmiyorum,” dedi Tony. “Bence doktorluğunu hayattan kaçmak için kullanıyorsun.”

“Otel odasında yaptığım şey yanlıştı. Kimse beni aksine inan-dıramaz.”

“On dört yıl önce oldu ve hâlâ unutamıyorsun,” dedi Julius. “Bu olayın yankıları ne oldu?”

“Kendimi yerden yere vurmak ve kendimden tiksirmek dışında mı?”

Julius başını evet anlamında salladı.

“Size çok iyi bir doktor olduğumu ve bir daha asla ama asla mesleğimin ilkelerini ihlal etmediğimi söyleyebilirim.”

“Stuart, senin borcunu ödediğine karar verdim,” dedi Julius. “Dava kapanmıştır.”

“Kesinlikle,” dedi birkaç kişi.

Stuart gülümseyerek haç çıkardı. “Çocukluğumdaki pazar ayinlerine döndüm yine. Kendimi bağışlanmış olarak günah çıkarma kabininden çıkmış gibi hissediyorum.”

“Size bir hikâye anlatayım,” dedi Julius. “Yıllar önce Şanghay’dayken terk edilmiş bir katedrali ziyaret ettim. İnancsız olsam da dinî mekânları görmeyi seviyorum, gidip oraları öğrenmeyi... Etrafı dolaştıktan sonra gidip günah çıkarma kabininde, rahip tarafında oturdum ve günah çıkaran papazı kışkandığımı hissettim. Ne büyük bir gücü vardı! O sözleri söylemeye çalıştım. ‘Bağışlandın oğlum, bağışlandın kızım!’ Bağışlama yükünü, gökyüzünden aşağılara taşıyan bir araç olduğuna inandığı için tadını çıkardığı o büyük kendine güveni hayal ettim. Ve benim tekniklerim onunkine kıyasla ne kadar zayıf kalıyordu! Ama oradan çıktığımda benim en azından mantık ilkelerine bağlı yaşadığım ve mitolojiyi gerçeklikmiş gibi sunarak hastalarımı çocuklaştırmadığım konusunda kendime güvence vererek bu durumun etkisinden kurtuldum.”

Kısa bir süre sonra Pam, Julius’a, “Biliyor musun Julius, bir şeyler değişmiş,” dedi. “Ben gitmeden öncekiyle aynı adam değilsin. Hayatınla ilgili hikâyeler anlatıyorsun, inançlarla ilgili görüşlerini belirtiyorsun, oysa geçmişte bu tür şeylerden hep kaçınırdın. Bunun hastalığının bir sonucu olduğunu düşünüyorum ama yine de hoşuma gidiyor. Daha kişisel şeyler paylaşman gerçekten hoşuma gidiyor.”

Julius başını salladı. “Teşekkürler. Bu sessizlik, dinî konularda hassas olan bazılarınızı gücendirdiğimi düşünmeme yol açmıştı.”

“Benim için endişeleniyorsun ama buna gerek yok,” dedi Stuart. “Amerikalıların yüzde doksanının Tanrı’ya inandığını söyleyen o anketler beni her zaman şaşırtmıştır. Ergenlik çağımda kiliseyi

terk ettim ve o zaman etmeseydim rahipler ve pedofili konusunda ortaya çıkanlardan sonra şimdi terk ederdim.”

“Benim için de endişelenme,” dedi Philip. “Sen ve Schopenhauer’in din konusunda ortak bir yanınız var. O da kilise liderlerinin insanın yok edilemeyen metafizik ihtiyacını sömürdüklerine, halkı çocuk-sulaştırdıklarına ve hakikatleri alegoride gizlediklerini itiraf etmeyi reddederek daimî bir aldatmaca halinde yaşadıklarına inanıyordu.”

Philip’in yorumu Julius’u ilgilendirmişti ama yalnızca birkaç dakikaları kaldığını görünce grubu tekrar sürece yöneltti. “Bugün pek çok şey oldu. Pek çok riske girildi. Ya duygular? Bazılarınız çok sessizsiniz. Pam? Philip?”

Philip hemen söze girdi. “Bugün burada açıklananların, benim için ve başkaları için gereksiz işkencelere yol açan şeylerin, diğer terapistim Schopenhauer’in bana yapımızda var olduğunu öğrettiği seksin üstün ve evrensel gücünden kaynaklandığını tekrar görüyorum.

“Schopenhauer’in bu konudaki sözlerinin çoğunu biliyorum çünkü sık sık konferanslarımda kullanıyorum. Birkaç tanesini ifade etmeme izin verin: ‘Seks bütün güdüler içinde en güçlü ve en aktif olanıdır... Neredeyse insanın bütün çabasının nihai sonucudur. En ciddi meşguliyetlere müdahale eder ve bazen en büyük zihinleri şaşırtır. Seks, tüm ipe sapa gelmezliğiyle hayatlara müdahale etmekten ve âlimin araştırmalarına engel olmaktan çekinmez.’”

“Philip, bunlar çok önemli şeyler ama bugün oturumu bitirmeden önce Schopenhauer’inkileri değil de kendi duygularını biraz açmaya çalış,” diye sözünü kesti Julius.

“Deneyeceğim ama devam etmeme izin ver, bir cümle daha: ‘Her gün en değerli ilişkileri tahrip eder. Daha önceden onurlu ve düzgün olan insanların bütün vicdanını alır gider.’ Evet, söylemek istediğim bunlardı, sözlerim bitti.”

“Duygularını duyamadım, Philip,” dedi Tony. Philip’le yüzleşme fırsatı bulduğu için sırtıyordu.

Philip başıyla onayladı. “Yalnızca biz zavallı ölümlülerin, aynı acıyı çeken yoldaşların nasıl biyolojinin kurbanları olduğunu, öyle ki hayatlarımızı Rebecca ve Stuart’ın yapmış olduğu gibi doğal hareketler konusunda suçluluk duygularıyla doldurduğumuzu görmek beni üzüyor, o kadar. Ve bir de hepimizin amacı kendimizi seks kölesi olmaktan kurtarmak.”

Philip’in yorumlarının ardından gelen alışıldık sessizlikten sonra Stuart, Pam’e döndü: “Bugün seni dinlemek isterim. Gruba söylediklerim konusunda ne hissediyorsun? Burada itirafta bulunmaya karar verirken aklımda sen vardın. Seni zor bir konuma soktuğumu düşünüyordum çünkü bir bakıma Philip’i bağışlayamadan beni bağışlayamazsın.”

“Sana her zamanki kadar saygı duyuyorum Stuart. Ve benim bu konuda hassas olduğumu unutma. Ben de bir doktor tarafından sömürüldüm, yakında eski kocam olacak Earl, benim jinekologumdu.”

“Kesinlikle,” dedi Stuart. “Bu da durumu kötüleştiriyor. Philip ve Earl’ü bağışlamadan beni nasıl bağışlayabilirsin?”

“Bu doğru değil Stuart. Sen ahlaklı bir insansın, bugün seni dinledikten ve pişmanlığını gördükten sonra daha da fazla hissediyorum bunu. Ve Miami otelindeki olay beni rahatsız etmiyor hiç. *Uçuş Korkusu*’nu okudun mu?”

Stuart’ın başını salladığını görünce Pam sözlerine devam etti: “Kitaba bir bak. Erica Jong seninkine yalnızca ‘coşkusuz bir düzüşme’ derdi. Karşılıklı, kendiliğinden bir birleşmeydi bu. Naziktin, kimse incinmedi, daha sonra kadının iyi olduğundan emin olma sorumluluğunu da üstlendin. Ve o zamandan beri bu olayı ahlaki bir pusula olarak kullandın. Ama ya Philip? Kendine Heidegger ve Schopenhauer’i model alan biri hakkında ne söylenebilir? Yaşamış

onca filozof içinde o ikisi en sefil ve başarısız olanlardı. Philip'in yaptığı şey bağışlanmaz, sömürücü... Pişmanlık duymaksızın..."

Bonnie onun sözünü kesti. "Dur Pam, Julius sözünü kestiğinde Philip'in bir cümle daha söylemek için ısrar ettiğini fark ettin mi? Seksin insanın vicdanını nasıl çalıp ilişkileri mahvettiğini söylediğini? Acaba bu bir pişmanlık değil mi? Ve sana yönelmemiş miydi?"

"Söyleyecek bir şeyi mi var? Bırakalım söylesin. Ama bunu Schopenhauer'den duymak istemiyorum."

"Burada araya girmeliyim," dedi Rebecca. "Geçen hafta senin için, kendim için ve kabul edelim burada herkesin üzerine geldiği Philip dâhil hepimiz için kendimi kötü hissederek ayrıldım gruptan. Evde İsa'nın ilk taşı hiç günahı olmayan birinin atması konusunda söylediği sözü düşündüm, bunun bugün açıkladıklarım ile da çok ilgisi var."

"Bitirmemiz gerekiyor," dedi Julius. "Ama Philip, sana duygularını sorduğumda istediğim tam olarak buydu."

Philip şaşkınlıkla başını iki yana salladı.

"Bugün Stuart ve Rebecca'nın sana bir armağan verdiklerini anladın mı?"

Philip başını sallamaya devam etti. "Anlamıyorum."

"Bu senin ev ödevin Philip. Bugün sana verilen armağanlar üzerinde düşünmeni istiyorum."

Eski dalavrecilerin oyuncağı ve şeytanların maskarası olmak istemiyorsak ilk kural içine kapanık ve ulaşılmaz olmaktır.⁸⁰

24

Philip oturumdan sonra saatlerce yürüdü, Güzel Sanatlar Sarayı'nı, Uluslararası 1915 Sergisi için inşa edilen ve şimdi çürümekte olan sıra sütunları geçti ve bitişiğindeki gölün etrafında iki kez dolaşarak bölgelerinde devriye gezen kuğuları seyretti. Sonra marina ve San Francisco Körfezi'nin yanındaki Crissy Field yolu boyunca yürüyerek Golden Gate Köprüsü'ne ulaştı. Julius'ın düşünmesini istediği şey neydi? Stuart ve Rebecca'nın ona verdiği armağanı düşünmesini istemişti ama zihnini odaklayamadan önce düşünmeye başladığı şeyin ne olduğunu unutmuştu bile. Zihnini tekrar tekrar her düşünceden arındırıp rahatlatıcı görüntülere, kuğuların geride bıraktığı ize ve Golden Gate'in altındaki hızla dönen Pasifik dalgalarına odaklamaya çalıştı ama dikkati garip biçimde çeliniyordu.

Körfezin ağzına bakan yere konuşlanmış eski bir askerî üs olan Presidio'dan geçti, yirmi blok boyunca dip dibe uzanan Asya restoranlarının sıralandığı Clement Caddesi'ne indi. Mütevazı bir

80 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 499 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 20.

Vietnam lokantasına girdi. Biftek çorbası gelince birkaç dakika sessizce oturup et suyunun tüten limon yapraklı buharını içine çekti, ıslak ıslak parlayan erişte yığınınına baktı. Birkaç kaşık aldıktan sonra geri kalanının köpeği için paketlenmesini istedi.

Genellikle yemeğe fazla önem vermeyen Philip yeme alışkanlıklarını belli bir düzene sokmuştu: Kahvaltıda kızarmış ekmek, marmelat ve kahve, öğlen okul kafeteryasında ana yemek, sonra da çorba ve salatayla geçiştirdiği pahalı olmayan bir akşam yemeği yiyordu. Bütün yemeklerini kendi isteğiyle yalnız yiyordu. Schopenhauer'in de kimsenin yanına oturmaması için yemek kulübünde genellikle iki kişilik ücret ödediğini düşününce teselli buluyor, hatta kendi kendine gülümsüyordu.

Pacific Heights'ta, Julius'unkinden fazla uzak olmayan büyük bir evin arazisinde bulunan, ofisi gibi az eşyayla döşenmiş tek odalı evine döndü. Evde tek başına yaşayan dul kadın mütevazı bir ücret karşılığında arazisindeki kulübeyi ona kiralamıştı. Kadının ek gelire ihtiyacı vardı ama mahremiyetine önem veriyor ve yanında kendisini rahatsız etmeyecek birini istiyordu. Philip tam aradığı adamdı, birkaç yıldır yalıtılmış bir yakınlık içinde yaşıyorlardı.

Köpeği Rugby'nin coşkulu havlamaları, kuyruğunu sallaması ve havada akrobatik taklalar atması genellikle Philip'i neşelendirirdi ama bu akşam farklıydı. Ne akşam köpeğini gezdirmesi ne de diğer her zamanki eğlence etkinlikleri Philip'e dinginlik getirdi. Piposunu yakıp Beethoven'ın *Dördüncü Senfonisi*'ni dinledi, dikkati dağınık bir şekilde Schopenhauer ve Epiktetos okudu. Konsantrasyonu yalnızca bir kez, o da birkaç dakika için Epiktetos pasajında tam olarak toplanabildi.

Eğer felsefeye karşı samimi bir arzunuz varsa ilk andan itibaren alaycı kahkahalara hazırlanın. Unutmayın, eğer ısrarlıysanız o insanlar daha sonra size hayran olacaktır...

Unutmayın, eğer bir başkasının zevki için dikkatinizi dışarıya çevirecek olursanız hayatınızın düzenini altüst ettiğinizden emin olabilirsiniz.⁸¹

Ama huzursuzluk hissi sürmeye devam ediyordu. Bir süredir hissetmediği bir huzursuzluktan bu, geçmiş yıllarda onu cinsel açıdan çıldırmış bir yaratık gibi ava çıkaran zihinsel bir durumdu. Minik mutfağına girdi, masadaki kahvaltılık tabaklarını kaldırdı, bilgisayarını açtı ve tek bağımlılığına teslim oldu. İnternet satranç kulübüne girip sonraki üç saat boyunca sessizce ve isimsiz olarak yıldırım savaşları oynadı. Çoğunlukla kazandı. Kaybettiğinde de bu genellikle dikkatsizliği yüzünden oluyor ama kızgınlığı kısa sürüyordu. Hızla “oyun arama” düğmesine basıyor, yeni bir oyun ekranda başlarken gözleri çocuksu bir sevinçle parlıyordu.

81 Epictetus, *Discourses and Enchiridion*, çev.: Thomas Wentworth Higginson (New York: Walter J. Black, 1944), s. 338.

Otuz yaşıma gelene kadar öyle olmayan yaratıklara eşitimmiş gibi davranmaktan bıkip usandım. Bir kedi genç olduğu sürece kart toplarla oynar çünkü onları canlı ve kendine benzer bir şey olarak görür. İnsan denen iki ayaklı hayvanlar da benim için aynı şeyi ifade ediyor.⁸²

25

Kirpiler, Dâhi ve İnsansevmez Birinin İnsan İlişkileri Rehberi

Schopenhauer'in bütün çalışmaları içinde en iyi bilineni olan kirpi fablı, filozofun insan ilişkileri konusundaki tüyler ürpertici görüşlerini ifade ediyor.

Soğuk bir kış sabahı çok sayıda kirpi donmamak için hep birlikte ısınmak üzere bir araya toplanır. Ama kısa süre sonra dikenlerinin birbirleri üzerindeki etkilerini görüp yeniden

82 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 513 / “Εἰς εαυτὸν (*Kendim Hakkında*)” § 33.

ayrılırlar. Isınma gereksinimi onları bir kez daha bir araya getirdiğinde dikenleri yine kendilerine engel olur ve bu iki kötü durum arasında gidip gelirler, ta ki birbirlerine katlanabilecekleri uygun mesafeyi bulana kadar. Bunun gibi, insanların hayatlarının boşluğundan ve tekdüzeliğinden kaynaklanan toplum gereksinimi onları bir araya getirir ama nahoş ve tiksinti verici özellikleri onları bir kez daha birbirinden ayırır.⁸³

Başka bir deyişle ancak hayatta kalmak için gerekli olduğunda yakınlığa katlan ve mümkün olduğunda da kaç. Çoğu çağdaş psikoterapist sosyal açıdan böyle aşırı derecede kaçınmacı bir bakış açısına hiç tereddüt etmeden terapi tavsiye ederdi. Gerçekten de psikoterapi uygulamalarının büyük bir bölümü böyle bireylerarası bakış açılarına seslenir. Yalnızca sosyal kaçınmacılık değil, her renkte ve tonda uyumsuz sosyal davranış da bunlara dâhildir: otizm, sosyal kaçınma, sosyal fobi, şizoid kişilik, antisosyal kişilik, narsist kişilik, sevme yetersizliği, kendini aşırı büyük görme, kendini gizleme...

Schopenhauer buna katılır mıydı? Diğer insanlara karşı duygularını uyumsuz olarak görüyor muydu? Pek sayılmaz. Tutumları özüne o kadar yakındı ve o kadar derine işlemişti ki onları engel olarak görmüyordu. Tam tersine, insansevmezliğine ve yalıtılmışlığına bir erdem olarak bakıyordu. Örneğin kirpi meselesinin sonundaki bağımsız bölüme bakalım: “Fakat iç ısısı yeterince fazla olanlar sıkıntı ve kızgınlık yaratmamak veya hissetmemek için toplumdan kaçacaktır.”⁸⁴

Schopenhauer içsel gücü veya erdemi olan bir insanın başkalarından hiçbir şey istemeyeceğine inanır, böyle bir insan kendi kendine yeterlidir. Kendi dehasına olan sarsılmaz inancıyla birleşen

83 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 651 / § 396.

84 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 2, s. 652 / § 396.

bu tez, yakınlıktan kaçması için hayat boyu kullandığı mantık oldu. Schopenhauer “insanlığın en yüksek sınıfındaki” bu konumunun, özel yeteneklerini boş sosyal ilişkilerle harcamama zorunluluğunu dayattığını sık sık dile getirmiş, “Zekâm bana değil dünyaya aittir,”⁸⁵ diye yazmıştı.

Arthur’un üstün zekâsıyla ilgili yazılarının çoğu o kadar gösterişliydi ki entelektüel yeteneğiyle ilgili değerlendirmeleri doğru olmasa insan onun kendini olduğundan büyük gördüğünü düşünebilirdi. Arthur kendini âlim olmaya verdikten sonra entelektüel yetenekleri etrafındaki herkes tarafından kolayca görülür hale geldi. Onu üniversiteye hazırlayan öğretmenler ilerleyişiyle ilgili şaşkınlığa düşmüşlerdi.

Arthur’un entelektüel eşiti olarak gördüğü bir on dokuzuncu yüzyıl insanı Goethe, sonunda Arthur’un zihnine saygı duymaya başladı. Arthur’un üniversiteye hazırlandığı dönemde Johanna’nın partilerine katılan Goethe, bu genç adamı bilerek görmezden geliyordu. Daha sonra Johanna, Arthur’un üniversite başvurusu için destek mektubu istediğinde Goethe, Yunanca profesörü olan eski bir dostuna yazdığı notta ustaca suya sabuna dokunmamayı başardı: “Genç Schopenhauer hâlihazırda mesleğini ve çalışmalarını birkaç kere değiştirdi. Hangi disiplinde ne kadar şey başardığını, dostluğumuza güvenip ona birkaç dakikanı ayırırsan kendin görebilirsin.”⁸⁶

Ama birkaç yıl sonra Goethe, Arthur’un doktora tezini okuduğunda yirmi altı yaşındaki bu gençten o kadar etkilendi ki Arthur, Weimar’da kalıyorken düzenli olarak uşağını gönderip onu uzun tartışmalar için çağırmaya başladı. Goethe renkler kuramı üzerindeki çok emek verdiği çalışmasını birisinin eleştirmesini istiyordu. Schopenhauer bu konuda çok fazla şey bilmemesine rağmen Goethe,

85 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 484 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 3.

86 Safranski, *Schopenhauer*, s. 120.

nadir bulunan Tanrı vergisi zekâsının onu değerli bir tartışmacı yapacağını düşünüyordu. Sonunda istediğinden de fazlasını buldu.

Başta büyük onur duyan Schopenhauer, Goethe'nin onayının tadını çıkarıp Berlin'deki profesörüne şunları yazdı: "Dostunuz, büyük Goethe'miz iyi, kaygılardan uzak ve dost canlısı: Tanrı'ya şükürler olsun."⁸⁷ Ama birkaç hafta sonra aralarında bir uyuşmazlık çıktı. Arthur, Goethe'nin görme gücüyle ilgili ilginç gözlemlerde bulunduğu ama birkaç önemli noktada hata yaptığı ve kapsamlı bir renk kuramı ortaya koymada başarısız olduğu şeklinde görüş bildirdi. Profesyonel yazılarını bir kenara bırakan Arthur da kendi renk kuramını geliştirmeye karar verdi ve Goethe'ninkinden birkaç şekilde farklılaşan kuramı 1816'da yayımlandı. Schopenhauer'in kibri sonunda arkadaşlıklarını bozdu. Goethe, günlüğünde Arthur Schopenhauer'le olan ilişkisinin sona erişini şöyle anlatıyor: "Pek çok şeyi uyumlu bir biçimde tartıştık ama sonunda kesin bir ayrılık kaçınılmaz oldu; tıpkı birlikte uzun süre yol alan iki arkadaşın el sıkışıp birinin kuzeye diğerrinin güneye gitmek istemesiyle ayrılması ve kısa süre sonra birbirini gözden kaybetmesi gibi."⁸⁸

Arthur böyle dışlandığı için incinmişti ve öfkeliydi ama Goethe'nin, zekâsına gösterdiği saygıyı içselleştirerek onun ismine hayatı boyunca değer verdi ve çalışmalarından alıntılar yaptı.

Arthur'un dâhi insanlar ile yetenekli insanlar arasındaki fark konusunda söyleyecek çok şeyi vardı. Yetenekli insanların başkalarının vuramadığı hedefi vurmaları, dâhi insanların ise başkalarının göremediği hedefi vurmaları şeklindeki yorumuna ek olarak, yetenekli insanların çağın gerekleriyle var olduklarına ve bu gereksinimlerini tatmin edebildiklerine ama çalışmalarının kısa süre içinde solduğuna ve sonraki kuşaklarda yok olup gittiğine işaret ediyordu. (Annesinin eserlerini kastediyor olabilir miydi?)

87 Safranski, *Schopenhauer*, s. 177.

88 Safranski, *Schopenhauer*, s. 190.

“Ama bir dâhi kendi çağında gezegenlerin yolunu aydınlatan bir kuyrukluyıldız gibi parlar... Kültürün normal seyriyle el ele gitmez: Tam tersine, çalışmalarını önündeki yolun çok ilerisine savurur.”⁸⁹

Bu açıdan bakıldığında kirpi meselesinin bir yönü, gerçek değere sahip insanların, özellikle dâhilerin başkalarının sıcaklığına ihtiyaç duymadığıdır. Ama daha karanlık bir yönü de vardır: Türdeşlerimiz olan yaratıklar nahoş ve tiksinti vericidir, bu yüzden onlardan kaçınmak gerekir. Bu insansevmez bakış açısı, Schopenhauer’in horgörü ve alaycılık dolu olan bütün yazılarında görülür. “On the Doctrine of the Indestructibility of Our True Nature by Death” (Gerçek Doğamızın Ölümle Yok Edilemezliği Doktrini Üzerine) adlı kavrayış dolu makalesindeki şu bölümün başlangıcına bakın: “Gündelik ilişkilerde her şeyi bilmek isteyen ama hiçbir şey öğrenmeyecek olan çok sayıda insandan biri bize ölümden sonraki hayatın sürekliliğini sorsa, verilecek en uygun ve her şeyin ötesinde en doğru cevap şu olurdu: ‘Ölümden sonra, doğumdan önce neysen o olacaksın.’”⁹⁰

Makale, hiçliğin iki türünün olanaksızlığı hakkında etkileyici ve büyüleyici çözümlerle devam ediyor ve tamamı, ölümün doğasını düşünen herkese kavrayış kazandırıyor. Ama neden söze gereksiz bir aşağılamayla başlıyor dersiniz? “Her şeyi bilmek isteyen ama hiçbir şey öğrenmeyecek olan çok sayıda insandan biri.” Neden Schopenhauer şaşırtıcı düşüncelerini küçük sövgülerle kirletiyor? Bu uyumsuz birliktelik, Schopenhauer’in yazılarında sık rastlanan bir durumdur. Bu kadar zeki ama sosyal açıdan bu kadar özürlü; bu kadar önsezili ama bu kadar kör bir düşünürle karşılaşmak ne kadar rahatsız edici.

Schopenhauer sosyalleşme ve sohbetle geçirilen zamanlar için söylenip durur yazılarında. “İki ayaklı hayvanların sıradan sohbetleri

89 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 390 / Bölüm 31, “On Genius.”

90 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 268 / § 135.

kadar kısır ve sıkıcı bir sohbeti sürdürmektense hiç konuşmamak daha iyi.”⁹¹

Bütün hayatı boyunca “gerçek bir insan” aradığından ama “sefil bedbahtlar, sınırlı zekâlılar, kötü kalpliler ve kötü huylular” dışında kimseyi bulamadığından yakındı. (Her zaman bu tür yergilerden ayırdığı Goethe hariç.)

Özyaşamöyküsüne ilişkin bir notta şöyle diyor: “İnsanlarla kurulan neredeyse bütün bağlar bir kirlenme, pislenmedir. Ait olmadığımız acınası, yaratıklarla dolu bir dünyaya indik. Daha iyi olan az sayıda insana saygı duymalı ve değer vermeliyiz; gerisine de talimat vermek için dünyaya geldik, onlarla arkadaş olmak için değil.”²

Schopenhauer’in yazılarını dikkatle gözden geçirirsek bir insansevmeyin manifestosunu çıkarabiliriz: Uymamız gereken sosyal davranış kuralları. Arthur’un manifestosuna bağlı kalarak çağdaş bir terapi grubunda nasıl başarılı olunacağını bir düşünün!

- “Düşmanın bilmemesi gerekeni dostuna söyleme.”
- “Bütün kişisel ilişkilere sır gibi bak ve yakın arkadaşlarınla bile tam bir yabancı gibi kal... Çünkü koşullar değişince bizim hakkımızda bildiği en zararsız şeyler bile zararımıza olabilir.”
- “Ne sevgiye ne de nefrete yol açmamak dünya bilgeliğinin yarısıdır: hiçbir şey söylememek ve hiçbir şeye inanmamak da öteki yarısı.”
- “Güvensizlik, güven içinde olmanın anasıdır.” (Onaylarcasına alıntı yapılan bir Fransız atasözü).

91 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 512 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 32.

- “Bir insanın karakterinin kötü yanlarını unutmak, zor kazanılmış parayı sokağa atmak gibidir. Kendimizi aptalca tanıdıklardan ve aptalca arkadaşlıklardan korumalıyız.”
- “İnsanlarla uğraşırken üstünlüğe ulaşmanın tek yolu onlardan bağımsız olduğunuzu göstermenizdir.”
- “Önemsememek önemsenmeyi getirir.”
- “Bir insan hakkında gerçekten iyi şeyler düşünüyorsak bunu ondan bir suç gibi gizlemeliyiz.”
- “İnsanların oldukları gibi olmalarına izin vermek, olmadıkları şeyi kabul etmekten iyidir.”
- “Hareketlerimiz dışında asla öfke ve nefret gösterememeliyiz. Yalnızca soğukkanlı hayvanlar zehirlidir.”
- “Kibar ve dostça davranarak insanları esnek ve itaatkâr yapabilirsiniz. Bu yüzden sıcaklık balmumu için neyse kibarlık da insan doğası için odur.”

İnsanları keyifli bir ruh haline sokmanın başınıza gelen kötü bir şeyi anlatmaktan veya kişisel bir zayıflığınızı açıklamaktan daha başka yolları da vardır.⁹²

26

Sonraki oturumda Gill kendini sandalyesine bırakırken dev cüssesi sandalyesinin dayanma sınırlarını test etti. Herkesin gelmesini bekledikten sonra oturuma başladı. “Başka kimsenin söyleyecek bir şeyi yoksa *sırlar* alıştırmasına devam etmek istiyorum.”

“Bir uyarıda bulunmama izin ver,” dedi Julius. “Bunu tavsiye edilmiş bir alıştırma haline getirmenin iyi bir fikir olduğunu sanmıyorum. İnsanların kendilerini tamamen açtıklarında grupta daha iyi olduklarına inanıyorum ancak kendi hızınızla ilerlemeniz ve herhangi bir şekilde baskı altında hissetmemeniz çok önemli.”

“Seni anlıyorum,” dedi Gill. “Ama kendimi baskı altında hissetmiyorum. Bu konuda konuşmak *istiyorum*. Ayrıca Rebecca ve Stuart’ı orada öylece yalnız bırakmak istemiyorum. Bunda bir sorun var mı?”

Grubun onayladığını görünce devam etti: “Benim sırrım on üç yaşıma dayanıyor. Ergenliğe daha yeni giriyordum ve bakirdim,

92 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 459 / Bölüm 5, “Counsels and Maxims.”

her yerim sivilce kaplıydı ve babamın en küçük kız kardeşi, yani halam Valerie... yirmilerinin sonunda ya da otuzlarının başındaydı... Zaman zaman bizimle kalırdı ve çok iş değiştirirdi. İyi geçinirdik, annemler dışarıdayken onunla güreşir, birbirimizi gıdıklar ve kart oyunları oynardık. Derken bir gün ben striptiz pokerinde hile yaptım ve onu soydum, her şey birden cinselliğe döküldü. Artık gıdıklama değil, gerçekten bir şeyler hissetme vardı. Deneyimsizdim, hormonlarım alev alevdi ve neler olduğunu anlamıyordum. Ama o, *hadi yap* dediğinde söylediğini yapmamam imkânsızdı. Ondan sonra ne zaman mümkün olursa beraber olduk, ta ki birkaç ay sonra annemler eve gelip bizi suçüstü, olanca hızımızla bir şeyler yaparken yakalayana dek. Şey, bu olanlar aileyi biraz sarstı. Babam olayın fazla üstüne gitmedi ama annem deliye döndü ve Val artık bizimle kalmadı ve annem, ona karşı hâlâ dostça davrandığı için babama çok kızdı.”

Gill durdu, etrafındakilere bakıp ekledi: “Annemin neden o kadar kızdığını anlayabiliyorum ama yine de bu onun olduğu kadar benim de hatamdı.”

“Senin hatan mı? On üç yaşında mı? Hadi canım!” dedi Bonnie. Stuart, Tony ve Rebecca da onaylayarak başını salladı.

Gill yanıt veremeden Pam araya girdi. “Sana bir şey söylemek istiyorum Gill. Belki duymayı beklemediğin bir cevap olabilir ama bu içinde sakladığım, yolculuğa bile çıkmadan önce söylemek istediğim bir şeydi. Bunu nazik bir şekilde nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum Gill, bu yüzden uğraşmayacağım, yalnızca söyleyeceğim. Hikâyen beni hiç etkilemedi ve pek çok açıdan *sen beni etkilemiyorsun*. Rebecca ve Stuart gibi kendini açtığını söylediğinde bile gerçekten kişisel bir şeylerden bahsediyormuşsun gibi gelmiyor bana.

“Gruba sadık olduğunu biliyorum,” diye devam etti. “Grupta çok çalışıyorsun, başkalarıyla ilgilenirken sorumluluk üstleniyorsun, birisi kaçarsa genellikle geri getirmek için sen koşuyorsun. Kendini açıyor gibi görünüyorsun ama açmıyorsun, bu bir yanılsama... Aslında gizli kalıyorsun. Evet, gizli, gizli, gizli... Halanla ilgili hikâyeyi de söylemek istediğim şey bakımından çok tipik. Kişisel gibi görünüyor ama değil. Bu bir hile çünkü senin hikâyeyi değil, halanın hikâyesi ve kuşkusuz herkes konuya dalıp, ‘Ama sen daha çocuktun, on üç yaşındaydın, sen kurbandın,’ diyecekti. Başka ne diyebilirlerdi ki? Ve evliliğinin ilgili hikâyeler de her zaman Rose’la ilgili. Hiç seninle değil. Ve bu hikâyelerin de bizden hep aynı tepkiyi alıyor, ‘Neden bu pislığe katlanıyorsun?!’ diyebiliyoruz ancak.

“Hindistan’da meditasyon yaparken, ki kabak tadı vermişti artık, bu grubu çok düşündüm. Ne kadar düşündüğüme inanamazsınız... Buradaki herkesi tek tek düşündüm. Sen hariç Gill. Bunu söylemek hiç hoşuma gitmiyor ama seni düşünmedim. Sen konuşurken kiminle konuştuğunu hiç bilmiyorum, duvarlara ya da yerlere konuşuyor olabilirsin ama benimle şahsen konuştuğunu hiç hissetmedim.”

Sessizlik oldu. Üyeler nasıl tepki verecekleri konusunda şaşkın görünüyorlardı. Sonra Tony bir ıslık çalıp, “Hoş geldin Pam,” dedi.

“Dürüst olmayacaksam burada olmamın bir anlamı yok,” dedi Pam.

“Ne hissediyorsun Gill?” diye sordu Julius.

“Ah... karnıma bir tekme yediğimde hissettiğim tipik duyguyu... Bu yeterince kişisel oldu mu Pam? Dur, dur, özür dilerim, cevap verme. Onu demek istemedim. Bana harika bir şey verdiğini biliyorum. Ve derinlerde bir yerde haklı olduğunu da.”

“Neden onu haklı bulduğunu biraz daha açabilir misin Gill?” diye sordu Julius.

“Haklı işte... Daha fazla şey açıklayabilirdim. Bunu biliyorum. İnsanlara söyleyebilecek şeylerim var.”

“Örneğin kime?” diye sordu Bonnie.

“Şey, sana. Senden gerçekten hoşlanıyorum Bonnie.”

“Bunu duymak güzel Gill ama bu yine de pek kişisel değil.”

“Birkaç hafta önce bana yakışıklı demenden çok etkilendim. Ve senin çirkin olduğunu, Rebecca’nın güzellik liginin dışında olduğunu kabul etmiyorum. Yaşlı kadınlar konusunda içimde belki halamdan beri kalan bir şeyler var... Ve dürüst olacağım. Eve, Rose’un yanına gitmek istemediğimde bana evinde kalmamı önerdiğin zaman çok ilginç fanteziler kurdum.”

“Bu yüzden mi teklifini kabul etmedin?” diye sordu Tony.

“Başka şeyler çıktı diyelim.”

Gill’in bu başka şeyler konusunda ayrıntı vermeyeceği anlaşılınca Tony sordu: “Bu başka şeyler hakkında konuşmak ister misin?”

Gill bir an durdu, kel kafası terden parlıyordu. Sonra kararını verip, “Bakın ne diyeceğim, gruptaki herkes hakkında duygularımı söyleyeyim,” dedi. Bonnie’nin yanında oturan Stuart’la başladı. “Sana karşı Stuart, hayranlıktan başka bir duygu beslemiyorum. Çocuklarım olsaydı senin gibi doktorları olmasını isterdim. Ve geçen hafta anlattığın şey de duygularımı değiştirmede.

“Rebecca, gerçeği söylemek gerekirse gözümü korkutuyorsun. Çok mükemmel, çok güzel, çok pürüzsüz görünüyorsun. Las Vegas’ta olanlar konusunda anlattıkların bunu değiştirmede, bana göre sahip olduğun özgüvenle hâlâ saf ve lekesizsin. Belki şu anda heyecanlıyım ama gruba neden katıldığını bile hatırlamıyorum. Stuart’ın senin için kullandığı porselen bebek imajı bence çok doğru. Belki çok kırılansın, belki keskin kenarların var, bilmiyorum...

“Pam, Philip gelene kadar tanıştığım en açık sözlü, dürüst, akıllı insandın ama Philip sana bu konuda meydan okuyabilir. İkkinizin de ters tarafına gelmemem gerektiğini biliyorum. Ama Pam, senin

de erkekler konusunda çalışman gerekiyor. Sana sıkıntı yaşatmışlar ama tekrar ediyorum, bizden nefret ediyorsun. Hepimizden. Neyin yumurta, neyin tavuk olduğunu bilmek zor.

“Philip, sen sanki çok yukarılarda, başka bir katmandasın ya da... başka bir varoluş alanında. Ama seni merak ediyorum. Hiç arkadaşın oldu mu bilmiyorum ama seni dışarıda takılıp bira içerken, Giants hakkında laflarken hayal edemiyorum. İyi zaman geçirdiğini ya da birisinden gerçekten hoşlandığını da düşünemiyorum. Benim için seninle ilgili gerçek soru şu: Neden yalnızlık hissetmiyorsun?”

Gill konuşmaya devam etti: “Tony, benim için büyüleyici birisin, ellerinle çalışıyorsun, gerçekten bir şeyler yapıyorsun, benim gibi rakamları oraya buraya itmiyorsun. İşinden bu kadar utanmasan keşke. Eh, hepsi bu.”

Rebecca, Julius’a doğru bakarak, “Hayır bu kadar değil,” dedi.

“Oh, Julius mu? O *gruptan* ama *grupta* değil.”

“*Gruptan* ne demek?” diye sordu Rebecca.

“Bilmem, yalnızca duyduğum ve kullanmak istediğim bir ifade. Julius benim ve herkes için orada, bizim üstümüzde bir yerde. Onun...”

“O mu?” diye araya girdi Julius. “Nerede bu ‘o’ denen kişi?”

“Tamam, seni kastediyorum Julius, hastalığınla baş etme şeklin çok etkileyici... Bunu hiç unutmayacağım.”

Gill durdu. Herkesin dikkati onun üzerindeydi; yüksek sesle nefesini dışarı verdi. Sözlerini bitirmiş gibi görünüyordu ve bunun onu yorduğu belliydi. Bir mendil çıkarıp yüzünü ve kafasını sildi.

Rebecca, Tony, Stuart ve Bonnie, “İyi iş çıkardın,” “Riske girdin,” gibi şeyler söylediler. Pam ve Philip sessiz kaldı.

“Nasıldı Gill? Bunu yapmak iyi geldi mi?” diye sordu Julius.

Gill başıyla onayladı. “Yeni bir alana girmiş oldum. Umarım kimseyi gücendirmemişimdir.”

“Ya sen Pam? Sen ne düşünüyorsun?”

“Bugün grubun şirreti olarak zamanımı doldurdum sanırım.”

“Gill, senden bir şey yapmanı isteyeceğim,” dedi Julius. “Kendini açma ölçeği gibi bir şey düşün. *Bir* dediğimiz noktada en zararsız, kokteylde konuşulanlar türünde kendini açma biçimi olsun. Diğer tarafta ise *On* dediğimiz, en derin, aklına gelebilecek en riskli kendini açma biçimi olsun. Anladın mı?”

Gill başını salladı.

“Şimdi demin söylediklerine bir bak. Kendine kaç verirdin?”

Başını sallamaya devam eden Gill hemen yanıt verdi: “Kendime dört ya da beş verirdim.”

Gill’in neden bulma ya da direnç cephanesindeki diğer savunmalarını aşmak için Julius hemen sordu: “Peki bir iki çentik daha yukarı çıksan ne olurdu Gill?”

“Bir iki çentik yukarı çıksam... gruba alkolik olduğumu ve her gece sızana kadar içtiğimi söyledim.”

Julius da dâhil grup serseme dönmüştü. Julius, Gill’i gruba getirmeden önce iki yıl boyunca bireysel terapide görmüştü ve Gill asla, bir kez olsun alkol probleminden söz etmemişti. Bu nasıl olabilirdi? Julius hastalarına her zaman güvenirdi. İkiyüzlülükle dengesi kolayca bozulan iyimser insanlardan biriydi ve şimdi başının döndüğünü hissediyordu. Gill’i yeni bir bakış açısıyla değerlendirmek için zamana ihtiyacı vardı. Sessizce kendi saflığını ve gerçek karşısındaki güçsüzlüğünü düşünürken grubun ruh hali karardı ve inanmamaktan kaynaklanan tiz sesli itirazlara ilerledi.

“Ne, şaka mı yapıyorsun?”

“İnanamıyorum... Her hafta buraya gelip bunu nasıl saklayabilirsin?”

“Benimle hiç içki içmedin. Bira bile. Ya o ne demek oluyordu?”

“Kahretsin! Bizi peşine düşürdüğün onca boş şeyi, müsrifçe harcadığımız onca zamanı düşününce...”

“Ne tür bir oyun oynuyordun? Her şey bir yalan, yani Rose’un problemleri, sızlanmaları, seks yapmaktan kaçınması, çocuk istememesi... Ama gerçek konuda, yani içki içmen konusunda tek kelime bile etmedin!”

Julius kendini toparlayınca ne yapması gerektiğini anladı. Grup terapi öğrencilerine öğrettiği basit hipotez şuydu: Üyeler kendilerini açtıkları için asla cezalandırılmamalıdır. Tam tersine risk almak her zaman desteklenmeli ve pekiştirilmelidir.

Bunu aklından çıkarmayarak gruba şunları söyledi, “Gill’in bunu bize daha önce söylememesi konusundaki üzüntünüzü anlıyorum. Ama önemli bir şeyi unutmayalım: Gill bugün kendini açtı ve bize güvendi.” Konuşurken yalnızca bir an için Philip’e baktı, onun bu olaydan terapi konusunda bir ders çıkarmasını umuyordu. Sonra Gill’e döndü: “Bugün bu riske girmeni sağlayan şeyin ne olduğunu merak ediyorum.”

Diğerlerine bakamayacak kadar mahcup olan Gill, dikkatini Julius’a çevirip süt dökmüş kedi gibi bir ses tonuyla cevap verdi. “Galiba son birkaç oturumdaki riskli açıklamalardı... Pam ve Philip’le başladı, sonra Stuart ve Rebecca... Eminim bu yüzden bugün...”

“Ne kadar zamandır?” diye sözünü kesti Rebecca. “Ne zamandır alkoliksin?”

“İnsanı yavaş yavaş etkisi altına alıyor, bilirsiniz, bu yüzden emin değilim. Ama galiba beş yıl önce bütün ölçütlere uymaya başladım.”

“Ne tür bir alkoliksin?” diye sordu Tony.

“En sevdiğim zehir Scotch, Cabernet ve Black Russian. Ama hiçbir şeyi de geri çevirmem; votka, cin, her yola varım.”

“Şey, demek istediğim, ne zaman ve ne kadar içiyorsun?”

Gill herhangi bir savunmaya girişmedi. Bütün sorulara hazırlıklı görünüyordu. “Genellikle iş saatlerinden sonra. Eve gelir gelmez (eğer Rose bana zorluk çıkarıyorsa eve gelmeden önce) Scotch’la

başlarım ve akşamın geri kalanında iyi bir şarapla devam ederim. En az bir şişe, bazen iki, televizyonun önünde sızana kadar.”

“Sen içerken Rose ne yapıyor?” diye sordu Pam.

“Eskiden şaraba çok meraklıydık, iki bin şişelik bir mahzen yaptık, müzayedelere katıldık. Ama artık ben de içmeyeyim diye akşam yemeklerinde nadiren bir kadeh içiyor ve şarapla ilgili hiçbir etkinliğe katılmak istemiyor, büyük şarap tadımları hariç...”

Julius grubu yine *burada* ve *şimdi*’ye getirmeye çalıştı. “Buraya durmadan gelip bunu bize söylemediğin için kendini nasıl hissettiğini anlamaya çalışıyorum.”

“Kolay değildi...” diye itiraf etti Gill başını iki yana sallayarak.

Julius öğrencilerine her zaman dikey ve yatay kendini açma arasındaki farkı öğretirdi. Grup, beklediği gibi dikey açıklık için bastırıyordu. Geçmişle ilgili ayrıntılar, içtiği yerler ve içme süresi gibi sorular... Oysa yatay açıklık her zaman daha verimli olurdu.

Bu oturumda öğretmek için çok uygun şeyler var, diye düşündü Julius ve daha sonraki derslerinde ve yazılarında kullanmak için olayların sırasını hatırlamaya çalıştı. Ve derken bir *güm* sesiyle geleceğin onunla bir ilgisi olmadığını hatırladı. Zehirli siyah siğil omzundan kesilip çıkarılmış olsa da kanserinin ölümcül kolonilerinin, kendi yorgun hücrelerinden daha fazla hayat isteyen açgözlü hücrelerin, vücudunun bir yerlerinde kaldığını biliyordu. Orada öylece bekliyor, oksijeni ve değerli besinleri yutuyor, büyüyüp güç topluyorlardı. Karanlık düşünceleri de her zaman oradaydı, bilinç hücrelerinin hemen altına sızıyorlardı. Korkusunu damıtmanın bu yöntemi için Tanrı’ya şükreliyordu, hayata olabildiğince güçlü bir şekilde girmeliydi. Bu grupta yaşanan olağanüstü derecede yoğun hayat onun için çok iyi bir ilaçtı.

Gill’i biraz daha zorladı. “Grup oturumlarında geçirdiğin aylar boyunca aklından neler geçtiği konusunda daha fazla şey anlatır mısın?”

“Ne demek istiyorsun Julius?”

“*Kolay değildi*, dedin. O oturumlar ve neden kolay olmadığı konusunda bize daha fazla şey anlat.”

“Buraya hep hazır geliyor ama bir türlü boşalamıyordum, hep bir şey beni durduruyordu.”

“Biraz daha kurcala, özellikle seni durduran şeyi.” Julius grupta nadiren bu kadar yönlendirici olurdu ama tartışmayı, grubun kendi başına kalırsa gitmeyebileceği yararlı bir yöne nasıl götüreceğini bildiğinden emindi.

“Bu grubu seviyorum,” dedi Gill. “Hayatımdaki en önemli insanlar sizsiniz. Daha önce hiçbir şeyin gerçekten üyesi olmamıştım. Yerimi ve saygınlığımı kaybedeceğimden korkuyordum, tıpkı şu anda olduğu gibi. Şu anda. İnsanlar sarhoşlardan nefret eder... Grup da beni dışarı atmaya çalışacak ve sen bana Adsız Alkolikler’e gitmemi söyleyeceksin. Grup beni yargılayacak, bana yardım etmeyecek.”

Bu tam da Julius’un beklediği şeydi. Hızla hareket etti.

“Gill, etrafına bakıp buradaki yargıçların kimler olduğunu söyle.”

“Herkes yargıç.”

“Hepsi aynı şekilde mi? Sanmıyorum. Ayrım yapmaya çalış. Gruba bak. Esas yargıçlar kimler?”

Gill bakışlarını Julius’tan ayırmadı. “Şey, Tony insanı çok zorlayabilir ama hayır, bu konuda değil. İçmeyi o da seviyor. İstedğin bu mu?”

Julius onaylayarak başını salladı.

“Bonnie?” Gill doğrudan Julius’la konuşuyordu. “Hayır, o yargıç değil. Kendisiyle ilgili konular ve ara sıra da Rebecca hariç, bana karşı her zaman naziktir. Stuart, şey... yargıçlardan biri o. Kendi haklılığının farkında olan bir havası var. Bazen yapmacık şekilde iyilikçi olabiliyor. Ve kesinlikle Rebecca... Bir sürü talimat

verdiğini duydum: Benim gibi ol, emin ol, açık ol, güzel giyin, yıkan, düzgün ol. Rebecca ve Stuart hassas noktalarını bu kadar çok ortaya koydukları için rahatladığımı hissettim, gruba açılmamı sağlayan şey bu oldu. Ve Pam, o tam bir yargıç. Başyargıç. Bundan hiç kuşku yok. Benim zayıf olduğumu, Rose'a haksızlık ettiğimi, adını siz koyun işte, bunların hepsini düşündüğünü biliyorum. Onu memnun etme konusunda fazla umudum yok, aslında hiç umudum yok." Durdu. "Galiba hepsi bu kadar," dedi grubu tarayarak. "Ah evet, Philip." Diğer üyelerin tersine Philip'e bakarak konuştu. "Bir bakalım... senin beni yargıladığını sanmıyorum ama bunun bir iltifat olduğundan da emin değilim. Daha çok beni yargılama zahmetine girecek kadar yakınlaşmayacağını düşünüyorum."

Julius bu açıklamadan memnundu. Yapıcı olmayan ihanet sızlanmalarını yatıştırmış ve Gill'in cezalandırılmasını önlemişti. Bu bir zaman meselesiydi. Alkolizmle ilgili diğer ayrıntılar daha sonra konuşulurdu ama şu anda ve bu şekilde değil.

Dahası Julius'un yatay kendini açmaya odaklanması bir ödül de getirmişti; Gill'in on dakikalık açıklamaları büyük bir veri damarıydı ve birkaç seansa yakıt sağlayacak kadar zengindi.

Gruba dönen Julius, "Konuşmak isteyen var mı?" diye sordu.

Bir tereddüt vardı ama Julius bunun, söylenecek çok az şey olmasından kaynaklandığını düşünmüyordu. Gündem kendi ağırlığı altında inliyordu. Üyelerin Gill'in itirafına, alkolizmine ve son birkaç dakikadaki ani sertliğine tepki vermesi gerekiyordu. Beklentiyle durdu. İyi şeyler olacaktı.

Philip'in ona baktığını gördü ve bir an için bakışları buluştu, bu çok sıradışı bir şeydi. Belki de Philip oturumu idare etmesindeki ustalığı takdir ettiğini gösteriyordu. Ya da belki Philip, Gill'in onunla ilgili geribildirimini düşünüyordu. Julius bunu sorgulamaya karar verip başıyla Philip'e işaret etti. Bir tepki yoktu. "Philip, şu ana kadar oturumla ilgili duyuların neler?" diye sordu.

“Senin de katılıp katılmayacağını merak ediyordum.”

“Katılmak mı?” Julius şaşkına dönmüştü. “Ben de bugün fazla yönlendirici, fazla aktif olduğumu düşünüyordum.”

“Sırları paylaşma konusunda katılımı kastetmiştim,” dedi Philip.

Philip’in önceden az da olsa kestirilebilir bir şey söyleyeceği bir zaman gelecek mi acaba, diye düşündü. “Philip, sorduğun sorudan kaçıyor değilim ama ortada bazı açık uçlar kaldı.” Gill’e döndü. “Şu anda nerede olduğun konusunda endişeliyim.”

“Aşırı yüklandım. Tek düşündüğüm bir alkolik olarak grupta kalmama izin verip vermeyeceğin,” dedi Gill alnı terle parlarken.

“Bence bu bize en fazla ihtiyaç duyduğun an. Ama bu konuyu bugün ortaya getirmen acaba bu konuda bir şey yapmak istediğin anlamına mı geliyor, diye merak ediyorum. Belki bir iyileşme programına girmek isteyebilirsin.”

“Evet, bu oturumdan sonra yaptığım şeye devam edemem. Bireysel bir seans için seni arayabilirim. Olur mu?”

“Elbette, istediğin kadar.” Julius ayrıntıları grupla paylaştıkları sürece gruptakilerin bireysel seans talebini iyi karşılıyordu.

Tekrar Philip’e döndü. “Soruna geri dönelim. Utandırıcı sorulardan kaçmak için kullanılan eski bir terapist hilesi vardır, ‘Acaba neden bu soruyu soruyorsun?’ Sana bu soruyu soracağım ama sorundan kaçmayacağım. Öncesinde sana bir teklifim var: Bu soruyu sormadaki motivasyonunu irdelemeyi kabul edersen ben de soruna açıklıkla cevap vereceğim. Anlaştık mı?”

Philip tereddüt etti, sonra cevap verdi. “Kabul. Sorumun nedeni karmaşık değil. Senin danışmanlığa olan yaklaşımını anlamak ve eğer mümkün olursa kendi danışmanlık uygulamamı iyileştirecek parçaları birleştirmek istiyorum. Ben senden çok farklı çalışıyorum; duygusal ilişki sunmuyorum ya da orada müşterimi sevmek için bulunmuyorum. Ben entelektüel bir rehberim. Müşterilerime daha açık düşünme ve mantıkla uyum içinde yaşama konularında

rehberlik ediyorum. Şimdi biraz gecikerek de olsa neyi amaçladığını anlamaya başlıyorum: Bubervari ben-sen ilişkisi...”

“Buber mı? O da kim?” diye sordu Tony. “Bir salak gibi konuşmaktan nefret ediyorum ama burada neler olduğunu anlamadan oturacak da değilim.”

“Devam et Tony...” dedi Rebecca. “Ne zaman soru sorsan bunu benim için de yapmış oluyorsun. Buber’ın kim olduğunu ben de bilmiyorum.”

Diğerleri de onaylayarak başlarını salladı. Stuart, “Adını duymuştum, ‘ben-sen’le ilgili bir şeydi ama hepsi bu.”

Pam araya girdi: “Buber bir Alman Yahudi filozoftur, elli yıl önce ölmüş. Çalışmaları iki varlık arasındaki gerçek etkileşimi inceler. Diğerinin ‘benliğini’ inkâr edip onunla ilişki kuran ‘ben-o’ etkileşiminin tersine, tümüyle orada olan, sevecenlik dolu ‘ben-sen’ etkileşimidir. Bu konu burada çok ortaya geldi; Philip’in yıllar önce yaptığı şey de beni ‘o’ olarak kullanmaktı.”

“Teşekkürler Pam, anladım,” dedi Tony. Sonra Philip’e döndü. “Hepimiz aynı sayfada mıyız?”

Philip, Tony’ye şaşırmış gibi baktı.

“Bunun ne anlama geldiğini bilmiyor musun?” dedi Tony. “Yirminci yüzyıl konuşmalarını içeren bir sözlük al. Hiç televizyon seyretmez misin sen?”

“Televizyonum yok,” dedi Philip ifadesiz, savunmasız bir ses tonuyla. “Ama Buber konusunda Pam’in söylediklerine katılıp katılmadığımı soruyorsan Tony, ben o kadar iyi anlatamazdım.”

Julius büyülenmişti: Philip, Pam’in ve Tony’nin isimlerini kullanıyor, dahası Pam’e iltifat ediyordu. Bunlar yalnızca gelip geçici olaylar mıydı, yoksa büyük bir değişimin habercisi olabilir miydi? Hayatta ve bu grupta olmayı ne kadar da seviyordu!

“Söz hâlâ sende Philip. Ben senin sözünü kestim,” dedi Tony.

Philip sözlerine devam etti. “Julius’a diyordum ki... yani sana diyordum ki...” Julius’a döndü. “Oldu mu?”

“Oldu Philip,” diye karşılık verdi Julius. “Bence hızlı öğreniyorsun.”

Philip bir matematikçinin ölçülü ses tonuyla konuşarak devam etti: “İlk önerme: her müşteriyle ben-sen etkileşimi kurmak istiyorsun. İkinci önerme: bir ‘ben-sen’ tamamen karşılıklı bir ilişkiden oluşuyor, yani tek taraflı bir yakınlık olamaz. Üçüncüsü: son oturumda buradaki insanlar kendileri hakkında pek çok şey açıkladılar. Bu yüzden benim son derece mantıklı sorum şu: Sen karşılık vermek istemiyor musun?”

Bir anlık sessizlikten sonra Philip ekledi: “Şaşırtmacalı bir soru bu. Yalnızca senin inancına sahip bir danışmanın, bir müşterinin eşitlik ricasını nasıl hallettiğini gözlemek istiyorum.”

“Yani amacın, benim bu yaklaşımımın tutarlı olup olmadığını sınamak, öyle mi?”

“Evet ama şahsen seni değil, yöntemini sınamak.”

“Tamam, sorunun entelektüel anlayışına hizmet ettiğini belirttiğin için sağ ol. Şimdi bir sorum daha var, ondan sonra sana yanıt vereceğim. Neden şimdi? Neden bu özel soruyu bu özel anda soruyorsun?”

“İlk kez mümkün oldu. İlk kez bunu sorabileceğim kadar yavaşladık.”

“Bu beni ikna etmedi. Bence daha fazlası var. Tekrar ediyorum, neden şimdi?” diye tekrarladı Julius.

Philip şaşkınlıkla başını iki yana salladı. “Sorduğun şey bu olmayabilir ama Schopenhauer’in, insanları iyi ruh haline sokacak, diğerlerinin mutsuzluğunu dinlemekten başka şeyler de vardır, derken kastettiği şeyi düşünüyorum. Schopenhauer, Lucretius’un bir şiirinden alıntı yapmış...” Tony’ye dönerek açıklama yaptı: “MÖ birinci yüzyılda yaşamış Romalı bir şair. Şiir kıyıda dikilip

denizdeki korkunç bir fırtınayla boğuşan insanları seyrederek zevk alan birini anlatıyor. ‘Bizi rahatsız etmeyen kötülükleri seyretmek bize keyif verir.’ Bir terapi grubunda yer alan en kuvvetli güçlerden biri değil midir bu?”

“Söylediklerin çok ilginç Philip,” dedi Julius. “Ama tamamen konu dışı. Şimdilik ‘neden şimdi’ sorusuna odaklanalım.”

Philip hâlâ şaşkındı.

“Sana yardım edeyim,” dedi Julius. “Bu konu üstünde uzun uzun durmamın bir nedeni var, ikimizin yaklaşımı arasındaki farkları açık bir şekilde göstermeye yardımcı olacak. ‘Neden şimdi?’ sorusunun yanıtı senin bireylerarası ilişkileri ilgilendiren konularınla yakından alakalı. Sana göstereyim; son birkaç oturumda yaşadığın deneyimleri özetleyebilir misin?”

Sessizlik oldu. Philip kafası karışmış gibi görünüyordu.

“Bana çok açık görünüyor Profesör,” dedi Tony.

Philip kaşlarını kaldırıp Tony’ye baktı. “Açık mı?”

“Eğer açıkça söylememi istiyorsan tamam... Bu gruba giriyor ve bir sürü ciddi açıklamada bulunuyorsun. Felsefe torbandan hepimizin kurcalayacağı bir şeyler çıkarıyorsun. Buradaki bazı insanlar senin çok akıllı olduğunu düşünüyor. Örneğin, Rebecca ve Bonnie gibi. Ben de öyle düşünüyorum. Bütün cevapları veriyorsun. Sen de bir danışmansın ve Julius’la biraz rekabet ediyor gibisin. Aynı sayfada mıyız?”

Tony sorarcasına Philip’e baktı, o da hafifçe başını sallayıp devam etmesini işaret etti.

“Ve derken Pam geliyor ve ne yapıyor? Senin örtünü kaldırıyor! Görünüşe göre berbat bir geçmişin var. Gerçekten berbat. Sen de ‘Bay Temiz’ değilmişsin. Hatta Pam’e gerçekten hıyarlık etmişsin. Kaidenden devrildin. Bu yüzden kızgın olmalısın. Peki sen ne yapıyorsun? Bugün buraya gelip Julius’a, ‘Senin sırrın ne?’

diye soruyorsun. Onu da kaidesinden devirmek, oyun zeminini eşitlemek istiyorsun. Hâlâ aynı sayfada mıyız?”

Philip hafifçe başını salladı.

“Ben öyle görüyorum. Başka ne olabilir ki?”

Philip gözlerini Tony’ye dikip, “Sözlerinin doğruluk payı yok değil,” dedi. Dönüp Julius’a baktı. “Belki de senden özür dilemeliyim. Schopenhauer her zaman öznel deneyimlerimizin, nesnel gözlemlerimizi kirlletmesine izin vermememiz gerektiğini söyler.”

“Ya Pam’dan? Pam’dan özür dilemeyecek misin?” diye sordu Bonnie.

“Evet, sanırım. Ondan da dileyeceğim.” Philip kaçamak bir şekilde onun tarafına baktı fakat Pam bakışlarını başka yöne çevirdi.

Pam’ın bir karşılık verme niyetinde olmadığı belli olunca Julius, “Pam’ın kendi istediği zaman konuşmasına izin vereceğim Philip, ama bana gelince özür gerekli değil. Burada bulunma amacın neyi neden söylediğini anlaman. Tony’nin gözlemlerine gelince, bence hedefe tam isabet ettiler.”

“Philip, sana bir şey sormak istiyorum,” dedi Bonnie. “Julius’un bana pek çok kez sorduğu bir soru bu. Son birkaç seanstır gruptan ayrıldıktan sonra neler hissettin?”

“Pek iyi şeyler değil. Dikkatim dağıldı. Hatta huzursuz oldum.”

“Ben de öyle tahmin etmiştim. Bunu görebiliyorum,” dedi Bonnie. “Julius’un geçen hafta yaptığı son yorumu düşündün mü? Stuart ve Rebecca’nın sana verdiği armağanı?”

“Düşünmedim. Düşünmeye çalıştım ama gerildiğimi hissettim. Bazen buradaki bütün bu sürtüşme ve şamatanın yıkıcı bir dikkat dağınıklığına neden olduğunu ve beni gerçekten değer verdiğim işlerden alıkoyduğunu düşünüyorum. Geçmişe ve gelecekte nasıl değişmek istediğimize yönelik odaklanma, hayatın yalnızca şu an olduğunu ve onun da sonsuza dek yok olduğunu unutmamıza neden

oluyor. Her şeyin nihai hedefi düşünülünce bütün bu karmaşanın ne anlamı var ki?”

“Tony’nin, senin hiç eğlenmediğini söylerken ne demek istediğini anlıyorum. Her şey o kadar kasvetli ki...” dedi Bonnie.

“Ben buna gerçekçilik diyorum.”

“Hayatın yalnızca *şu an* olduğu konusuna geri dönelim,” diye ısrar etti Bonnie. “Sana yalnızca *şu anı* soruyorum ve sana bir armağan verilmesine *şu anki* tepkini öğrenmek istiyorum. Ayrıca grup sonrası kahve seanslarımız hakkında da sorum var. Son iki oturumda çok çabuk ayrıldın. Davet edilmediğini mi düşündün? Hayır, şöyle sorayım: bu oturumdan sonra kahve içmeye gitme konusundaki *şu anki* duyguların neler?”

“Hayır, bu kadar konuşmaya alışık değilim, toparlanmaya ihtiyacım var. Ve bu oturumdan sonra bugünlük işimin bitmesine memnun olurum.”

Julius saatine baktı. “Bitirmemiz gerekiyor, zamanımızı aşıyoruz. Philip, seninle olan sözleşmemi unutmadım. Sen üzerine düşeni yaptın. Gelecek seansta ben de benimkini yerine getireceğim.”

İsteklerimizi sınırlamalıyız, arzularımızı dizginlemeli, öfkemizi bastırmalı, bireyin sahip olmaya de-
gecek şeylerden yalnızca sınırlı bir paya erişebileceği gerçeğini akıldan çıkarmamalıyız...⁹³

27

Seanstan sonra grup kırk beş dakikalığına Union Caddesi'ndeki her zamanki kafeteryada toplandı. Philip orada olmadığı için grup onun hakkında konuşmadı. Oturumda ortaya çıkan konulardan da konuşulmadı. Onun yerine Pam'ın Hindistan gezisini canlı bir şekilde anlatmasını dinlediler. Pam'ın yakışıklı, esrarengiz, tarçın kokulu tren arkadaşı Vijay, Rebecca ile Bonnie'yi çok ilgilendirdi ve sık sık gönderdiği e-postalara cevap yazması için onu cesaretlendirdiler. Gill çok neşeliydi, herkese desteği için teşekkür etti, Julius'la görüşeceğini, alkol bağımlılığı konusunu ciddiye alıp AA'ya başlayacağını söyledi. Pam'e de ona yardımcı olduğu için teşekkür etti.

“Devam et Pam,” dedi Tony. “Sert aşk kadını yeni bir darbe indiriyor...”

Pam, üniversitenin hemen yukarısındaki Berkeley tepelerinde bulunan dairesine geri döndü. Earl'le evlendiğinde akli başında

93 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 438 / böl. 5, “Counsels and Maxims.”

davranıp burayı elinde tuttuğu için şükreliyordu. Belki de bilinç dışında buraya yeniden ihtiyacı olabileceğini düşünmüştü. Her odadaki sarı tahtaları, etrafa saçılmış Tibet kilimlerini ve öğleden sonra oturma odasına süzülen sıcak gün ışığını çok seviyordu. Bir kadeh Prosecco'yu yudumlayarak masasına oturdu, güneşin San Francisco'nun ardında batışını seyretti.

Grupla ilgili düşünceler zihninde dolaşp duruyordu. Tony'nin grubun serserisi kostümünü çıkarmasını, bir cerrah doğruluğuyla çalışıp Philip'e kendi davranışından nasıl bihaber olduğunu göstermesini düşündü. Bu paha biçilmez bir olaydı ve kayda alabilmeyi dilerdi. Tony yontulmamış bir elması ve gerçek parıltısı parça parça ortaya çıkıyordu. Ya o "sert aşk kadını" lafına ne demeliydi? Gill'e verdiği tepkide sertliğin, sevgi kadar baskın olduğunu Tony ya da bir başkası fark etmiş miydi? Gill'e içindekileri tamamen dökmek büyük bir zevkti ama bu zevk, söylediklerinin Gill'e yararı dokunması yüzünden biraz azalmıştı. "Başyargıç" demişti Gill ona. En azından bunu söyleyecek cesareti vardı ama sonra ona iltifat edip riyakâr bir şekilde söylediğini geri almaya çalışmıştı.

Gill'i ilk görüşünü hatırlıyordu: onun dış görünüşünü bir an için nasıl çekici bulduğunu, yeleginden ve ceketinden fırlayan kaslarını ama herkesi memnun etmek için yaptığı yüreksiz çarpıtmalarla ve sızlanmalarıyla, şimdi anlaşıldığı üzere bir sarhoştan hamile kalmama akıllılığını gösteren Rose'la (frijit, dediğim dedik, kırk üç kiloluk Rose) ilgili sürekli sızlanmalarıyla herkesi nasıl düş kırıklığına uğrattığını hatırladı.

Birkaç oturumdan sonra Gill, Pam'ın hayatındaki, bir avukatın rekabetçi hayatına dayanamadığı için hukuk diplomasını çekmeceye kaldırıp sekreterlere nasıl iş mektubu yazılacağını öğrettiği güvenli bir memuriyetle tatmin olan ve daha emekli maaşını almaya başlamadan yenik düştüğü zatüreyle mücadele edecek dayanıklılığı olmayan babasıyla başlayıp devam eden, kaybetmiş erkekler liste-

sindeki yerini almıştı. Babasının arkasından Aaron geliyordu. Evden ayrılmayıp eve en yakın üniversite olan Maryland Üniversitesi'ne gitmek için Swarthmore'dan vazgeçen, sivilce suratlı, ödle lise arkadaşı Aaron. Sonra göreve devam etme hakkını hiç almamış olmasına ve sonsuza dek deneyimli İngiliz kompozisyonu okutmanı olarak kalmasına rağmen kendisiyle evlenmek isteyen Vladimir. Yakında eski kocası olacak, Yunan formülü saç boyasından tutun klasikler konusundaki bilgisine kadar her şeyi sahte olan ve Pam de dâhil bütün kadın hastalarının kolay hedefler olduğu Earl. Ve tabii ölü bir evliliği bırakıp kendisine katılamayacak kadar korkak olan John... Ya son eklenen Vijay? Eh, Bonnie ve Rebecca onu alabilirdi! Kahvaltı siparişi vermenin stresinden kurtulmak için bütün gün süren zihinsel sükûnet inzivasına gerek duyan bir adam onda fazla heves uyandırmıyordu.

Ama diğerleriyle ilgili bütün bu düşünceler önemsizdi. Dikkatini asıl çeken kişi Philip, yani orada oturup zırvalayan ve insan taklidi yapan o ahmak, kibirli Schopenhauer kopyasıydı.

Pam yemekten sonra kitaplığına gidip Schopenhauer bölümünü inceledi. Bir zamanlar felsefe öğrencisiydi ve Schopenhauer'ın Beckett ve Gide üzerindeki etkileri konusunda tez yazmayı düşünmüştü. Schopenhauer'ın yazılarını sevmişti, Nietzsche hariç bütün filozoflar içinde en iyi üslup sahip olan da oydu. Onun zekâsına, ilgi alanlarının genişliğine, tanrıtanımazlığı konusunda açık davranmasına hayran olmuştu. Ancak bir insan olarak Schopenhauer hakkında daha fazla şey öğrendikçe şaşkınlığı artmıştı. Kitaplığından onun tüm makalelerini içeren eski bir kitabı indirdi. "Diğerleriyle İlişkımız" adlı makalesinde altını çizdiği bölümleri sesli okumaya başladı.

- "İnsanlarla uğraşırken üstünlük kazanmanın tek yolu onlardan bağımsız olduğunuzu göstermektir."

- “Önemsememek önemsenmeyi getirir.”
- “Kibar ve dostça davranarak insanları esnek ve itaatkâr yapabilirsiniz. Bu yüzden sıcaklık balmumu için neyse kibarlık da insan doğası için odur.”

Schopenhauer'den neden nefret ettiğini şimdi hatırlıyordu. Ve Philip bir danışmandı, öyle mi? Schopenhauer de model aldığı insandı? Julius ona nasıl ders verebiliyordu? Tüm bunlar inanamayacağı şeylerdi.

Son vecizeyi yeniden okudu: “Sıcaklık balmumu için neyse kibarlık da insan doğası için odur.” Hımm, demek beni bir balmumu gibi eritebileceğini, Buber hakkındaki yorumuma gereksiz bir iltifatta bulunarak ya da kapıdan önce geçmeme izin vererek hayatıma yaptığı şeyi geri alabileceğini düşünüyor. Eh, canı cehennem!

Daha sonra jakuzisinde uzanarak ve hipnotik, kıvrak melodisiyle, ani duruşları ve başlangıçlarıyla, tempo ve tınısındaki değişikliklerle onu rahatlatan Goenka'nın ilahi kasetini çalarak sakinleşmeye çalıştı. Birkaç dakika için Vipassana meditasyonu yapmayı bile denedi ama meditasyon bir zamanlar verdiği sükûneti sağlamıyordu artık ona.

Küvetten çıkıp aynada yüzünü inceledi. Karnını içeri çekti, göğüslerini kaldırdı, profilini inceledi, kasık tüylerine dokundu ve baştan çıkarıcı bir biçimde bacak bacak üstüne attı. Kırk yaşında bir kadın için çok iyi görünüyordu.

On beş yıl önce Philip'i ilk gördüğü zamana ait görüntüler aklına geldi. Masasında oturmuş, rahat bir tavırla içeri giren öğrencilere dersin programını veriyordu. Kendisine bakarken kocaman gülümsemişti. O zamanlar çarpıcı bir erkekti, yakışıklı, zeki, dikkat çelebilecek şeylerden etkilenmeyen, başka bir dünyadan gelmiş biri gibi... Ne olmuştu o adama? Seksteki o üstünlük kurma arzusu, o

güç, istediğini yapması, iç çamaşırını yırtması, vücudunu Pam'ın vücuduna sıkıca bastırması... Kendini kandırma Pam, hoşuna gitmişti tüm bunlar, diye düşündü. Batı entelektüel tarihini akıl almaz derecede iyi kavrayan bir akademisyen ve harika bir öğretmen, belki o güne kadar sahip olduklarının içinde en iyisi... Bu yüzden ilk olarak felsefe eğitimi almayı düşünmüştü. Ama Philip bunları asla bilmeyecekti.

Bütün bu dikkat dağıtıcı ve rahatsız edici, öfke uyandıran düşüncelerle işi bittikten sonra aklı daha yumuşak, daha üzücü ve çok daha önemli bir gerçeğe döndü: Julius'un ölümüne. Sevilecek bir adam vardı. Ölmekte olan ama her zamanki gibi işleyen... Bunu nasıl yapıyor? Dikkatini nasıl topluyor? Julius nasıl olup da başkalarıyla ilgilenmeye devam edebiliyor? Ve Philip, o serseri... Julius'a kendini açması için meydan okuyor. Julius'un ona karşı gösterdiği sabır ve Philip'i eğitime çabaları da cabası... Julius onun boş bir gemi olduğunu görmüyor mu?

Gittikçe zayıflayan Julius'a baktığını zihninde canlandırmaya başladı Pam; ona yemek getiriyor, cildini ılık bezle siliyor, pudralıyor, çarşafalarını değiştiriyor, yatağına girip gece boyu ona sarılıyordu. Grup konusunda gerçeküstü bir şeyler vardı, artık Julius'un sonunun oluşturduğu, kararmakta olan ufka karşı oynanan bu küçük dramlar... Ölenin o olması ne büyük haksızlıktı. İçinde bir öfke dalgası kabardı ama bu öfkeyi kime yansıtabilirdi ki?

Yatağının yanındaki gece lambasını kapatıp uyku ilacının etkisini göstermesini beklerken hayatındaki bu yeni gürültü patırtısının bir avantajını düşündü: Vipassana eğitimi sırasında yok olan ve Hindistan'dan ayrılır ayrılmaz yeniden ortaya çıkan John saplantısı yine yok olmuştu, belki de sonsuza dek sona ermişti.

Dikensiz gül yoktur ama
gülsüz pek çok diken vardır.⁹⁴

28

Hayat Tarzı Olarak Kötümserlik

Schopenhauer'ın yirmili yaşlarında yazdığı en önemli çalışması *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya* 1818'de yayımlandı, ikinci tamamlayıcı cilt ise 1844'te. Olağanüstü derecede geniş kapsamlı çalışması için mantık, etik, epistemoloji, algı, bilim, matematik, güzellik, sanat, şiir, müzik, metafizik gereksinimi ve insanın başkalarıyla ve kendisiyle ilişkisi hakkında derinlemesine gözlemler yapıyordu. İnsan durumu en kasvetli yönleriyle ortaya konuyordu: ölüm, yalnızlık, hayatın anlamsızlığı ve varoluşun yapısında bulunan acı. Pek çok âlim, Schopenhauer'ın çalışmalarında Platon hariç bütün filozoflarınkinden daha iyi fikirler bulunduğuna inanıyordu.

Schopenhauer sıklıkla her zaman büyük eseriyle hatırlanmak istediğini ve bunu umduğunu ifade etmişti. Hayatının daha ileri dönemlerinde adı *Parerga ve Paralipomena*, anlamı (Yunancadan

94 *Complete Essays*, ed. Saunders, kitap 5, s. 97. Ayrıca bkz. Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 648 / § 385.

çeviri) “geride kalan ve tamamlayıcı çalışma” olan iki ciltlik felsefi makaleler ve aforizmalar kitabını yayımladı.

Arthur’un yaşadığı dönemde psikoterapi henüz doğmamıştı ama yazılarında terapiyle ilişkili pek çok şey vardı. En önemli çalışması, bizim gerçeği algılamaktan çok onu oluşturduğumuz şeklindeki anlayışıyla felsefede devrim yapan Kant’a ilişkin eleştirileri ve katkılarıyla başlıyordu.

Kant bizim bütün duyuşal verilerimizin nöral aygıtlar tarafından süzüldüğünü ve bize, gerçeklik dediğimiz ama aslında bir hayal, kavramsallaştırıcı ve kategorize edici zihnimizden çıkan bir kurgu olan resmi vermek için yeniden bir araya getirildiğini fark etmişti. Gerçekten de neden ve sonuç, ardışıklık, nicelik, uzam ve zaman aslında dışarıda, doğada var olan şeyler değil, kavramsallaştırmalar, kurgulardır.

Dahası, dışarıda olan şeylere ait bizim işlenmiş versiyonumuzun arkasını “göremeyiz”. Orada gerçekten olanı, yani bizim algısal ve entelektüel işlememizden önce var olan varlığı bilmemizin bir yolu yoktur. Kant’ın *ding an sich* (kendinde olan şey) dediği temel varlık bizim için sonsuza dek bilinemez olarak kalacak ve kalmalıdır.

Schopenhauer “kendinde olan şey”i hiçbir zaman bilemeyecek olmamızı kabul etmesine rağmen ona Kant’ın düşündüğünden daha fazla yaklaşabileceğimize inanıyordu. Onun görüşüne göre Kant, algılanan (görüngüsel) dünya konusunda büyük bir mevcut bilgi kaynağını gözden kaçırmıştı: *kendi bedenlerimiz!* Bedenler maddi nesnelerdir.⁹⁵ Zamanda ve uzamda yer alırlar. Ve her birimizin bedeniyle ilgili olağanüstü zenginlikte bilgisi vardır. Bu bilgi algılarımızdan veya kavramsal aygıtlarımızdan gelen bir bilgi değil, doğrudan ve içeriden, duygularımızdan kaynaklanan bilgidir.

Bedenlerimizden kavramsallaştıramayacağımız ya da anlata-mayacağımız bilgileri öğreniriz çünkü içsel yaşantımızın büyük

95 Tartışma için bkz. Bryan Magee, *The Philosophy of Schopenhauer*, s. 440-453.

bir kısmı bizim için bilinmeyendir. Bastırılır ve bilince çıkmaları engellenir çünkü daha derinlerdeki doğamızı anlamaya çalışmak (acımasızlığımızı, korkularımızı, hasetlerimizi, cinsel şehvetimizi, saldırganlığımızı, kendimizi aramamızı) dayanabileceğimizden daha fazla rahatsızlık yaratır.

Bu size tanıdık geliyor mu? Şu eski Freud konularına benze-miyor mu? Bilinçdışı, ilkel süreç, id, bastırma, kendini aldatma... Bunlar psikanalitik çabanın hayati tohumları, ezeli kaynağı değil mi? Arthur'un büyük çalışmasının Freud'un doğumundan kırk yıl önce yayımlandığını aklınızdan çıkarmayın. Freud (ve Nietzsche de) on dokuzuncu yüzyılın ortasında birer okul çocuğuyken Arthur Schopenhauer Almanya'nın en çok okunan filozofuydu.

Bu bilinçdışı güçleri nasıl anlayacağız? Başkalarına nasıl anlatacağız? Bunlar kavramsallaştırılmasa da yaşanabilirler ve Schopenhauer'in görüşüne göre sanat yoluyla sözcük kullanmadan doğrudan aktarılabilirler. Bu yüzden kendisi sanata ve özellikle müziğe diğer filozoflardan daha fazla önem vermiştir.

Ya seks? Cinsel duyguların insan davranışında önemli bir rol oynadığı şeklindeki inancı konusunda kuşkuya yer bırakmamıştır Schopenhauer. İşte burada yine yılmaz bir öncü rolünü oynuyordu: Daha önceki hiçbir filozofun seksin içsel yaşantımızdaki ufuklar açan önemi konusunda yazacak bilgisi ya da cesareti olmamıştı.

Peki ya din? Schopenhauer düşüncelerini ateist temele oturtan ilk önemli filozoftu. Doğaüstünü açıkça ve hararetle bir şekilde reddediyor, bizim tamamen uzay ve zamanda yaşadığımızı ve maddi olmayan bütün varlıkların sahte ve gereksiz yapılar olduğunu id-dia ediyordu. Hobbes, Hume ve hatta Kant gibi pek çok filozofun bilinmezci eğilimleri olsa da hiçbiri inançsızlığı konusunda açık konuşmamıştı. Birincisi, geçimleri için devlete ve onları işe alan üniversitelere bağımlılardı ve bu yüzden din karşıtı düşünceler açıklamaları yasaktı. Arthur hiçbir zaman işe girmemişti ve girmesi

de gerekmiyordu, bu yüzden de dilediği gibi yazmakta özgürdü. Tam da bu nedenle Spinoza yüz elli yıl önce çok yüksek üniversite mevkileri için gelen teklifleri reddetmiş, onun yerine mercek bileyicisi olarak kalmıştı.

Peki ya Schopenhauer'ın kendi bedeniyle ilgili bilgilerden var-
dığı sonuçlar? Ona göre içimizde, bütün doğada amansız, doymak
bilmez, birincil hayat gücü vardı ve buna istenç diyordu. "Hayatta
baktığımız her yerde özü ve her şeyin "kendinde"liğini temsil eden
bir çaba görüyoruz"⁹⁶ diyordu. Acı çekmek nedir? İstenç ile hedefi
arasındaki yola konulan bir engel aracılığıyla bu çabanın engellen-
mesidir. Mutluluk, saadet nedir? Hedefe ulaşılmasıdır.

İsteriz, isteriz, isteriz, isteriz... Farkındalığa ulaşan herkes için
bilinçdışının kanatlarında bekleyen on gereksinim vardır. İstenç
bizi amansızca tahrik eder çünkü bir istek bir kez duyurulduğunda
yerine hemen bir yenisi, sonra bir başkası ve sonra bir başkası konur
ve bu durum hayat boyu devam eder.

Schopenhauer insan varoluşunun ikilemini tarif etmek için
bazen İksion çarkı mitini ya da Tantalos mitini akla getirir. İksion,
Zeus'a sadakatsizlik eden bir kraldır ve sürekli olarak dönen ve
alevler saçan bir tekerleğe bağlanarak cezalandırılır. Zeus'a karşı
gelme cüretini gösteren Tantalos ebediyen isteyerek ama hiç tatmin
olmayarak büyülenmesi yüzünden cezalandırılır. Schopenhauer
insan hayatının, doymuşluğun takip ettiği bir gereksinim eksenini
üzerinde ebediyen döndüğünü düşünmüştür. Doymuşluk bize ye-
ter mi? Heyhat, yalnızca kısa bir süre için. Neredeyse hemen can
sıkıntısı devreye girer ve bu kez de can sıkıntısının dehşetinden
kaçmak için bir kez daha harekete geçeriz.

İş, endişe, didinme ve sıkıntı neredeyse herkesi hayatları bo-
yunca etkiler. Ama her arzu ortaya çıkar çıkmaz doyurulursa

96 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 1, s. 309 / § 56.

insanlar hayatlarını nasıl meşgul eder, zamanlarını nasıl geçirirler? İnsan ırkının her şeyin otomatik olarak yetiştiği ve güvercinlerin rosto yapılmış halde uçtuğu bir ütopyaya götürüldüğünü düşünün; herkesin sevgilisini hemen bulduğu ve elinde tutmada zorluk çekmediği bir yere... O zaman insanlar can sıkıntısından ölür ya da kendilerini asardı. Ya da dövüşür, birbirini gırtlaklar ve öldürür, dolayısıyla kendilerine şu anda doğa tarafından verilenden daha büyük bir acı verirlerdi.⁹⁷

Peki can sıkıntısıyla ilgili en korkunç şey nedir? Neden aceleyle can sıkıntısını gidermeye çalışırız? Çünkü bu, varoluşla ilgili tatsız gerçeklerin (önemsizliğimiz, anlamsız varoluşumuz, yok olmaya veya ölüme doğru önlenemez şekilde ilerleyişimiz) kısa süre içinde ortaya çıktığı, dikkat çelicilerin olmadığı bir durumdur.

Bundan dolayı insan hayatı sonsuz bir isteme, tatmin olma, can sıkıntısı ve sonra yeniden isteme döngüsünden başka nedir ki? Bu bütün canlı türleri için geçerli midir? Durumun insanlar için en kötüsü olduğunu söylüyordu Schopenhauer çünkü zekâ arttıkça acının yoğunluğu da artmaktadır.

Peki herhangi biri hiç mutlu olmuş mudur? Biri hiç mutlu olabilir mi? Arthur öyle olduğunu düşünmüyordu.

İnsan başta hiç mutlu değildir. Ama bütün hayatını, kendisini mutlu edeceğini sandığı bir şeyin peşinde çabalayarak geçirir ve nadiren amacına ulaşır, ulaştığında da yalnızca düş kırıklığıyla karşılaşır. Sonunda bir enkaz gibidir ve limana direkleri ve donanımları yok olmuş bir şekilde gelir. Ondan sonra da mutluluk ya da mutsuzluk aynıdır çünkü

97 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 293 / § 152.

hayatı, içinde bulunduğu her dakika yok olan andan fazlası değildir. Ve şimdi de sona ermektedir.⁹⁸

Kaçınılmaz trajik bir inişten ibaret olan hayat yalnızca acımasız değildir, tamamen kaprislidir de.

Biz çayırdı otlayan kuzular gibiyiz, kasap bu kuzuları izleyip içlerinden birini seçer, sonra bir başkasını çünkü kaderin kasasında bizim için ne gibi felaketler barındırdığını iyi günlerimizde bilemeyiz, hastalık, eziyet, yoksulluk, sakat kalma, görüş kaybı, delilik ve ölüm.⁹⁹

Arthur Schopenhauer, insanlık durumu konusunda vardığı kötümser sonuçlar çok dayanılmaz olduğu için mi kedere gömülmüştü? Yoksa durum bunun tam tersi miydi? Mutsuzluğu, insan hayatının, hiç var olmaması gereken üzücü bir olay olduğu sonucuna varmasına mı neden olmuştu? Bu muammanın farkında olan Arthur sık sık duygunun bilgiyi engelleme ve bozma gücüne sahip olduğunu bize (ve kendisine) hatırlatır. Ona göre neşelenmek için bir nedenimiz olduğunda bütün dünya gülümseyen bir özellik taşır ve keder üzerimize çöktüğünde de dünya karanlık ve kasvetli bir hal alır.

98 *Complete Essays*, ed. Saunders, kitap 5, s. 21. Ayrıca bkz. Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 284 / § 144.

99 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 2, s. 292 / § 150.

Ben kalabalıklar için yazmadım... Çalışmalarımı, zamanın seyrinde nedir rastlanan istisnalar olarak ortaya çıkacak düşünen bireylere miras bırakıyorum. Onlar da benim gibi ya da gemisi batıp ıssız bir adaya çıkan ve kendisinden önce aynı sıkıntıları yaşayan birinin izlerinin, ağaçlardaki bütün papağanlardan ve maymunlardan daha fazla teselli sunduğu bir denizci gibi hissedeceklerdir.¹⁰⁰

29

“Kaldığımız yerden devam etmek istiyorum,” dedi Julius bir sonraki oturumu açarken. Hazırlanmış bir metinden okur gibi kaskatı bir şekilde konuşan Julius hızla devam etti. “Tanıdığım çoğu terapist gibi yakın arkadaşlarıma karşı oldukça açık biriyimdir. Kısa bir süre önce bazılarınızın yaptığı gibi ortaya çıkıp el değmemiş bir açıklama yapmak benim için kolay değil. Ama hayatımda bir kez açıkladığım bir olay var ve onu da yıllar önce yakın bir arkadaşına açıklamıştım.”

Julius’un yanında oturan Pam söze girdi. Elini onun koluna koyarak, “Hey, hey, dur bir dakika Julius. Bunu yapmak zorunda değilsin. Philip seni bu noktaya zorla getirdi ve Tony onun saçma nedenlerini ortaya serdikten sonra Philip bile bunu talep ettiği için özür diledi. Ayrıca ben senin böyle bir şey yaşamayı istemiyorum.”

100 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 207-7 “Pandectae II” § 84.

Diğerleri de onaylayarak Julius'un her zaman grupta duygularını açtığını ve Philip'in ben-sen anlaşmasının bir tuzak olduğunu işaret ettiler.

Gill ekledi: "Bazı şeyler karışıyor burada. Hepimiz buraya yardım almaya geldik. Benim hayatım tam bir karmaşa, bunu geçen hafta gördünüz. Ama bildiğim kadarıyla sen yakınlık konusunda bir problem yaşamıyorsun Julius. Bu yüzden bunun anlamı ne ki?"

"Geçen hafta..." dedi Rebecca heceleri yutan konuşmasıyla, "Philip'e bir armağan vermek için kendimi açtığımı söyledin. Bu kısmen doğrudu ama hepsi o kadar. Aynı zamanda onu Pam'ın öfkesinden korumak istediğimi de şimdi fark ediyorum. Bununla birlikte, söylemek istediğim şu ki... Ah, söylemek istediğim neydi? Evet, söylemek istediğim şey, Las Vegas'taki olayı itiraf etmem benim için iyi bir terapiydi, bunu içimden çıkardığıma memnunum. Ama sen bana yardım etmek için burada bulunuyorsun ve kendini açmanın bana hiçbir yararı olmayacak."

Julius serseme dönmüştü, böyle güçlü bir görüş birliği bu grup için acayip bir şeydi. Ama neler olduğunu anlıyor gibiydi. "Hastalığım yüzünden çok endişelendiğinizi hissedebiliyorum, benimle çok ilgileniyor, beni sıkıntıya sokmak istemiyorsunuz. Doğru mu?"

"Belki," dedi Pam. "Ama benim için daha fazlası var. İçimde bir şeyler, senin geçmişinle ilgili karanlık bir şeyi açıklamayı istemiyor."

Julius diğerlerinin de aynı fikirde olduğunu gösterircesine baş salladığını gördü ve ortaya doğru şunları söyledi: "Ne paradoks ama. Bu alana girdiğimden beri hastaların, terapistlerin çok mesafeli oldukları ve kişisel hayatlarıyla ilgili çok az şey açıkladıkları konusunda yakındıklarını duyarım. İşte ben de tam bunu yapmak üzereyim ve siz karşıma geçmiş hep bir ağızdan bunu duymak istemediğinizi, bunu yapmamamı söylüyorsunuz. Neler oluyor?"

Sessizlik oldu.

"Beni hatasız olarak mı görmek istiyorsunuz?" diye sordu Julius.

Kimse yanıt vermedi. “Bu noktada sıkışıp kaldık gibi görünüyor. Bu yüzden ben aksilik edip anlatacaklarıma devam edeceğim ve neler olacağını hep birlikte göreceğiz. Hikâyem on yıl öncesine, karımın öldüğü zamana dayanıyor. Lisedeki sevgilim Miriam’la tıp fakültesindeyken evlendim ve o, on yıl önce Meksika’da bir araba kazasında öldü. Yıkılmışıttım. Gerçeği söylemek gerekirse o olayın dehşetinden hâlâ kurtulduğumdan emin değilim. Ama tuttuğum yas garip bir hal alarak beni şaşırtıyordu. Cinsel enerjimin aşırı derecede arttığını görüyordum. O zamanlar yükselen libidonun ölümle yüzleşmede verilen yaygın bir tepki olduğunu bilmiyordum. O zamandan beri yas tutan pek çok insanın cinsel enerjiyle dolduğunu gördüm. Kalp damarları korkunç durumda olan adamlarla konuştum, ambulansla acil servise götürülürken kadın görevlileri ellediklerini söylediler. Yasımın içinde seksi saplantı haline getirmiştim, buna ihtiyacım vardı, hem de aşırı derecede. Evli ve evli olmayan kadın arkadaşlarımız beni teselli etmeye kalktığında durumu sömürüp bazılarını cinsel açıdan kullandım, hatta bir tanesi Miriam’ın akrabasıydı.”

Grup hareketsizdi. Herkes huzursuzdu, bakışlar birbirinden kaçırıyordu; kimileri pencerenin dışındaki kırmızı Japon akçaağacına konan ispinozun tiz çığlıklarını dinliyordu. Julius grup yönettiği yıllar boyunca zaman zaman bir yardımcı terapisti olmasını dilerdi. Bu da o zamanlardan biriydi.

Sonunda Tony zorla bir şeyler söyleyebildi: “Peki o arkadaşlıklara ne oldu?”

“Yavaş yavaş yok oldular. Yıllar içinde kadınlardan bazılarını tesadüf eseri gördüm ama hiçbiri bu konuda konuşmadı. Çok garip bir durumdu. Utanç doluydu.”

“Üzgünüm Julius,” dedi Pam. “Karın için üzgünüm, bunu bilmiyordum. Ve kuşkusuz o... o arkadaşlıklar...”

“Sana ne diyeceğimi bilmiyorum Julius,” dedi Bonnie. “Bu gerçekten biraz garip.”

“Bu garipliği biraz daha aç Bonnie” dedi Julius. Grupta kendi terapisti olma işini yüklediğini hissediyordu.

“Şey, bu çok yeni bir durum. İlk kez grupta kendini böyle gözler önüne seriyorsun.”

“Devam et. Duyguların neler?”

“Çok gerildiğimi hissediyorum. Galiba bunun nedeni belirsizlik. Eğer gruptan biri...” eliyle grubu işaret etti, “gruba acı veren bir konuyu getirse ne yapmamız gerektiğini biliyoruz, yani nasıl yapacağımızı bilmesek bile hemen işe giriyoruz. Ama sen söz konusu olunca, bilmiyorum...”

“Tamam, açık olmayan şey bunu bize neden anlattığın,” dedi Tony. Öne doğru eğilip kalın kaşlarının altından gözlerini kısmıştı. “Senden öğrendiğim bir şeyi sormama izin ver. Aslında bu geçen hafta ortaya çıktı. Neden şimdi? Philip’le bir pazarlık yaptığın için mi? Buradakilerin çoğu bu konuda hayır dedi, bu durumda pazarlık bir anlam ifade etmiyor. Yoksa o olaydan kalan duyguların konusunda yardım mı istiyorsun? Yani bu olayı bizimle paylaşma konusundaki nedenlerin açık değil. Kişisel tepkimi istiyorsan yaptığın şeyle benim bir problemim yok. Sana hemen söyleyeyim, Stuart, Gill ve Rebecca konusunda ne hissettiysem onu hissediyorum, yaptığın işte büyük bir problem olduğunu sanmıyorum. Bunu ben de yapabilirdim. Yalnızdın, sekse ihtiyacın vardı, bazı kadınlar seni rahatlatmak istedi, onlara izin verdin ve herkes iyi vakit geçirdi. Büyük olasılıkla onlar da zevk almıştır. Yani kadınlardan yalnızca kullanılıyor ya da sömürülüyorlarmış gibi söz etmeyelim.

“Bu bir parçacık seks için yalvaran erkek ve tahtına oturmuş, iyilik için verip vermeyeceğine karar veren kadın imgesi gerçekten sinirime dokunmaya başladı. Sanki onların da hoşuna gitmiyor bu iş.”

Tony alnına bir şaplak indirip yüzünü örten Pam'e döndü ve Rebecca'nın da ellerini başına götürdüğünü fark etti. "Tamam tamam, bu son kartları bir kenara atıp yalnızca *neden şimdi*, diyen kartla devam edeceğim."

"Güzel soru Tony. Başlamama izin verdiğin için teşekkürler. Birkaç dakika önce içimden bana yardımcı olacak bir yardımcı terapistim olmasını diliyordum ve sen çıkıp bu işi güzelce hallettin. Bu işte çok iyisin. Terapi senin için iyi bir kariyer olabilirdi. Bir bakalım... Neden şimdi? Bu soruyu kendime pek çok kez sordum ama ilk kez işime yarıyor. Birincisi, bu açıklamanın Philip'le yaptığım pazarlık yüzünden olmadığını söylerken hepiniz haklısınız. Ama bunu da tamamen bir kenara koyamam çünkü ben-sen ilişkisi konusundaki saptamasında bir şeyler var. Philip'ten alıntı yapacak olursam, 'Doğruluk payı yok değil,' demeliyim." Julius, Philip'e gülümsedi ama karşılığında bir gülümseme göremedi.

Julius sözlerine devam etti. "Burada söylemek istediğim şey şu, otantik terapi ilişkisinde karşılık eksikliği konusunda bir problem var, zor bir problem bu. Philip'in meydan okumasını kabul etmemin nedenlerinden biri de bu problem."

Julius bir karşılık bekliyordu. Çok uzun süredir konuştuğunu hissediyordu. Philip'e döndü. "Şu ana dek söylediklerim konusunda sen neler hissediyorsun?"

Philip, Julius'un sorusuyla irkilerek başını çevirdi. Bir an düşündükten sonra, "Grupta çok fazla şeyi açıklayanlardan biri olduğum kabul ediliyor. Bu doğru değil. Gruptaki birisi benimle olan deneyimini anlattı ve ben de tarihsel doğruluk amacıyla bazı şeyleri açıkladım," dedi.

"Bunun konuyla ilgisini söyler misin?" dedi Tony.

"Kesinlikle," dedi Stuart. "Doğruluktan söz edene bak, Philip! Birincisi, kayıtlara geçsin diye söylüyorum, ben senin kendini fazla açanlardan olduğunu düşünenlerden değilim. Ama ben daha çok

yanıtının hedefe hiç yaklaşmadığını söylemek istiyorum. Julius'un, duygularıyla ilgili sorduğu soruyla uzaktan yakından ilgisi yok."

Philip alınmışa benzemiyordu. "Doğru. Tamam, Julius'un sorusuna geri dönelim, galiba soruyla kafam karıştı çünkü hiçbir duygum yok. Söylediklerinde duygusal tepki doğuracak bir şey yoktu."

Stuart, "Bu en azından konuyla ilgili," dedi. "Daha önceki yanıtın tamamen ilgisizdi."

"Bu sahte bunama oyunundan sıkıldım artık!" Pam elini öfkeyle bacağına indirdi. Philip'e karşı büyük bir öfkeyle konuşuyordu. "Ve benim adımlı söylemeyi reddetmene çok kızıyorum! Şu *gruptan biri* sözü kırıcı ve ahmakça."

"Bu şekilde cehalet numarası yaptığımı mı ima ediyorsun?" dedi Philip, Pam'ın bakışlarından kaçarak.

Bonnie kollarını kaldırıp, "Yaşasın!" dedi. "Bu bir ilk. Siz ikiniz nihayet birbirinizin varlığını kabul edip konuşuyorsunuz."

Pam, Bonnie'nin sözlerine aldırmayarak Philip'le konuşmaya devam etti. "Sahte bunama, alternatifine göre iltifat olarak kalıyor. Julius'un sözlerinde yanıt gerektirecek bir şeyler olmadığını söylüyorsun. Bir insan Julius'a nasıl yanıt vermeyebilir?" Pam'ın gözleri alev alev yanıyordu.

"Örneğin?" dedi Philip. "Belli ki senin aklında hissetmemi gerektiğini düşündüğün bir şey var."

"Seni ve düşüncesiz ve duyarsız sorunu ciddiye aldığı için minnettarlık duymayı deneyebilirsin. Sana verdiği bu ben-sen sözünü tuttuğu için ona saygı duymayı deneyebilirsin. Ya da geçmişte yaşadıkları için acı duymaya ne dersin? Denetlenemez cinsel duygularıyla büyülenebilir ya da hatta özdeşleşebilirsin. Ya da kanserine rağmen seninle, hepimizle çalışmayı kabul ettiği için hayranlık duyabilirsin. Ve bu daha başlangıç." Pam sesini yükseltti: "Na-

sıl olur da bir şey hissetmeyebilirsin?” Pam bakışlarını Philip’ten uzaklaştırıp bağlantıyı da koparmış oldu.

Philip yanıt vermedi. Buddha kadar hareketsiz oturuyordu, sandalyesinde öne doğru eğilmiş yere bakıyordu.

Pam’ın patlamasının ardından gelen derin sessizlikte Julius en iyi nasıl devam edebileceğini düşündü. Çoğunlukla beklemek en iyisiydi. En sevdiği terapi önermesinden biri, “Demiri soğukken döv!” idi.

Julius terapi sürecinin birbiri ardına gelen bir sıra izlediğini düşünüyordu. Önce duygusal ifade, ikincisi daha sakın bir anlayış ve o duygunun bütünleşmesi. Eh, bugün yeterince duygusal ifade oldu, diye düşündü. Hatta belki çok fazla. Şimdi artık anlayış ve bütünleşmeye geçelim. Dolaylı bir yol izleyip Bonnie’ye döndü: “Şu *yaşasın* tepkine dönelim bakalım.”

“Yine düşüncelerimi mi okuyorsun Julius? Bunu nasıl yapıyorsun? Şimdi o şakamı düşünüp pişmanlık hissediyordum. Korkarım alay ediyormuş gibi ifade ettim. Öyle değil mi?” Pam’e, ardından Philip’e baktı.

“O sırada öyle düşünmedim,” dedi Pam, “ama evet, geriye dönüp bakınca biraz alaycılık vardı.”

“Üzgünüm,” dedi Bonnie. “Ama buradaki bu kaynayan kazan, sen ve Philip’in durmadan birbirinize sözlü sataşmalarınız... Doğrudan konuşmanızla rahatladım, o kadar. Ya sen?” diye Philip’e döndü. “Sen de yorumuma kızdın mı?”

“Üzgünüm.” Philip yere bakmaya devam ediyordu. “Anlamadım. Yalnızca onun gözlerindeki öfkenin farkındaydım.”

“Onun mu?” dedi Tony.

“Pam’ın gözlerindeki.” Pam’e döndü, sesi bir an için titredi, “Senin gözlerindeki öfke Pam.”

“Tamam dostum,” dedi Tony, “işte şimdi ilerliyoruz.”

“Korktun mu Philip?” diye sordu Gill. “Bu öfkenin alıcı tarafında olmak kolay değil, değil mi?”

“Hayır, ben yalnızca bakışlarının, sözlerinin, benimle ilgili görüşlerinin benim için önemli olmamasının bir yolunu bulmaya çalışıyordum. Yani senin sözlerinin, senin bakışlarının Pam.”

“Senin ve benim ortak bir noktamız var gibi görünüyor Philip,” dedi Gill. “Sen de benim gibisin, ikimizin de Pam’le ilgili sorunları var.”

Philip, Gill’e bakıp başıyla onayladı. Belki bir minnettarlık ifadesidir bu, diye düşündü Julius. Philip’in daha fazla şey anlatmayacağını anlayınca Julius başka üyeleri söze katmak için gruba baktı. Etkileşim ağını genişletme fırsatını asla kaçırmazdı. Bir misyonerin inancıyla, etkileşime ne kadar üye katılırsa grubun o kadar etkin olacağına inanıyordu. Bu etkileşime Pam’i de katmak istiyordu; Philip’e karşı patlaması hâlâ havayı dolduruyordu. Bu amaçla Gill’e hitaben konuştu. “Gill, Pam’in yorumlarıyla karşılaşmanın kolay olmadığını söyledin... ve geçen hafta da Pam’e başyargıç dedin. Bu konuda daha fazla şey söyleyebilir misin?”

“Ah, bu yalnızca benim şeyim... Biliyorsun, emin değilim ve bu konuda iyi bir yargıya varamıyorum ama...”

Julius onun sözünü kesti. “Dur! Buradaki hareketi donduralım. Hemen şu anı.” Pam’e döndü: “Gill’in az önce söylediklerine bak. Onu dinlemediğini ya da dinleyemediğini söyleyişinle ilintili mi bu söyledikleri?”

“Kesinlikle,” dedi Pam. “Gill’in en mükemmel örneği. Bak Gill, az önce söylediğin şey şuydu: ‘Benim söylemek üzere olduklarıma önem vermeyin. Önemli değiller, ben önemli değilim, yalnızca benimle ilgili şeyler bunlar. Kimseyi gücendirmek istemiyorum. Beni dinlemeyin.’ Yalnızca kendini elemekle kalmıyor, sıkıcı da oluyorsun. Bu sızlanma çok sıkıcı. Tanrı aşkına Gill! Söyleyecek bir şeyin mi var? Kalk ve söyle!”

“Peki Gill,” diye ekledi Julius. “Söyleyeceklerini bir girişe gerek duymadan söyleyecek olsaydın ne söylerdin?” O eski güzel ve koşullu ses numarasıydı bu.

“Ona, yani sana Pam, korktuğum yargıç olduğunu söyledim. Oturup beni yargılıyorsun. Senin varlığınla rahatsız oluyorum, hayır, açıkçası dehşete kapılıyorum.”

“Bu yeterince doğrudan oldu Gill. Şimdi seni dinliyorum,” dedi Pam.

“Demek ki Pam...” dedi Julius. “Burada senden korktuğunu ifade eden iki adam, Philip ve Gill var. Buna verecek bir tepkin var mı?”

“Evet, büyük bir tepki: Bu onların problemi.”

“Bunun senin de problemin olma olasılığı var mı?” diye sordu Rebecca. “Belki hayatındaki diğer erkekler de böyle hissetmiştir.”

“Bunu düşüneceğim.”

“Bu son konuşmayla ilgili geribildirimde bulunmak ister misiniz?” diye sordu Julius.

Stuart, “Bence Pam biraz kurnazlık yapıyor,” dedi.

“Katılıyorum. Senin bu konuda fazla düşüneceğini sanmıyorum Pam,” dedi Bonnie de.

“Evet, çok haklısın. Galiba hâlâ Rebecca’nın, Philip’i benim öfkemden kurtarmak istediğini söylemesi yüzünden acı çekiyorum.”

“Bu bir ikilem, değil mi Pam?” dedi Julius. “Gill’e söylediğin gibi saçma olmayan geribildirimlere değer veriyorsun. Ama böyle bir geribildirim aldığında da... ah, nasıl da acıtıyor.”

“Bu doğru. Demek görüldüğüm kadar sert değilim. Ve Rebecca, bu gerçekten acıttı.”

“Üzgünüm Pam, niyetim bu değildi. Philip’i desteklemek sana saldırmakla eşdeğer değil.”

Julius bekleyip grubu hangi tarafa yönlendirmesi gerektiğini düşündü. Pek çok olasılık vardı. Pam’ın öfkesi ve yargıçlığı masa-

daydı. Peki ya diğer erkekler ne durumdaydı; Stuart ve Tony? Ve Pam ile Rebecca arasındaki rekabet de hâlâ masanın üzerindeydi. Yoksa grup Bonnie ve onun alaycı yorumu üzerine mi çalışmalıydı? Yoksa Pam'ın Philip'e parlamasına mı odaklanmalıydı? Sabırlı olmanın en iyisi olduğunu biliyordu, çok hızlı gitmek hata olurdu. Birkaç oturumdan sonra gerilimin azalmasına doğru belirgin bir ilerleyiş vardı. Belki bugünlük yeterince çalışmışlardı. Ama bunu ölçmek zordu; Philip çok az şey açıyordu. Derken grup Julius'un hiç beklemediği bir yöne doğru ilerlemeye başladı.

"Julius," dedi Tony. "Merak ediyordum da acaba açıkladığın şeye karşı aldığın yanıtlardan memnun oldun mu?"

"Şey, çok fazla ileri gidemedik. Olanları bir düşüneyim. Sen neler hissettiğini söyledin, Pam de öyle. Ve sonra Philip'le benim açıkladıklarım konusunda bir şey hissetmediği için tartışmaya başladılar. Ve Tony, senin 'Neden şimdi?' sorunu hiç yanıtlayamadım. O konuya geri döneyim." Julius düşüncelerini toplamak için biraz bekledi. Kendisinin ya da herhangi bir terapistin kendisini açmasının her zaman ikili etkisi olduğunun çok iyi farkındaydı. Birincisi, kendisi için aldıkları vardı, ikinci olarak da grup için model oluşturmuş oluyordu.

"Açıkladığım şeylerden pişman olmadığımı söyleyerek başlayabilirim. Yani buradaki herkes beni durdurmaya çalıştı ama ben bitirmeye kesin kararlı bir şekilde inatçılık ettim. Bu benim için çok olağandışı bir şey ve tamamen anladığımdan da emin değilim ama burada önemli bir konu var. Tony bu konuda yardım isteyip istemediğimi sordun, belki de bağışlanmayı istiyordum. Hayır, sorun o değildi; bu konu üzerinde arkadaşlarımla ve bir terapistle birkaç yıl çalıştıktan sonra kendimi bağışladım. Size kesin olarak söyleyebileceğim şey şu: Geçmişte, yani kanserden önce bugün grupta söylediklerimi bin yıl da geçse söylemezdim.

“Kanserden önce...” diye devam etti Julius. “Anahtar sözcük bu. Hepimiz ölüm cezasına çarptırıldık, bu neşeli açıklama için hepinizin bana iyi para ödediğinizi biliyorum ama benimkinin onaylanması, mühürlenmesi ve hatta tarihinin atılması kesinlikle dikkatimi çekti. Melanom bana garip bir rahatlama hissi veriyor, bu da bugün yaptığım açıklamayla çok fazla ilintili. Belki bu yüzden bir yardımcı terapist, sizin çıkarlarınız doğrultusunda hareket ettiğimden emin olacak tarafsız birinin özlemini duyuyordum.”

Julius durdu. Sonra ekledi: “Bugün benimle nasıl ilgilendiğiniz konusunda yorumda bulununca hiçbirinizin bana yanıt vermediğini fark ettim.”

Birkaç dakikalık sessizlikten sonra Julius ekledi: “Ve hâlâ da vermiyorsunuz. Görüyorsunuz ya, bu yüzden yardımcı terapist istiyorum. Eğer hakkında konuşulmayan önemli bir şey varsa, diğer önemli şeyler hakkında da konuşulmayacağına inanmışımdır her zaman. Benim işim engelleri kaldırmak, istediğim son şey de engel olmak. Kendi dışıma çıkmak benim için zor ama benden kaçtığınızı hissediyorum ya da şöyle ifade edeyim; ölümcül hastalığımдан kaçıyorsunuz.”

Bonnie konuştu: “Sana olanları konuşmak istiyorum ama sana acı vermek istemiyorum.”

Diğerleri de ona katıldı.

“Evet, şimdi tam üstüne bastın. Söyleyeceklerimi dikkatle dinleyin: Bana acı vermenizin yalnızca bir yolu var, o da kendinizi benden uzaklaştırmanız. Ölümcül bir hastalığı olan biriyle konuşmanın zor olduğunu biliyorum. İnsanlar parmaklarının ucuna basarak yürüme eğiliminde oluyor, söyleyecek doğru şeyi bilmiyorlar.”

“Bu benim için çok doğru,” dedi Tony. “Ne diyeceğimi bilmiyorum. Ama seninle kalmaya çalışacağım.”

“Bunu görebiliyorum Tony.”

“İnsanların kendilerini bekleyen ölümle yüzleşmek istemedikleri için hasta insanlarla temas kurmaktan korktukları da doğru, değil mi?” dedi Philip.

Julius başıyla onayladı. “Bu söylediklerin çok önemli Philip. Buradaki durumu inceleyelim.” Bu sözleri Philip’ten başka biri söyleseydi Julius ona kendi duygularını söyleyip söylemediğini sorardı. Ama şu aşamada yalnızca Philip’in söylediği uygun şeyi desteklemek istiyordu. Bir tepki bekleyerek grubu taradı.

Bonnie söz aldı. “Philip’in söylediklerinde doğruluk payı olabilir çünkü son zamanlarda bir şeyin beni öldürmeye çalıştığı kâbuslar görüyorum. Sonra bir de şu anlattığım kâbus var... hani treni, dağılan treni yakalamaya çalıştığım.”

“Buzdağının altındakiler için her zamankinden daha fazla korktuğumu biliyorum,” dedi Stuart. “Tenis arkadaşlarımdan biri dermatologdur ve geçen ay içinde iki kez deri lezyonlarıma bakmasını istedim. Aklımda melanom vardı.”

“Julius,” dedi Pam. “Bana hastalığını söylediğinden beri aklımdasın. Erkeklere karşı sert olduğum konusunda söylenenlerden bazıları doğru ama sen bir istisnasın. Sen tanıdığım en değerli insanlardan birisin. Ve evet, seni korumak istiyorum. Philip seni zorlayınca böyle hissettim. Onun duygusuz ve duyarsız olduğunu düşündüm ve hâlâ da öyle düşünüyorum. Ve kendi ölümümün daha fazla farkında olup olmadığım konusuna gelince... Şey, bu olabilir ama ben farkında değilim. Sana söyleyebilecek teselli sözleri arayışı içinde olduğumu söyleyebilirim. Dün gece ilginç bir şey okudum, Nabokov’un anılarından bir bölüm; “Konuş Bellek”. Hayatı, birbirine benzer iki karanlık havuz arasındaki kıvılcım olarak tarif ediyor, ölümden önceki karanlık ve ölümden sonraki karanlık. Sonraki konusunda bu kadar endişelenip önceki konusunda hiç düşünmememiz ne kadar garip. Bunun muazzam derecede güven verici olduğunu düşündüm ve sana vermek için hemen altını çizdim.”

“Bu çok hoş bir armağan Pam. Teşekkür ederim. Olağanüstü bir düşünce. Ve aynı zamanda güven verici ama nedeni konusunda pek emin değilim. İlk havuz, doğumdan öncesi konusunda daha rahatım, bana daha arkadaşça geliyor. Belki onu umutla birleştiriyorum, gelecek şeylerin potansiyeliyle.”

“Bu düşünce,” dedi Philip, “Schopenhauer için de güven vericiydi, bu arada Nabokov kuşkusuz bunu ondan aşırılmış. Schopenhauer, ölümden sonra doğumdan önce olduğumuz şey haline geleceğimizi söyler ve böylece birden fazla hiçliğin olanaksızlığını kanıtlamış olur.”

Julius yanıt verme fırsatı bulamadan Pam öfkeyle Philip’e bakıp bağırarak yanıt verdi. “İşte tam burada senin bir danışman olma arzunun neden koca bir şaka olduğunun mükemmel bir örneğini görüyoruz. Burada hassas duyguların ortasındayız ve en önemli şey, senin için önemli tek şey göndermelerin doğruluğu. Schopenhauer’in bir zamanlar belli belirsiz buna benzer bir şey söylediğini düşünüyorsun. Aman ne kadar önemli!”

Philip gözlerini kapatıp konuşmaya başladı: “İnsan, büyük bir hayretle, binlerce yıllık var olmayıştan sonra birdenbire var olduğunu görür, bir süre yaşar ve sonra yeniden yok olması gereken aynı oranda uzun zaman gelir.’ Schopenhauer’in yazılarının büyük bir kısmını belleğime yazdım: ‘Additional Remarks on the Doctrine of the Vanity of Existence’¹⁰¹ adlı makalesinin üçüncü paragrafı. Bu senin için yeterince belirsiz mi?”

“Çocuklar, çocuklar, kesin şunu,” dedi Bonnie tiz sesle.

Tony, “Kendini kaybediyorsun Bonnie, bu çok hoşuma gitti,” diye yorumda bulundu.

“Başka duygusu olan var mı?” diye sordu Julius.

“Bu çapraz ateşin ortasında kalmak istemiyorum. Büyük toplar ortaya çıkarılıyor,” dedi Gill.

101 Varoluş Kibri Doktrini Üzerine Ek Saptamalar. (ç. n.)

Stuart da, “Evet,” dedi. “İkisi de darbe indirme fırsatına direnemiyor. Philip, Schopenhauer’in sözlerini kullanan birisi hakkında yorum yapmak zorundaydı ve Pam de Philip’in koca bir şaka olduğunu gösterme fırsatını kaçırmadı.”

“Onun koca bir şaka olduğunu söylemedim. Ben dedim ki...”

“Bırak artık Pam, hiçbir şeyi beğenmiyorsun. Ne demek istediğimi biliyorsun.” Stuart geri çekilmiyordu. “Ve Nabokov’la ilgili o patlamada sınırı aştın Pam. Onun kahramanı hakkında kötü konuşuyorsun, sonra da Schopenhauer’in sözünü ödünç alan birisini övüyorsun. Philip’in söylediğin bir şeyi düzeltmesinin ne sakıncası var? Schopenhauer’in kendisi için taşıdığı önceliği işaret etmesi büyük bir suç mu?”

“Bir şey söylemem gerek,” dedi Tony. “Her zaman olduğu gibi bu adamların kim olduğunu bilmiyorum en azından şu Nabo... Nobo?”

Pam, Tony için sakladığı yumuşak ses tonuyla, “Nabokov” dedi. “Büyük bir Rus yazardır, *Lolita* romanını duymuş olmalısın.”

“Evet, filmi gördüm. Eh, bu tür konuşmayla kısırdöngüye giriyorum, bilmemek kendimi aptal gibi hissetmeme neden oluyor, sonra sus pus oluyorum, ardından kendimi daha da aptal hissediyorum. Konuşarak bu döngüyü kırmam gerek.” Julius’a döndü: “Duygular konusundaki soruna gelince, bir duygum bu söylediğim aptalca şey. Diğer bir an için geçerli... Philip, ‘Bu senin için yeterince belli belirsiz mi?’ diye sorduğu zaman, o an Philip’in dişlerini gördüm ve gerçekten keskin dişlerdi. Ve Pam’e hissettiğim başka duygular da var.” Ona bakmak için döndü. “Pam, seni çok tutuyorum, seni gerçekten beğeniyorum ama sana bir şey söyleyeyim; kötü tarafına gerçekten denk gelmek istemezdim.”

“Seni anlıyorum,” dedi Pam.

“Ve... ve...” dedi Tony. “Söyleyeceğim en önemli şeyi unuttum, bu tartışma bizi yolumuzdan çıkardı. Seni nasıl koruduğumuz ya

da senden nasıl kaçtığımız hakkında konuşuyorduk Julius. Sonra Pam ve Philip’le konudan hızla uzaklaştık. Bu durumda senden yine kaçmış olmuyor muyuz?”

“Biliyor musun, şu anda öyle hissetmiyorum. Şu anda olduğu gibi, samimi şekilde çalıştığımız zaman tek bir yol üzerinde kalamayız. Düşünceler yeni kanallara akıp durur. Ve bu arada...” Philip’e döndü, “samimi sözünü bilerek kullanıyorum. Öfkenin ilk kez ortaya çıktığını gördük, bunun gerçek bir samimiyet işareti olduğunu düşünüyorum. Bence Pam’le, ona öfkelenecek kadar ilgileniyorsun.”

Philip’in kendi başına yanıt vermeyeceğini bildiği için ona bir daha seslendi. “Philip?”

Başını iki yana sallayan Philip yanıt verdi. “Hipotezini nasıl değerlendireceğimi bilmiyorum. Ama söylemek istediğim başka bir şey var. Ben de Pam gibi sana söyleyecek rahatlatıcı ya da konuyla ilgili şeyler aradığımı itiraf ediyorum. Schopenhauer’in yaptığı gibi, her gün Epiktetos’un çalışmalarını ya da Upanişadlar’ı okuyorum.” Tony’ye doğru baktı. “Epiktetos ikinci yüzyıl Roma filozofuydu. Upanişadlar da kadim kutsal Hindu kitaplarıdır. Geçen gece Epiktetos’tan önemli olabileceğini düşündüğüm bir bölüm okudum: Bir kopyasını çıkardım ve basit bir şekilde Latince’den konuşma diline çevirdim.” Çantasına uzanıp herkese birer kopya verdi, sonra gözlerini kapatıp bölümü ezberden söyledi.

Bir deniz yolculuğunda gemi demir attığında su almak ve bu arada birkaç bitki ve deniz kabuğu toplamak için sahile çıkarsınız. Ama aklınız her zaman gemidedir ve her an geminin kaptanı çağırabilir diye durmadan etrafınıza bakarsınız. Bu çağrıya kulak vermeli ve size, bağlanıp ambara atılan bir koyun gibi davranılmaması için bütün o şeyleri atmalısınızdır.

İnsan hayatında da durum böyledir. Deniz kabukları ve bitkiler yerine eş ve çocuklar varsa hiçbir şey onları almamıza engel olamaz. Ama kaptan çağırırsa bütün o şeyleri geride bırakarak, arkanıza bakmadan koşarsınız. Ve eğer yaşıyorsanız kaptan çağırır da siz hazır olmazsınız, diye gemiden fazla uzaklaşmazsınız.¹⁰²

Philip, “İşte bu kadar,” dermiş gibi ellerini iki yana açarak sözlerini bitirdi.

Grup metni inceledi. Şaşkına dönmüşlerdi. Sessizliği Stuart bozdu. “Deniyorum Philip ama anlamıyorum. Bunun bizim ya da Julius için değeri nedir?”

Julius saatini işaret etti. “Üzgünüm ama süremiz doldu. Fakat biraz öğretmen gibi davranıp bir noktayı işaret etmeme izin verin. Çoğu zaman bir ifadeyi ya da hareketi iki farklı bakış açısından görürüm; içerik ve süreç... Ve süreç derken söz konusu taraflar arasındaki ilişkinin doğası hakkında bize söylediklerini kastediyorum. Stuart, senin gibi Philip’in mesajının içeriğini ben de hemen anlamadım. Önce incelemeliyim, belki içerik bir sonraki oturumun konusu olabilir. Ama süreç konusunda bildiğim bir şey var. Bildiğim şey Philip, sen de Pam gibi beni düşünüyordun, bana bir armağan vermek istedin ve bunu yapmak için bir zahmete girdin. Pasajı ezberledin, kopyalarını çıkardın. Bunun anlamı mı? Benimle ilgilendiğini gösteriyor. Bu konuda ne mi hissediyorum? Çok etkilendim, teşekkür ederim. İlginizi kendi sözleriyle ifade edeceğin zamanı sabırsızlıkla bekliyorum.”

102 Epictetus, *Discourses and Enchiridion*, s. 334.

Hayat bir parça nakış işine benzetilebilir. Hayatının ilk yarısındaki herkes işlemenin ön tarafını görür, ikinci yarısında ise tersini. İkincisi o kadar güzel değildir ama daha öğreticidir çünkü iplerin birbirine nasıl bağlandığını görmemizi sağlar.¹⁰³

30

Grup gittikten sonra Julius hepsinin, evinin ön merdivenlerinden aşağıya, caddeye inişlerini seyretti. Tek tek park ettikleri arabalarına gitmek yerine küme halinde yürümeye devam ettiler. Kafeteryaya gittiklerine kuşku yoktu. Yağmurluğunu kapıp koşarak onlara katılmayı ne kadar isterdi! Ama başka bir gün, başka bir hayatta, başka bacaklarla, diye düşündü ve o günün notlarını bilgisayara yüklemek için ofisine doğru gitti. Sonra birden kararını değiştirdi, grup terapisi odasına geri döndü ve piposunu alıp yoğun Türk tütününün tadını çıkardı. Grup seansının közlerinde birkaç dakika daha gevşemekten başka bir amacı yoktu.

Bu oturum da son üç dört oturum gibi çok ilginç olmuştu. Uzun zaman önce yönettiği meme kanserli hasta gruplarını düşündü. O üyeler gerçekten öleceklerini fark ettikten ve panik his-

103 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 482 / Bölüm 6, "On the Different Periods of Life."

sinin üstesinden gelmelerinin ardından, o altın dönemi çok sık ifade ederlerdi. Bazıları kanserle yaşamının kendilerini daha bilge, daha kendini gerçekleştirmiş kıldığını, hayatlarındaki öncelikleri yeniden sıraladıklarını, daha güçlü olduklarını, artık değer vermedikleri şeylere *hayır* ve gerçekten önemli olan şeylere *evet* demeyi öğrendiklerini söylerlerdi. Ailelerini ve arkadaşlarını sevmek gibi, onların güzelliğini gözlemek gibi, mevsimlerin değişiminin tadını çıkarmak gibi... Ama ancak vücutları kanserle tanıştıktan sonra yaşamayı öğrenmelerinin ne kadar kötü olduğundan yakınırdı çoğu.

Bu değişiklikler o kadar çarpıcıydı ki bir hasta, “Kanser, psikonevrozları tedavi ediyor,” demişti. Julius birkaç kez yaramaz bir çocuk gibi sınıftaki öğrencilerine yalnızca psikolojik değişiklikleri tarif etmiş ve sonra bunların ne tür bir terapinin konusu olduğunu sormuştu. Farkı yaratan şeyin terapi değil ölümle yüzleşmek olduğunu öğrenince öğrenciler çok şaşırmışlardı. O hastalara çok şey borçluydu. İhtiyacı olduğu anda onun için önemli bir model olmuşlardı. Bunu onlara söyleyememesi ne kadar yazıktı! Doğru yaşa, dedi kendi kendine, sen öğrenmesen bile senden doğru şeyler çıkacağına inan.

Peki sen kanserle nasıl baş ediyorsun, diye sordu kendi kendine. Panik aşaması konusunda çok şey biliyorum ve hâlâ sabaha karşı saat üçte paniğin hiçbir mantık ya da tumturaklı konuşmaya teslim olmayan (yalnızca Valium’a, şafağın sökmesine ya da rahatlatıcı küvet banyosuna teslim oluyor) isimsiz bir dehşetle beni pençesine aldığı zamanlar olsa da Tanrı’ya şükür bu aşamayı atlatıyorum.

Ama değiştim ya da daha bilge oldum mu, diye de merak etti. Altın dönemimi yaşıyor muyum? Duygularıma daha yakınım, belki bu bir gelişmedir. Sanırım... Hayır, sanırım da değil, bundan eminim, daha iyi bir terapist oldum. Kulaklarım daha duyarlı hale geldi. Evet, kesinlikle farklı bir terapistim. Kanserimden önce gruba âşık olduğumu söylemezdim. Hayatımla ilgili ayrıntıları, Miriam’ın

ölümü ve seksüel fırsatçılığımı anlattığımı hayal bile edemezdim. Ve bugün gruba açıklama yapmak için duyduğum o karşı konulmaz istek... Julius şaşkınlıkla başını iki yana salladı. Bu ilginç bir durum, diye düşündü. Yapıma, eğitimime, kendi öğrettiklerime ters düşen bir istekti bu.

Kesin olan bir şey var, beni dinlemek istemediler. İşte birleşmiş direnç gücü: kusurlarımın veya karanlık yönümün bir parçası olmak istemediler. Ama ben bir kez anlattıktan sonra ilginç şeyler ortaya çıktı. Tony çok iyiydi! Becerikli bir terapist gibi hareket etti ve grubun tepkisiyle tatmin olup olmadığını sordu, davranışımı normal göstermeye çalıştı, “Neden şimdi?” konusunda bastırdı. Müthiş şeylerdi. Ben gittikten sonra grubu yönettiğini bile görebiliyorum; bu çok ilginç olurdu. Geçmişinde hapiste yatmış lise terk bir terapist... Ve diğerleri. Gill, Stuart ve Pam benimle ilgilenip grubun odaklanmasını sağladı. Jung ancak yaralı bir şifacının gerçekten iyileştirebildiğini söylerken aklında başka şeyler vardı ama belki hastaların terapötik becerilerini bilmek, terapistlerin yaralarını ortaya çıkarmaları için oldukça yeterli bir nedendi.

Julius koridorda avare avare yürüyüp ofisine girerken grubu düşünmeye devam ediyordu. Ve Gill bugün nasıl gösteriş yapmıştı ama! Pam’e *başyargıç* demesi müthişti ve çok da doğrudu. Pam’ın bu geribildirimle bütünleşmesine yardım etmeliyim... Gill’in görüşünün benimkinden daha keskin olduğunu gösteren bir olay bu. Uzun süredir Pam’dan o kadar hoşlanıyorum ki patolojisini göremedim, belki de bu yüzden John konusundaki saplantısında ona yardım edemedim.

Julius bilgisayarını açıp, “Kısa Hikâye Konuları” isimli dosyaya girdi. Hayatındaki gerçekleştirilmemiş büyük projesini içeren bir dosyaydı bu: büyük bir yazar olmak. İyi, katılımcı bir mesleki yazardı (psikiyatri literatüründe iki kitap ve yüzlerce makale yayımlamıştı) ama Julius edebî bir şeyler yazmayı çok istiyordu ve onlarca yıldır

hayal gücünden ve çalışmalarından çıkardığı kısa hikâyeler için konu biriktiriyordu. Birkaç tanesine başlamasına rağmen hikâyeleri bitirip yayımlanması için ne zaman ne de cesaret bulabilmişti.

Hikâye konularından oluşan listeyi tararken “Düşmanlarıyla yüzleşen kurbanlar” konusuna tıkladı ve fikirlerinden ikisini okudu. İlk yüzleşme bir Türk limanından açılan lüks bir gemide gerçekleşiyordu. Bir psikiyatr, geminin kumarhanesine giriyordu ve dumanla kaplı odada, bir zamanlar kendisini dolandırıp yetmiş bin dolarını çalan eski bir hastasını görüyordu. İkinci yüzleşmede bir tecavüz sanığının yardım amaçlı savunan kadın avukat söz konusuydu. Avukat, hapishanede yaptığı ilk görüşmede adamın ona on yıl önce tecavüz eden kişi olduğundan kuşkulaniyordu.

Yeni bir giriş yaptı: “Bir terapi grubunda, kadın yıllar önce öğretmeni olan ve onu cinsel açıdan sömüren bir adamla karşılaşır.” Fena değildi. Edebiyat için yüksek dram ve iyi bir terapiye götürme potansiyeli de var, diye düşündü Julius. Bundan olumlu bir şey çıkabilir, bunu biliyorum. Keşke ikisini de grupta tutabilsem ve eski yaraları açmanın acısına dayanabilseler. Ve kuşkusuz yaraların açılması gerekecek çünkü Philip’in geçmiş hakkında konuşma zamanı geliyor.

Julius, Philip’in gemi yolcularıyla ilgili çevirisini aldı. Birbirine bağlanan ipleri ayırmaya çalışarak birkaç kez okudu ama yine de başını iki yana sallayarak okumayı bıraktı. Philip bunu rahatlaması amacıyla sunmuştu. Ama rahatlık neresindeydi?

Belirli bir kışkırtma yokken bile olmayan tehlikeleri aradığım huzursuz bir endişe hali içindeyim. Bu durum benim için en ufak dertleri sınırsız derecede büyütüyor ve insanlarla ilişkiyi çok zor hale getiriyor.¹⁰⁴

31

Arthur Nasıl Yaşadı?

Arthur doktorasını aldıktan sonra Berlin’de, kısa bir süre Dresden’de, Münih ve Mannheim’da yaşadı ve sonra kolera salgınından kaçıp hayatının son otuz yılını yaşayacağı Frankfurt’a yerleşti. Bir günlük geziler dışında oradan hiç ayrılmadı. Paralı bir işi yoktu, kiralık odalarda kalıyordu. Hiçbir zaman evi, yuvası, karısı ve ailesi, yakın arkadaşları olmadı. Sosyal bir çevresi yoktu, topluluk hissini tanıımıyordu, hatta çoğunlukla alay konusu oluyordu. Hayatının son birkaç yılına kadar yazıları karşılığında bir okur ya da gelir kazanmadı. İnsanlarla çok az bağlantısı olduğu için az sayıdaki yazışmaları da temel olarak iş konularıyla ilgili oluyordu.

Arkadaşı olmamasına rağmen özel hayatı konusunda çoğu filozoftan daha fazla şey biliyoruz çünkü felsefi yazılarında şaşırtıcı

104 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 507 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 28.

derecede özele iniyordu. Örneğin en önemli çalışması *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya'nın* giriş paragrafında bir felsefe tezi için olağandışı derecede kişisel bir ton kullanmıştı. Açık ve anlaşılır yazısı, okurla kişisel olarak ilişki kurmak istediğini hemen gösteriyordu. Okurdan kitabı sabırla iki kez okumalarını rica ederek önce kitabını nasıl okuyacaklarını anlatmıştı. Sonra okuru, bu kitaba giriş niteliği taşıyan önceki kitabı *Yeterli Neden İlkesinin Dörtlü Kökü Üzerine'yi* okuması için teşvik etmiş ve bu tavsiyesi için okurun kendisine müteşekkir olacağına dair güvence vermişti. Hatta okurun, Kant ve Platon'un muhteşem çalışmalarını biliyorsa bu kitaptan daha da fazla yararlanacağını belirtmişti. Ama Kant'ın çalışmalarında ciddi hatalar bulduğunu ve bunları ekte anlattığını (ki ekin de daha önce okunması gerekiyordu) söyledikten sonra Upanişadları bilen okurların kitabını anlamaya en hazırlıklı kişiler olduklarını belirtmişti. Son olarak, okurun bu kendini beğenmiş, kibirli ve zaman alıcı ricaları yüzünden öfkelenip sabırsızlanabileceğini belirtmişti (haklı olarak). Filozoflar içindeki en kişisel yazarın, kişisellikten bir hayli uzak yaşaması garipti.

Schopenhauer, çalışmasına eklediği kişisel atıflara ek olarak Yunanca yazdığı "Εἰςἑαυτον" (*Kendim Hakkında*) isimli özyaşamöyküsel yazısında kendisiyle ilgili çok fazla şey açıklar. Gizem ve tartışmalarla örtülü yazının garip hikâyesi şöyledir:

Hayatının son dönemlerinde Arthur'un etrafında katlandığı ama ne sevdiği ne de saygı duyduğu küçük bir hevesliler, hatta "misyonerler" halkası toplandı. Bu tanıdıkları, onun sık sık *Kendim Hakkında*'dan, önceki otuz yıl boyunca kendisiyle ilgili gözlemlerini not ettiği özyaşamöyküsel günlükten söz ettiğini duyuyorlardı. Ama öldükten sonra garip bir şey oldu, *Kendim Hakkında* hiçbir yerde bulunamadı. Schopenhauer'in müritleri onu boş yere aradıktan sonra onun vasiyetnamesini yerine getiren Wilhelm Gwinner'a kayıp belgeyi sordular. Gwinner onlara *Kendim Hakkında*'nın artık var

olmadığını söyledi; Schopenhauer'in talimatı gereği onu ölümünden sonra hemen yok etmişti.

Ama Aynı Wilhelm, Schopenhauer'le ilgili ilk yaşamöyküsünü yazdı ve Schopenhauer'in misyonerleri *Kendim Hakkında*'nın bazı bölümlerini ya doğrudan alıntılanmış ya da değiştirilmiş biçimde tanıdıklarını iddia ettiler. Gwinner müsveddeyi yakmadan önce bir kopyasını mı çıkarmıştı? Yoksa yakmamış ve kitabında kullanmak üzere yağmalamış mıydı? Tartışmalar onlarca yıl sürdü ve sonunda başka bir Schopenhauer uzmanı bu belgeyi, Gwinner'in kitabına ve Schopenhauer'in başka yazılarına dayanarak yeniden oluşturdu ve kırk yedi sayfalık *Kendim Hakkında*'yı, dört ciltlik *Nachschlass*'ın (Kalan Elyazmaları) sonunda yayımladı. *Kendim Hakkında* garip bir okuma deneyimidir çünkü her paragraftan sonra yazılanların bazen metnin kendisinden bile uzun olan karmaşık kökeni anlatılır.

Neden Arthur Schopenhauer'in gerçek bir işi olmadı? Arthur'un üniversitede bir mevki almak için uyguladığı kamikaze stratejisinin hikâyesi bütün Schopenhauer yaşamöykülerinde bulunan acayip anekdotlardan biridir. 1820'de, otuz iki yaşındayken kendisine ilk öğretmenlik işi teklif edildi. Berlin Üniversitesi'nde felsefe öğreteceği, düşük maaşlı, geçici bir işti bu. Derhal ve bilinçli bir şekilde yaptığı ilk şey dersini ("Dünyanın Özü"), bölüm başkanı ve o günün en ünlü filozofu Georg Wilhelm Hegel'in verdiği dersle aynı saate koymak oldu.

İki yüz hevesli öğrenci Hegel'in dersini doldurdu ama Schopenhauer'in, kendisini Kant sonrası felsefeyi boş paradokslardan ve çağdaş felsefenin bozucu ve anlaşılmasız dilinden kurtarmak için gelmiş bir cezalandırıcı olarak tanımlamasını dinlemeye yalnızca beş kişi geldi. Schopenhauer'in hedefinin Hegel ve onun öncülü Fichte (hayatına kaz çobanı olarak başlayan ve Kant'la görüşmek için bütün Avrupa'yı yürüyerek geçen bir filozof olduğunu hatırlayın) olduğu bir sır değildi. Görünen o ki bunlar Schopenhauer'in

kendini Hegel'e ya da başka bir fakülte üyesine sevdirmesini sağlamadı ve bir sonraki dönemde Schopenhauer'in dersine hiçbir öğrenci gelmeyince kısa ve pervasız akademik kariyeri bitti. Bir daha da asla halka açık konferans vermedi.

1860'taki ölümüne kadar Frankfurt'ta geçirdiği otuz yıl içinde düzenli, gündelik bir programa sıkı sıkıya bağlı kaldı, neredeyse Kant'ın günlük rutini kadar dakikti. Güne üç saat yazı yazarak başlıyor, bazen bir, bazen iki saat flüt çalarak devam ediyordu. Her gün soğuk Main Nehri'nde yüzüyor, kışın ortasında bile yüzmediği gün çok nadir oluyordu. Her zaman aynı kulüpte, Englischer Hof'ta öğle yemeği yiyordu. Gençliğinde çok moda olsa da on dokuzuncu yüzyılın ortasında Frankfurt'ta bariz şekilde modası geçen smokin ceket giyip beyaz kravat takıyordu. Bu garip ve tartışmacı filozofla karşılaşmak isteyen meraklı insanlar bu kulübe giderdi.

Englischer Hof'ta Schopenhauer'in yaptıklarına ilişkin sayısız anekdot vardır: muazzam iştahı, sıklıkla iki kişilik yemek yemesi (birisini bu konuda yorum yaptığında aynı zamanda iki kişilik düşündüğünü söylerdi), kimsenin yanına oturmaması için iki kişilik yer ücreti ödemesi, haşin ama etkileyici sohbeti, öfke patlamaları, konuşmayı reddettiği insanları dâhil ettiği kara listesi, uygunsuz ve şaşırtıcı konuları tartışma eğilimi (örneğin cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak için cinsel birleşmeden sonra penisini sulandırılmış ağartma tozuna batırmasını sağlayan yeni bilimsel keşfi övmesi)...

Ciddi sohbetlerden hoşlanmasına rağmen ayırdığı zamana degecek yemek arkadaşlarını nadiren bulurdu. Bir süre boyunca düzenli bir şekilde oturduğu masaya altın bir parça koydu, giderken de kaldırdı. Genellikle aynı masada yemek yiyen bir subay, bu uygulamanın amacını sorunca da Schopenhauer bu altını askerlerin atlar, köpekler ve kadınlar etrafında dolaşmayan ciddi bir sohbet yaptıklarını duyduğu gün yoksullara bağışlayacağını söyledi. Ye-

meği sırasında kanişi Atman’a, “Siz efendim” diye sesleniyor, eğer Atman yaramazlık yaparsa, “Seni insan!” diyordu.

Keskin zekâsıyla ilgili pek çok anekdot anlatılıyordu. Bir keresinde yemek yiyenlerden biri onun basitçe, “Bilmiyorum” diye yanıtladığı bir soru sormuştu. Adam, “Vay vay, sizin gibi büyük bir bilgenin her şeyi bildiğini sanırdım!” deyince Schopenhauer, “Hayır, bilgi sınırlıdır, yalnızca aptallık sınırsızdır!” diye yanıt vermişti. Schopenhauer’e bir kadın tarafından ya da kadınlar ve evlilikle ilgili bir soru sorulunca istisnasız ters tepkilerle karşılaşılıyordu. Bir keresinde ne kadar mutsuz bir evliliği olduğunu uzun uzadıya anlatan çok geveze bir kadının arkadaşlığına katlanmak zorunda kalmıştı. Schopenhauer onu sabırla dinlemişti ama kadın kendisini anlayıp anlamadığını sorduğunda, “Hayır, ama kocanızı anlıyorum!” diye yanıt vermişti.

Evlenip evlenmeyeceği sorulduğunda aşağıdaki konuşmanın geçtiği rivayet edilir:

“Bende endişe yaratacağı için evlenmeyi düşünmüyorum.”

“Niye endişe yaratsın ki?”

“Kıskanırdım çünkü karım beni aldatırdı.”

“Bundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?”

“Çünkü bunu hak etmiş olurdum.”

“Neden?”

“Evlendiğim için.”

Doktorlar hakkında da söyleyecek sert sözleri vardı. Bir keresinde doktorların iki farklı el yazısı kullandıklarını söylemişti: reçetelerde kullandıkları zor okunan yazı ve faturalarında kullandıkları açık ve anlaşılır yazı.

1846'da, bir öğle yemeğinde elli sekiz yaşındaki Schopenhauer'i ziyaret eden bir yazar onu şöyle tarif ediyor:

Yapılı... İyi görünümlü ama modası geçmiş giysiler giyiyor... Kısa gümüşü saçlı, orta boylu... Sevimli ve aşırı derecede zeki bakan mavi benekli gözlü... İçer dönük görünen ama konuştuğunda neredeyse barok tarzında bir karakter, bu yüzden her gün masada bulunanların ucuz hicivlerine bol miktarda malzeme sağlıyor. Bundan dolayı genellikle küskün fakat aslında zararsız ve iyi huylu bu haşin masa arkadaşı, kendisiyle sürekli olarak muhakkak ki kötü niyet taşımadan alay eden önemsiz insanların şakalarının boy hedefi oluyor.¹⁰⁵

Schopenhauer öğle yemeğinden sonra uzun bir yürüyüşe çıkma alışkanlığı edinmişti. Köpeğiyle yaptığı monolog ya da sohbet sokaktaki çocukların alaylı bağırıtlarına neden olurdu. Akşamlarını evinde yalnız başına okuyarak geçirir, asla ziyaretçi kabul etmezdi. Frankfurt'taki yıllarında romantik bir ilişki yaşadığına dair bir kanıt yok. 1831'de, kırk üç yaşındayken, *Kendim Hakkında* notlarına, "Küçük bir gelirle işsiz yaşama riskine yalnızca bekârken girilebilir," yazmıştı.

Otuz bir yaşında ayrılımlarından sonra annesini bir daha görmedi ama on iki yıl sonra 1813'te işle ilgili birkaç mektup alış-verişinde bulundular. Bu durum annesi 1835'te ölene dek sürdü. Bir keresinde Arthur hastayken annesi nadir kişisel yorumlarından birini yapmıştı:

"Odanda iki ay boyunca kalıp kimseyi görmemek... bu iyi değil oğlum, beni çok üzüyor. Bir insan kendini bu şekilde yalıtmamalı."¹⁰⁶

105 Safranski, *Schopenhauer*, s. 284.

106 Safranski, *a.g.e.*, s. 288.

Arthur ve kız kardeşi Adele arasında da ara sıra mektuplar gidip geldi. Adele tekrar tekrar ağabeyine yaklaşmaya çalışarak ona durmadan kendisinden bir talepte bulunmayacağına dair güvenceler verdi. Ama Arthur daima geri çekildi. Hiç evlenmeyen Adele büyük bir keder içinde yaşadı. Arthur, Adele'e koleradan kaçmak için Berlin'den taşınacağını söyleyince Adele memnuniyetle kolera olabileceğini, bunun acılarına son vereceğini yazdı. Ama Arthur onun hayatına ve depresyonuna müdahale etmekten kaçınıp kendini daha da çok geride tuttu. Arthur evden ayrıldıktan sonra birbirlerini yalnızca bir kez, 1840'ta, kısa ve tatmin edici olmayan bir toplantıda gördüler. Adele dokuz yıl sonra öldü.

Para, Schopenhauer'in hayatı boyunca sürekli endişe kaynağı oldu. Annesi az sayıda olsa da tüm mülkünü Adele'e bıraktı ve Adele de geride hiçbir şey bırakmadan öldü. Schopenhauer boş yere çevirmen olarak iş bulmaya çalıştı ve hayatının son yıllarına kadar kitapları ne satıldı ne de basında eleştirildi.

Kısacası Arthur, kültürünün denge ve hatta hayatta kalmak için çok gerekli bulduğu rahatlık ya da ödüllerin hiçbiri olmadan yaşadı. Bunu nasıl yaptı? Karşılığında nasıl bir bedel ödedi? Bunlar, daha sonra göreceğimiz gibi, *Kendim Hakkında*'da verdiği sırlar.

Benim gibi insanlar tarafından geride bırakılan fikirler, anıtlar hayattaki en büyük zevkimdir. Kitaplar olmasa uzun zaman önce umutsuzluğa gömülürdüm.¹⁰⁷

32

Julius ertesi hafta grup odasına girdiğinde garip bir sahneyle karşılaştı. Sandalyelerine yerleşmiş üyeler dikkatle Philip'in dağıttığı kâğıtları inceliyordu. Stuart kendi kopyasını mandallı kâğıt altlığına yerleştirmiş, okurken altını çiziyordu. Kendi kopyasını unutan Tony de Pam'ın omzunun üstünden okuyordu.

Rebecca, sesinde bir öfke ifadesiyle oturumu başlattı. "Bunu büyük bir gayretle okudum." Philip'in dağıttığı kopyayı kaldırdı, katlayıp çantasına koydu. "Yeterince vakit ayırdım Philip, aslında çok fazla zaman ayırdım ve şimdi senin bu metnin benimle, grupta ya da Julius'la ilgisini açıklamayı istiyorum."

"Önce sınıf tartışırsa daha verimli bir alıştırmaya olur kanaatindeyim."

"Sınıf mı? Gerçekten de bu iş bir ev ödevi gibi. Danışmanlığı böyle mi yapıyorsun Philip?" diye sordu çantasını sertçe kapatıp.

107 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 487 / "Εἰς ἑαυτὸν (Kendim Hak-kında)" § 7.

“Sınıftaki bir öğretmen gibi mi? Ben bu yüzden burada değilim; buraya tedavi olmaya geldim, eğitime değil.”

Philip, Rebecca’nın öfkesine aldırmadı. “Eğitim ve terapi arasında en iyi haliyle belli belirsiz bir sınır vardır. Yunanlar, Sokrates, Platon, Aristoteles, Stoacılar ve Epikuros, eğitim ve mantığın insan acısıyla mücadele etmede gerek duyulan araçlar olduğuna inanıyordu. Felsefi danışmanların çoğu, eğitimi terapinin temeli olarak görmektedir. Neredeyse hepsi Leibniz’in düsturu *Caritas sapientis*’e, yani bilgelik ve ilgiye atıfta bulunur.” Philip, Tony’ye döndü. “Leibniz on yedinci yüzyıl filozofuydu.”

“Bunun bıkıtırıcı ve haddini bilmezlik olduğunu düşünüyorum,” dedi Pam. “Julius’a yardım kisvesi altında, sen...” sesini bir oktav yükseltti, “Philip, seninle konuşuyorum...” Dingin bir şekilde tavana bakmakta olan Philip irkilerek Pam’e döndü. “Önce bu ödev kâğıtlarını dağıtıyorsun, sonra da yorumunu yapmaktan nazlı bir şekilde kaçınarak grubu kontrol etmeye çalışıyorsun.”

“İşte yine topu Philip’in elinden kapmaya çalışıyorsun,” dedi Gill. “Tanrı aşkına Pam, o profesyonel bir danışman. Gruba kendi deneyimlerinden yararlanarak faydalı olmaya çalışacağını tahmin etmek için süper zekâ olmaya gerek yok. Neden her konuda ona kin duymak zorundasın?”

Pam konuşmak için ağzını açtı ama sonra kapattı, ne diyeceğini bilemiyor gibiydi. Gill’e baktı, o da sözlerine bir ekleme yaptı: “Açık geribildirim istedin Pam ve işte aldın. Ve hayır, düşündüğün buysa içki içmiyorum. On dördüncü ayık günümdeyim, Julius’la haftada iki kez görüşüyorum. Isıyı düşürdü, vidaları sıktı ve her gün AA toplantılarına katılmamı sağladı. Haftada yedi gün, on dört günde on dört oturum. Geçen hafta size söylemedim çünkü buna dayanabileceğimden emin değildim.”

Philip hariç bütün üyeler başlarını sallayarak, tebrik ederek güçlü tepkiler verdi. Bonnie onunla gurur duyduğunu söyledi. Pam

bile, “Aferin sana,” demeyi başardı. Tony, “Belki ben de sana katılmalıyım,” dedi. Yanağındaki morluğu işaret edip, “Kafayı çekmem oramı buramı çürütmeme neden oluyor.”

“Philip, ya sen? Gill’e verecek bir tepkin var mı?” diye sordu Julius.

Philip başını iki yana salladı. “Diğerlerinden yeterince destek aldı zaten. Akli başında, konuşuyor ve güç kazanıyor. Bazen çok destek, az anlam ifade eder.”

“Leibniz’den alıntı yaptığın düsturu sevdim, *Caritas sapientis*, bilgelik ve ilgi...” dedi Julius. “Ama *caritas* bölümünü unutmamanı istiyorum. Eğer Gill desteği hak ediyorsa neden sen en son sırada olasın? Dahası sende kimsede olmayan bir bilgi var. Seni savunmaya gelip senin adına Pam’le yüzleşmesi karşısındaki duygularını senden başka kim ifade edebilir ki?”

“Doğru,” dedi Philip, “karmaşık duygular içindeyim. Gill’in desteği hoşuma gitti ama aynı zamanda bundan hoşlanmamaya da dikkat ediyorum. Sizin için savaşmaları için başkalarına güvenerseniz kendi kas sisteminiz dumura uğrar.”

“Ben bu konuda bir girişimde bulunarak cehaletimi biraz daha ortaya koyacağım,” diyen Tony elindeki kâğıdı işaret ediyordu. “Bu gemi hikâyesi Philip... gerçekten anlamıyorum. Geçen hafta bize Julius’a biraz rahatlık vereceğini söyledin ama bu gemi ve yolcularıyla ilgili hikâye, yani açıkça söylemek gerekirse ne halt anlatmaya çalıştığını bilmiyorum.”

“Özür dileme,” dedi Bonnie. “Ne zaman soru sorsan benim için de sormuş olduğunu söylemiştim sana. Bu gemi ve midye kabuğu toplama konusunda ben de senin kadar şaşkınım.”

“Ben de öyle,” dedi Stuart. “Anlamadım.”

“Size yardım edeyim,” dedi Pam. “Ne de olsa edebiyatı yorumlayarak geçimimi sağlıyorum. İlk adım somuttan (yani gemi, kabuklar, koyunlar vesaire) soyuta gitmektir. Başka bir deyişle

kendi kendinize şöyle sorun: Bu gemi, yolculuk ya da liman neyi temsil ediyor?”

Stuart mandallanmış kâğıtlara bakarak, “Bence gemi ölümü temsil ediyor ya da ölüme doğru yolculuğu,” dedi.

“Tamam,” dedi Pam. “Peki oradan sonra nereye ulaşıyorsunuz?”

“Bana kalırsa ana nokta, *kıyıdaki ayrıntılara çok fazla takılma yoksa geminin yola çıkışını kaçırırsın,*” diye karşılık verdi Stuart.

“Tamam,” dedi Tony. “Kıyıdaki şeylerle çok fazla meşgul olursan karın ve çocukların bile olsa gemi sensiz gider. Başka bir deyişle, ölümünü kaçırabilirsin. Ne olmuş yani, bu gerçekten bu kadar büyük bir felaket mi?”

“Evet, evet, haklısın Tony,” dedi Rebecca. “Ben de geminin ölüm olduğunu düşünüyorum ama böyle söylediğin zaman mantıksız geliyor.”

“Ben de anlamıyorum,” dedi Gill. “Ama ölümü kaçıracağını söylemiyor, koyun gibi bağlanarak gideceğini söylüyor.”

“Her neyse,” dedi Rebecca. “Yine de terapi gibi gelmiyor bu.” Julius’a döndü. “Bunun senin için olması gerekiyordu. Sen rahatlatıcı bir yanını görebildin mi?”

“Geçen hafta sana söylediklerimi tekrar edeceğim Philip. Bildiğim şey, bana zor işimi kolaylaştırmak için bir şey vermek istemen. Aynı zamanda bunu doğrudan yapmaktan da kaçırıyorsun. Daha az kişisel bir yol seçiyorsun. Bence gelecekteki gündemin, ilgini daha kişisel şekilde ifade etmek olmalı.

“İçeriğe gelince...” diye devam etti. “Benim de kafam karıştı ama anladığım şu: Gemi her an yola çıkabileceği için, yani ölüm bize her an gelebileceği için dünya işlerine çok fazla bağlanmaktan kaçınmalıyız. Belki bizi, derin bağlantıların ölümü acı verici kılacağı konusunda uyarıyor. Bana vermeye çalıştığın teselli mesajı bu mu Philip?”

Philip yanıt veremedi önce, “Bence,” diye araya girdi Pam, “geminin ve yolculuğun, ölümü değil de bizim gerçek hayat diyebileceğimiz şeyi temsil ettiğini düşünürsek her şey yerine daha iyi oturuyor. Başka bir deyişle, yalnızca var olmanın temel gerçeğine, varoluş mucizesine odaklanırsak daha gerçekçi olarak yaşıyoruz. Var olmaya odaklanırsak, hayattaki saptırıcı şeylere, yani sahildeki nesnelere, varoluşun kendisini gözden kaçırarak kadar kendimizi kaptırmayız.”

Kısa bir sessizlik oldu. Gözler Philip’e döndü.

“Kesinlikle,” dedi Philip sesinde bir coşkuyla. “Benim görüşüm de aynen bu şekilde. Verilen fikir, insanın kendini hayatın dikkat çelcilerinde kaybetmeye karşı dikkatli olması gerektiğidir. Heidegger buna, hayatın sıradanlığına düşmek veya gömülmek der. Heidegger’e tahammül edemediğini biliyorum Pam ama yanlış politikalarının bizi onun üstün felsefi bilgisini kullanmaktan mahrum etmesi gerektiğine inanmıyorum. Bu yüzden Heidegger’in sözünü yeniden ifade edecek olursak, sıradanlığa düşmek insanın esir olmasıyla sonuçlanır, tıpkı koyunlar gibi.

“Pam gibi ben de yazının bizi bağlanmalara karşı uyardığını ve dikkatimizi varolmanın mucizesine (her şeyin nasıl olduğu konusunda endişelenmememiz, yalnızca şeylerin oluş şekline hayranlık duymamız), yalnızca şeylerin varoluşuna vermemiz gerektiğinde ısrar ettiğine inanıyorum,” diye devam etti Philip.

“Şimdi ne demek istediğini anlıyorum,” dedi Bonnie. “Ama soğuk ve soyut bir şey... Bunda nasıl bir rahatlık var ki? Julius ya da herhangi biri için ne faydası olabilir?”

“Ölümümün, hayatım konusunda bilgi vermesi fikri benim için rahatlatıcı.” Philip hiç de tarzı olmayan bir coşkuyla konuşuyordu. “Özümün önemsiz şeylerle, anlamsız başarılar ya da başarısızlıklarla, sahip olduklarımla, popüler olmayla ilgili endişelerle (kim beni seviyor, kim sevmiyor) yenilip yutulmasına izin vermeme fikri

rahatlatıcı. Benim için varolmanın mucizesini takdir edecek kadar özgür olma durumu rahatlatıcı.”

“Sesin enerjik çıkıyor,” dedi Stuart. “Ama ben de bunun çelik gibi soğuk ve cansız olduğunu düşünüyorum. Soğuk bir teselli. Ürpermeme neden oluyor.”

Üyeler şaşkındı. Philip’in sunacak değerli bir şeyi olduğunu hissediyorlardı ama her zamanki gibi onun garip tavrı yüzünden kafaları karışıyordu.

Kısa bir sessizlikten sonra Tony, Julius’a sordu. “Bu senin işine yarıyor mu? Yani sana bir şey sunma anlamında. Sana herhangi bir yardımı oluyor mu?”

“Benim işime yaramıyor Tony. Ama dediğim gibi...” Philip’e döndü, “bana senin işine yarayan bir şey vermek istiyorsun. Bana ikinci kez kullanamadığım bir şey verdiğinin de farkındayım. Bu sende düş kırıklığı yaratıyor olmalı.”

Philip başıyla onayladı ama sessiz kaldı.

“İkinci kez mi? Ben diğerini hatırlamıyorum,” dedi Pam. “Ben yokken mi oldu bu?”

Birkaç kişi başını salladı. Kimse ilk seferini hatırlamıyordu. Bunun üzerine Pam, Julius’a, “Burada doldurulması gereken boşluklar mı var?” diye sordu.

“Philip ve benim de bir geçmişimiz var,” dedi Julius. “Bu geçmiş anlatırsak bugünkü kafa karışıklığının büyük bölümü ortadan kaybolacaktır. Ama ben bunun sana bağlı olduğunu düşünüyorum Philip. Sen hazır olduğunda anlatabilirsin.”

“Her şeyin tartışılmasını istiyorum,” dedi Philip. “Sana açık çek veriyorum.”

“Hayır, söylemek istediğim şey, bunu yapmak benim işim değil. Senin sözlerinle yeniden ifade edecek olursam, bunu kendin anlatırsan senin için daha verimli bir alıştırmaya olacaktır. Bence bu senin işin ve sorumluluğun.”

Philip başını yana doğru eğdi, gözlerini kapattı, ezberlediği bir pasajı okurken kullandığı ses tonu ve tavrıyla söze başladı: “Yirmi iki yıl önce Julius’a şu anda seks bağımlılığı denen şey için başvur-dum. Başkalarını sömürüyordum, doymak bilmiyor, başka bir şey düşünemiyordum. Bütün varlığımı kadınları takibe kaptırmıştım. Sürekli yeni kadınlar peşindeydim çünkü bir kadınla tekrar tekrar yattığımda ona olan ilgimi hızla yitiriyordum. Sanki varoluşu-mun merkezi, bir kadının içine boşaldığım andı. Ve bu olduktan sonra kısa bir an için rahatlık yaşıyordum ama bir süre sonra, bazen birkaç saat sonra tekrar bir kadının peşine düşme ihtiyacı duyuyordum. Bazen bir günde iki üç kadınla birlikte oluyordum. Umutsuz durumdaydım. Aklımı bu çukurdan çıkarmak, başka şeyler de düşünmek, geçmişin büyük zihinleriyle bağlantıya gir-mek istiyordum. O zamanlar kimya eğitimi almıştım ama gerçek bilgeliğin özlemini duyuyordum. Yardım aradım, mevcut en iyi ve en pahalı yardımı aldım ve üç yıl boyunca her hafta, bazen haftada iki kez Julius’la buluştum ama hiçbir yararını görmedim.”

Philip durdu. Grup kıpırdandı. “Nasıl gidiyor Philip?” diye sordu Julius. “Devam edebilecek misin, yoksa bugünlük bu kadar yeter mi?”

“İyiym,” diye karşılık verdi Philip.

“Gözlerin kapalıyken seni okumak zor,” dedi Bonnie. “Gözle-rini onaylanmamaktan korktuğun için mi kapalı tuttuğunu merak ediyorum.”

“Hayır, gözlerimi içeriye bakıp düşüncelerimi toplamak için kapatıyorum. Ve benim için yalnızca kendi onayımın önemli ol-duğunu açıkça belirttim.”

Grubun üstüne yine o garip, Philip’in dokunulmazlığı hissi çöktü. Tony yüksek sesle fısıldayarak bu hissi dağıtmaya çalıştı: “İyi denemeydi Bonnie.”

Philip gözlerini açmadan devam etti. “Julius’la terapiyi bitirdikten kısa bir süre sonra babamın benim için açtığı bir kredi hesabının süresi doldu ve miras olarak önemli miktarda para aldım. Para, kimyagerlik mesleğimi bırakmama ve kendimi Batı felsefesi okumaya adamama olanak sağladı; bunun nedeni kısmen bu alana olan ilgimdi ama büyük oranda da dünyanın büyük düşünürlerinin ortak bilgeliğinde durumumun tedavisini bulacağıma inanmamdı. Felsefeyle çok rahatladığımı hissediyordum ve kısa süre sonra fark ettim ki gerçek işimi bulmuştum. Felsefe doktorası için Columbia Üniversitesi’ne başvurdum ve kabul edildim. Pam o dönemde benim yoluma çıkma talihsizliğini yaşadı.”

Philip’in gözleri hâlâ kapalıydı, derin bir iç çekti. Yere bakan Pam’e dönen kaçamak bakışlar hariç bütün gözler onun üstündeydi.

“Zaman geçtikçe dikkatimi gerçekten büyük olan filozof üçlüsüne yoğunlaştırmayı tercih ettim: Platon, Kant ve Schopenhauer. Ama son tahlilde bana yardımı olan yalnızca Schopenhauer oldu. Sözleri benim için yalnızca altın değerinde değildi, ona karşı büyük bir yakınlık da hissediyordum. Mantıklı bir insan olarak kaba anlamıyla ruh göçü fikrini kabul edemem ama eğer daha önce yaşamış olsaydım Arthur Schopenhauer olarak yaşardım. Yalnızca onun varlığını bilmek bile yalnızlığımın acısını azalttı.

“Birkaç yıl boyunca çalışmalarını tekrar tekrar okuduktan sonra cinsel problemlerimi aştığımı gördüm. Doktoramı alana kadar babamın mirası tükendi ve hayatımı kazanmam gerekti. Ülkenin çeşitli yerlerinde birkaç yerde ders verdim ve birkaç yıl önce Coastal Üniversitesi’nde bir işi kabul etmek için San Francisco’ya taşındım. Sonunda öğretmenliğe olan ilgimi kaybettim çünkü hiçbir zaman bana ya da dersime geçecek bir öğrenci bulamadım ve sonra, üç yıl önce felsefe beni iyileştirdiğine göre ben de felsefeyi başkalarını iyileştirmede de kullanabilirim, diye düşündüm. Bir danışmanlık

programına kaydolup programı tamamladım ve küçük klinik uygulamalara başladım. Ve böylece bu ana geldim.”

“Julius senin işine yaramadı,” dedi Pam. “Ama yine de onunla bağlantı kurdun. Neden?”

“Ben kurmadım. O benimle bağlantı kurdu.”

Pam mırıldandı. “Ah tabii, Julius birdenbire seninle bağlantı kurdu.”

“Hayır, hayır Pam,” dedi Bonnie. “Bu doğru. Sen yokken Julius bunu anlattı. Ama kendim de hiç anlayamadığım için bunu sana anlatamam.”

“Tamam, burada ben devreye giriyorum,” dedi Julius. “Elimden geldiğince açık bir şekilde anlatacağım. Doktorumdan kötü haberi aldıktan sonra birkaç gün sersemlemiş bir şekilde dolaştım ve ölümcül bir hastalığım olduğu fikrini kabul etmenin yolunu bulmaya çalıştım. Bir akşam hayatın anlamını düşünürken çok keyifsiz bir ruh hali içine girdim. Kaderimin, hiçliğe gidip sonsuza dek orada kalmak olduğunu düşünmeye başladım. Eğer öyleyse yapılan herhangi bir şeyin ya da bir insanın ne anlamı vardı ki?

“Hastalıklı düşünce zincirimin hepsini hatırlayamıyorum fakat hayatta hemen bir anlam bulup ona tutunmam gerektiğini biliyordum, yoksa hemen orada ve o anda boğulup gidecektim. Hayatımı yeniden gözden geçirirken anlamı yaşamış olduğumu fark ettim ve bu, her zaman kendi dışıma çıkıp başkalarına yaşamaları ve kendilerini gerçekleştirmeleri için yardım etmeyi içeriyordu. Bir terapist olarak işimin niteliğini her zamankinden daha açık bir şekilde gördüm ve saatlerce yardım ettiğim hastalarımı düşündüm; eski ve yeni bütün hastalarım zihnimden geçti.

“Çoğuna yardım ettiğimi biliyordum ama hayatları üzerinde devam eden bir etkim olmuş muydu? Beni rahatsız eden soru bu oldu. Galiba Pam dönmeden önce gruba, bu sorunun yanıtını öğrenmeye çok ihtiyacım olduğunu, bu yüzden gerçekten bir fark

yaratıp yaratmadığımı görmek için bazı eski hastalarımınla bağlantı kurmaya karar verdiğimi anlatmıştım. Bunun kulağa delice geldiğini biliyorum.

“En eski hastalarımın dosyalarını tararken yardım edemediklerimi düşündüm. Onlara ne oldu acaba, diye düşündüm. Daha fazlasını yapabilir miydim? Ve sonra belki bazıları daha sonra yarar görmüştür, diye kendimi avuttum, belki birlikte yaptığımız çalışmadan daha ileride faydalanmışlardır. Sonra Philip’in dosyasını gördüm ve kendi kendime, ‘Eğer başarısızlık arıyorsan, işte başarısızlık,’ dediğimi hatırlıyorum. Philip gerçekten de yardım edemediğim birisiydi, probleminde bir gedik bile açamamıştım. O andan itibaren Philip’le bağlantı kurmaya ve ona ne olduğunu öğrenmeye, ona bir şekilde yardımımın dokunup dokunmadığını görmeye dair karşı konulmaz bir istek duydum.”

“Böylece onu aradın...” dedi Pam. “Ama gruba nasıl girdi?”

“Buradan sonra sen devam etmek ister misin Philip?”

“Sen devam edersen daha verimli bir alıştırma olacaktır,” dedi Philip dudaklarında belli belirsiz gülümsemeyle.

Julius gruba daha sonra olanları hızla anlattı: Philip’in terapinin işe yaramadığını, Schopenhauer’in gerçek terapisti olduğunu söylemesi, e-postayla onu seminerine davet etmesi, Philip’in süpervizyon isteği...

“Anlamıyorum Philip,” dedi Tony. “Eğer terapide Julius’tan yararlanadıysan neden ondan süpervizyon istedin ki?”

“Julius da bu soruyu birkaç kez sordu,” dedi Philip. “Bana yardım edemese de onun üstün becerilerini yine de takdir edebiliyordum. Belki ben inatçı, dirençli bir hastaydım veya belki benim problemim, bu yaklaşıma teslim olmuyordu.”

“Tamam, anladım,” dedi Tony. “Sözünü kestim Julius.”

“Sözlerimi bitirmek üzereyim. Bir koşulla ona süpervizyon vermeyi kabul ettim, terapi grubumda altı ay geçirirse.”

“Bu kararı neden verdiğini hiç anlatmadın,” dedi Rebecca.

“Benimle ve öğrencileriyle ilişki kurma tarzına baktığımda onun kişisel olmayan ve ilgisiz tavrının iyi bir terapist olmasını engelleyeceğini söyledim. Sen de durumu böyle mi görüyorsun Philip?”

“Bana söylediklerin aynen şöyleydi: ‘Sen ve diğer insanlar arasında ne halt geçtiğini bilmiyorsan nasıl iyi bir terapist olursun?’”

“Bingo!” dedi Pam.

“Tam Julius’a göre bir konuşma.”

“Damarına basıldığında konuşan Julius gibi...” dedi Stuart.

Philip de, “Bilerek yapmadım,” diye karşılık verdi.

“Bazı şeyleri hâlâ anlayabilmiş değilim,” dedi Rebecca. “Philip’i neden aradığını ve neden grup terapisine girmesini tavsiye ettiğini anladım. Ama neden onu grubuna almayı ya da süpervizyon vermeyi kabul ettin? Zaten işin başından aşkın. Neden ek bir iş aldın üstüne?”

“Çocuklar, bugün çok zorlusunuz. Bu önemli bir soru ve yanıt verebileceğimden emin değilim ama kefaret ödeme ve işleri düzeltmeyle ilgili bir şey olabilir.”

“Bugünkü konuşmaların büyük kısmının bana bilgi vermek için olduğunun farkındayım ve bunu takdir ediyorum,” dedi Pam. “Yalnız bir sorum daha var. Philip’in sana iki kez rahatlama sunduğunu söyledin. Ya da bunu denediğini. Birincisini hâlâ duyamadım.”

“Evet, söze oradan başlamıştık ama o konuya hiç giremedik,” dedi Julius. “Philip’in derslerinden birine katıldım ve yavaş yavaş anladım ki o dersi özellikle bana yardım edebilmek için hazırlamıştı. Bir romandan alıntıladığı bölümü uzun uzun tartıştı. Romanda ölmekte olan bir adam, Schopenhauer’den bir alıntıyı okuduğunda çok rahatlıyordu.”

“Hangi roman?” diye sordu Pam.

“*Buddenbrooklar*,” diye yanıtladı Julius.

Bonnie, “Peki yararı olmadı mı? Neden?” diye sordu.

“Birkaç nedenden dolayı... Birincisi Philip’in bana rahatlama verme tarzı çok dolaylıydı, tıpkı burada Epiktetos’un yazısını bizlere vermesi gibi...”

“Julius,” diye araya girdi Tony. “Ukalalık etmek istemiyorum ama doğrudan Philip’le konuşsan daha iyi olmaz mı? Ve bil bakalım bunu kimden öğrendim?”

“Teşekkürler Tony, yüzde yüz haklısın.” Julius, Philip’e döndü. “Ders verme seyri içinde danışmanlık tarzın cesaret kırıcıydı; çok dolaylı ve afişe ediciydi. Ayrıca çok beklenmedikti çünkü yalnızca bir saat yüz yüze görüşmüştük ve sen de o zaman benim durumuma karşı tamamen kayıtsız görünmüştün. Bu işin bir tarafı. Diğeri de içerikle ilgiliydi. Oradaki bölümü tekrarlayamam, benim senin gibi fotoğrafik bir belleğim yok ama temel olarak ölmekte olan ve kendisi ile diğerleri arasındaki sınırların eridiği anlayışına sahip olan bir piskoposu anlatıyordu. Sonuç olarak bütün hayatın birleşmesi ve ölümünden sonra geldiği yaşam gücüne geri döneceği ve böylece bütün yaşayan canlılarla bağlantısının süreceği fikriyle teselli buluyordu. Doğru mu?” Philip’e baktı, o da başını salladı.

“Sana daha önce de söylemeye çalıştığım gibi, bu fikir bana hiç teselli vermiyor Philip, sıfır. Eğer benim bilincim yok olacaksa, yaşam enerjimin, beden moleküllerimin ya da DNA’mın derin uzayda varlığını sürdürmesi benim için pek bir şey ifade etmiyor. Ve eğer aranan şey bağlantılı olmaksızın bunu şahsen etten kemikten biriyle yapmak isterim.

“İşte...” Durup gruptakilere göz gezdirdi, sonra Pam’e döndü. “Philip’in bana verdiği ilk teselli buydu ve elinizdeki kâğıtlarda bulunan alıntı da ikincisi.”

Kısa bir sessizlikten sonra Julius ekledi: “Bugün çok fazla konuştuğumu hissediyorum. Şu ana kadarki tepkileriniz nedir?”

“İlgimi çekti,” dedi Rebecca.

“Evet,” dedi Bonnie de.

Tony, “Oldukça üst düzey konuşmalar geçiyor,” dedi. “Ama takip edebiliyorum.”

“Burada süren gerilimin farkındayım,” diye bir yorumda bulundu Stuart.

“Kim ve kim arasında?” diye sordu Tony.

“Pam ile Philip arasında elbette.”

“Ve Julius ile Philip arasında,” diye ekledi Gill, yine Philip’in davasını üstleniyordu. “Merak ediyorum Philip, dinlendiğini hissediyor musun? Katkılarının hak ettikleri şekilde değerlendirildiklerini hissediyor musun?”

“Bana öyle geliyor ki... şey... şey...” Philip beklenmedik derecede tereddütlüydü ama sonra her zamanki akıcılığına kavuştu. “Verdiğim teselli bu kadar çabuk bir kenara atmak biraz acelecilik olmuyor mu?”

“Kiminle konuşuyorsun?” diye sordu Tony.

“Doğru,” diye yanıt verdi Philip. “Julius, insanlığa bin yıldır büyük teselli vermiş bir kavramı bu kadar çabuk bir kenara atmak biraz acelecilik olmuyor mu? Maddi şeylere, diğer bireylere aşırı bağlılığın, hatta ben kavramına bağlılığın, insanın çektiği acıların en önemli kaynağı olduğu Epiktetos’un ve aynı zamanda Schopenhauer’in fikri. Bu durumda, bağlılıklardan kaçarak acının hafifletilebileceği düşüncesi ortaya çıkmıyor mu? Hatta bu fikirler Buddha’nın öğretilerinin de merkezidir.”

“İyi bir noktaya değindin Philip. Ve ben de söylediklerini yüreğimin derinliklerinde hissediyorum. Bana verdiğin iyi bir şeyi, benim elimin tersiyle ittiğimi söylediğini duyuyorum, bu da sana değer verilmediğini hissetmene neden oluyor. Doğru mu?”

“Bana değer verilmediğini hissettiğime dair bir şey söylemedim.”

“Hayır, sesli olarak söylemedin. Ben öyle seziyorum, bu çok insanca bir tepki olurdu. Eğer kendi içine bakarsan bunu göreceğini düşünüyorum.”

“Pam, gözlerini yuvarlıyorsun,” dedi Rebecca. “Bu bağlanma konuşması sana Hindistan’daki inzivanı mı hatırlatıyor? Julius, Philip, ikiniz de Pam’ın grup sonrası kahve toplantımızda anlattığı tapınak deneyimini kaçırdınız.”

“Evet, aynen öyle,” dedi Pam. “Bütün bağılıklardan vazgeçmeyle ilgili haddinden fazla şey dinledim, hatta egomuza olan bağılılığımızı kesebileceğimize dair saçma bir fikir de bunlara dâhildi. Sonunda bütün bunların hayatı reddettiğine dair güçlü fikirlere kapıldım. Ve Philip’in bize dağıttığı hikâyeye gelince... Bunun mesajı nedir? Yani eğer sürekli kalkışa odaklanarak çevrenizde olup bitenlerden ve etrafınızdaki insanlardan zevk alamazsanız bu nasıl bir yolculuk, ne tür bir hayat olur ki? Sende gördüğüm de bu Philip.” Pam, doğrudan seslenmek için ona döndü. “Problemlerine bulduğun çözümler yalancı çözümler. Hatta çözüm bile değil başka bir şey bu, hayattan vazgeçme. Sen hayatın içinde değilsin, başkalarını gerçekten dinlemiyorsun ve sen konuşurken de canlı, nefes alan bir insanı dinlediğimi hissetmiyorum.”

“Pam!” Gill hemen Philip’i savunmaya koştı. “Dinlemekten söz ediyorsun ama senin de fazla dinlediğinden emin değilim. Philip’in yıllar önce perişan durumda olduğunu duydun mu? Boğucu problemleri ve dürtüleri olduğunu? Julius’un üç yıllık terapisine tepki vermediğini? Senin de geçen hafta yaptığın şeyi yaptığını ve başka bir tedavi yöntemi aradığını? Sonunda farklı bir yaklaşımdan yardım aldığını, o kadar da garip olmayan Yeni Kuşak yalancı çözümden fayda gördüğünü? Ve şimdi de bu yaklaşımı kullanarak Julius’a bir şey sunmaya çalıştığını?”

Grup Gill’in patlamasıyla sessizleşti. Birkaç dakika sonra Tony, “Gill, bugün sende bir şeyler var! Durmadan Pam’i iğneleyip du-

ruyorsun ve bu hiç hoşuma gitmiyor. Ama dostum, şu konuşma tarzın gerçekten hoşuma gidiyor, umarım evde Rose'la olan hayatına da yansır.”

“Philip,” dedi Rebecca, “bugün o kadar baştan savmacı olduğum için özür dilerim. Bu... bu... Epihetus'un... hikâyesi konusunda fikrimi değiştirdiğimi söylemek istiyorum.”

“Epiktetos,” diye düzeltti Philip, daha yumuşak bir tonda.

“Epiktetos, teşekkür ederim...” diye devam etti Rebecca. “Düşündükçe bağlanma konusundaki bu görüşler benim problemime de ışık tutuyor. Galiba ben de aşırı bağlanma sebebiyle acı çekiyorum, nesnelere ya da eşyalara değil de görüntüme olan bağılılığımdan. Bütün hayatım boyunca güzel yüzüm sayesinde bir nevi ücretsiz geçiş kazandım, beğeni gördüm, mezuniyet balosu kraliçesi oldum, eve dönüş partisi kraliçesi, güzellik yarışmaları vesaire... Ama şimdi bu güzellik kayboluyor...”

“Kaybolmak mı?” dedi Bonnie. “Geriye kalanları bana geçir yeter.”

“Bana da... Senin güzelliğine sahip olmak için bütün mücevherlerimi ve hatta eğer olsalardı çocuklarımı bile verirdim,” dedi Pam.

“Teşekkürler. Gerçekten. Ama hepsi birbiriyle bağlantılı.” Rebecca sözlerine devam etti. “Çok fazla bağılıyım. Ben demek, yüzüm demek ve şimdi o daha az önemli hale geliyor, ben de daha önemsiz hale geldiğimi düşünüyorum. Ücretsiz geçiş kartımdan vazgeçmek bana çok zor geliyor.”

“Bana yardımı dokunan Schopenhauer formüllerinden biri suydı,” dedi Philip. “Görelî mutluluk üç kaynaktan gelir: kişinin olduğu şey, kişinin sahip olduğu şey ve kişinin diğerlerinin gözlerinde temsil ettiği şeyler. Schopenhauer bizim ilkinde odaklanmamızda ve ikincisiyle üçüncüsüne (sahip olunanlar ve şöhretimiz) güvenmemiz gerektiğinde ısrar eder çünkü o ikisi üzerinde kontrolümüz yoktur. Bizden alınabilirler ve alınacaklardır, tıpkı senin kaçınılmaz

yaşlanma sürecinin, güzelliğini elinden aldığı gibi. Aslında *sahip olma*'nın tersine bir etmeni vardır, sahip olduğumuz şeyler çoğu kez bize sahip olmaya başlar.”

“İlginçmiş Philip. O üç kaynak... olduğun şey, sahip olduğun ve başkalarının gözünde temsil ettiğin şey bana çok uygun. Hayatımın büyük bölümünü sonuncusu için yaşadım, başkalarının hakkımda ne düşüneceğine çok kafa yordum. Bir sırrımı daha itiraf edeyim: sihirli parfümüm. Bu konuda kimseyle konuşmadım ama hatırlayabildiğimden bu yana benim özümden yapılan, sonsuza dek kalan ve içine çeken herkesin benim güzelliğimi düşündüğü Rebecca isimli bir parfüm ürettiğimin hayalini kurarım.”

“Rebecca, artık çok daha fazla risk alıyorsun. Bu çok hoşuma gitti,” dedi Pam.

“Benim de,” dedi Stuart. “Ama sana daha önce hiç ifade edilmeyen bir şey söyleyeyim. Sana bakmak hoşuma gidiyor ama şimdi fark ediyorum ki güzelliğin, seni görmenin veya tanımanın önünde bir engel, hatta belki bir kadının çirkin veya eciş bücüş olduğu zamanki kadar büyük bir engel.”

“Vay canına, hayret verici bir şey bu. Teşekkürler Stuart.”

“Rebecca, bilmeni isterim ki bize parfümle ilgili hayalini paylaşacak kadar güvenmenden ben de etkilendim,” dedi Julius. “Bu senin oluşturduğun kısırdöngüyü işaret ediyor. Güzelliğini, özünle karıştırıyorsun. Bu olduğu zaman da Stuart'ın söylediği gibi insanlar senin özünle değil güzelliğinle ilişki kuruyor.”

“Bu kısırdöngü, orada başka şeyler de olduğu kuşkusu uyan-dırıyor bende. Geçen hafta söylediğin *güzel ve boş kadın* sözü aklımdan hiç çıkmıyor Julius, tartışmasız bir biçimde o kişi benim.”

“Belki de kısırdöngü kırılıyor olabilir,” dedi Gill. “Son birkaç haftadır seni bir yıldır olmadığı kadar fazla, derinlemesine gördüğümü biliyorum.”

“Evet, ben de öyle,” dedi Tony. “Ve şu anda çok ciddiym, Las Vegas’ta olanları anlattığın zaman çıkarıp para saydığım için gerçekten özür dilerim, gerçek bir pislik gibi davrandım.”

“Özrün kabul edildi,” dedi Rebecca.

“Bugün çok geribildirim aldın Rebecca,” dedi Julius. “Bu konuda neler hissediyorsun?”

“Harika şeyler hissediyorum, çok çok güzel. İnsanların bana farklı davrandığını hissediyorum.”

“Bunun nedeni biz değiliz,” dedi Tony. “Sensin. Gerçek şeyler verirken gerçek şeyler alırsın.”

“Gerçek şeyler verirken gerçek şeyler alırsın. Bunu çok sevdim,” dedi Rebecca. “Hey, bu terapi işinde gerçekten iyi olmaya başladın, belki ben paramı saymaya başlasam iyi olur. Ücretin nedir?”

Tony’nin yüzünde kocaman bir gülümseme belirdi. “Hazır harekete geçmişken, neden yeniden Philip’le çalışmaya başladığın konusunda bir tahminde bulunayım Julius. Belki Philip’i yıllar önce ilk gördüğünde bize geçen hafta anlattığın ruh haline yakın bir durum içindeydin, biliyorsun, öteki kadınlara karşı güçlü cinsel duygular hissediyordun.”

Julius başıyla onayladı. “Devam et.”

“Merak ettiğim şu... Philip’inkine benzer sorunların olsaydı, aynı değil ama yaklaşık olarak aynı olan bu durum onunla yaptığın terapinin önünde bir engel olur muydu?”

Julius sandalyesinde doğruldu. Philip de öyle. “Gerçekten dikkatimi çekiyorsun Tony. Şimdi terapistlerin neden kendilerini açma konusunda isteksiz olduklarını hatırlamaya başlıyorum. Anlattıkların yok olmuyor, durmadan senin peşine düşüyor.”

“Özür dilerim Julius. Seni utandırmak istemedim.”

“Hayır, hayır, sorun değil. Gerçekten söylüyorum. Şikâyet etmiyorum; belki yalnızca zaman kazanmaya çalışıyorum. Gözlemin iyiydi, belki de fazla iyiydi. Bu yüzden biraz direniyor olabilirim.” Julius duraklayıp biraz düşündü. “Tamam, işte aklıma gelenler:

Philip'e yardım edememiş olmaktan dolayı biraz şaşırıldığımı ve üzülüğümü hatırlıyorum. Ona yardım etmeliydim. İlk başladığımızda ona yardım edebildiğim konusunda bahse girebilirdim. Ona yardım etmeye elverişli bir durumda olduğumu düşünüyordum. Kendi kişisel deneyiminin, terapinin raylarını yağlayacağından emindim."

"Belki," dedi Tony. "Belki Philip'i bu yüzden gruba davet ettin. Bir daha deneme, terapiye bir şans daha verme adına. Doğru mu?"

"Sözü ağzımdan aldın," dedi Julius. "Ben de tam bunu söyleyecektim. Birkaç ay önce kime yardım edip kime edemediğim konusunda düşünürken neden kafayı Philip'e taktığımı açıklayabilir bu. Aslında Philip aklıma gelince öteki hastalarla bağlantı kurma konusunda ilgimi kaybettim.

"Hey, saate bakın. Bu oturumu sona erdirmek hiç hoşuma gitmiyor ama bitirmemiz gerek. İyi bir oturum oldu, ben düşünmem gereken bir sürü şey olduğunu biliyorum. Tony, bugün benim için bazı iyi şeylerin önünü açtın. Teşekkürler."

"Peki bugün ödeme yapmaktan kurtuluyor muyum?" diye sordu Tony sırtarak.

"*Veren mutludur,*" dedi Julius. "Ama kim bilir? Böyle devam et, o gün de gelir."

Grup odasından çıkanlar, dağılmadan önce Julius'un evinin önünde bir süre lafladılar. Yalnızca Tony ve Pam kafeteryaya gitti.

Pam, kafasını Philip'e takmıştı. Onunla karşılaştığı için şanssız olduğunu söyleyen Philip'e karşı kızgınlığı geçmemişti. Dahası, hikâyeyle ilgili yaptığı yoruma Philip'in iltifat etmesi hiç hoşuna gitmemişti. Grubun Philip'e doğru kaymasından, kendisinden ve Julius'tan uzaklaşmasından endişeleniyordu.

Tony sevinçten havalara uçuyordu. Kendini ODO seçmişti; *oturumun en değerli oyuncusu*. Belki bu gece bara gitmekten vazgeçip Pam'ın verdiği kitaplardan birini okumayı deneyebilirdi.

Gill, Pam ve Tony'nin caddede birlikte yürüyüşüne baktı. Oturumun sonunda Pam bir tek ona ve kuşkusuz Philip'e sarılmamıştı. Onu çok mu kızdırmıştı? Dikkatini yarınki şarap tadım olayına çevirdi Gill. Rose'un büyük gecelerinden biriydi bu. Yılın bu zamanında Rose'un arkadaşlarından bir grup, yılın en iyi şaraplarını tatmak için bir araya gelirdi. Bu durumun üstesinden nasıl gelecekti? Şarabı ağzına alıp sonra da tükürmeli miydi? Bunu başarması için çok güçlü olması gerekiyordu. Yoksa gerçeği açıkça söylemeli miydi? AA destekçisini düşündü, aralarındaki konuşmanın nasıl olacağını biliyordu:

Destekçi: Önceliklerin nerede? Şarap tadımına gitme, buluşmaya git.

Gill: Ama şarap tadımı, arkadaşların bir araya gelme nedeni.

Destekçi: Öyle mi? Başka bir etkinlik öner.

Gill: İşe yaramaz. Kabul etmezler.

Destekçi: O zaman yeni arkadaşlar bul.

Gill: Rose bundan hoşlanmaz.

Destekçi: Hoşlanmazsa ne olmuş?

Rebecca kendi kendine tekrarlıyordu: *Gerçek şeyler verirken gerçek şeyler alırsın, gerçek şeyler verirken gerçek şeyler alırsın*. Bunu unutmamalıydı. Fahişelikle flört ettiği zamanı anlatırken Tony'nin nasıl parasını çıkarıp saydığı aklına gelince güldü. Bundan gizliden gizliye zevk almıştı. Onun özrünü kabul etmesi samimiyetsizlik miydi?

Bonnie her zamanki gibi oturumun sonunun gelmesinden hiç hoşlanmamıştı. Doksan dakika boyunca canlıydı. Hayatının geri kalanı çok sıkıcı görünüyordu. Nedeni neydi bunun? Neden kütüphaneciler sıkıcı hayatlar yaşamak zorundalardı? Sonra Philip'in kim olduğunuz, neye sahip olduğunuz ve başkaları için neyi temsil

ettiğiniz konuyla ilgili söyledikleri aklına geldi. Bu duydukları çok ilginçti!

Stuart oturumdan büyük zevk almıştı, gruba keskin bir biçimde giriyordu. Rebecca'ya güzel görüntüsünün, onu tanımanın önünde nasıl bir engel olarak durduğunu ve yakın zamanda yüzünün ardındakileri de gördüğünü söyleyişi aklına geldi. Bu iyiydi. Çok iyi. Ve Philip'e soğuk tesellisinin onu ürperttiğini söylemesi... İşte o zaman bir fotoğraf makinesinden öteye geçmişti. Hayır, hayır, bu da bir fotoğraf makinesi işiydi.

Eve yürürken Philip oturumu düşünmemeye çalışıyordu ama olanlar, zihninin dışında bırakamayacağı kadar baş döndürücüydü. Birkaç dakika için teslim olup düşüncelerinin dizginlerini bıraktı. Epiktetos dikkatlerini çekmişti. Her zaman çekerti. Sonra kendisine uzanan elleri ve ona doğru dönen yüzleri hayal etti. Gill onun destekçisi haline gelmişti ama ciddiye alınmamalıydı. Gill onu savunmuyordu, yalnızca Pam'e karşıydı. Kendisini ona, Rose'a ve diğer kadınlara karşı nasıl savunması gerektiğini öğrenmeye çalışıyordu. Rebecca da söylediklerinden hoşlanmıştı. Onun güzel yüzü bir an için zihninde aydınlandı. Ve sonra Tony'yi düşündü. Dövmelerini, morarmış yanağını. Hiç onun gibi biriyle karşılaşmamıştı, gerçekten ilkel biriydi ama sıradanlığın ötesinde bir dünyayı kavramaya başlayan bir ilkel. Ve Julius keskin zekâsını kayıp mı ediyordu? Bir hasta olarak Philip'e yaptığı aşırı yatırımının neden olduğu problemlerin farkındayken bağlılığı nasıl savunabilirdi?

Philip bir tedirginlik, huzursuzluk hissine kapılmıştı. Çözülme tehlikesi içinde olduğunu hissediyordu. Neden Pam'e, onunla karşılaştığı için şanssız olduğunu söylemişti? Oturumda adını bu yüzden mi o kadar sık kullanmıştı ve yüzüne bakmasını istemişti? Eski alçak benliği bir hayalet gibi tepesinde asılı duruyordu, onun hayata susayan varlığını hissedebiliyordu. Philip zihnini susturup yürüme meditasyonuna başladı.

Avrupa'nın bilgili adamlarına ve filozoflarına: Sizin için Fichte gibi çenesi düşük birisi bütün zamanların en büyük düşünürü Kant'ın eşitidir ve Hegel gibi işe yaramaz, arsız bir şarlatan da derin düşünür olarak değerlendirilir. Bu yüzden sizin için yazmıyorum.¹⁰⁸

33

Acı, Öfke, Azim

Schopenhauer bugün hayatta olsaydı psikoterapi için aday olur muydu? Kesinlikle! Semptomlarla çok ilgiliydi. *Kendim Hakkında*'da doğanın kendisine kaygılı bir mizaç ve “bir filozofun ruhsal sükûnetiyle zor örtüşecek ölçüde şüphecilik, duyarlılık, coşkunculuk ve gurur” verdiğinden yakınıyor.

Canlı bir dille semptomlarını tarif ediyor:

Babamdan, lanet ettiğim ve irademin bütün gücüyle mücadele ettiğim kaygıyı miras olarak aldım. Genç bir adamken hayali hastalıklarla büyük işkence çektim... Berlin'de okurken veremli olduğumu düşünüyordum. Askere gitmekte zorlanacağım korkusu peşimi bırakmıyordu... Nepal'den çiçek

108 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 121. “Cholera-Buch” § 40.

hastalığı korkusu yüzünden kaçtım. Verona’da zehirli enfiye çektiğim fikri bütün benliğimi kapladı. Mannheim’da herhangi bir dış neden olmaksızın tarif edilemez bir korkunun etkisinde kaldım. Yıllarca adli kovuşturma korkusu yaşadım. Geceleri bir ses olsa yatağımdan fırlar ve her zaman dolu halde tuttuğum tabanca veya bıçağımyı kapardım. Olmayan tehlikelere bakmama neden olan bir kaygı içindeydim da-
ima, en ufak sıkıntıları büyütüyor, benim için en zor olan insanlarla bağ kuruyordum.¹⁰⁹

Şüphecilğini ve kronik korkusunu hafifletmeyi umarak bir sürü önlem ve ritüele başvuruyordu Schopenhauer. Acil kullanım için eski mektupların içinde ve diğer gizli yerlerinde altın paralar ve değerli hisse senetleri saklıyor, izinsiz olarak kurcalayanları şaşırtmak için sahte başlıklar altına kişisel notlar düşüyordu. Müş-külpesentlik derecesinde titizdi, kendisine her zaman aynı banka görevlisinin yardım etmesini istiyor, kimsenin Buddha heykeline dokunmasına izin vermiyordu.

Cinsel dürtüsü rahatsızlık verecek düzeyde güçlüydü ve genç bir adamken bile bu hayvani tutkusuyla kontrol edildiği için esef ediyordu. Otuz altı yaşında esrarengiz bir hastalık onu bir yıl bo-yunca odasına kapattı. 1906’da bir tıp doktoru ve tıp tarihçisi, teşhisi yalnızca Schopenhauer’e verilen ilacın yapısına ve olağandışı derecede yüksek cinsel etkinliğine bağlayarak hastalığının frengi olduğunu iddia etti.¹¹⁰

Arthur, seksin pençesinden kurtulmayı çok istiyordu. Bedensel benliğine işkence eden şehvete rağmen dünyayı sakince gözleyebildiği

109 Schopenhauer, *Manuscripts Remains*, cilt 4, s. 506 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 28.

110 Iwan Bloch, “Schopenhauers Krankheit im Jahre 1823” *Medizinische Linik*, no. 25-26 (1906).

huzur anları onun için çok değerliydi. Cinsel tutkuyu, yıldızları gizleyen gün ışığıyla karşılaştırıyordu. Yaşlandıkça cinsel tutkusundaki azalmayı ve ona eşlik eden dinginliği memnuniyetle karşıladı.

En derin tutkusu işi olduğu için, en güçlü ve en ısrarlı korkusu bir entelektüelin hayatını yaşamasına olanak sağlayan maddi araçlarının kaybıydı. Yaşlılığında bile böyle bir hayatı olası kılan babasının anısını aziz tutuyor, parasını korumaya ve yatırımlarını düşünmeye büyük zaman ve enerji harcıyordu. Buna uygun şekilde yatırımlarını tehdit eden her türlü huzursuzlukla telaşa kapılıyor ve politikalarında aşırı muhafazakâr davranıyordu. Avrupa'nın diğer yerleri gibi Almanya'yı da etkisi altına alan 1848 isyanı onu dehşete düşürdü. Askerler sokaktaki asilere ateş açabilecekleri avantajlı bir konum bulabilmek için dairesine girdiklerinde isabetli ateş edebilme şanslarını artırmak için onlara opera dürbününü teklif etti; onlarca yıl sonra bütün varlığını o isyanda sakat kalan Prusyalı askerlerin refahı için kurulan bir fona bıraktı.

Kaygıyla yazılan, işle ilgili mektupları genellikle öfke ve tehditlerle dolu oluyordu. Schopenhauer, aile parasını idare eden banker korkunç bir mali başarısızlık yaşayınca iflastan kaçmak için bütün yatırımcılarına yatırımlarının yalnızca küçük bir bölümünü geri vermeyi teklif etti. Schopenhauer onu öylesine acımasız yasal sonuçlarla tehdit etti ki banker ona parasının yüzde yetmişini verirken diğer yatırımcılara (Schopenhauer'in annesi ve kız kardeşi dâhil) ilk teklif ettiğinden de azını verdi. Yayıncısına yazdığı tacizkâr mektuplar, sonunda ilişkilerinin temelli bozulmasına yol açtı. Yayıncısı şöyle yazdı: "Sizden gelen, kabalığı ve yontulmamışlığıyla bir filozoftan çok bir arabacınıninkine benzeyen mektupları artık kabul etmeyeceğim... Yalnızca sizin çalışmalarınızı yayımlamakla, paket kâğıdı basıyor olma korkumun gerçekleşmemesini umuyorum."¹¹¹

111 Iwan Bloch, "Schopenhauers Krankheit im Jahre 1823" *Medizinische Linik*, no. 25-26 (1906).

Schopenhauer'in öfkesi efsaneviydi: yatırımlarını idare eden finansörlere karşı öfkesi, kitaplarını satamayan yayıncılara, kendisiyle sohbet etmeye çalışan ahmaklara, kendilerini eşiti olarak gören "iki ayaklı hayvanlara", konserlerde öksürenlere ve kendisine aldırmayan basına... Ama gerçek öfkesi, büyüklüğü bizi hâlâ şaşırtan ve Schopenhauer'i entelektüel toplulukta bir parya haline getiren kızgınlığı, çağdaş düşünürlere karşı öfkesiydi, özellikle de on dokuzuncu yüzyıl felsefesinin önde giden iki ışığı Fichte ve Hegel'e karşı.

Schopenhauer, Hegel'in Berlin salgınında kolera oluşundan yirmi yıl sonra yayımladığı kitabında ondan, "birer paralı asker olan takipçileri tarafından yurtdışında ölümsüz bilgelik olarak yayılan çılgınca bir saçmalık sistemini eşi olmayan bir yüzüzlükle derleyen, sıradan, anlamsız, iğrenç, tiksinti verici ve cahil şarlatan,"¹¹² olarak söz ediyordu.

Diğer filozoflarla ilgili bu tür patlamaları ona pahalıya mal oldu. 1837'de, Norveç Kraliyet Öğrenme Topluluğu'nun desteklediği bir yarışmada iradenin özgürlüğü konusundaki makalesiyle ilk ödülünü aldı. Schopenhauer bu ödüle çocukça bir sevinç gösterdi (bu onun ilk saygınlık kazanışiydi) ve madalyası için sabırsızca şamata kopararak Frankfurt'taki Norveç konseyini taciz etti. Bununla birlikte, ertesi yıl Danimarka Kraliyet Öğrenme Topluluğu'nun yarışmasına gönderdiği ahlakın temelleri konulu makalesi farklı bir kaderle karşılaştı. Makalesinin iddiası mükemmel olmasına ve gönderilen tek makale olmasına rağmen Hegel'le ilgili saldırgan sözleri yüzünden hakemler ona ödülü vermeyi reddetti. Hakemler, "Modern çağın gözde filozoflarından bazıları hakkında ciddi ve tam saldırı amacıyla uygunsuz bir tarzda söz edilmesini görmezden gelemeyiz,"¹¹³ yorumunda bulundular.

112 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 1, s. 96 / § 12.

113 Safranski, *Schopenhauer*, s. 315.

Yıllar boyunca pek çokları Hegel'in yazılarının gereksiz derecede zihin bulandırıcı olduğu konusunda Schopenhauer'e katıldı. Hatta Hegel'i okumak o kadar zordu ki felsefe çevrelerinde bu konuda bir espri dolaşıyordu: Buna göre en can sıkıcı ve zor soru, "Hayatın anlamı nedir?" veya "Bilinç nedir?" değil, "Bu yıl kim Hegel öğretecek?" idi. Yine de Schopenhauer'in öfkesinin düzeyi ve şiddeti onu diğerlerinden ayırıyordu.

Çalışmasına aldırılmazlık edildikçe Schopenhauer'in sözleri daha keskinleşti ve karşılığında daha fazla görmezden gelindi. Hatta pek çokları için alay konusuna dönüştü. Fakat kaygılarına ve yalnızlığına rağmen Schopenhauer hayatta kaldı ve kişisel kendine yeterliliğe dair bütün dış işaretleri sergilemeye devam etti. Çalışmalarında sebat etti, hayatının sonuna dek üretken bir âlim olarak kaldı. Kendine karşı inancını hiç yitirmedi. Kendisini, diğer bitkilere göre sıradan ve önemsiz görünen genç bir meşe ağacına benzetiyordu: "Ama onu yalnız bırakırsanız ölmez. Zaman gelecek ve ona değer vermesini bilenleri de yanında getirecektir."¹¹⁴ Dehasının gelecek düşünür kuşakları üstünde büyük etkisi olacağını tahmin ediyordu. Ve haklıydı da. Bütün tahminleri doğru çıktı.

114 *Complete Essays*, ed. Saunders, kitap 5, s. 97. Ayrıca bkz. Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 647, § 387.

Gençliğin bakış açısından bakıldığında hayat sonsuz derecede uzun bir yolculuktur. Yaşlılıktan bakınca da çok kısa bir geçmişe benzer. Gemiyle uzaklaştığımızda kıyıdaki nesneler daha küçük, tanınması ve ayırt edilmesi daha zor hale gelirler. Aynı şekilde olaylar ve etkinliklerle dolu geçmiş yıllarınızı da tanıyamazsınız.¹¹⁵

34

Zaman hızla akıp giderken Julius haftalık grup toplantılarını artan bir ilgiyle beklemeye başladı. Belki gruptaki deneyimleri daha yakıcıydı çünkü iyi geçecek bir yılının haftaları gitgide tükeniyordu. Ama söz konusu olan yalnızca grup değildi; hayatla ilgili büyük küçük her şey daha nazik ve canlı görünüyordu. Kuşkusuz haftalar her zaman sayılıydı ama rakamlar o kadar büyük, o kadar sonsuz bir geleceğe uzanıyor gibi görünüyordu ki haftaların sonuyla karşılaşabileceğini hiç düşünmemişti.

Gözle görülür sonlar her zaman fren yapmamıza sebep olur. İnsanlar *Karamazov Kardeşler*'in bin sayfasını hızla okurlar, ta ki geriye beş on sayfa kalana kadar, sonra birden hızı azaltarak her paragrafın tadını çıkarmaya, her ifadenin, her sözcüğün nektarını emmeye başlarlar. Günlerinin azlığı, Julius'un zamana daha fazla

115 Schopenhauer, *Parerga ile Paralipomena*, cilt 1, s. 483-84 / Bölüm 6, "On the Periods of Life."

değer vermesine neden oluyordu. Artık gündelik hayat olaylarının mucizevi akışını gittikçe daha fazla düşünüyordu.

Kısa bir süre önce, ikiye iki ölçüsünde iple çevrilmiş bir çimenlik alanda var olan kozmosu inceleyen bir böcek bilimcisinin yazdığı yazıyı okumuştı. Derin bir yer kazan yazar avcılarının, avların, solucanların, kırkayakların, zırhlı böceklerin ve örümcekgillerin dinamik, kaynayan dünyasına duyduğu hayranlık duygusunu anlatmıştı. Eğer bakış açısı ayarlanırsa, dikkat tamamen verilirse ve bilgi enginse insan sürekli bir hayranlık haliyle sıradanlığa girebiliyordu.

Julius için de grupta durum böyleydi. Kanserinin tekrarlamasıyla ilgili korkuları azalmıştı ve panikleri daha seyrek hale gelmişti. Belki en büyük rahatlığı doktorundan, *iyi geçecek bir yıl* sözünü gerçek anlamıyla, neredeyse bir garanti gibi almasından kaynaklanıyordu. Ama daha çok hayat tarzı aktif bir merhem gibiydi. Zerdüş'tün yolunu izliyordu: onun olgunluğunu paylaşıyor, diğerlerine uzanarak kendini aşıyor, sonsuzluk boyunca sürekli olarak tekrarlamaya istekli olduğu bir tarzda yaşıyordu.

Terapi gruplarının ertesi hafta izleyeceği yönü hep merak ediyordu. Şimdi, son iyi yılı hızla sona yaklaşıırken bütün duyguları yoğunlaşmıştı. Merakı bir sonraki toplantıyı coşkulu, çocuksu bir şekilde beklemesine neden oluyordu. Yıllar önce, grup terapi dersi verirken başlangıç öğrencilerinin doksan dakika konuşan insanları dinlerken nasıl canlarının sıkıldığından yakındıklarını hatırlıyordu. Daha sonra her hastanın hayat dramasını dinlemeyi ve üyeler arasındaki karmaşık etkileşimi duyarlı bir şekilde takdir etmeyi öğrendikçe can sıkıntısı kaybolmuş, her öğrenci erkenden yerini alıp bir sonraki oturumu beklemeye başlamıştı.

Grubun yaklaşan sonu, üyelerin çekirdek konularla daha büyük bir şevkle ilgilenmelerini sağlıyordu. Terapinin gözle görülür sonu her zaman bu etkiyi yaratırdı. Bu nedenle Otto Rank ve Carl

Rogers gibi öncü uygulamacılar, terapinin başında bir bitiş tarihi koyarlardı.

Stuart o aylar içinde önceki üç yıl içinde yapmadığı kadar çalışmıştı. Belki Philip bir ayna görevi görerek Stuart'ı hızlandırmıştı. Philip'in insansevmezliğinde kendisinden parçalar görmüştü ve ikisi hariç gruptaki herkesin oturumlardan zevk aldığını ve grubu sığınılacak bir liman, destek ve ilgi yeri olarak gördüğünü fark etmişti. Yalnızca o ve Philip zorlamayla katılıyordu. Philip, Julius'tan süpervizyon alabilmek için, kendisi de karısının ültimatomu yüzünden...

Bir keresinde Pam, grubun hiçbir zaman gerçek bir halka oluşturmadığını çünkü Stuart'ın sandalyesinin her zaman birkaç santim ama büyük birkaç santim geride olduğu konusunda yorumda bulunmuştu. Diğerleri de ona katılmıştı; hepsi oturustaki asimetriyi fark etmişti. Ama bunu hiçbir zaman Stuart'ın yakınlıktan kaçınmasına bağlamamışlardı.

Başka bir oturumda Stuart, karısının cerrahi bölüm başkanlığından tıp fakültesi dekanlığına, oradan da üniversite rektörlüğüne yükselen babasına olan bağımlılığını anlatırken tanıdık bir yakınma içine girmişti. Stuart önceki oturumda olduğu gibi kendisini sürekli babasıyla kıyasladığı için, karısının saygısını kazanmasının asla mümkün olmadığını anlatmaya devam ederken Julius sözünü kesip bu hikâyeyi sık sık anlattığının farkında olup olmadığını sordu.

"Ama sıkıntı vermeye devam eden konuları ortaya getirmemiz gerekiyor, değil mi?" dedikten sonra Julius zorlayıcı bir soru sormuştu: "Senin tekrarların konusunda ne hissedeceğimizi düşündün?"

"Bunu sıkıcı bulduğunuzu düşünüyorum."

"Lütfen düşün Stuart. Sıkıcı olmanın senin için getirisi ne? Ve sonra neden dinleyicilerinde hiç empati yaratmadığını düşün."

Ertesi hafta Stuart bu konuyu uzun uzun düşündü ve bu soruyu bu kadar az düşündüğüne ne kadar şaşırdığını bildirdi. "Karımın

beni sıkıcı bulduğunu biliyorum; benim için kullandığı en sevdiği sözcük *dalgın*. Ve sanırım grup da benim için aynı şeyi söylüyor. Biliyorsunuz... sanırım empatimi uzun süre önce dolaba kaldırdım.”

Kısa bir süre sonra Stuart önemli bir problemini paylaştı: on iki yaşındaki oğluna karşı duyduğu açıklanamaz, sürekli öfke. Tony, “Onun yaşındayken sen nasıldın?” diye sorarak Pandora’nın kutusunu açtı.

Stuart yoksulluk içinde büyüdüğünü anlattı. Babası o sekiz yaşındayken ölmüştü ve iki işte çalışan annesi, o okuldan geldiği zaman hiç evde olmuyordu. Bu yüzden evin anahtarını taşıyan, kendi yemeğini hazırlayan, ertesi gün okula aynı kirli giysilerle giden bir çocuk olmuştu. Çocukluk anılarını büyük ölçüde saklamayı başarıyordu ama oğlunun varlığı onu uzun süredir unuttuğu günlere geri götürüyordu.

“Oğlumu suçlamak delilik ama onun ayrıcalıklı hayatını gördükçe kıskançlık ve öfke hissediyorum,” diyordu. İşe yarayan bir yeniden çerçeveleme müdahalesiyle Stuart’ın öfkesinin aralanmasına yardım eden Tony olmuştu: “Oğluna daha iyi bir hayat sağladığın için kendinle biraz gurur duymaya ne dersin?”

Hemen herkes ilerleme kaydetmişti. Julius bunu daha önce de görmüştü; gruplar bir olgunluk durumuna ulaşınca üyeler bir anda iyileşiyor gibi görünüyordlardı. Bonnie önemli bir paradoksla uğraşmaya çalışıyordu: kendisini bıraktığı için eski kocasına karşı duyduğu öfke ve hiç hoşlanmadığı bir adamla ilişkisinden kurtulduğu için rahatlama.

Gill her gün AA toplantılarına katılıyordu; yetmiş günde yetmiş toplantı olmuştu ama o ayık kalmaya devam ettikçe evlilik sorunları azalmak yerine artıyordu. Kuşkusuz Julius için esrarlı bir durum değildi bu. Ne zaman bir eş terapide ilerleme gösterse evlilik ilişkisindeki denge bozulurdu ve evliliğin sağlam kalması için diğer eşin de değişmesi gerekirdi. Gill ile Rose çift terapisine

başlamıştı ama Gill, Rose'un değişeceğine inanmıyordu. Bununla birlikte artık evliliğini bitirme fikri onda dehşet etkisi yaratmıyordu; ilk kez Julius'un en sevdiği nükteli sözlerinden birini gerçekten anlamıştı: "Evliliğini kurtarmanın tek yolu onu bırakabilmeye istekli olmaktır."

Tony şaşırtıcı bir hızla ilerliyordu. Sanki Julius'un hızı ona da bulaşmıştı. Pam'ın cesaretlendirmesiyle, gruptaki herkesten güçlü destek alarak cahil olduğu için sızlanmayı kesmeye ve bu konuda bir şey yapmaya karar vermişti; eğitim alacaktı. Yerel bir üniversitenin haftada üç akşamlik kurslarına kaydolmuştu.

Bu geniş ölçekli değişimler sevindirici ve memnuniyet verici olsa da Julius'un bütün dikkati Pam ile Philip üstündeydi. İkisinin ilişkisinin kendisi için neden bu kadar önemli hale geldiğini anlamıyordu ama nedenlerinin özeli aştığına inanıyordu. Bazen Philip ve Pam'i düşünürken bir Yahudi sözü aklına geliyordu: Bir kişiyi kurtarmak bütün dünyayı kurtarmak gibidir. Kısa süre içinde ikisinin ilişkisini kurtarmanın önemi gitgide büyüdü. Hatta *raison d'être* (varoluş nedeni) haline geldi: Yıllar önceki o korkunç karşılaşmanın enkazından birilerini kurtararak kendi hayatını kurtaracaktı sanki. Bu Yahudi sözünün anlamını düşünürken aklına Carlos geldi. Genç Carlos'la birkaç yıl önce çalışmıştı. Hayır, daha da fazla zaman geçmiş olmalıydı, en az on yıl çünkü Miriam'la Carlos hakkında konuştuğunu hatırlıyordu. Ölümcül lenfoma teşhisi konduğunda yardım arayışı içine giren Carlos pek sevimli bir adam değildi. Kaba, bencil, sık, cinsel dürtüleri kuvvetli biriydi. Julius, Carlos'un bazı dikkate değer değişiklikler yapmasına yardımcı olmuştu, özellikle de bağıllık alanında. Ve sonra bu değişiklikler bütün hayatını geriye dönük olarak anlamla doldurmasını sağlamıştı. Ölmeden saatler önce Julius'a, "Hayatımı kurtardığın için teşekkürler," demişti. Julius, Carlos'u defalarca düşünmüştü ama şu anda onun hikâyesi

yeni ve önemli bir anlam kazanmıştı. Yalnızca Philip ve Pam için değil, kendi hayatını kurtarması için de.

Philip çoğu açıdan eskiye kıyasla daha az kendini beğenmiş ve cana yakın görünüyordu, hatta Pam hariç çoğu üyeyle göz teması bile kuruyordu. Altı aylık süre dolmuş ve Philip sözleşmenin üzerine düşen bölümünü tamamlamış olmasına rağmen gruptan ayrılma konusunu açmamıştı. Julius konuyu açtığında Philip, “Grup terapisi benim ilk düşündüğümünden çok daha karmaşık bir olguymuş. Müşterilerim konusunda ben gruba devam ederken süpervizyon vermeni tercih ederim ama sen ‘ikili ilişki’ problemleri yüzünden bu fikri reddettin. Benim seçimim bir yıl boyunca grupta kalıp süpervizyonu ondan sonra almak.”

“Bu plan bana uygun,” dedi Julius. “Ama kuşkusuz benim sağlık durumuma bağlı. Grubun sona ermesine dört ay var, ondan sonrasına bakacağız. Sağlık garantim yalnızca bir yıl içindi.”

Philip’in gruba katılmaya devam etmesi kararı nadir görülen bir şey değildi. Üyeler gruba genellikle kafalarında belirli bir hedefle girerlerdi, örneğin daha iyi uyumak, kâbus görmemek, fobiden kurtulmak... Ama sonra birkaç ay içinde farklı, daha geniş kapsamlı hedefler koyarlardı, örneğin sevmeyi öğrenmek, hayata yeniden coşkuyla katılmak, yalnızlığın üstesinden gelmek, kendilik değeri geliştirmek.

Grup, zaman zaman Julius’un psikoterapisi böylesine başarısız olurken Schopenhauer’in kendisine nasıl yardımcı olduğu konusunda daha açık konuşması için Philip’e ısrar ediyordu. Philip’in, gerekli felsefi arkaplanı vermeden Schopenhauer hakkında yanıt sunması zor olduğu için gruptan bu konuda otuz dakikalık bir ders vermek için izin istedi. Grup homurdanınca da Julius onun konuyu daha kısa ve sohbet havasında anlatmasını şart koştu.

Ertesi seans Philip, söz verdiği gibi Schopenhauer’in kendisine nasıl yardımcı olduğu sorusunu yanıtlamak için kısa bir derse başladı.

Elinde notlar olmasına rağmen onlara bakmadan konuşuyordu. Tavana bakarak söze başladı. “Schopenhauer’in, Platon’la birlikte herkesten fazla saygı duyduğu bir filozof olan Kant’la söze başlamadan, Schopenhauer hakkında konuşmak olanaksızdır. 1804 yılında, Schopenhauer on altı yaşındayken ölen Kant, bütün algılarımız ve duyuşsal verilerimiz, yapımızda bulunan nöroanatomik aygıtla süzgeçten geçirilip işlendiği için gerçekliği hakiki anlamıyla yaşamamızın olanaksız olduğu görüşüyle felsefeyi kökünden değiştirmiştir. Bütün veriler; uzam ve zaman gibi keyfi terimler aracılığıyla kavramsallaştırılır ve...”

“Hadi Philip, konuya gir,” diye sözünü kesti Tony. “Bu adam sana nasıl yardım etti?”

“Bekle. Ben de oraya geliyorum. Daha yalnızca üç dakika konuştum. Televizyon haberlerinde değiliz; dünyanın en büyük düşünürlerinden birinin vardıgı sonuçları tek bir kerede anlatamam.”

“Hey, hey, kesinlikle haklısın Philip. Yanıtın çok hoşuma gitti,” dedi Rebecca.

Tony de gülümseyip geri çekildi.

“Kant’ın keşfi, dünyayı gerçekte olduğu gibi değil de kişiselleştirilip işlenmiş şekliyle algıladığımızdır. Uzam, zaman, miktar, nedensellik gibi özellikler bizim içimizdedir, dışarıda değil. Biz onları gerçekliğe dayatırız. Ama o zaman saf, işlenmemiş gerçeklik nerededir? Biz işlemeden önce orada olan, ham varlık nedir? Kant bunu asla öğrenemeyeceğimizi söylüyor.”

“Schopenhauer sana nasıl yardımcı oldu? Asıl soruyu hatırladın mı? Yaklaşıyor muyuz?” diye sordu Tony.

“Doksan saniye sonra geliyor. Kant ve diğerleri gelecek çalışmalarında dikkatlerini tamamen temel gerçekliği işleme tarzlarına çevirdiler. Ama Schopenhauer (Gördünüz mü, geldik bile!) farklı bir rota izledi. Kant’ın kendimizle ilgili temel ve dolaysız bir veri tipini atladığını düşündü: kendi bedenlerimiz ve kendi

duygularımız. Algılarımıza bağlı olmayan doğrudan, dolaysız bilgiye sahibiz. Bu yüzden Schopenhauer dürtülerle ve içeriden gelen duygularla ilk ilgilenen filozof olmuştur ve kariyerinin geri kalan süresi boyunca içsel insan sorunlarıyla ilgili geniş kapsamlı yazılar yazmıştır: seks, aşk, ölüm, rüyalar, acı çekme, din, intihar, başkalarıyla olan ilişkiler, kibir, özsaygı... Öğrenmeye dayanamadığımız, bu yüzden bastırmamız gereken derinlerdeki karanlık dürtülerle bütün filozoflardan daha fazla ilgilenmiştir.”

“Biraz Freud’a benziyor,” dedi Bonnie.

“Tam tersi. Freud’un Schopenhauer’e benzediğini söylemek daha doğru olur. Freudyen psikolojinin çoğu Schopenhauer’de bulunabilir. Freud onun etkisini nadiren kabul etse de Schopenhauer’in yazılarını yakından tanıdığına kuşku yok: Viyana’da, Freud’un okulda olduğu dönemde, 1860 ve 70’lerde Schopenhauer’in adı herkesin dilindeydi. Ben inanıyorum ki Schopenhauer olmasaydı Freud olmazdı ve bu bakımdan onu bildiğimiz haliyle Nietzsche de olmazdı. Aslında Schopenhauer’in Freud üzerindeki etkisi, özellikle de rüya kuramı, bilinçdışı ve bastırma mekanizması benim doktora tezimin konusuydu.

Philip, Tony’ye bakıp sözünün kesilmemesi için acele ederek, “Schopenhauer,” diye devam etti, “cinsellik algımı normalleştirdi. Seksin nasıl her yerde ve her an var olduğunu, bütün insan ilişkilerine sızarak, hatta devletin bütün işlerini etkileyerek, en derin düzeylerde nasıl bütün hareketlerin merkezi olduğunu görmemi sağladı.”

“Söylemek istediğin şeyi desteklemek için bir şey söyleyeyim,” dedi Tony. “Pornografi tek başına müzik ve film endüstrisinin toplamından daha fazla para topluyormuş. Çok büyük bir rakam bu.”

“Philip,” diye araya girdi Rebecca. “Tahmin edebiliyorum ama Schopenhauer’in, cinsel bağımlılığından kurtulmanda sana tam

olarak nasıl yardımcı olduğunu söylediğini hâlâ duymadım. *Bağımlılık* terimini kullanmamın bir sakıncası var mı?”

“Bunu düşünmeliyim. Tamamen doğru olduğunu sanmıyorum,” dedi Philip.

“Neden? Anlattığın şey bana bağımlılık gibi geldi.”

“Tony’nin söylediklerine ekleme yapacak olursak, internette porno seyreden erkeklerin sayısını gördünüz mü?”

“Sen de internet pornosu izliyor musun?” diye sordu Rebecca.

“Hayır ama geçmişte o yolu izleyebilirdim, erkeklerin çoğunun yaptığı gibi.”

“Bu konuda haklısın,” dedi Tony. “Kabul ediyorum, ben haftada iki üç kez izliyorum. Gerçeği söylemek gerekirse bunu yapmayan tanıdığım yok.”

“Ben varım,” dedi Gill. “Rose’un huysuzluk nöbetlerinden birinin nedeni de bu.”

Başlar Tony’ye döndü. “Evet, tamam, bu konuda kendimi biraz şımarttığımı kabul ediyorum.”

“Demek istediğim de bu,” dedi Philip. “O zaman herkes bağımlı mı?”

“Şey...” dedi Rebecca. “Ne demek istediğini anlıyorum. Yalnızca porno yok, bir de taciz davaları salgını var. Ben de birkaç kişinin savunmasını üstlendim. Geçen gün gazetede büyük bir hukuk fakültesinin dekanının cinsel taciz suçlaması yüzünden istifa ettiğini okudum. Ve şüphesiz Clinton davası ve potansiyel olarak güçlü sesinin bastırılışı da var. Ve Clinton’a karşı dava açanların kaçının aynı şekilde davrandığına bakın.”

“Herkesin karanlık bir seks hayatı vardır,” dedi Tony. “Bazen de... neyse, kim şanssız değil ki? Belki de erkekler yalnızca erkek gibi davranıyor. Bana bakın, Lizzie’den farklı cinsel taleplerim yüzünden hapiste geçirdiğim zamana bakın. Daha kötüsünü ya-

pan ve herhangi bir sonuçla karşılaşmayan yüz adam tanıyorum, Schwarzenegger'e bakın."

"Tony, buradaki kadınlara kendini sevimli göstermiyorsun. En azından bu kadına," dedi Rebecca. "Ama dikkatimizin dağılmasını istemiyorum. Philip, devam et, hâlâ söyleyeceklerini tamamlamadın."

"Öncelikle," diye devam etti Philip hiç güçlük çekmeden, "Schopenhauer iki yüzyıl önce bu baştan çıkmış erkek davranışını kınamadan evvel altta yatan nedenleri anlamaya çalışmıştır, yani seks dürtüsünün hayret verici gücünün altında yatan nedenleri. Bu içimizdeki en temel güçtür (yaşama, üreme arzusu) ve bastırılamaz. Mantıkla yok edilemez. Her şeye sızar. Katolik rahip skandalına bakın, bütün insan işlerine, mesleklerine, kültüre, yaş dönemine bakın. Schopenhauer'in çalışmasıyla ilk karşılaştığımda bu bakış açısı bana çok önemli göründü. Tarihin en büyük zihinlerinden birini okuyor ve hayatımda ilk kez anlaşıldığımı hissediyordum."

"Ve?" dedi tartışma boyunca sessiz kalan Pam.

Philip, Pam'le konuşurken her zaman olduğu gibi endişeli bir sesle, "Ve ne?" dedi.

"Başka? Hepsi bu kadar mı? Hepsi bu mu? Schopenhauer tarafından anlaşıldığını hissettiğin için mi iyileştin?"

Philip, Pam'in alayına aldırmaksızın samimi bir tarzda ve daha sakın bir tonla devam etti. "Çok daha fazlası vardı. Schopenhauer talih çarkını sürekli olarak döndürmenin kaderimiz olduğunu anlamamı da sağladı: bir şeyi isteriz, alırız, kısa bir süre tatmin yaşarız, bu tatmin hızla sıkıntıya dönüşür, ardından mutlaka bir sonraki *istiyorum* gelir. Arzuyu doyurarak kurtuluş olmaz, insanın çarktan hemen atlaması gerekir. Schopenhauer'in yaptığı buydu, benim yaptığım da bu."

"Çarktan atlamak mı? Bu ne anlama geliyor?" diye sordu Pam.

"İstemekten tamamen kaçmak anlamına geliyor. En içteki doğamızın, bir şeyi elde etmek için yatıştırılamaz bir şekilde ça-

balamak olduğu, bu acının en başından bize programlandığı ve kendi doğamıza mahkûm edildiğimiz anlamına geliyor. Önce bu yanılısma dünyasının esas hiçliğini kavramamız, ardından istenci reddetmenin bir yolunu bulmamız gerektiği anlamına geliyor. Bütün büyük sanatçılar gibi saf, platonik fikirler dünyasında yaşamayı amaçlamalıyız. Kimileri bunu sanat yoluyla yapıyor, kimileri dinsel çilecilikle. Schopenhauer arzu dünyasından kaçınarak, tarihin büyük zihinleriyle bir araya gelerek ve bedensel zevklerden el çekip düşünerek yapmıştır bunu. Her gün bir iki saat flüt çalardı örneğin. Bu, insanın aktör olduğu kadar gözlemci de olması gerektiği anlamına geliyor. İnsan bütün doğada var olan, her insanın bireysel varoluşuyla kendini gösteren ve kişi artık fiziksel bir varlık olarak yaşamadığında bu gücü geri talep edecek olan yaşam gücünü kabul etmelidir.¹¹⁶

Bu modeli yakından izliyorum, birincil ilişkilerim her gün okuduğum büyük düşünürlerle. Zihnimi sıradan şeylerle doldurmu-
yorum ve satranç oynayarak ya da müzik dinleyerek Schopenhauer'in tersine, benim herhangi bir enstrüman çalma yeteneğim yok. Gündelik düşünme alıştırmaları yapıyorum.”

Julius bu diyalogla büyülenmişti. Philip, Pam'ın nefretinden habersiz miydi? Yoksa gazabından mı korkuyordu? Peki bağımlılığına karşı Philip'in bulduğu çözüme ne demeliydi? Julius zaman zaman onu sessiz bir hayretle seyrediyor, çoğu kez de alay ediyordu. Philip'in Schopenhauer'i okuduğunda hayatında ilk kez anlaşıldığını söyleyişi yüzüne bir şamar gibi inmişti. Ya ben neyim, diye düşündü. Beceriksiz biri mi? Üç yıl boyunca onu anlayıp empati kurmak için kendimi parçaladım. Ama sessiz kaldı; Philip yavaş yavaş değişiyordu. Bazen her şeyi depoya kaldırıp onlara daha sonra geri dönmek daha iyiydi.

116 Tartışma için bkz. Bryan Magee, *Philosophy of Schopenhauer*, s. 220-25.

Birkaç hafta sonra grup bu konuyu onun yerine açtı. Oturum, Rebecca ve Bonnie'nin, Philip gruba girdiğinden beri Pam'ın olumsuz yönde değiştiğini söylemeleriyle başladı. Bonnie'ye göre şirin, sevgi dolu, cömert yönleri ortadan kaybolmuştu. Öfkesi Philip'le karşılaştığı ilk zamanki gibi kötü olmasa da her zaman mevcuttu ve sert, acımasız birine dönüşmüştü.

"Philip'in son birkaç ay içinde büyük ölçüde değiştiğini gördüm," dedi Rebecca. "Ama sen sıkışıp kalmış durumdasın. John ve Earl'le olduğun gibi. Öfkeni sonsuza dek saklamak mı istiyorsun?"

Diğerleri de Philip'in nazik olduğunu, Pam'ın bütün sorularına, hatta alayla dolu olanlara bile karşılık verdiğini söylediler.

"Nazik ol, ancak o zaman başkalarını yönlendirebilirsin," dedi Pam. "Tıpkı balmumunu erittikten sonra işleyebilmen gibi."

"Ne?" dedi Stuart. Diğerleri de anlamamıştı.

"Yalnızca Philip'in akıl hocasından alıntı yapıyorum. Schopenhauer'in seçme tavsiyesi ve Philip'in nezaketinin de öyle olduğunu düşünüyorum. Burada hiç söz etmedim, üniversiteyi ilk düşündüğümde Schopenhauer üzerinde çalışmak istiyordum. Ama çalışmalarını ve hayatını birkaç hafta inceledikten sonra adamdan hiç hoşlanmadığım için bu fikri bir kenara bıraktım."

"Yani Philip'i Schopenhauer'le mi özdeşleştiriyorsun?" diye sordu Bonnie.

"Özdeşleştirmek mi? Philip zaten onun ikiz beyni, bu iğrenç adamın yaşayan hali. Hayatı ve felsefesi hakkında kanınızı donduracak şeyler anlatabilirim. Ve evet, Philip'in ilişki kurmak yerine insanları yönlendirdiğine inanıyorum. Size şu kadarını söyleyeyim: onun insanlara Schopenhauer'in hayattan nefret etme öğretisini aşıladığını düşünmek içimin ürpermesine neden oluyor."

"Philip'i hiç şu an olduğu gibi görecektir misin?" diye sordu Stuart. "O senin on beş yıl önce tanıdığın adam değil. Aranızda geçen o olay her şeyi çarpıtıyor; olanları aşamıyor, onu affedemiyorsun."

“O olay mı? Şeytan tırnağından söz ediyor gibisin. Olaydan daha fazlası vardı. Affetmeye gelirsek, siz de affedilmeyecek bazı şeyler olduğunu düşünmüyor musunuz?”

Philip hiç kendisine özgü olmayan bir şekilde duygu yüklü bir sesle, “Senin affetmemen o şeylerin affedilemeyeceği anlamına gelmez,” dedi. “Yıllar önce sen ve ben kısa süreli toplumsal bir sözleşme yaptık. Birbirimize cinsel heyecan ve rahatlama sunduk. Ben kendi görevimi yerine getirdim. Senin de cinsel açıdan memnun olmanı sağladım ve başka bir yükümlülüğüm olduğunu düşünmedim. Gerçek şu ki ben bir şey aldım, sen de aldın. Ben cinsel zevk aldım ve rahatladım, sen de öyle. Sana hiçbir şey borçlu değilim. O olayı takip eden konuşmamızda çok zevkli bir akşam geçirdiğimi ama ilişkimizi sürdürmek istemediğimi açıkça belirttim. Daha açık nasıl konuşabilirdim?”

“Ben açıklıktan söz etmiyorum,” diye karşılık verdi Pam. “Ben sevecenlikten, aşktan, bütün insanlara duyulan sevgiden, insanlara duyulan ilgiden söz ediyorum.”

“Senin dünya görüşünü paylaşmam, hayatı senin gibi yaşamam gerektiğinde ısrar ediyorsun.”

“Yalnızca acıyı paylaşmanı, benim çektiğim gibi acı çekmeni diliyorum.”

“Bu durumda sana iyi haberlerim var. O olaydan sonra arkadaşın Molly’nin bölümdeki herkesle birlikte, üniversite başkanı, kolej müdürü ve fakülte senatosuna beni suçlayan bir mektup yazdığını öğrenmek hoşuna gidecektir. Dereceyle doktora almama ve öğren-cilerimden gelen mükemmel değerlendirmelere (bu arada seninki de bunlara dâhildi) rağmen fakültenin tek bir üyesi bile bana bir destek mektubu yazmayı ya da bir işe girmeme yardım etmeyi kabul etmedi. Bu yüzden hiçbir zaman iyi bir öğretim görevlisi pozisyonu bulamadım ve ancak geçen yıllarda bir dizi değersiz, üçüncü sınıf okulda oradan oraya giderek ders verdim.”

Empati duygusunu geliştirmek için çok çabalayan Stuart, “Yani cezayı çektiğini ve toplumun ağır bir bedel ödettiğini söylüyorsun,” dedi.

Şaşırın Philip bakışlarını Stuart’a çevirdi ve başını iki yana salladı. “Benim kendime ödettiğim bedel kadar ağır değil.”

Tükenen Philip arkasına yaslandı. Bir süre sonra gözler Pam’e döndü, hâlâ sakinleşmeyen Pam bütün gruba hitaben, “Tek bir suç olayından söz etmediğimi anlamıyor musunuz? Ben dünyanın içinde bulunduğu halden söz ediyorum. Az önce Philip sevişmemizdeki davranışını, ‘toplumsal sözleşmemize’ olan yükümlülüğünü getirmek olarak ifade ettiğinde içiniz ürpermedi mi? Ya Julius’la geçirdiği üç yıla rağmen *ilk kez* Schopenhauer okuduğunda anlaşıldığını hissetmesine ne demeli? Julius’u hepimiz tanıyorsunuz. Üç yıldan sonra Julius’un onu anlamadığına inanabilir misiniz?”

Bir anlık sessizlikten sonra Pam, “Hem öğretmenle öğrencisi arasındaki toplumsal sözleşme ne oluyor?” diye ekledi.

Grup yine sessiz kaldı. Pam, Philip’e döndü. “Neden Julius değil de Schopenhauer tarafından anlaşıldığını hissettin, bilmek istiyor musun? Sana nedenini söyleyeyim. Çünkü Schopenhauer öldü, yüz kırk yılı aşkın bir süredir ölü ve Julius hayatta. Ve sen yaşayan biriyle nasıl ilişki kuracağını bilmiyorsun.”

Philip yanıt verecekmiş gibi görünmüyordu, Rebecca hemen araya girdi. “Pam, zalimce davranıyorsun. Seni yatıştırmak için ne yapmak gerekiyor?”

“Philip kötü bir değil Pam,” dedi Bonnie. “Yıkılmış. Bunu göremiyor musun? Geçmişteki Philip’le aradaki farkı anlamıyor musun?”

Pam başını iki yana salladı. “Bugün daha fazla devam edemeyeceğim.”

Rahatsız edici, uzun bir sessizlikten sonra alışılmadık ölçüde sessiz olan Tony söze girdi. “Philip, seni kurtarmaya gelmedim.

Ama bir şeyi merak ediyorum. Julius'un birkaç ay önce karısı öldükten sonraki cinsel hayatıyla ilgili bize anlattıkları konusunda daha sonra bir şey hissettin mi?"

Philip dikkatler başka yöne çekildiği için müteşekkire görünüyordu. "Ne tür duygular hissetmeliyim?"

"Ne hissetmen gerektiği konusunda bir şey bilmiyorum. Yalnızca ne hissettiğini sordum. Merak ettiğim şu, ona ilk terapiye gittiğinde eğer daha önce kendisinin de cinsel baskı yaşadığını söylemiş olsaydı Julius'un seni daha iyi anladığını hisseder miydin?"

Philip başıyla onayladı. "Bu ilginç bir soru. Olabilir, evet. İşe yarayabilirdi. Bunun için bir kanıtım yok ama Schopenhauer'in yazıları onun da yoğunluk ve amansızlık bakımından benimkine benzer cinsel duyguları olduğunu düşündürüyor. Galiba bu yüzden onun tarafından çok iyi anlaşıldığımı hissettim.

"Ama Julius'la çalışırken size söylemeyi ihmal ettiğim bir şey vardı ve kayıtları düzeltmek isterim. Ona terapisinin bir işime yaramadığını söylediğimde bana birkaç ay önce grupta ortaya çıkan soruyu sordu: Neden işime yaramayan bir terapistin süpervizyonunu istiyordum? Sorusu, terapimizden aklımda kalan ve aslında yardımı dokunan birkaç şeyi hatırlamamı sağladı."

"Ne gibi?" diye sordu Tony.

"Cinsel baştan çıkarmayla (flört, buluşma, akşam yemeği, cinsel birleşme) kalıplaşmış tipik bir akşamımı anlattıktan sonra, ona şok olup olmadığını ya da benden tiksiniyor tiksinimediğini sorduğumda yalnızca bunun ona son derece sıkıcı bir akşam gibi geldiğini söyledi. Bu yanıt beni çok şaşırtmıştı. Sık sık tekrarladığım bu kalıba nasıl keyfi olarak heyecan atfettiğimi fark etmemi sağladı."

"Seni etkileyen başka ne oldu?"

"Julius bir keresinde mezar taşıma ne yazılmasını istediğini sormuştu. Ben bir şey bulamayınca da o bir öneri getirdi: "Seksi

severdi.” Sonra aynı mezar taşı yazısının köpeğim için de uygun olabileceğini söyledi.”

Bazı üyeler ıslık çalıp gülümsedi. “Çok acımasızca Julius,” dedi Bonnie.

“Hayır,” dedi Philip. “Kötü anlamda söylenmemişti. Beni çok etmek, uyandırmak istiyordu. Ve gerçekten de bu sözü benimle kaldı ve sanırım hayatımı değiştirme kararında büyük rol oynadı. Ama galiba bunları unutmayı istedim. Belli ki Julius’un yararlı olduğunu kabul etmek hoşuma gitmiyor.”

“Nedenini biliyor musun?” diye sordu Tony.

“Bu konuyu çok düşünüyorum. Belki rekabet hissediyorum. Eğer o kazanırsa ben kaybederim. Belki benimkinden çok farklı olan danışmanlık yaklaşımının işe yaradığını kabul etmek istemiyorumdur. Belki onunla çok yakınlaşmak istemiyorumdur. Belki o (başıyla Pam’i işaret etti) haklıdır, yaşayan biriyle ilişki kuramıyorumdur.”

“Kolay olmadı ama...” dedi Julius. “Yaklaşıyorsun.”

Grup bu şekilde birkaç hafta daha devam etti. Mükemmel katılım, sıkı, verimli çalışma, Julius’un sağlığıyla ilgili tekrar eden sorular ve Pam ile Philip arasındaki süregelen gerilim haricinde grup güvenli, samimi, iyimser, hatta huzurluydu. Kimse grubu sarsacak bombaya hazırlıklı değildi.

Benim gibi bir adam dünyaya geldiğinde geriye istenecek tek şey kalır; bütün hayatı boyunca olabildiğince kendisi gibi olması ve entelektüel güçleri için yaşaması.¹¹⁷

35

Kendi Kendine Terapi

Özyaşamöyküsel *Kendim Hakkında*, Schopenhauer'in psikolojik açıdan batmamasına yardım eden çarpıcı bir kendilik terapisi stratejileri kitabıdır. Sabaha karşı üçteki kaygı fırtınalarında akıl edilip şafakta hızla çöpe atılan bazı stratejiler geçici ve etkisiz olsa da diğerleri kalıcı destek surları olarak işe yaradığını kanıtladı. Bunların içinde en etkili olanı da Schopenhauer'in dehasına ömrü boyunca duyduğu sarsılmaz inançtı.

Gençliğimde bile, başkaları mal mülk edinmek için çabalar-ken benim bu tür şeylere başvurmak zorunda olmadığımı çünkü içimde bütün mallardan daha değerli olan bir hazine taşıdığımı fark ettim; en önemli şey, zihinsel gelişimin ve tam bağımsızlığın temel koşul olduğu bu hazineyi güçlendirmektir... İnsanın doğasının ve haklarının tersine, gücümü kendi saadetimin artırılmasından almak zorundaydım, böylece

117 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 510 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)”
§ 30.

bu gücü insanlığın hizmetine sunabilirdim. Zekâm bana değil, dünyaya aitti.¹¹⁸

Genetik olarak, dehasının yükünün kendisini hâlihazırda olduğundan daha kaygılı ve huzursuz kıldığını söylüyordu. Birincisi, dâhilerin duyarlılığı daha fazla acı ve kaygı yaşamalarına neden oluyordu. Hatta Schopenhauer kaygı ve zekâ arasında doğrudan bir ilişki olduğuna kendini inandırmıştı. Bu yüzden dâhilerin yalnızca bu üstün yeteneklerini insanlık için kullanma yükümlülükleri yoktu, bir de kendilerini tamamen görevlerini yerine getirmeye adanmaları gerektiğinden diğer insanlar için mevcut olan pek çok tatmin unsurundan (aile, arkadaşlar, ev, mal mülk biriktirme) vazgeçmek zorunda kalırlardı.

Dehasına dayanan mantraları birbiri ardına tekrarlayarak kendini sakinleştiriyordu Schopenhauer: “Benim hayatım kahramanca, ama kültürden ve incelikten yoksun kişilerin, dükkân sahiplerinin ya da sıradan insanların standartlarıyla ölçülemez. Bu nedenle bireyin gündelik hayat seyrinin bir parçası olan şeylere sahip olmadığımı düşününce depresyona girmemeliyim... Bu yüzden kişisel hayatımın tutarsız ve plansız gibi görünmesi beni şaşırtamaz.”¹¹⁹ Schopenhauer’in dehasına olan inancı, hayatta kalıcı bir anlam bulmasını da sağlamıştır: Hayatı boyunca kendisini insan ırkına hakikati taşıyan bir misyoner olarak görmüştür.

Schopenhauer’in en fazla canını sıkan şey yalnızlıktı ve ona karşı savunmalar geliştirmede oldukça becerikli hale gelmişti. Bunlar içinde en değerli olanı kendi kaderinin efendisi olduğuna dair inancıydı. Yani yalnızlığı seçen kendisiydi, yalnızlık onu seçmemişti. Daha gençken sosyalleşmeye eğilimli olduğunu söylüyordu ama

118 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 484 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 3.

119 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 4, s. 485-86 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 4.

ondan sonra, “Yalnızlığı sevmeye başladım ve bu geçici hayatın geri kalanını tamamen kendime ayırmaya karar verdim,”¹²⁰ demişti. Şunu da kendi kendine sık sık hatırlatırdı: “Buranın yerlisi değilim ve eşitim olan varlıkların arasında değilim.”¹²¹

Schopenhauer’ın yalnızlığa karşı geliştirdiği savunmaları güçlü ve derindi: Yalnızlığı isteyerek seçmişti, diğer insanlar onun arkadaşlığına değmezdi. Dehasına dayanan hayattaki görevi, yalnızlığı zorunlu kılıyordu, dâhilerin hayatı “tek kişilik bir dram” olmalıydı ve bir dâhinin kişisel hayatı tek bir amaca hizmet etmeliydi: entelektüel hayatı kolaylaştırma. (Bundan dolayı, “kişisel hayat ne kadar küçükse o kadar güvenderdi.)

Schopenhauer zaman zaman yalnızlıktan yakınırdı: “Hayatım boyunca kendimi korkunç derecede yalnız hissettim ve yüreğimin derinliklerinde daima, ‘bana bir insan ver,’ diye iç çektim ama heyhat, boşunaydı. Yalnız kalmaya devam ettim. Fakat dürüstçe ve samimiyetle söyleyebilirim ki bu benim hatam değildi. Çünkü insan olan kimseden uzak durmadım veya onları geri çevirmedim.”¹²²

Diğer taraftan gerçekten de yalnız olmadığını söylüyordu (burada da bir başka güçlü kendilik terapisi stratejisi görüyoruz) çünkü yakın arkadaş çevresi vardı: dünyanın büyük düşünürleri.

Bunlardan yalnızca biri çağdaşıydı; Goethe. Çoğu ise eskiydi, özellikle de sık sık alıntı yaptığı Stoacılar. *Kendim Hakkında*’nın neredeyse her sayfası kendi inançlarını destekleyen büyük zihinlerin ürettiği bazı aforizmaları içermektedir. Örneğin:

Zihin için en iyi yardım, kalbi tuzağa düşüren bağların bir kerede koparılmasıdır. Ovidius

120 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 492/ “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 12.

121 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 4, s. 495 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 17.

122 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 4, s. 510 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 22.

Huzur ve sessizlik arayan herkes, sürekli bir bela ve tartışma kaynağı olan kadınlardan uzak durmalıdır. Petrarca

Tamamen kendisine bağlı olan ve kendisinin olduğunu söylediği her şeyi içinde taşıyan birinin son derece mutlu olmaması olanaksızdır. Cicero

Bazı terapi veya kişisel gelişim gruplarının liderlerinin kullandığı bir teknik de, “Ben kimim?” alıştırmasıdır. Üyeler, “Ben kimim?” sorusu için yedi ayrı karta yedi yanıt yazar ve kartları önem sırasına göre dizerler. Sonra en uzak olandan başlayarak her kartı sırayla açmaları ve merkezdekine ulaşana dek her yanıtı (yani özdeşleşmediklerini) terk etmenin nasıl bir şey olacağı üzerinde düşünmeleri istenir.

Benzer bir tarzda Schopenhauer de çeşitli benlik özelliklerini atarak özbenliği olarak düşündüğü yere ulaşır.

Zaman zaman kendimi mutsuz hissettiğimde bunun nedeni kendimi olduğumdan farklı olarak kabul etmem ve sonra diğer insanların acıları ve sıkıntıları için kederlenmemdi. Örneğin kendimi profesör olamayan ve derslerini dinlemeye kimsenin gelmediği bir öğretim görevlisi olarak gördüm ya da birinin hakkında kötü konuştuğu ya da dedikodu yaptığı biri. Tutkun olduğu kız tarafından dinlenmeyen bir sevgili, hastalığı yüzünden evde kalan bir hasta ya da benzeri mutsuzlukları olan diğer insanlar... Ben bunların hiçbirini değildim. Bütün bunlar benim bir süreliğine kuşandığım ve sonra bir başkası için çıkarıp attığım paltonun yapıldığı şeylerdi.¹²³

123 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 488/ “Εἰς εαυτὸν (*Kendim Hakkında*)” § 8.

Ama o zaman *kimim ben?* Büyük varoluş problemine çözüm getiren ve belki de diğer bütün çözümleri geçersiz kılan *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya'yı* yazan adamım... Ben o adamım ve hâlâ nefes alacağı birkaç yılda onu rahatsız edecek her şeyim.¹²⁴

Bunlarla ilintili bir diğer rahatlatıcı strateji, çalışmasının er ya da geç, büyük olasılıkla ölümünden sonra tanınacağı ve felsefi araştırma seyrini çarpıcı şekilde değiştireceğiydi. Görüşlerini ilk olarak hayatının erken dönemlerinde ifade etmeye başladı ve nihai başarı inancı hiç sarsılmadı. Bu açıdan, ölümlerinden sonra ünlü olacaklarına (haklı olarak) inanan diğer iki bağımsız ve takdir edilmeyen düşünüre, Nietzsche ve Kierkegaard'a benziyordu.

Doğaüstü avuntulardan kaçınırdı Schopenhauer. Yalnızca doğalcı dünya görüşüne dayananları kabul ederdi. Örneğin acının, hayattaki acil durumların çoğunun tesadüfi ve bundan dolayı kaçınılabili olduğunu varsayma hatasından kaynaklandığına inanıyordu: “Hakikati anlamak çok daha iyidir: acı kaçınılmazdır ve hayatın özüdür. Acının kendini gösterme şekli tamamen tesadüfidir ve mevcut acımız... o olmasa başka türde bir acıyla doldurulacak olan yeri doldurur. Eğer böyle bir düşünce günlük hayatta kullanılan bir inanç haline gelirse acıya katlanma derecemizi önemli ölçüde artırabilir.”

Hayatı gelecekteki bir “umut” yerine şimdi yaşamamızda ısrar eder. İki kuşak sonra Nietzsche onun kaldığı yerden devam ederek umudun en büyük belamız olduğunu söyler; dikkati elimizdeki tek hayattan uzaklaştırıp gelecekteki hayalî bir dünyaya odakladıkları için Platon’u, Sokrates’i ve Hristiyanlığı yerlere vurur.

124 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 1, s. 315/§ 57.

Gerçek tekeşlilik taraftarları nerede? Hepimiz anlık yaşıyoruz ve çoğumuz sürekli çokeşliyiz. Ve her erkek pek çok kadına ihtiyaç duyduğu için birden fazla kadını geçindirmesinin onun sorumluluğu olmasından daha adil bir şey olamaz. Bu durum kadını ikincil bir varlık olarak doğal ve gerçek konumuna indirecektir.¹²⁵

36

Bir sonraki oturumu Pam açtı. “Bugün bir duyuru yapmam gerekiyor.”

Bütün kafalar ona doğru döndü.

“Bugün itiraf zamanı. Hadi başla Tony.”

Tony doğrularak oturdu, uzunca bir süre Pam’e baktı, sonra arkasına yaslanıp kollarını göğsünde kavuşturdu ve gözlerini kapadı. Şapka takıyor olsaydı herhalde yüzüne indirirdi.

Tony’nin bir yorumda bulunma niyetinde olmadığını gören Pam, berrak cesur sesiyle devam etti. “Tony ve ben bir süredir cinsellik odaklı bir birliktelik yaşıyoruz ve buraya gelmeye devam ettiğim halde bu konuda sessiz kalmak benim için çok zor.”

125 *Complete Essays*, ed. Saunders, kitap 5, s. 86. Ayrıca bkz. Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 624 / § 370.

Kısa bir süre sonra güçlkle çıkan sorular duyuldu: “Neden?” “Bunu başlatan ne oldu?” “Ne kadar süredir devam ediyor?” Bunu nasıl yapabilirsiniz?” “İlişkiniz nereye gidiyor?”

Pam hızla ve serinkanlı bir şekilde yanıtladı. “Birkaç haftadır sürüyor. Geleceği bilmiyorum, neyin başlattığını da bilmiyorum. Önceden planlanmış bir şey değildi, yalnızca bir oturumdan sonra başladı.”

“Bugün bize katılacak mısın Tony?” diye sordu Rebecca yumuşak bir sesle.

Tony yavaşça gözlerini açtı. “Bu benim için yeni bir durum.”

“Yeni bir durum mu? Yani doğru olmadığını mı söylüyorsun?”

“Hayır. Yani itiraf günü olması... Şu ‘hadi başla Tony’ olayı benim için yeni bir durum.”

“Bu konuda pek mutlu görünmüyorsun,” dedi Stuart.

Tony, Pam’e döndü: “Yani dün gece senin evindeydim. Samimiydik, biliyorsun. Kadınların daha duyarlı olduklarını, cinsel samimiyetten daha fazla samimiyet istediklerini senden kaç kere dinledim? Neden sen de önce benimle konuşacak, bu itiraf gününü bana haber verecek kadar samimi olamıyorsun?”

“Durum benim için iyi değildi. Sen gittikten sonra bütün gece uyanık kalıp grubu düşündüm ve zamanımızın çok dar olduğunu fark ettim, yalnızca altı oturum kaldı. Doğru mu sayıyorum Julius?”

“Doğru. Altı oturum daha var.”

“Şey, tam o anda sana nasıl ihanet ettiğimi düşündüm Julius. Ve buradaki herkesle olan sözleşmememiz... Kendime de ihanet ediyordum.”

“Parçaları tam olarak birleştiremedim,” dedi Bonnie. “Ama son birkaç haftadır bazı şeylerin doğru gitmediğini hissettim. Farklıydın Pam. Rebecca’nın da bunu birkaç kez fark ettiğini hatırlıyorum. Her zaman bahsettiğin konulardan nadiren söz ediyorsun, sen ve John arasında olanlar konusunda hiçbir fikrim yok ya da eski kocanın

hâlâ aklında olup olmadığı konusunda. Çoğu zaman tek yaptığın Philip'e saldırmak oluyor.”

“Sen de öyle Tony,” dedi Gill. “Şimdi düşününce fark ediyorum da gerçekten çok değişiktin. Gizleniyordun. Eski hayat dolu Tony'yi özledim.”

“Benim de bazı düşüncelerim var,” dedi Julius. “Önce Pam'ın sözleşme lafıyla ifade ettiği şey var. Bunun tekrar olacağını biliyorum ama gelecekte grupta olacaklar için,” Philip'e baktı, “ve grup yönetecekler için tekrarlamakta bir sakınca görmüyorum. Hepimizin uymakta olduğu tek kural, gruptaki herkesle ilişkilerimizi incelemek için elimizden geleni yapmaktır. Grup dışındaki ilişkilerin tehlikesi, terapi çalışmasını olumsuz yönde etkilemesidir. Peki bu nasıl olur? Sıkı ilişki içindeki insanlar ilişkilerine terapi çalışmasından daha fazla değer verirler. Bugün burada gerçekleşen de tam olarak bu: Pam ve Tony yalnızca ilişkilerini gizlemekle kalmayıp, ki bu çok anlaşılır bir şey, özel ilişkileri sebebiyle buradaki terapi çalışmasından da geri çekildiler.”

“Bugüne kadar,” dedi Pam.

“Kesinlikle, bugüne kadar. Yaşadıklarınızı gruba getirme kararını alkışlıyorum. Sana ve Tony'ye soracağım sorunun ne olacağını biliyorsundur: Neden şimdi? Grupta birbirinizi iki buçuk yıldır tanıyorsunuz. Ama şimdi durum değişti. Neden? Birkaç hafta önce ne oldu da cinsel bir birliktelik yaşamaya karar verdiniz?”

Pam kaşlarını kaldırarak Tony'ye baktı, yanıt vermeyi ona bıraktı. Tony de bu çağrıya uydu. “Önce beyler mi? Yine mi benim sıram? Tamam, sorun değil. Neyin değiştiğini çok iyi biliyorum. Bir bakıma Pam başparmağıyla bana *tamam* işareti verdi. Gruba başladığımızdan beri onu çekici buluyordum ve beni altı ay önce ya da iki yıl önce çağırırsa o zaman da giderdim. İsterseniz bana ‘Bay Müsait’ diyebilirsiniz.”

“Evet, tanıdığım ve sevdiğim Tony işte bu,” dedi Gill. “Hoş geldin.”

“Şu son birkaç haftadır neden farklı olduğunu anlamak zor değil Tony,” dedi Rebecca. “Pam’le aran iyiydi ve bunu bozacak bir şey yapmak istemiyordun. Bu mantıklı. Bu yüzden saklanıyor, pek de hoş olmayan yanlarını göstermemeye dikkat ediyordun.”

“Orman adamı taraflarımı mı?” dedi Tony. “Belki evet, belki hayır o kadar basit değil.”

“Nasıl yani?” diye sordu Rebecca.

“Yani... o kadar da hoş olmayan taraflarımı diyelim. Pam’i uyaran şeyler. Ama o konuya girmek istemiyorum.”

“Neden?”

“Hadi ama Rebecca, bu çok açık. Neden beni zorluyorsun? Eğer böyle konuşmaya devam edersem Pam’le ilişkiye veda edebilirim.”

“Emin misin?” diye ısrar etti Rebecca.

“Ne sanıyorsun? Bu konuyu gruba getirmesinin bile ilişkiyi bitirmek istediğine dair bir karar olduğunu düşünüyorum. Burası ısınıyor, elektrikli sandalye ısınıyor.”

Julius, Tony’yle ilişkisinin zamanlaması konusundaki sorusunu Pam için de tekrarladı. Pam de bu konuya alışılmadık biçimde dikkatli yaklaşıyordu. “Dışarıdan bakamıyorum. Olayın çok içindiyim. Önceden düşünülmemiş, planlanmamış bir şey olduğunu biliyorum, yalnızca dürtüsel bir hareketti. Oturumdan sonra kahve içiyorduk, yalnızca ikimizdik çünkü hepiniz ayrılmıştınız. Beni yemeğe davet etti, bunu sık sık yapıyordu ama bu kez ev yapımı çorba yemek için ben onu evime davet ettim. O da geldi ve işler kontrolden çıktı. Neden daha önce değil de o gün? Bunu bilmiyorum. Geçmişte de birlikte zaman geçirdik: Tony’yle edebiyat hakkında konuştum, ona okuması için kitaplar verdim, okula dönmesi için teşvik ettim, o da benim bir televizyon sehpası yapmama yardım

etti. Bütün bunları biliyorsunuz. Şu anda işin içine neden cinsellik karıştı? Bilmiyorum.”

“Bunu bulmaya çalışmak senin için sorun olur mu? Sevgilinin bulunduğu bir ortamda ikinizin paylaştığı samimi bir şeyi konuşmanın kolay olmadığını biliyorum.”

“Bugün bu konu üzerinde çalışmaya kararlı olarak geldim.”

“Güzel, sorum şu: Geriye bakıp grubu düşün, bu ilişki başladığında önem teşkil eden şeyler nelerdi?”

“Hindistan’dan döndüğümünden beri iki şey önemli görünüyor. Senin sağlığın bir numarada. Bir zamanlar aptalca bir makale okumuştum, insanlar çocuklarının yeni bir lider olacağı şeklindeki bilinçsiz umutla gruplarda çift oluşturmurlarmış ama bu çok tuhaf bir şey. Julius, hastalığın Tony’yle ilişkiye girmeme nasıl neden oldu, bilmiyorum. Belki grubun sona eriyor olmasından duyduğum korku daha kalıcı bir bağ arayışı içine girmemi sağladı. Belki mantıksız bir şekilde bu durumun grubun bir yıldan sonra da devam etmesini sağlayacağını düşündüm. Yalnızca tahminde bulunuyorum.”

“Gruplar da insanlar gibidir,” dedi Julius. “Ölmek istemezler. Belki senin Tony’yle ilişkin grubu canlı tutmak için izlediğiniz dolambaçlı bir yoldu. Bütün terapi grupları devam etmeye, düzenli olarak toplanmaya çalışır ama bunu nadiren yaparlar. Burada defalarca söylediğim gibi grup hayat değildir, hayatın son provasıdır. Hepimiz burada öğrendiklerimizi dışarıdaki hayatımıza aktarmanın bir yolunu bulmalıyız. Ders bitti.

“Peki Pam...” diye devam etti Julius, “iki şeyin önemli görüldüğünü söyledin: biri benim sağlığımı, diğeri...”

“Philip. Kafam onunla çok meşgul. Burada olmasından nefret ediyorum. Onun varlığının sonunda benim için iyi bir şey olacağını söyledin ve sana güveniyorum ama şu ana dek karmaşa yaratmaktan başka bir işe yaramadı, belki bir istisna dışında; ona

olan nefretimle o kadar meşgulüm ki Earl ve John saplantım yok oldu. Ve geri geleceğini de sanmıyorum.”

“Demek Philip önemli,” dedi Julius. “Philip’in varlığının Tony’yle olan ilişkisinin zamanlamasında bir rol oynamış olması mümkün mü?”

“Her şey mümkün.”

“Herhangi bir fikrin var mı?”

Pam başını iki yana salladı. “Varsa da göremiyorum. Sırf şehvetin kabarmasına bağlayabilirim. Aylardır bir erkekle olmadım. Bu benim için nadir görülen bir şey. Bence durum bundan daha karmaşık değil.”

“Tepkisi olan var mı?” deyip odayı taradı Julius.

Stuart keskin, iyi çalışan zihninde bazı şeyler yerli yerine otururken hemen söze girdi. “Pam ile Philip arasında çatışmadan fazlası var, büyük rekabet söz konusu. Belki sınırları biraz zorluyorum ama benim teorim şu: Pam grupta her zaman anahtar rolde, merkezi konumdaydı. Bir profesör gibi, eğitmek için Tony’yi ele alan kişi. Sonra ne oldu? Birkaç haftalığına gitti ve geri geldiğinde Philip’i yerinde otururken buldu. Bence bu ona biraz yönünü şaşırttı.” Pam’e döndü. “On beş yıl önce onun yüzünden ne sıkıntı çektiysen ikiye katlandı.”

“Peki bunun Tony’yle bağlantısı ne?” diye sordu Julius.

“Şey, rekabet etmenin bir yolu olabilir. Eğer hatırladığım doğruysa bu da Pam ile Philip sana armağanlar verdikleri sırada oldu. Philip gemiyle ilgili hikâyeyi dağıttı ve Tony’nin de tartışmaya gerçekten katıldığını hatırlıyorum.” Pam’e döndü. “Belki bu senin için tehdit ediciydi. Belki Tony üzerindeki etkini kaybetmek istemedin.”

“Teşekkürler Stuart, çok aydınlatıcıydı,” diye parladı Pam. “Yani demek istiyorsun ki bu zombiyle rekabet etmek için gruptaki bütün erkekleri becermem gerekiyor! Kadınların yetenekleriyle ilgili düşündüklerin bu kadar mı?”

“Burada geribildirim gerekiyor,” dedi Gill. “Ve zombi benzetmesi sınırı aşıyor. Philip’in sakın yapısını histerik isim takmalara her zaman tercih ederim! Pam, sen öfkeli bir kadınsın. Peki öfkeli olmak dışında bir şey olabilir misin?”

“Bunlar güçlü duygular Gill. Neler oluyor?” diye sordu Julius.

“Galiba bu yeni öfkeli Pam’de karımı görüyorum ve ağzlarından kötü şeylerin çıkmasını istemiyorum, ikisinin de.

“Ve bir şey daha var. Pam’ın gözünde böyle görünmez olmaya devam etmek keyfimi kaçırıyor.” Pam’e döndü. “Sana karşı kişisel ve dürüst oluyorum; senin hakkında ne düşündüğümü söylüyorum, seni nasıl başyargıç olarak gördüğümü söylüyorum ama hiçbir şey olmuyor, hâlâ önemli değilim. Yalnızca Philip’i görüyorsun... Ve Tony’yi. Ve bence sana önemli şeyler söylüyorum. İşte bir tane daha geliyor: Galiba John’un neden kaçtığını biliyorum: korkak olduğu için kaçmadı, öfken yüzünden kaçtı.”

Düşüncelere dalmış olan Pam sessiz kaldı.

“Pek çok güçlü duygu ortaya çıkıyor. Bu duygulara bakıp onları anlamaya çalışalım. Fikri olan var mı?” diye sordu Julius.

“Bugün Pam’ın dürüstlüğüne hayran kaldım,” dedi Bonnie. “Ve kendini ne kadar hassas hissettiğini anlayabiliyorum. Gill’in onun üzerine gidişini de takdir ediyorum. Bu senin için büyük bir değişiklik Gill ve davranışını alkışlıyorum. Ama bazen Philip’in kendini savunmasına izin versen diyorum. Kendini neden savunmadığını bilmiyorum.” Philip’e döndü. “Neden savunmuyorsun?”

Philip başını iki yana sallayıp sessiz kaldı.

“Eğer konuşmuyorsa onun yerine ben yanıt vereyim,” dedi Pam. “Arthur Schopenhauer’in talimatlarını izliyor.” Çantasından bir not çıkarıp bakışlarıyla taradıktan sonra okumaya başladı.

- *Duygusuz konuş.*
- *İçinden geldiği gibi davranma.*

- *Başkalarından bağımsız ol.*
- *Zamanı gösteren tek saat olduğun bir kasabada yaşadığını düşün, bu çok işine yarayacaktır.*
- *Önemsememek önemsenmeyi getirir.*

Philip takdirle başını sallayıp yanıt verdi. “Okuduğun şeyleri onaylıyorum. Benim için iyi tavsiyeler.”

“Neler oluyor?” diye sordu Stuart.

Pam notlarını kaldırarak, “Biraz Schopenhauer taraması yaptım,” dedi.

Kısa bir sessizlikten sonra Rebecca söze girdi. “Tony, sen ne âlemdesin? Sende neler oluyor?”

“Bugün benim için konuşmak zor,” dedi Tony başını iki yana sallayarak. “Elimin kolumun bağlandığını hissediyorum, donmuş gibiyim.”

Herkesi şaşırtıp yanıt veren kişi Philip oldu: “Bağlanmanı anlayabiliyorum Tony. Julius’un dediği gibi çatışmalı iki gereksinim arasında kaldın: Kendini özgürce ifade ederek grupta çalışman bekleniyor ama aynı zamanda Pam’le olan ittifakına saygı göstermeye çalışıyorsun.”

“Evet, bunu görebiliyorum,” dedi Tony. “Ama görmek yeterli değil, bu beni özgürleştirmiyor. Ama yine de teşekkürler. Benden de sana bir yorum. Bir dakika önce söylediğin şey, Julius’un sözlerini desteklemen, bu senin için bir ilkti. Yani ona meydan okumaman... bu büyük bir değişiklik dostum.”

“Görmenin yeterli olmadığını söyledin. Başka ne gerekiyor?” diye sordu Philip.

Tony başını iki yana salladı. “Bugün konuşmak kolay değil.”

“Neyin yardım edeceğini bildiğimi sanıyorum,” dedi Julius, Tony’ye doğru dönerek. “Sen ve Pam birbirinizden kaçırıyorsunuz, duygularınızı ifade etmiyorsunuz. Belki daha sonra konuşmak için

saklıyorsunuz. Biraz garip olacağını biliyorum ama konuşmayı burada yapmaya başlayabilir misiniz? Bizimle değil, birbirinizle konuşmaya çalışabilirsiniz.”

Tony gürültüyle iç çekip Pam’e döndü: “Bu konuda iyi şeyler hissetmiyorum, dengemi kaybettim. Her şeyin açığa çıkış şekline sinirlendim. Önce beni arayıp bu konuyu konuşmamız, beni bu konuda hazırlaman gerektiği aklımdan çıkmıyor.”

“Üzgünüm. Ama ikimiz de bunun bir gün olması gerektiğini biliyorduk. Bu konuda konuşmuştuk.”

“Hepsi bu mu? Söyleyeceğin tek şey bu mu? Ya bu gece? Hâlâ birlikte miyiz?”

“Seni görmek benim için çok garip olur. Buradaki kurallar bütün ilişkiler hakkında konuşmayı içeriyor ve grupla olan sözleşmeme saygı göstermek istiyorum. Bu şekilde devam edemem; belki grup terapisi bittikten sonra...”

Philip alışılmadık bir huzursuzluk belirtisi göstererek, “Sözleşmelerle çok keyfine uygun ve esnek bir ilişkin var,” diye araya girdi. “Sözleşmelere sana uyduğu zaman saygı gösteriyorsun. Ben geçmişte seninle olan toplumsal sözleşmeme saygı gösterme konusunu tartışınca bana küfrettin. Ama sen kendin grubun kurallarını bozuyorsun, gizli oyunlar oynuyorsun, Tony’yi kaprisli bir şekilde kullanıyorsun.”

“Sen kimsin ki sözleşmelerden bahsediyorsun?” diye yüksek sesle karşılık verdi Pam. “Öğretmen ve öğrencisi arasındaki sözleşme ne oluyor?”

Philip saatine bakıp ayağa kalktı ve, “Saat altı,” diye bildirdi. “Ben yükümlülüğümü yerine getirdim. Bugünlük bu kadar çamurda debelendiğimiz yeter,” diye mırıldanarak odadan çıktı.

O gün ilk kez Julius’tan başkası grubu bitiriyordu.

Âşık olan herkes sonunda zevke ulaştıktan sonra olağandışı bir düş kırıklığı yaşayacaktır. Ve bu kadar büyük bir özlemle arzuladığı şeyin diğer cinsel tatminlerden daha fazla bir şeye neden olmadığını görüp şaşkına dönecek, böylece kendisini bu ilişkiden fazla yararlanmış olarak görmeyecektir.¹²⁶

37

Gruptan ayrılmak Philip'in zihnindeki bulanıklığı gidermedi. Kaygı içinde Fillmore Caddesi'nde yürüdü. Kendini rahatlatma teknikleri cephanesine ne olmuştu? Kendisine o güne kadar yapı ve huzur sağlayan her şey dağılıyordu; zihinsel disiplini, kozmik bakış açısı... Zihinsel dengesini bulmak için mücadele edip kendine talimat verdi: Mücadele etme, direnme, zihnini temizle, düşüncelerinin geçip giden gösterisini seyretmekten başka bir şey yapma. Düşüncelerinin bilincine girip sonra da uzaklaşmasına izin ver.

Düşünceler zihnine girdi ama çıkan bir şey olmadı. Onun yerine düşünceler zihninde bavullarını boşalttılar, giysilerini astılar ve bir ev kurdular. Pam'ın yüzü gözünün önüne geldi. Bütün hayretiyle geçen yıllarla dönüşüme uğrayan imgesine odaklandı:

126 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 540 / Bölüm 44, "The Metaphysics of Sexual Life."

Pam'ın yüz hatları gençleşti, kısa süre içinde yıllar önce tanıdığı Pam karşısında duruyordu. Yaşlıda genci görüp seçmek ne kadar garipti. O genellikle tersini hayal etmişti; şu andayken geleceği, pürüzsüz ve genç derinin altında yatan kafatasını görüyordu.

Yüzü ne kadar aydınlıktı! Her şey ne kadar da netti! Bedenlerine girdiği, yüzleri uzun zaman önce kaybolmuş olan, tek bir arketipsel kadın yüzüne dönüşen yüzlerce kadın içinden Pam'ın yüzü nasıl böylesine olağanüstü ayrıntıyla kalabilmişti aklında?

Derken Pam'e ait daha keskin anı parçacıkları görüşün alanına doğru kaymaya başladı: Güzelliği, Philip kemeriyle onun bileklerini bağlarken hissettiği baş döndürücü heyecanı, orgazm çağlayanları... Kendi cinsel heyecanı belirsiz bir beden hatırası olarak kalmıştı. Sözcüksüz, kalçasını hızla iterken yükselen heyecanı ve aşırı coşkusu... Pam'ın kollarında çok fazla kaldığını da hatırlıyordu. Sırf bu nedenle onu tehlikeli bulmuş ve bir daha görmemeye karar vermişti. Özgürlüğüne bir tehdit oluşturabilirdi. Onun aradığı av, hızlı bir cinsel rahatlamaydı; bu onun mutluluğa, huzura ve yalnızlığa ulaşmasının izniydi. Philip aslında hiçbir zaman şehvet arayışı içinde olmamıştı. Özgürlüğü daha çok istiyordu; kısa süreli de olsa gerçek filozofların istençsiz berraklığına kavuşmak için arzusunun bağlarından kaçmak istiyordu. Ancak cinsel rahatlamadan sonra yüksek düşünce düzeyine ulaşıp arkadaşlarına (kitapları onun için özel birer mektup olan büyük düşünörlere) katılabiliyordu.

Philip'in aklına birkaç fantezi daha geldi, tutkusu her yanını sardı ve büyük bir *foş* sesiyle onu bulunduğu yüksek düşünörlerin uzak tribünlerinden emerek içine çekti. Özlem duyuyordu, arzuluyordu, istiyordu. Pam'ın yüzünü ellerinin arasında tutmayı her şeyden çok istiyordu. Düşüncelerinin arasındaki sıkı bağlantılar gevşedi. Dişilerle dolu haremiyle çevrili bir deniz aslanı hayal etti, ardından kendini durmadan kızışmış dişi bir köpekle aralarındaki çelik parmaklıklara atan ağlamaklı bir melez köpeği düşündü. Ho-

murdanarak rakiplerini uyaran, eli sopalı, kaba bir mağara adamı gibi gördü kendisini. Ona sahip olmak, onu yalamak, koklamak istiyordu. Tony'nin kaslı kollarını, Temel Reis'in ıspanağı yiyip boş konserve kutusunu arkasına atışını düşündü. Tony'nin onun üstüne çıktığını düşündü, Pam'ın bacakları ayırık, kolları onu sarmış. O kedicik kendisinin olmalıydı, yalnız kendisinin. Pam'ın kendisini Tony'ye sunarak kirletmeye hakkı yoktu, bu olamazdı. Tony'yle yaptığı her şey Pam'ın anısını lekeliyor, Philip'in yaşadıklarını kötüleştiriyordu. Philip midesinin bulandığını hissetti. İşte, iki ayaklı bir hayvandı.

Dönüp marina boyunca yürüdü, sonra Crissy Field'ı geçip körfeze doğru gitti. Sakin dalgaların ve okyanus tuzunun aromasının onu rahatlattığı Pasifik'in kenarında dolaştı. Ürperip ceketinin önünü ilikledi. Solan gün ışığında soğuk Pasifik rüzgârı Golden Gate'den gelip hızla yanından geçti, tıpkı ömrünün saatlerinin sonsuza dek sıcaklık veya zevk vermeden yanından geçip gideceği gibi. Rüzgâr, gelecek günlerin donduruculuğunu, sabahları ev, aşk, dokunuş, sevinç umudu olmadan uyandığı soğuk günleri önceden haber veriyordu. Saf düşünce malikânesi soğuktu. Bunu daha önce fark etmemiş olması ne kadar garipti. Yürümeye devam etti ama evinin, bütün hayatının dayanıksız ve sahte temeller üstüne kurulduğunu biliyordu.

Karşımızdakinin yalnızca

kendi budalalığımız, kusurumuz ve kötülüğümüz olduğunu akıldan çıkarmayarak her insan budalalığına, kusuruna ve kötülüğüne hoşgörülü yaklaşmalıyız.¹²⁷

38

Ertesi oturumda Philip ne korkunç deneyimlerini ne de gruptan birdenbire ayrılma sebebini anlattı. Artık grup tartışmalarına daha aktif bir şekilde katılıyor olsa da bunu hep kendi istediği zaman yapıyordu ve üyeler, Philip'i açmaya çalışırken harcanan çabanın boşa gittiğini öğrenmişlerdi. Bu yüzden dikkatlerini Julius'a çevirip Philip'in geçen hafta oturumu kapatması yüzünden iktidarı tehlikeye girmiş gibi hissedip hissetmediğini sordular.

"Bu konudaki duygularım biraz buruk," diye söze başladı Julius. "Durumun acı olan yanı, yerimi birinin alması. Nüfuzumu ve rolümü kaybetmem yaklaşan sonları ve vazgeçişleri sembolize ediyor. Son oturumdan sonra kötü bir gece geçirdim. Saat sabaha karşı üçte her şey çok kötüydü. Beni bekleyen sonlar yüzünden büyük bir üzüntü dalgasının içimi kapladığını hissettim: grubun sonu, diğer hastalarımın terapimin sonu, sağlıklı geçecek son yılının

127 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 305 / bölüm 11, § 156a.

sonu. Bu, durumun acı yanı. Tatlı yanı ise sizlerle gurur duymam. Ve bu seni de kapsıyor Philip. Gelişen bağımsızlığından gurur duyuyorum. Terapistler, anne ve babalar gibidir. İyi anne ve babalar çocuklarının evden ayrılıp bir yetişkin olabilmesi için yeterince özerklik kazanmasını sağlar, aynı şekilde iyi bir terapistin de amacı hastalarının terapiyi bırakacak hale gelmelerini sağlamaktır.”

“Yanlış anlaşılmamak için kayıtları düzeltmek istiyorum,” dedi Philip. “Geçen hafta amacım iktidarı elinden almak değildi. Hareketim tamamen kendimi korumaya yönelikti. O tartışmayla açıklanamaz derecede huzursuz olduğumu hissettim. Kendimi oturumun sonuna kadar kalmaya zorladım ama sonra gitmek zorundaydım.”

“Bunu anlıyorum Philip ama benim sonlarla meşguliyetim o kadar yoğun ki sonların habercilerini ve bu habercilerin de iyi durumların yerini almasını görebiliyorum. Ayrıca bu itiraz açıklamanda bana olan ilgini görebiliyorum. Bunun için de sana teşekkür ederim.”

Philip başını hafifçe öne eğdi.

Julius sözlerine devam etti. “Sözünü ettiğin o huzursuzluk önemli gibi görünüyor. Biraz keşfetmeye çalışalım mı? Geriye yalnızca beş oturum kaldı; hâlâ zaman varken bu gruptan yararlanmanı tavsiye ederim.”

Philip bu keşfin kendisi için şu anda olanaksız olduğunu göstermek istercesine başını sessizce iki yana sallasa da sürekli sessiz kalamayacaktı. Sonraki oturumlarda Philip önlenemez şekilde gruba çekildi.

Pam bir sonraki oturumu Gill’e hitaben hafif şımarık bir tarzda konuşarak açtı: “Özür zamanı! Bir süredir seni düşünüyorum ve sanırım sana bir özür borçluyum... Hayır, sanmıyorum, bunu biliyorum, sana özür borçluyum.”

“Biraz daha açıkla,” dedi Gill telaşlı ve meraklı bir sesle.

“Birkaç ay önce hiç burada olmadığın, dalgın olduğun ve kişisel konuşmadığın için sana dayanamadığımı söyledim. Hatırlıyor musun? Bunlar çok sert sözlerdi...”

“Sert, evet...” diye sözünü kesti Gill, “ama gerekliydi. İyi bir ilaç oldu. Yoluma başlamamı sağladı, o günden beri hiç içmediğimin farkında mısın?”

“Teşekkürler ama ben bu yüzden özür dilemiyorum, o zamandan beri olanlar için özür dilemek istiyorum. Sen değiştin, artık buradasın. Daha dürüstsün ve burada bana karşı herkesten daha добрасın ama ben senin durumunu değerlendiremeyecek kadar kendi içime gömülmüştüm. Bu yüzden özür dilerim.”

Gill onun özrünü kabul etti. “Ya sana verdiğim geribildirimler? Hiçbirinin yararı oldu mu?”

“Şey, başyargıç sözün beni birkaç gün sarstı. Beni can evimden vurdu ve düşünmemi sağladı. Ama en çok aklımda kalanlar John’un, karısını korkak olduğu için değil öfkemle baş etmek istemediği için reddettiğini söylemen oldu. Bu beni çok etkiledi, gerçekten düşünmemi sağladı. Sözlerini aklımdan çıkaramadım. Ve biliyor musun? Yerden göğe haklı olduğuna ve John’un benden kaçmakta haklı olduğuna karar verdim. Onu kusurları yüzünden değil, benim kusurlarım yüzünden kaybettim. Benden ve öfkemden bıkmıştı. Birkaç gün önce telefonu alıp bunları ona söyledim.”

“Bunu nasıl karşıladı?”

“Önce şaşırdı, sonra çok iyi karşıladı. Hoş bir konuşma yaptık: birbirimize kendimizle ilgili haberler verdik, derslerimizi, ortak öğrencilerimizi tartıştık, ortak ders vermek üzerine konuştuk. İyiydi. Farklı olduğumu söyledi.”

“Bu harika bir haber Pam,” dedi Julius. “Öfkeni bırakman büyük bir ilerleme. Nefretine çok bağlı olduğuna katılıyorum. Keşke

gelecekte de yardımı olsun diye bu bırakma sürecinin içeriden fotoğrafını çekebilsek de nasıl yaptığını tam olarak görebilsek.”

“İradeye dayanan bir şey değildi. Sanırım senin alışılmışın aksine söylediğin söz, yani *demir soğukken dövülür* demenin konuyla ilgisi vardı. John’a hissettiğim duygular soğudu ve böylece bir adım geri çekilip mantıklı düşünebildim.”

“Peki Philip’e olan nefretine hâlâ bağlı kalmana ne diyorsun?” diye sordu Rebecca.

“Galiba bana yaptıklarının korkunçluğunu hiç kabul etmeyeceksiniz.”

“Bu doğru değil. Bize ilk anlattığında senin için üzüldüm, senin için acı çektim. Bu korkunç, korkunç bir deneyim. Ama aradan on beş yıl geçmiş. Genellikle on beş yıl bazı şeylerin soğuması için yeterlidir. Demiri bu kadar sıcak tutan ne?”

“Dün gece çok hafif bir uyku sırasında Philip’le olan geçmişimi düşünüyordum. Kafamın içine uzanıp, bütün korkunç düşünce yığınlarını alıp yere çarptığım hayalini kurdum. Sonra eğilip parçaları inceledim. Yüzünü görebiliyordum; bakımsız dairesini, kirlenmiş gençliğimi, akademik hayatla ilgili düş kırıklığımı, kaybettiğim arkadaşım Molly’yi ve bu yığına bakarken bana yapılanların bağışlanamaz olduğunu biliyordum.”

“Philip’in, bağışlamamanın ve bağışlanamaz olmanın iki farklı şey olduğunu söylediğini hatırlıyorum,” dedi Stuart. “Doğru mu Philip?”

Philip başıyla onayladı.

“Bunu anladığımdan emin değilim,” dedi Tony.

“Bağışlanamaz...” dedi Philip, “sorumluluğu kendi dışında tutuyor, bağışlamamak ise sorumluluğu kişinin bağışlamayı reddetmesine yüklüyor.”

Tony başıyla onayladı. “Yaptığın şeyin sorumluluğunu almak ya da başkasını suçlamak arasındaki fark mı?”

“Kesinlikle. Ve Julius’un, terapi, suçlamanın bitip sorumluluğun ortaya çıktığı yerde başlar, dediğini hatırlıyorum.”

“Yine Julius’tan alıntı yaptın Philip, bu çok hoşuma gitti,” dedi Tony.

“Söylediklerimi olduklarından daha iyiymiş gibi gösteriyorsun,” dedi Julius. “Ve yine bana yakınlaştığını hissediyorum. Bu çok hoşuma gitti.”

Philip belli belirsiz de olsa gülümsedi. Daha fazla şey söylemeyeceği açık hale gelince Julius, Pam’e döndü: “Pam, duyguların neler?”

“Açıkçası Philip’in birazcık değişmesi için herkesin bu kadar mücadele ettiğini görmek aklımı durduruyor. O burnunu karıştırıyor, herkes *vaaay* diyor. Kendini beğenmiş ve beylik laflarının bu kadar saygı uyandırması bir şaka olmalı.” Philip’in taklidini yaparak sesini şarkı söyler gibi yükseltip alçalttı: “Terapi, suçlamanın bitip sorumluluğun ortaya çıktığı yerde başlar.” Sonra sesini yükseltti: “Ya senin sorumluluğun Philip? Bütün beyin hücrelerinin değiştiği ve o şeyi yapanın sen olmadığın zırvasından başka bir şey duymadık senden. Ah, hatta sen orada bile değildin.”

Garip bir sessizlikten sonra Rebecca yumuşak sesle konuştu. “Pam, senin bağışlayabildiğini göstermek istiyorum. Birçok şeyi bağışladın. Fahişelik yaptığım için beni bağışladığını söyledin.”

“Orada senden başka kurban yoktu,” dedi Pam hızla.

“Ve Julius’u sürdüğü cinsel yaşantı yüzünden hemen bağışladığını hepimiz fark ettik. Davranışları yüzünden arkadaşlarının incinip incinmediğini bile bilmeden ya da sormadan onu bağışladın.”

Pam sesini yumuşattı. “Karısı yeni ölmüştü. Şoktaydı. Liseden beri sevdiğin birini kaybettiğini farz et. Üstüne gidemeyiz.”

Bonnie araya girdi. “Hasta kadınla ilişkiye girdiği için Stuart’ı affettin, alkolik olduğunu bizden sakladığı için de Gill’i... Pek çok kişiyi affettin. Neden Philip’i affedemiyorsun?”

Pam başını iki yana salladı. “İnsanın birisinin başka bir kişiye yaptığı bir şeyi bağışlaması daha kolay. Kurban kendisiyken affedebilmesi ise tamamen farklı bir şey.”

Grup anlayışla dinledi ama yine de devam etti. “Ve Pam...” dedi Rebecca. “John’u iki küçük çocuğunu bırakmaya zorladığın için seni affediyorum.”

“Ben de,” dedi Gill. “Ve eninde sonunda Tony’ye burada yaptığın şey için de seni bağışlayacağım. Ya sen? Birdenbire o günü ‘itiraf günü’ ilan edip Tony’yi herkesin içinde terk ettiğin için... bu aşağılayıcı durum için kendini affedebilecek misin?”

“İtiraf konusunda ona danışmadığım için herkesin içinde ondan özür diledim. O konuda aşırı düşüncesizlik ettiğim için suçluydum.”

Gill ısrarcı davranıyordu. “Ama başka bir şey daha var, Tony’yi kullandığın için kendini affediyor musun?”

“Tony’yi kullanmak mı?” dedi Pam. “Tony’yi kullanmak mı? Neden bahsediyorsun sen?”

“Görünüşe göre ilişkiniz Tony için, senin için olduğundan çok daha önemliymiş. Öyle görünüyor ki sen Tony’yle ilişki kur-muyordun, Tony aracılığıyla diğerleriyle, hatta Philip’le de ilişki kuruyordun.”

“Ah, Gill’in bu aptalca fikrini hiç tutmadım,” dedi Pam.

“Kullanılmak mı?” diye araya girdi Tony. “Kullanıldığımı mı düşünüyorsunuz? Bu konuda hiç şikâyetçi değilim, bu şekilde kul-lanılmaya her zaman hazırım.”

“Hadi ama Tony,” dedi Rebecca. “Oyun oynamayı bırak. Küçük kafanla düşünmeyi kes.”

“Küçük kafa mı?”

“Çükün işte!”

Tony şehvetli bir şekilde gülünce Rebecca bağırdı. “Seni serseri, ne demek istediğimi zaten biliyordun, değil mi? Yalnızca beni kötü konuşturmaya çalışıyorsun. Ciddi ol biraz Tony, fazla zamanımız

kalmadı. Gerçekten Pam'ın bu şekilde davranmasından etkilenmediğini söylüyor olamazsın.”

Tony gülümsemeyi kesti. “Şey, birden terk edilmek... Biliyorsunuz, fırlatılıp atılmak. Ama hâlâ umudum var.”

“Tony,” dedi Rebecca. “Bir kadınla ilişki kurma şeklin üzerinde hâlâ çok çalışman gerekiyor. Oyunu bırak, bu çok sıkıcı. Seni istedikleri biçimde kullanabileceklerini söylediğini duyuyorum çünkü onlardan istediğin yalnızca tek bir şey var: seks. Bu kendini küçültmek oluyor, onları da tabii.”

“Tony’yi kullandığımı sanmıyorum,” dedi Pam. “Her şey karşılıklı gibi göründü bana. Ama dürüst olmak gerekirse o sırada fazla düşünmedim. Yalnızca otomatik pilota bağladım.”

“Benim de uzun zaman önce yaptığım gibi. Otomatik pilot,” dedi Philip yumuşak bir şekilde.

Pam irkildi. Philip’e birkaç saniye baktı, sonra bakışlarını yere indirdi.

“Sana bir sorum var,” dedi Philip. Pam başını kaldırmayınca tekrar etti. “Bir sorum var Pam.”

Pam başını kaldırıp onun yüzüne baktı. Diğer üyeler de birbiriyle bakıştı.

“Yirmi dakika önce akademik hayatla ilgili düş kırıklığından söz ettin. Ama birkaç hafta önce üniversiteye başvurduğunda felsefeyi ciddi olarak düşündüğünü, hatta Schopenhaer üzerinde çalıştığını söylemiştin. Eğer öyleyse şu soruyu sormak istiyorum: o yıkıcı öğretmen ben olabilir miyim?”

“Senin kötü bir öğretmen olduğunu asla söylemedim,” diye karşılık verdi Pam. “En iyi öğretmenlerimden biriydin.”

Philip şaşkınlıkla ona baktı.

“Ne hissettiğini söyle Philip,” dedi Julius.

Philip yanıt vermeyi reddedince Julius, “Pam’ın söylediği her şeyi, her sözcüğü hatırlıyorsun. Senin için önemli biri olmalı.”

Philip sessiz kalmaya devam etti.

Julius, Pam'e döndü. "Senin sözlerini de düşünüyordum, Philip'in en iyi öğretmenlerinden biri olduğunu söylemeni. Bu senin düş kırıklığı ve ihanete uğramışlık hissini ikiye katlamış olmalı."

"Kesinlikle. Teşekkürler Julius, her zaman isabetlisin."

Stuart da söze girdi. "En iyi öğretmenlerinden biri ha! Bu kesinlikle şaşkına çevirdi beni. Philip'e bu kadar... bu kadar cömert bir şey söylemen beni çok şaşırttı. Bu çok büyük bir adım."

"Bundan fazla bir anlam çıkarmayın. Julius çok doğru bir şey söyledi. Eğer ille de bir anlam çıkarmamız gerekiyorsa, iyi bir öğretmen olmasının yaptığını daha da rezil bir hale getirdiğini söyleyebilirim."

Gill'in kendisi ve Pam'le ilgili yorumlarını içtenlikle kabul eden Tony, bir sonraki oturumu doğrudan Pam'e seslenerek açtı: "Bu... biraz garip olacak ama bir şey saklıyordum. Bizim hakkımızda... kendimi, itiraf ettiğimden daha kötü hissettiğimi söylemek istiyorum. Sana kötü bir şey yapmadım, sen ve ben... birlikte... seks konusunda karşılıklı anlaştık ama şimdi ben *persona non grata*¹²⁸ oldum..."

"*Persona non grata*..." diye fısıldadı Philip yumuşak bir şekilde.

"*Persona non grata*," diye tekrarladı Tony. "Ve cezalandırıldığımı hissediyorum. Artık yakın değiliz ve bunu özlüyorum galiba. Bir zamanlar arkadaştık, sonra sevgili olduk ve şimdi... sanki belirsiz bir durumdayız. Aramızda hiçbir şey yok ve benden kaçırıyorsun. Ve Gill haklı, herkesin ortasında terk edilmek berbat bir şeydi. Şu an senden hiçbir şey almıyorum, ne yatak ne de arkadaşlık."

"Tony, çok üzgünüm. Biliyorum. Bir hata yaptım, ben... biz bunu hiç yapmamalıydık. Durum benim için de zor."

"Peki kaldığımız yere geri dönmeye ne dersin?"

128 (Lat.) İstenmeyen kişi. (ç. n.)

“Geri dönmek mi?”

“Yalnızca arkadaş olalım, hepsi bu. Gruptan sonra görüşelim, buradaki diğerleri gibi, dostum Philip hariç.” Tony uzanıp Philip’in omzunu dostça sıktı. “Biliyorsun, grup hakkında konuşmak, bana kitapları anlatman falan filan.”

“Bu çok olgun bir hareket olacak,” dedi Pam. “Ve... benim için bir ilk. Genellikle bir ilişkiden sonra patırtılı şekilde ayrılırım.”

Bonnie araya girdi. “Merak ediyorum da Pam, acaba dostça bir girişimi cinsel bir davet olarak algılamasından korktuğun için mi Tony’yle mesafeni koruyorsun.”

“Evet, kesinlikle, bu önemli bir neden. Tony bazen bu konuda hedefe kilitlenebiliyor.”

“Eh,” dedi Gill. “Bunun açık bir çözümü var, sis bulutlarını dağıt, onunla açık konuş. Belirsizlik işleri daha da kötü yapıyor. Birkaç hafta önce grup bittikten sonra belki yeniden bir araya gelebileceğiniz olasılığını ortaya attığınızı duydum. Bu gerçek miydi, yoksa düş kırıklığını hafifletmenin sahte bir yolu mu? Bu tür cümleler yalnızca suyu bulandırıyor ve Tony’yi umutlandırıyor.”

“Evet, haklısın!” dedi Tony. “Birkaç hafta önce gelecekte yeniden bir araya gelebileceğimiz olasılığı hakkında söylediklerin benim için çok önemliydi. Bu olasılığı açık tutmak için her şeyi dengede tutmaya çalışıyorum.”

“Ve...” dedi Julius, “bunu yaparken, bu grup ve ben senin için hâlâ varken, kendin üzerinde çalışma olasılığından vazgeçiyorsun.”

“Biliyorsun Tony,” dedi Rebecca, “bir kadınla yatmak dünya-daki en önemli şey değildir.”

“Biliyorum, biliyorum, bu yüzden bugün bu konuyu açtım. Üstüme gelmeyin.”

Kısa bir sessizlikten sonra Julius, “Tony, bu konu üzerinde durmaya devam et,” dedi.

Tony, Pam'e döndü. "Gill'in söylediklerini yapalım ve yetişkin iki insan gibi sis bulutlarını dağıtalım. Ne istiyorsun?"

"Daha önce olduğumuz yere geri dönmek. Birden itirafta bulunarak seni utandırdığını için beni affetmeni istiyorum. Sen değerli bir adamsın Tony ve senden hoşlanıyorum. Geçen gün üniversite-deki öğrencilerimin şu terimi kullandığını duydum: *fuckbuddy*.¹²⁹ Belki biz de öyleydik ve o zamanlar eğlenceliydi ama şimdi veya gelecekte iyi bir fikir değil, grup önce geliyor. Artık başka şeyler üzerinde çalışmaya yoğunlaşalım."

"Benim için tamamdır. Ben varım."

"Böylece özgür kaldın Tony," dedi Julius. "Artık son zamanlarda sakladığın kendin, Pam ve grup hakkındaki bütün düşüncelerini açabilirsin."

Geriye kalan oturumlarda kendini özgür hisseden Tony gruptaki enstrümantal rolüne geri döndü. Pam'ın, Philip'e karşı duygularıyla baş etmesinde ısrar etti. Pam'ın, Philip'i bir öğretmen olarak övmesinin ardından potansiyel bir ilerleme kaydedilemediği için gruptaki herkesi bağışlayabilirken Philip'e karşı öfkesini neden sıcak tuttuğu konusunda bastırdı.

"Dediğim gibi," dedi Pam. "Rebecca, Stuart veya Gill gibi diğerlerini bağışlamak çok daha kolay çünkü suçlarının kurbanı ben değildim. Yaptıkları şey yüzünden benim hayatım değişmedi. Buradakileri bağışlayabilirim çünkü pişmanlık gösterdiler ve her şeyin ötesinde değiştiler.

"Ben de değiştim. Şu anda davranışı değil ama kişiyi bağış-lamanın gerçekten mümkün olduğuna inanıyorum. Değişmiş bir Philip'i affedebileceğime inanıyorum. Ama o değişmedi. Julius'u neden affedebildiğimi soruyorsunuz eh, ona bir bakın, insanlara iyilik dağıtmaktan hiç vazgeçmiyor. Ve eminim hepiniz fark et-

129 (İng.) Yatak arkadaşı. (ç. n.)

mişsinizdir ki bize son bir sevgi dolu armağan veriyor, bize nasıl ölmemiz gerektiğini öğretiyor. Eski Philip'i iyi tanıyorum ve burada oturanın onunla aynı adam olduğunu kanıtlayabilirim. Eğer bir değişiklik varsa bile bunun ancak biraz daha soğuk, daha ukala ve gösterişli olduğunu söyleyebilirim.”

Kısa bir duraklamadan sonra ekledi: “Ve ondan gelecek bir özrün de sakıncası olmazdı.”

“Philip değişmedi mi?” diye sordu Tony. “Bence sen görmek istediğin şeyi görüyorsun. Eskiden kovaladığı onca kadın... Artık bunu yapmıyor.” Philip’e döndü. “Bunu gerçekte söylemedin ama değişti. Değil mi?”

Philip başıyla onayladı. “Hayatım çok farklı, on iki yıldır hiçbir kadınla birlikte olmadım.”

“Sen buna değişiklik demiyor musun?” diye Pam’e sordu Tony.

“Ya da reform?” diye ekledi Gill.

Pam yanıt vermeden Philip söze girdi. “Reform mu? Hayır, bu doğru değil. Reformasyon fikri bu değişimde bir rol oynamadı. Biraz daha açıklayayım, hayatımı ya da burada ifade edildiği şekliyle seks bağımlılığımı ahlaki bir kararlılık yardımıyla değiştirmedim. Hayatım acı verdiği için değiştirdim, artık dayanılmaz olduğu için.”

“Son adımı nasıl attın? Bardağı taşıran son damla olarak nitelendirilecek bir olay yaşandı mı?” diye sordu Julius.

Philip, Julius’a yanıt verip vermeme konusunda tereddüt etti. Sonra derin bir nefes alıp mekanik bir sesle konuşmaya başladı: “Bir gece olağanüstü güzellikte bir kadınla birlikte olduktan sonra eve dönüyordum. İstedğim her şeyi aldığımı düşündüm. Tika basa dolmuştum. Arabadaki cinsellik kokusu boğucuydu. Her şey kadın kokuyordu: hava, ellerim, saçlarım, giysilerim, nefesim. Sanki kadın parfümüyle banyo yapmıştım. Ve o anda, zihnimin ufkunda onu görebiliyordum. Arzum yeniden güç kazanmaya, başını yeniden göstermeye başlıyordu. İşte o andı. Birden hayatım midemi bulan-

dırdı ve kusmaya başladım. Ve o zaman...” Philip, Julius’a döndü, “mezar taşında nasıl bir yazı bulunmasını istediğimi sorduğun aklıma geldi. Schopenhauer’in haklı olduğunu o zaman fark ettim: Hayat sonsuz bir işkencedir ve arzu söndürülemez. İşkence çarkı sonsuza dek dönecekti; çarktan atlamanın bir yolunu bulmalıydım ve işte o zaman hayatımı yeniden şekillendirmeye başladım.”

“Ve o zamandan beri işliyor, öyle mi?” diye sordu Julius.

“Şimdiye kadar, gruba kadar işledi.”

“Ama artık çok daha iyisin Philip,” dedi Bonnie. “Çok daha ilgilisin, sana yaklaşmak eskiye göre daha mümkün. Gerçeği söyleyeyim, buraya ilk geldiğinde... benim ya da başka birinin danışman olarak sana başvurabileceğini hayal bile etmezdim.”

“Ne yazık ki burada ‘ilgili olmak’ demek herkesin mutsuzluğunu paylaşmak anlamına geliyor,” diye karşılık verdi Philip. “Bu da benim acımı ikiye katlıyor. Bana söyler misiniz, bu ‘ilgili olmak’ nasıl yararlı olabilir? Ben hayatın içindeyken perişandım. Son on iki yıldır hayatın ziyaretçisiydim, geçip giden gösteriyi seyrediyordum ve sükûnet içinde yaşadım. Ve bu grup beni bir kez daha hayatın içinde olmaya zorluyor, bir kez daha acı çekiyorum. Birkaç hafta önceki grup toplantısından sonra çektiğim acıyı size anlatmıştım. Eski dengemi kazanamadım.”

“Bence senin mantığında bir hata var Philip,” dedi Stuart. “Ve bu da *hayatın içinde olmak* ifadenle ilgili.”

Bonnie söze daldı. “Ben de aynı şeyi söyleyecektim. Senin hiçbir zaman hayatın içinde olduğunu sanmıyorum. Gerçekten sevgi dolu bir ilişki yaşadığını hiç söylemedin. Hiç arkadaşın olduğunu duymadım ve kadınlara gelince de... onlar için yalnızca bir avcı olduğunu kendin söyledin.”

“Bu doğru mu Philip?” diye sordu Gill. “Hiç gerçek bir ilişkin olmadı mı?”

Philip başını iki yana salladı. “Etkileşimde bulunduğum herkes bana acı verdi.”

“Annen ve baban?” diye sordu Stuart.

“Babam mesafeli biriydi ve sanırım kronik depresyondaydı. Ben on üç yaşımıdayken intihar etti. Annem birkaç yıl önce öldü ama yirmi yıldır onunla yabancı gibiydik. Cenazesine katılmadım.”

“Kız ya da erkek kardeşin yok mu?” diye sordu Tony.

Philip başını iki yana salladı. “Tek çocuğum.”

“Biliyor musun aklıma ne geldi?” dedi Tony. “Çocukken annemin pişirdiği çoğu şeyi yemezdim ve her zaman, ‘Bunu sevmiyorum’ deyip kalkardım. O da her zaman, ‘Hiç tadına bakmazsan sevmediğini nereden bilebilirsin?’ derdi. Senin hayat tarzın bana bunu hatırlattı.

“Pek çok şey saf mantık yoluyla bilinebilir. Örneğin geometri. Veya insan acı dolu bir deneyimi kısmen yaşar ve gerisini tahmin edebilir. Ya da başkalarının deneyimlerine bakabilir, onları okuyabilir ya da gözleyebilir.

“Ama senin esas adamın Schopenhauer, kendi bedenine bakmanın (Böyle mi demiştin?), anlık deneyimlerine güvenmenin çok önemli olduğunu söylemiyor muydu?”

“Aracısız deneyimler.”

“Doğru. Aracısız deneyimler. Bu durumda sen ikinci el bilgilerle, yani kendi aracısız deneyimlerine dayanmayan bilgilerle büyük bir karar vermiş olmuyor musun?”

“Ne demek istediğini anladım Tony ama o itiraf günü oturumundan sonra aracısız deneyim kotamı doldurdum.”

“Yine o oturuma geri döndün Philip. Senin için dönüm noktası olmuş gibi,” dedi Julius. “Belki o gün sana neler olduğunu anlatmanın zamanı gelmiştir.”

Philip daha önce olduğu gibi duraksadı, derin bir nefes aldı, ardından o oturumdan sonra yaşadıklarını sistemli bir biçimde anlatmaya başladı. Huzursuzluğunu ve zihnini susturma tekniklerini

kullanamayışını anlatırken gözle görülür şekilde huzursuzlandı. Sonra zihinsel enkazının uzaklaşmayıp zihnine çöreklendiğini anlatırken alnında ter boncukları belirdi. O kaba, ağgözlü benliğinin yeniden ortaya çıkışını tarif ederken soluk kırmızı gömleğinin koltuk altlarında ıslak lekeler oluştu ve ter damlaları burnundan ve çenesinden damlayıp boynundan aşağıya doğru süzöldü. Oda çok sessizdi; herkes Philip'ten sözcük ve su sızmasına büyülenmiş gibi bakıyordu.

Philip bir süre sonra durdu, yeni bir derin nefes alıp devam etti. "Düşüncelerim tutarlılığını kaybetti, hayaller karmakarışık bir şekilde zihnime üşüştü; uzun zaman önce unuttuğum hatıralar. Pam'le olan iki cinsel ilişkiimi hatırladım. Ve onun yüzünü, şimdiki değil, on beş yıl önceki yüzünü olağandışı bir canlılıkla gördüm. Çok aydınlıktı, onu tutmak istedim ve..." Philip hiçbir şeyi saklamayı düşünmüyordu, ne ham kıskançlığını ne Pam'e sahip olmaya dair mağara adamı zihniyetini. Temel Reis'inkine benzeyen kollarıyla Tony'yle olan ilişkisinin hayalini bile.

Ama şu anda terden sırılsıklamdı. Ayağa kalkıp odadan çıkarken, "Sırılsıklam oldum, çıkmalıyım," dedi.

Tony onun peşinden koştu. Üç ya da dört dakika sonra ikisi birlikte odaya geri döndüler. Philip, Tony'nin San Francisco Giants kazağını giymişti, Tony'nin üzerinde de dar siyah tişörtü vardı.

Philip kimseye bakmadan sandalyesine çöktü. Bitkin olduğu belliydi.

"İşte, onu geri getirdim," dedi Tony.

"Evli olmasaydım az önce yaptığınız şey yüzünden ikinize de âşık olurdum çocuklar," dedi Rebecca.

Tony, "Ben müsaitim," diye espri yaptı.

Philip de, "Yorum yok," dedi. "Bugünlük bu kadar yeter, suyum çıktı."

"Suyun mu çıktı? Philip bu senin ilk esprin. Bayıldım," dedi Rebecca.

Bazı insanlar kendi zincirlerini gevşetemeseler de arkadaşlarını öz-gürleştirebilirler.

Nietzsche

39

Şöhret, En Sonunda

Schopenhauer'in şöhret hasretinden daha fazla kötülediği pek az şey vardı. Ancak bir yandan da şöhrete deliler gibi hasretti.

Rastgele gözlemlerin, makalelerin, aforizmaların toplandığı ve ölümünden dokuz yıl önce, 1851'de tamamlanan iki ciltlik son kitabı *Parerga ve Paralipomena*'da şöhret önemli bir rol oynuyordu. Schopenhauer derin bir başarı ve rahatlatma hissiyle kitabını bitirdikten sonra, "Dolmakalemimi kurulayıp, 'gerisi sessizlik' diyeceğim,"¹³⁰ ifadesini kullanıyordu.

Schopenhauer için bu kitaba yayıncı bulmak bir hayli zor oldu. Düşünürün okunmayan önceki kitaplarından büyük paralar kaybeden eski yayıncılarından hiçbiri kitabına el sürmüyordu. Başyapıtı *İsteme ve Tasarım Olarak Dünya* bile birkaç tane satmıştı ve yalnızca tek bir sıkıcı eleştiri almıştı. Sonunda 1853'te, sadık "misyonerlerinden" biri Berlin'deki bir kitapçıyı 750 kopya bas-

130 Bryan Magee, *Philosophy of Schopenhauer*, s. 25.

maya ikna etti. Schopenhauer kitabından on kopya alacak fakat kendisine telif ücreti ödenmeyecekti.

Parerga ve Paralipomena'nın ilk cildi, özsaygı hissinin nasıl kazanılıp sürdürüleceğine dair çarpıcı bir makaleler üçlüsünden oluşuyordu. İlk makale olan “İnsan Nedir?” yaratıcı düşüncenin nasıl bir içsel zenginlik hissiyle sonuçlandığını anlatıyordu. Böyle bir yol, benlik saygısı kazandırıyor ve bizim sonsuz cinsel maceralar, seyahat ve şans oyunları arayışı içine girmemize neden olan temel boşluk ve hayattan bıkkınlık hissinin üstesinden gelmemize yardımcı oluyordu.

İkinci makale olan “İnsan Neye Sahiptir?” içsel yoksulluğu telafi etmek için kullanılan en önemli tekniklerden birini dikkatle inceliyordu: sonunda insanın kendi mallarının malı haline gelmesine neden olan sonsuz mal birikimi.

Şöhretle ilgili görüşlerini en açık biçimde ifade eden makalesi, “İnsan Neyi Temsil Eder?” adlı üçüncü makalesiydi. İnsanın kendilik değeri veya içsel erdemi en önemli malıyken, ikincil olan şöhret yalnızca bu erdemin gölgesidir. Makalesinde şöyle diyordu: “Gerçekten önemli olan şöhret değil, onu nasıl hak ettiğimizdir... Bir insanın gerçek mutluluğu kendisinden sonra gelenlerin onun hakkında bir şeyler bilmesi değil, yüzyıllar boyunca üzerinde düşünülmeyi ve korunmayı hak eden düşünceler geliştirmesidir.” Schopenhauer’e göre içsel değerimize dayanan özsaygı bizden alınamayacak olan kişisel özerkliği sağlar (gücümüz dâhilindedir) oysa şöhret gücümüz dâhilinde değildir.

Şöhret arzusundan kurtulmanın kolay olmadığını biliyordu Schopenhauer. Bunu, “etimizdeki acı veren inatçı bir diken çıkarmaya,” benzetiyordu ve “Şöhret susuzluğu, akıllı adamlar tarafından bir kenara konacak en son şeydir,” diyen Tacitus’la aynı fikirdeydi. Kendisi de şöhreti hiçbir zaman bir kenara bırakamamıştı. Yazıları, başarısızlığı yüzünden duyduğu buruklukla doluydu. Kendisinden

ya da çalışmasından bir şekilde söz edilmiştir diye gazete ve dergileri düzenli olarak araştırıyordu. Ne zaman bir yolculuğa çıksa gazeteleri tarama işini en sadık misyoneri Julius Frauenstadt'a bırakıyordu. Görmezden gelinmesiyle ilgili durmadan şakalar yapmasına rağmen sonunda, ömründe şöhreti hiç tanıyamayacağı gerçeğine teslim oldu. Kitabının daha sonraki girişlerinde açıkça, kendisini keşfedecek sonraki kuşaklara sesleniyordu.

Derken düşünülemeyen şey gerçek oldu. *Parerga ve Paralipomena*, şöhret peşinde koşmanın budalalığını anlattığı kitabı, onu ünlü yaptı. Bu son çalışmasında kötümserliğini yumuşattı, yakınmalarını kesti ve nasıl yaşanması gerektiğine dair akıllıca talimat verdi. Hayatın, “dünyanın yüzeyindeki küflü bir tabaka” ve “hiçliğin mesut istirahatında işe yaramaz, rahatsız edici bir bölüm” olduğuna dair inancını hiç yitirmese de *Parerga ve Paralipomena*'da daha pragmatik bir yol izledi. Başka seçeneğimiz yok, diyordu artık, hepimiz yaşamaya mahkûmuz ve mümkün olduğunca az acıyla nasıl yaşamamız gerektiğini düşünmeliyiz. Mutluluğu her zaman olumsuz bir durumun ya da acının yokluğu olarak görüyordu. (Bu konuda Schopenhauer, Aristoteles'in düsturuna çok değer veriyordu: “Sağduyulular zevke değil acısızlığa ulaşmaya çabalarlar.”)

Buna uygun şekilde, *Parerga ile Paralipomena* nasıl bağımsız düşünüleceği, şüphecilğin ve mantığın nasıl korunacağı, doğaüstü yatıştırıcılardan nasıl kaçınılacağı, kendimiz hakkında nasıl iyi düşüneceğimiz, nasıl daha az risk alacağımız, kaybedilecek şeylere bağlanmaktan nasıl kaçınacağımız konularında dersler verir. “Herkesin hayatın büyük kukla oyununda oynaması ve bizi harekete geçiren ipleri hissetmesi” gerekmesine rağmen yine de sonsuzluk yönünden hiçbir şeyin önemli olmadığı, her şeyin geçtiği şeklindeki bir filozofun yüksek bakış açısını sürdürmede büyük bir rahatlık vardır.

Parerga ve Paralipomena yeni bir tonu bize tanıtıyordu. Varoluşun trajik ve berbat acısını vurgulamaya devam ederken bağlılık boyutunu da ekliyordu; acımızın ortaklığı aracılığıyla önlenemez bir şekilde birbirimize bağlanırsınız. Bu büyük insansevmez, kitabının dikkate değer bir bölümünde iki ayaklı hayvan yoldaşlarına karşı daha yumuşak, hoşgörülü bir bakış açısı sergiliyordu.

Bir insan ve diğeri arasındaki gerçekten uygun hitap şekli “Efendim” ya da “Bayım” yerine “acı çeken yoldaşım” olmasıdır. Bu, kulağa ne kadar garip gelse de gerçeklere uygundur, diğeri insanı doğru bir ışık altına oturtur ve bize en gerekli şeyin, herkesin ihtiyaç duyduğu ve bu nedenle de birbirine borçlu olduğu, komşusuna göstereceği hoşgörü, sabır, tahammül ve sevgi olduğunu bize hatırlatır.¹³¹

Birkaç satır sonra çağdaş bir psikoterapi kitabının giriş cümlesi olarak çok işe yarayacak bir düşünceyi ekliyordu.

Her insan kusurunu, hatasını ve suçunu hoşgörüyle karşılamalı, karşımızda yalnızca kendi kusurlarımız, hatalarımız ve suçlarımız olduğunu akıldan çıkarmamalıyız. Çünkü bunlar yalnızca bizim de bir parçası olduğumuz insanlığın hatalarıdır ve bundan dolayı hepimizin içinde aynı kusurlar vardır. Sırf o sırada bizde görünmüyorlar diye bu suçlar yüzünden başkalarına kızmamalıyız.¹³²

Parerga ve Paralipomena büyük bir başarı kazandı ve daha popüler isimler altında (Pratik Bilgelik Üzerine Aforizmalar, Öğütler ve Düsturlar, Hayatın Bilgeligi, Schopenhauer’in Yaşayan Düşünceleri,

131 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*. cilt 2, s. 304. 305 / § 156. 156a.

132 Schopenhauer, *a.g.e.*, cilt 2, s. 305 / bölüm 11, § 156a.

Edebiyat Sanatı, Din: Bir Diyalog) ayrı ayrı basılan birkaç derlemenin ortaya çıkmasını sağladı. Kısa süre içinde Schopenhauer'in sözleri bütün eğitilmiş Alman halkının dilindeydi. Komşu Danimarka'da bile Kierkegaard 1854 tarihli günlüğüne, "Bütün edebiyat dedikoducuları, gazeteciler ve yazarlar S'yle meşgul olmaya başladı,"¹³³ yazdı.

Sonunda basında övgüler çıktı. Arthur'un neredeyse doğum yeri olacak olan Büyük Britanya, prestijli *Westminster Review* gazetesinde çıkan ve bütün eserlerini kapsayan çarpıcı bir eleştiriyile (başlığı, "Alman Felsefesinde Putkırıcılık") onu onurlandıran ilk ülke oldu. Kısa bir süre sonra Alman basını, İngiliz eleştirinin çevirisini yayımladı ve eleştiri Almanya'da daha çok okundu. Fransa ve İtalya'da da hızla benzeri yazılar çıktı ve Schopenhauer'in hayatı çarpıcı şekilde değişti.

Meraklı ziyaretçiler filozofu öğle yemeğinde görmek için akın akın Englischer Hof'a geldiler. Richard Wagner, orijinal *Nibelung Yüzüğü* librettosunu bir ithafla ona gönderdi. Üniversiteler onun çalışmalarını öğretmeye başladı, bilginlerin kurduğu dernek, üyelik için davetiye göndermeye başladı ve postayla övgü dolu mektuplar geldi, önceki yazıları kitapçılarda yeniden ortaya çıktı, yürüyüşlerinde kasabalı onu selamlamaya ve evcil hayvan mağazaları, Schopenhauer'in kanişine benzeyen kanişler satmaya başladı.

Schopenhauer'in memnuniyeti ve sevinci çok açıktı. "Eğer bir kedi okşanırsa mırlar, eğer bir adam övülürse aynı şekilde kaçınılmaz olarak tatlı bir memnuniyet ve sevinç hissi yüzüne yansır," diye yazdı. Şunu umut ediyordu: "Şöhretimin sabah güneşi, ışınlarıyla hayatımın akşamını aydınlatacak ve kasvetini dağıtacak."¹³⁴ Ünlü heykeltıraş Elisabeth Ney onun büstünü yapmak için dört haftalığına Frankfurt'a gelince Arthur yine mırladı: "Evimde bütün gün

133 Bryan Magee, *Philosophy of Schopenhauer*, s. 26.

134 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 517 / "Εἰς εαυτὸν (*Kendim Hakkında*)" § 36.

çalışıyor. Ben eve gelince birlikte kahve içiyoruz, kanepede birlikte oturuyoruz ve evliymişiz gibi hissediyorum.”¹³⁵ Hayatının en iyi yıllarından beri (Le Havre’da Blesimaire ailesiyle birlikte geçirdiği iki yıl) Arthur ev hayatından böyle duyarlı ve mesut bir şekilde söz etmemişti.

135 Safranski, *Schopenhauer*, s. 348.

Hayatının son dönemindeki hiçbir insan, samimiyse ve bütün melekeleri yerindeyse, her şeyi yeniden yaşamak istemez. Bunu yapmaktansa tamamen yok olmayı tercih eder.¹³⁶

40

Sondan bir önceki toplantıya üyeler birbirine zıt duygularla geldiler. Bazıları grubun yaklaşan sonu yüzünden kederleniyor, bazıları yarım kalan kişisel çalışmalarını düşünüyor, bazıları sanki zihinlerine kazımak istercesine Julius'un yüzüne dikkatle bakıyordu ve hepsi merakla Philip'in bir önceki oturumda açıkladıklarına Pam'ın vereceği tepkiyi bekliyordu.

Ama Pam onları tatmin etmedi. Onun yerine çantasından bir kâğıt çıkarıp yavaşça açtı ve sesli olarak okudu:

Bir marangoz gelip, "Marangozluk sanatı hakkında bir ders vermemi dinle," demez. Onun yerine bir ev için sözleşme yapıp evi inşa eder... Aynı şeyi kendiniz için yapın. Bir insan gibi yiyin, bir insan gibi için. Evlenin, çocuk yapın, kent

136 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 1, s. 324 / § 59.

hayatına katılın, hakaretlere ve insanlara hoşgörü göstermeyi öğrenin.”¹³⁷

Sonra Philip’e dönerek, “Bil bakalım bu kimin tarafından yazılmış?” diye sordu.

Philip omuz silkti.

“Senin adamın Epiktetos. Bu yüzden getirdim. Ona hayran olduğunu biliyorum, Julius’a da mesellerinden birini getirmiştin. Neden ondan alıntı yapıyorum? Yalnızca geçen hafta Tony, Stuart ve diğerleri tarafından senin daha önce hiç hayatın içinde olmadığına dair söyledikleri şeylere katılıyorum. Bence görüşünü desteklemek için filozoflardan keyfine göre alıntı yapıyorsun ve...”

Gill onun sözünü kesti. “Pam, bu bizim sondan bir önceki toplantımız. Eğer yine senin Philip’i alt etme tiratlarından biri olacaksa bunun için zamanım olduğunu sanmıyorum, bu çok yorucu. Bana yapmamı söylediğin şeyi yap. Gerçekçi ol ve duyguların hakkında konuş. Philip’in geçen hafta söylediklerine karşı güçlü tepkilerin olmalı.”

“Hayır, hayır, beni dinleyin,” dedi Pam hemen. “Bu, Philip’i alt etmekle ilgili değil. Amacım farklı. Demir soğuyor. Philip’e işe yarayacak bir şey söylemeye çalışıyorum. Bence hayattan kaçışını filozoflardan seçici olarak aldığı destekle kötüleştirmiş. İhtiyacı olduğunda Epiktetos’tan alıntı yapıyor ve istemediğinde aynı Epiktetos’u görmezden geliyor.”

“Bu önemli bir nokta Pam,” dedi Rebecca. “Parmağını önemli bir noktaya koyuyorsun. Biliyor musun, kullanılmış kitaplar satan bir dükkândan *Schopenhauer’in Bilgeliği* adlı küçük bir kitap aldım ve birkaç gecedir onu okuyorum. Bazı kısımları muhteşem, bazı yerleri çok insafsız. Dün gece okuduğum bölüm beni sersem etti.

137 Pierre Hadot, *Philosophy as a Way of life: Spiritual Exercises from Socrates to Foucault*, ed., Arnold Davidson, çev. Michael Chase (Oxford: Blackwell, 1995).

Eğer bir mezarlığa gidersek mezar taşlarına vurmamızı ve orada oturan ruhlara tekrar yaşamak isteyip istemediklerini sormamızı söylüyor. Hepsi bunu kesin bir biçimde reddedermiş.” Philip’e döndü. “Sen buna inanıyor musun?” Yanıt vermesini beklerken devam etti. “Eh, ben inanmıyorum. Benim adıma konuşmuyor. Kontrol etmek istiyorum. Örneğin burada bir oylama yapabilir miyiz?”

“Ben yeniden yaşamak isterdim. Hayat boktan olabilir ama zevkli de,” dedi Tony. Grupta bir *bence de* korosu oluştu. “Ben bir nedenle tereddüt ediyorum,” dedi Julius. “Bir kere daha Miriam’ın ölümünün acısına katlanma fikri yüzünden. Ama öyle bile olsa evet derdim. Yaşamayı seviyorum.” Yalnızca Philip sessizdi.

“Üzgünüm,” dedi. “Schopenhauer’le aynı fikirdeyim. Hayat baştan sona acıyla dolu. Hayat hiç olmasaydı daha iyi olurdu.”

“Kimin için daha iyi olurdu?” diye sordu Pam. “Schopenhauer’i mi kastediyorsun? Çünkü bu odadakiler için olmadığı belli.”

“Schopenhauer görüşünde yalnız değil. Milyonlarca Budist’i düşünün. Buddha’nın dört büyük hakikatının birincisinin hayatın acı çekmek olduğunu söylediğini hatırlayın.”

“Bu ciddi bir yanıt mı Philip? Ne oldu sana? Ben öğrenciyken felsefi savlar üzerinde zekice dersler verirdin. Ne tür bir sav bu? Duyuru yoluyla hakikat mı? Otoriteye başvurma yoluyla hakikat mı? Dinin tarzı bu ama sen mutlaka Schopenhauer’in ateizmine katılıyorsundur. Ve hiç aklına geldi mi, Schopenhauer kronik depresyondaydı ve Buddha da insan acılarının yaygın olduğu bir dönemde yaşadı; salgın hastalıklar, açlık... Ve gerçekten de hayat o zamanlar çoğu insan için kelimenin tam anlamıyla acı çekmek demekti. Hiç düşündün mü?”

“Bu ne tür bir felsefi sav?” diye karşılık verdi Philip. “Üniversitede ikinci sınıfa gelmiş, ortalamanın üstündeki her öğrenci yaradılış ile geçerlilik arasındaki farkı bilir.”

“Durun, durun!” diye araya girdi Julius. “Bir dakikalığına durup durumu kontrol edelim.” Grubu taradı. “Bu son birkaç dakika hakkında neler hissediyorsunuz?”

“İyi gidiyor,” dedi Tony. “Gerçekten dövüşüyorlardı. Ama yastıklı eldivenlerle.”

“Doğru, sessiz bakışlar ve gizli hançerlerden daha iyi,” dedi Gill.

“Evet, bunu daha fazla sevdim,” diye onayladı Bonnie. “Pam ve Philip arasında daha önce de kıvılcımlar uçuşuyordu ama soğuk kıvılcımlar.”

“Bence de,” dedi Stuart. “Son birkaç dakikaya kadar.”

“Stuart,” dedi Julius. “Buradaki ilk oturumunda karının seni telgraf çeker gibi konuşmakla suçladığını söylemiştin.”

“Evet, bugün sözlerin biraz yetersiz. Birkaç fazla sözcük sana zarar vermez,” dedi Bonnie.

“Doğru. Belki biraz geri çekiliyorumdur. Biliyorsunuz, bu sondan bir önceki oturum. Emin olamıyorum, üzgün değilim. Her zaman olduğu gibi duygularımdan anlam çıkarmalıyım. Ama bildiğim bir şey var Julius. Benimle ilgilenmeni, bana seslenmeni, benim yanımda kalmanı seviyorum. Buna ne dersin?”

“Harika, buna devam et. Pam ve Philip’in konuşmalarından son dakikalara kadar hoşlandığını söyledin. Son dakikalar için ne söyleyeceksin?”

“Başta iyi niyetli gibi geldi, daha çok aile kavgası gibi. Ama Philip’in son yorumu kötü bir anlam taşıyordu. *Üniversitede ikinci sınıfa gelmiş ortalamanın üstünde her öğrenci* kısmını kastediyorum. Bundan hoşlanmadım Philip. Bu küçümseyici bir sözdü. Bunu bana söyleseydin hakarete uğradığımı hissedirdim. Ve tehdit edildiğimi. Üstelik ne anlama geldiğini bile bilmiyorum.”

“Stuart’la aynı fikirdeyim,” dedi Rebecca. “Söyle Philip, duyguların nelerdi? Pam’e hakaret etmek istedin mi?”

“Hakaret etmek mi? Hayır, kesinlikle hayır. Yapmak istediğim son şeydi bu,” diye karşılık verdi Philip. “Demirin artık o kadar kızgın olmadığını söylediğinde kendimi sevinçli ya da rahat bırakılmış hissettim, doğru sözcüğün ne olduğundan emin değilim. Bakalım, başka ne var? Epiktetos’un yazısını bana getirmedeki amaçlarından birinin beni tuzağa düşürüp kafamı karıştırmak olduğunu biliyorum. Bu çok açıktı. Ama o meseli getirdiğimde Julius’un bana ne dediğini aklımdan çıkarmadım. Çabamdan memnun olduğunu ve davranışımın arkasındaki ilgiyi gördüğünü söylemişti.”

“Burada bir Julius numarası çekeyim,” dedi Tony. “Senin bir şey söylemek isterken sözcüklerinin tamamen başka bir sonuca yol açtığını mı söylemek istiyorsun?”

Philip şaşırması görünüyordu.

“Yani...” dedi Tony, “Pam’e hakaret etmenin dünyada istediğin son şey olduğunu söyledin. Ama yaptığın tam olarak buydu, değil mi?”

Philip isteksizce başını salladı.

Tony sorgulamada zafer kazanmış bir avukat edasıyla devam etti. “Demek ki niyetin ile davranışını aynı sayfaya getirmen gerekiyor. Birbiriyle tutarlı olmalılar, doğru sözcüğü kullandım mı?” Tony, Julius’a baktı, Julius başını sallıyordu. “Ve terapide olmanın nedeni bu. Tutarlılık terapinin özüdür.”

“İyi açıklamaydı,” dedi Philip. “Karşılığında söyleyecek bir şeyim yok. Haklısın. Bu yüzden terapiye ihtiyacım var.”

“Ne?” Tony kulaklarına inanamıyordu. Julius’a baktı. O da *aferin evlat* der gibi başını sallıyordu.

“Tutun beni, galiba bayılacağım!” dedi Rebecca kendisini arkaya doğru atarak.

Bonnie ve Gill de kendilerini arkaya doğru itip, “Ben de,” dediler.

Philip, etrafındaki baygın numarası yapan grubun yarısına baktı ve gruba girdiğinden beri ilk kız sırtıttı.

Danışmanlıkla ilgili kişisel yaklaşımı konusuna geri dönen Philip grubun ciddiyetsiz havasına son verdi. “Rebecca’nın Schopenhauer’in mezar taşı yorumuyla ilgili söyledikleri benim ya da bu görüşe dayanan bütün yaklaşımların geçersiz olduğunu ima ediyor. Şunu unutmayın diye tekrar ediyorum, Julius’un tedavi edemediği ciddi bir hastalıkla yıllarca boğuştum ve ancak yolumu Schopenhauer’inkine uydurarak iyileştim.”

Julius birden Philip’i destekledi. “İyi bir iş çıkardığını inkâr etmiyorum. Bugün çoğu terapist seks bağımlılığından kendi kendine kurtulmanın olanaksız olduğunu söyleyecektir. Çağdaş tedavi, bireysel terapi ve on iki adımlık ilkelerin yanı sıra haftada birkaç kez grup oturumlarından oluşan yapılandırılmış bir iyileşme programını içeren uzun dönemli, yıllarca süren bir çalışmayı gerektiriyor. Ama o zamanlar böyle bir program yoktu ve açıkçası olsaydı bile senin uygun bulacağından kuşkuluyum.”

“Bu yüzden...” diye devam etti Julius, “başarının olağanüstü olduğunu belirtmek istiyorum: dürtülerini kontrol ettiğin teknikler, elimden gelenin en iyisini yapmama rağmen benim sunduğum her şeyden daha iyi işledi.”

“Senin elinden geleni yapmadığını hiç düşünmedim,” dedi Philip.

“Ama bir sorum var Philip, yöntemlerinin artık metruk olması olasılığı var mı?”

“Met... ne?” diye sordu Tony.

“Metruk,” diye fısıldadı Tony’nin yanında oturan Philip. “Başka bir deyişle eskimiş, kullanılmayan.”

Tony başını teşekkür eder gibi salladı.

“Geçen gün bunu sana nasıl anlatacağımı düşünürken aklıma bir görüntü geldi,” diye devam etti Julius. “Yakındaki nehrin şiddetli su baskınlarından korunmak için, etrafına yüksek bir duvar inşa edilmiş antik bir şehri düşün. Yüzyıllar sonra nehir çoktan

kurumuş olmasına rağmen şehir, kaynaklarının büyük bölümünü bu duvarın bakımını sürdürmeye harcar.”

“Yani problem yok olduktan sonra bile bazı çözümleri kullanmaya devam etmekten söz ediyorsun; yara iyileştikten sonra bandaj takmaya devam etmek gibi,” dedi Tony.

“Kesinlikle,” dedi Julius. “Belki bandaj daha iyi bir benzetme, konuya çok iyi uyuyor.”

Philip ikisine de, “Ben yaramın iyileştiğine katılmıyorum,” dedi. “Bunun kanıtı için bu gruptaki aşırı rahatsızlığıma bakmanız yeterli.”

“Bu iyi bir ölçüt değil. Yakınlık, duygularını doğrudan ifade etme, geribildirim alıp kendini açma konularında çok az deneyimin var. Bu senin için yeni bir şey; yıllardır inzivadaydın ve ben seni bu güçlü gruba attım. Elbette bu rahatsızlık verecek. Ama ben açıktaki problemden, cinsel zorlantından söz ediyorum. Bence o artık yok oldu. Yaş aldın, çok şey yaşadın, belki dingin üreme organları diyarına vardın. Güzel bir yer, sıcak ve güneşli bir iklim. Ben orada yıllarca rahat yaşadım.”

“Bence,” dedi Tony. “Schopenhauer seni iyileştirdi ama artık Schopenhauer tedavisinden kurtulman gerek.”

Philip yanıt vermek için ağzını açtı ama sonra kapatıp Tony’nin sözlerini düşündü.

“Bir şey daha var,” diye ekledi Julius. “Gruptaki rahatsızlığını düşündüğünde, geçmişindeki bir kişiyle rastlantısal karşılaşmanın verdiği acı ve suçluluk duygusunu da unutma.”

“Ben Philip’in suçluluk duygusuna dair bir şey söylediğini duymadım.”

Philip, Pam’e bakıp hemen yanıt verdi. “Çektiğin acı dolu yıllar hakkında şimdi bildiklerimi o zaman bilseydim, yaptığım şeyi asla yapmazdım. Daha önce dediğim gibi, benim yoluma çıktığın için şanssızsın.

“O zaman ben olan insan, sonuçları düşünmüyordu. Otomatik pilottu, o insan otomatik pilottu.”

Pam başıyla onaylayıp Philip’in bakışlarını yakaladı. Philip bir an için bakmaya devam edip sonra Julius’a döndü. “Gruptaki bireylerarası ilişki geriliminin büyüklüğü konusunda söylemek istediklerini anladım ama bunun resmin yalnızca küçük bir parçası olduğunda ısrar ediyorum. Temel yönelimlerimiz burada çelişiyor. Başka varlıklarla ilişki kurarken stres yaşandığını kabul ediyorum. Ve bunun bir ödülü de olabilir. Bu son noktayı senin için söylüyorum, ben böyle bir ödül almadım. Yine de var olma durumunda trajedi ve acı çekmenin olduğuna inanıyorum. Yalnızca iki dakika için Schopenhauer’dan bir alıntı yapmama izin ver.”

Philip yanıt beklemeden başını tavana kaldırıp anlatmaya başladı:

Başta insan hiç mutlu değildir ama bütün zamanını kendisini mutlu edeceğini sandığı bir şeyin peşinde çabalayarak geçirir. Hedefine nadiren ulaşır ve ulaştığında da yalnızca düş kırıklığına uğrar. Sonunda bir enkaz gibidir ve limana yelken direkleri ve donanımları yok olmuş bir şekilde gelir. Ve o zaman mutluluğu ya da mutsuzluğu, hepsi birdir. Çünkü hayatı yok olan o mevcut andan başka bir şey değildir. Ve artık bu hayatı bitmiştir.¹³⁸

Kısa bir sessizlikten sonra Rebecca, “Bu sözler içimi ürpertti,” dedi.

Bonnie de, “Ne demek istediğini anlıyorum,” yorumunda bulundu.

“Sinirleri gergin bir İngilizce profesörü gibi konuştuğumu biliyorum,” dedi Pam bütün gruba seslenerek. “Ama tumturaklı konuşmaların sizi yanlış yönlendirmesine izin vermeyin. Bu alıntı

138 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 284 / § 144.

Philip'in baştan beri söylediklerine önemli bir şey katmıyor, yalnızca daha inandırıcı bir şekilde söylüyor. Schopenhauer iyi üsluba sahip bir dâhiydi ve bütün filozoflardan daha iyi yazıyordu. Nietzsche hariç elbet, kimse ondan daha iyi yazmadı.”

“Temel yönelimlerimize karşı yorumunu duymak istiyorum Philip,” dedi Julius. “Birbirimizden senin düşündüğün kadar ayrı olduğumuzu sanmıyorum. İnsan durumunun trajedisi konusunda senin ve Schopenhauer'in söylediği şeylerin çoğuna itiraz etmiyorum. Ama bu konuda ne yapacağız sorusunu sordüğümüzde ben doğuya, sen batıya gidiyorsun. Nasıl yaşayacağız? Ölümlülüğümüzle nasıl yüzleşeceğiz? Canlılara kayıtsız bir evrene atılmış, önceden belirlenmiş bir amacı olmayan hayat türleri olduğumuz bilgisiyle nasıl yaşayacağız?

“Bildğin gibi,” diye devam etti Julius, “felsefeyle çoğu terapistten daha fazla ilgileniyor olmama rağmen bu konuda bir uzman değilim. Ancak hayatın bu basit gerçeklerinden kaçınmamakla birlikte Schopenhauer'den tamamen farklı sonuçlara ulaşan diğer cesur düşünürleri tanıyorum. Özellikle Schopenhauer'in kötümser teslimiyetine karşın hayata katılmayı savunan Camus, Sartre ve Nietzsche'yi düşünüyorum. En iyi bildiğim Nietzsche. Biliyorsun, teşhisim ilk konduğunda ve panik haldeyken *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'ü açtım. Bu hem yatıştırıcı hem de ilham vericiydi. Özellikle de hayatı tekrar yaşamamız teklif edildiğinde, onu yine aynı tarzda yaşamak isteyebileceğimiz şekilde yaşamamızı söyleyen, hayatı kutlayan yorumu.”

“Bu seni nasıl rahatlattı?” diye sordu Philip.

“Hayatıma baktım ve doğru yaşadığıma karar verdim. İçimde bir pişmanlık yoktu, kuşkusuz karımı benden alan dış olaylardan nefret ettim. Geriye kalan hayatımı nasıl yaşamam gerektiğine karar vermeme yardımcı oldu. Bana her zaman tatmin ve anlam veren şeyi yapmaya devam etmeliydim.”

“Sen ve Nietzsche konusunu bilmiyordum Julius,” dedi Pam. “Melodramatik olsa da her zaman en sevdiğim kitaplar arasında bulunan *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, kendimi sana daha yakın hissetmeme neden oldu. Sana orada en sevdiğim sözü söyleyeyim. Zerdüşt diyor ki, ‘Bu hayat mıydı? Eh, o zaman bir kere daha!’ Hayata sarılan ve hayattan kaçanlardan (Hindistan’daki Vijay’ı düşünüyorum) tiksinen insanlara bayılıyorum. Kişisel köşeme asacağım bir sonraki yazı, Nietzsche’nin bu sözü ve Schopenhauer’in mezar taşı yazısı olacak; okuyanların ikisi arasında tercih yapmalarını isteyebilirim.”

“Aklımda paylaşmak istediğim bir şey daha var.” Pam yüzünü Philip’e döndü. “Son oturumdan sonra seni çok düşündüğüm açık olmalı. Yaşamöyküsü üzerine bir ders veriyorum ve geçen haftaki okumalarımda Erik Erikson’ın Martin Luther yaşamöyküsünde şaşırtıcı bir paragrafla karşılaştım. Şöyle bir şeydi: ‘Luther kendi nevrozunu evrensel bir hastalığa yükseltti ve sonra kendisi için çözemediğini dünya için çözmeye çalıştı.’ Bence Schopenhauer de Luther gibi ciddi biçimde bu hataya düştü ve sen de onun yolunu izledin.”

“Belki,” diye karşılık verdi Philip yatıştırıcı bir tarzda, “nevroz sosyal bir yapıdır ve farklı mizaçlar için farklı türde terapilere ve felsefelere ihtiyaç duyabiliriz; diğerlerine yaklaşılarak yenilenenler için bir yaklaşım, zihnin hayatını seçenler için başka bir yaklaşım. Örneğin Budist meditasyon inzivalarına çekilen sayısız insanı düşün.”

“Bu bana, sana söylemeye çalıştığım bir şeyi hatırlatıyor Philip,” dedi Bonnie. “Bence senin Buddha görüşünde bir eksik var. Ben dikkatin yalnızlığa değil, dışarıya sevgi dolu nezaket ve bağlılığa yönlendirildiği Budist inzivalarına katıldım. İyi bir Budist aktif olabilir, hayatın içinde kalabilir, hatta politik açıdan bile aktif olabilir. Hepsi başkalarını sevmenin hizmetindedir.”

“Senin seçici hatanın insan ilişkilerini de kapsadığı açık hale geliyor,” dedi Julius. “Başka bir örnek verecek olursak. Birkaç fi-

lozofun ölüm ve yalnızlık üzerine söylediklerini anlattın ama bu filozofların (Yunan filozofları düşünüyorum) Philia'nın, arkadaşlığın neşeli yanları hakkındaki görüşlerini hiç anlatmadın. Kendi süpervizörlerimden birinin bana Epikuros'tan bir alıntı yaptığını hatırlıyorum, arkadaşlığın mutlu bir hayat için en önemli unsur olduğunu ve yakın bir arkadaş olmadan yemek yemenin bir aslan ya da kurdun hayatını yaşamak olduğunu söylemişti. Ve Aristoteles'in arkadaş (karşısındakinde daha iyiyi ve daha sağlamı destekleyen) tanımı, benim ideal terapist tanımıma yakın.”

“Philip,” diye sordu Julius. “Tüm bunlar karşısında ne hissediyorsun? Bir kerede çok fazla şey mi yıkıyoruz üstüne?”

“Büyük filozoflardan, Montaigne hariç hiçbirinin evlenmediğini (o da ailesine karşı o kadar kayıtsızdı ki kaç çocuğu olduğundan emin değildi) söyleyerek kendimi savunmak istiyorum. Ama geriye yalnızca bir oturum kaldığına göre bunun ne anlamı var ki? İzlediğim yolun tamamı, danışman olarak yapmayı planladığım her şey tehdit altındayken yapıcı bir şekilde dinlemek zor oluyor.”

“Kendim için konuşacak olursam bu doğru değil. Katkıda bulunabileceğin, buradaki üyelere kattığın çok şey var. Doğru mu?” Julius grubu taradı.

Gayretli baş sallamaların ardından Julius sözlerine devam etti: “Ama eğer danışman olacaksan sosyal dünyaya girmelisin. Sana başvuracak insanların çoğunun bireylerarası ilişkilerinde yardım isteyeceğini ve eğer bir terapist olarak kendini desteklemek istiyorsan bu konularda bir uzman olman gerektiğini sana hatırlatmak isterim. Bunun başka yolu yok. Gruba şöyle bir bak: herkes çatışmalı ilişkileri yüzünden bu gruba girdi. Pam hayatındaki erkeklerle olan problemleri yüzünden, Rebecca görüntüsü diğer insanlarla olan ilişkisini etkilediği için, Tony, Lizzy'yle yaşadığı karşılıklı olarak yıkıcı ilişkisi ve sık sık başka insanlarla kavga etmesi yüzünden gruba girdi ve bu durum buradaki herkes için geçerli.”

Julius tereddüt etti, sonra bütün üyeleri dâhil etmeye karar verdi. “Gill evlilik çatışması yüzünden gruba girdi. Stuart, karısı onu terk etmekle tehdit ettiği için, Bonnie de yalnızlığı, kızı ve eski kocasıyla olan problemleri yüzünden. Ne demek istediğimi anlıyor musun? İlişkileri görmezden gelemezsin. Ve unutma, sana süpervizyon vermeden önce gruba girmende ısrar etmemin nedeni de buydu.”

“Belki benim için umut yoktur. Geçmişte ve gelecekte ilişki kurabileceğim adayların listesi boş. Ne ailem ne arkadaşlarım ne de sevgilim var. Yalnızlığıma değer veriyorum ama bu öyle bir yalnızlık ki büyük ihtimalle boyutları sizi şoke ederdi.”

“Gruptan sonra birkaç kez sana bir şeyler yemek isteyip istemediğini sordum,” dedi Tony. “Her zaman reddettin ve ben hep bunun nedeninin başka planlar olduğunu sandım.”

“On iki yıldır kimseyle yemek yemedim. Belki öğle yemeklerinde birileriyle aceleyle, ayaküstü sandviç yemiş olabilirim. Onun dışında gerçek bir yemek yemedim, kimseyle. Haklısın Julius, galiba Epikuros benim bir kurt gibi yaşadığımı söylerdi. Birkaç hafta önce benim çok rahatsız olduğum oturumun ardından zihnimde dolaşan düşüncelerden biri, hayatım için inşa ettiğim düşünce malikânesinin soğuk olduğuydu. Grup sıcak. Senin evin sıcak ama benim diğer tüm yerlerim buz gibi. Ve aşka gelince, bu benim için tamamen yabancı bir şey.”

“Bize anlattığın o kadınlar, yüzlercesi...” dedi Tony. “Biraz sevgi geçmiştir aranızda. Hissetmiş olmalısın. Bazıları seni sevmiş olmalı.”

“Bu çok uzun zaman önceydi. Beni sevdilerse bile ben onlardan kaçmak için elimden geleni yaptım. Bir sevgi hissettilerse bile bu bana, gerçek *ben’e* yönelik bir sevgi değildi. Davranışına, tekniğime yönelik bir sevgiydi.”

“Gerçek *sen* kim Philip?” diye sordu Julius.

Philip'in sesi ciddileşti. "Seninle ilk tanıştığımızda yaptığım işi hatırlıyor musun? Bir soykırımcıydım, kendi hormonlarını kullanarak böcekleri öldürmenin ya da onları kısırlaştırmanın bir yolunu bulmuş zeki bir kimyagerdim. Bu ironiye ne dersin? Hormon silahlı katil."

"Gerçek sen?" diye ısrar etti Julius.

Philip doğrudan Julius'un gözlerinin içine baktı: "Bir canavar. Bir avcı. Yalnız kurt. Bir böcek öldürücü." Gözleri yaşla doldu. "Kör bir öfkeyle dolu. Dokunulmaz. Beni tanıyan hiç kimse beni sevmeydi. Hiç. Kimse beni sevmeydi."

Birden Pam ayağa kalkıp Philip'e doğru yürüdü. Tony'ye yer değiştirmelerini işaret etti. Philip'in yanına oturdu, elini ellerinin arasına aldı ve yumuşak bir sesle, "Ben seni sevebilirdim Philip. Sen o güne kadar gördüğüm en güzel, en muhteşem adamdın. Benimle iletişimi kesmenden sonra seni haftalarca aradım ve sana yazdım. Seni sevebilirdim ama sen kirlettin..."

"Şştt." Julius uzanıp onu susturmak için Pam'ın omzuna dokundu. "Hayır Pam, oraya girme. İlk bölümde kal. Tekrar et."

"Seni sevebilirdim."

"Ve sen..." diye kışkırttı Julius.

"Ve sen benim gördüğüm en güzel adamdın."

"Tekrar," diye fısıldadı Julius.

Philip'in elini hâlâ bırakmayan ve onun gözlerinden yaşlar boşaldığını gören Pam tekrarladı. "Seni sevebilirdim Philip. Sen benim gördüğüm en güzel adamdın..."

Bunun üzerine Philip ellerini yüzüne götürüp ayağa kalktı ve odadan dışarı fırladı.

Tony hemen kapıya yöneldi. "Tamam, bu benim işim."

Ayağa kalkan Julius, Tony'yi durdurdu. "Hayır Tony, bu kez benim sıram." Dışarı çıkınca Philip'in koridorun sonunda, duvara dönük durduğunu gördü. Yüzünü koluna koymuş hıçkırarak ağlı-

yordu. Kolunu Philip'in omzuna atıp, "İçini boşaltman çok güzel ama geri dönmeliyiz," dedi.

Philip daha yüksek sesle ağlayarak ve kendini toparlamaya çalışarak derin nefesler alırken başını iki yana salladı.

"Geri dönmelisin oğlum. Buraya bunun için geldin, bu an için, şimdi bunu boşa harcayamazsın. Bugün çok iyi çalıştın, bir terapist olmak için yapman gerektiği gibi. Oturumun bitmesine yalnızca birkaç dakika kaldı. Yalnızca benimle gelip diğerleriyle birlikte otur. Seninle ilgileneceğim."

Philip uzanıp bir an, kısacık bir an için elini Julius'un elinin üstüne koydu, sonra kendini toplayıp Julius'la birlikte gruba döndü. Philip otururken Pam onu rahatlatmak için koluna dokundu ve diğer yanında oturan Gill omzunu sıktı.

"Sen nasılsın Julius?" diye sordu Bonnie. "Yorgun görünüyorsun."

"Kafam harika, bu grubun yaptığı şeye hayranım, bu grubun bir parçası olduğum için çok memnunum. Fiziksel olarak evet, hasta ve yorgun olduğumu kabul etmeliyim. Ama bir sonraki oturumumuz için yeterince malzemem var."

"Julius," dedi Bonnie. "Son oturum için bir tören pastası getirsek olur mu?"

"Kesinlikle, istediğiniz türde havuçlu pasta getirebilirsiniz."

Fakat resmi bir vedalaşma oturumu olmadı. Ertesi gün Julius şiddetli baş ağrılarının pençesine düştü. Birkaç saat içinde komaya girdi ve üç gün sonra öldü. Ve grup, pazartesi günü her zamanki saatinde kafeteryada buluşup sessiz bir keder içinde havuçlu pasta yedi.

Kısa süre sonra kurtların bedenimi yiyeceği düşüncesine dayanabiliyorum ama felsefe profesörlerinin benim felsefemi kemirdikleri düşüncesi ürpermeme neden oluyor.¹³⁹

41

Ölüm, Arthur Schopenhauer'ın Kapısını Çalar

Schopenhauer ölümle hayatı boyunca her şeyle yüzleştiği gibi, aşırı derecede akli başında bir şekilde yüzleşti. Doğrudan ölüme bakarken hiç geri çekilmedi, doğaüstü inançlar merhemine hiç teslim olmadı, hayatının sonuna kadar mantığa bağlı kaldı. Mantığa dayanarak önce kendi ölümümüzü keşfettiğimizi söyledi: başkalarının ölümünü gözlüyor ve kıyaslama yoluyla ölümün bize de geleceğini fark ediyoruz. Ve yine mantık yoluyla, ölümün bilincin sonlanması ve benliğin geri dönüşü olmayan şekilde yok olması şeklindeki açık sonuca ulaşıyoruz.

Schopenhauer ölümle yüzleşmenin iki yolu olduğunu söyler. Mantık yoluyla ya da bilincin sürdüğü, öteki dünya umudunu taşıyan din ve yanılsama yoluyla. Bu nedenle ölüm gerçeği ve korkusu derin düşüncenin babası, felsefe ve dinin annesidir.

139 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 393, "Senilia" § 102.

Schopenhauer hayatı boyunca ölümün her yerde ve her an hazır bulunuşuyla mücadele etti. Yirmi yaşlarında yazdığı ilk kitabında şöyle diyordu: “Bedenlerimizin ömrü, yalnızca ölmekte olmanın aralıksız bir biçimde önlenişi, ölümün ertelenişidir... Aldığımız her nefes daima bizi etkileyen ölümü engeller, bu şekilde her saniye ölümle mücadele ederiz.”¹⁴⁰

Ölümü nasıl tasvir ediyordu? Çalışmalarında ölümle yüzleşme metaforları bol miktarda bulunur. Biz otlakta hoplayıp zıplayan koyunlarız ve ölüm de kaprisli bir şekilde içimizden birini seçen bir kasap. Ya da tiyatrodan oyunun başlaması için heveslenen çocuklarız ve ne yazık ki bize neler olacağını farkında değiliz. Ya da biz kayalardan ve girdaplardan kaçmak için gemimizi enerjik bir şekilde kullanan denizcileriz, bu süre zarfında nihai korkunç gemi kazasına doğru gittiğimiz farkında değiliz.

Hayat döngüsü tarifleri her zaman önlenemeyen biçimde umutsuz bir yolculuğu içeriyordu:

Başlangıcımız ve sonumuz arasında ne fark var!¹⁴¹ İlkinde arzunun çılgınlığı ve tensel zevkin coşkunluğu söz konusu; ikincisinde ise bütün organların tahribatı ve cesetlerin küflü kokusu. Doğumdan ölüme giden yol iyilik ve hayattan zevk alma anlamında hep aşağıya doğru gidiyor; mesut şekilde hayal kuran çocukluk, neşeli gençlik, zahmetli yetişkinlik, kırılğan ve genellikle acınası yaşlılık, son hastalığın işkencesi ve sonunda ölümün acısı. Varoluş, sonuçları yavaş yavaş daha da belirgin hale gelen yanlış bir adım gibi görünmüyor mu?¹⁴²

140 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 1, s. 311 / § 57.

141 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 288 / § 147.

142 Schopenhauer’in ölümle ilgili son düşünceleri için bkz. Safranski, *Schopenhauer*, s. 348.

Schopenhauer kendi ölümünden korkuyor muydu? Son yıllarında ölüm konusunda büyük bir sakinlik gösteriyordu. Peki bu dinginliği nereden geliyordu? Eğer ölüm korkusu her yerde varsa, bütün hayatımız boyunca peşimizi bırakmıyorsa, ölüm bu kadar korkunçsa ve onu zapt etmek için çok sayıda din ortaya çıkmışsa, yalnız başına olan ve dinsel inancı bulunmayan Schopenhauer, ölümün dehşetini nasıl yatıştırıyordu?

Yöntemleri, ölüm kaygısı kaynaklarının entelektüel çözümlenişine dayanıyordu. Bize yabancı olduğu ve onu tanımadığımız için mi ölümden korkuyoruz? Eğer öyleyse hata yaptığımızı çünkü ölümün sandığımızdan çok daha tanıdık olduğunu söylüyordu. Hem uykumuzda veya bilinçsizlik durumunda ölümü her gün tadıyorduk hem de dünyaya gelmeden önce hepimiz var olmama halini yaşadığımız ebediyetten geçmiştik.

Yoksa ölümden kötü olduğu için mi korkarız? (Ölümün yaygın tarifindeki korkunç ikonografiyi düşünün.) Schopenhauer burada da yanlış yaptığımızı söylüyor: “Var olmamayı kötü olarak görmek saçma. Çünkü her kötülüğün, her iyilik gibi varoluşu ve bilinci varsayması gerekir... Özlenemeyecek şeyi kaybetmenin kötü bir şey olmadığı açıktır.”¹⁴³ Ve bizden, hayatın acı çekmek anlamına geldiğini ve aslında kendi içinde kötü olduğunu aklımızdan çıkarmamızı ister. Durum böyleyken kötü bir şeyi kaybetmek nasıl kötü olabilirdi ki? Ölümün bir lütuf, iki ayaklı hayvanların varlığının önlenemez acısını dindiren bir rahatlama olarak görülmesini söylüyordu. “Ölümü çoğu zaman olduğu gibi korku ve titremeyle değil, arzu edilen ve mutlu bir olay olarak karşılamalıyız.”¹⁴⁴ Hayat, saadet dolu var olmayışımızı kesintiye uğrattığı için yerilmelidir ve bu bağlamda şu tartışmalı iddiasında bulunur: “Eğer mezarlara *tık*

143 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 467 / Bölüm 41, “On Death and Its Relation to the Indestructibility of Our Inner Nature.”

144 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 322 / § 172a.

tık, diye vurup ölümlere yeniden yaşamayı isteyip istemeyeceklerini sorsak başlarını sallarlardı.¹⁴⁵ Platon, Sokrates ve Voltaire'den de benzer alıntılar yapmıştı.

Schopenhauer mantıklı iddialarına ek olarak mistisizmin sınırından geçen bir öneri getirdi. Bir tür ölümsüzlükle flört etti (ama onunla evlenmedi). Ona göre içsel doğamız tahrip edilemezdir çünkü biz hayat gücünün, istencin, sürekli olarak var olan *kendinde olan şey*'in tezahüründen başka bir şey değildir. Bu nedenle ölüm gerçek yok oluş değildir. Anlamsız hayatımız sona erdiğinde zamanın dışında yatan birincil yaşam gücüne yeniden kavuşacağız.

Ölümden sonra hayat gücüne yeniden katılma fikri belli ki Schopenhauer'e ve pek çok okuruna (örneğin Thomas Mann ve onun hayali kahramanı Thomas Buddenbrook'a) rahatlık sağlamıştı ama bu fikir, süregiden bir kişisel benlik içermediği için çoğunluğa yalnızca ürpertici bir rahatlık sağlamaktadır. (Thomas Buddenbrooks'un yaşadığı rahatlık bile kısa sürelidir ve birkaç sayfa sonra geçer.) İki Yunan filozof arasında kurguladığı bir diyalog,¹⁴⁶ Schopenhauer'in bu inançlardan ne kadar rahatlık sağladığı sorusunu ortaya atmıştır. Bu konuşmada Philaethes, Thrasy-machus'u (su katılmadık bir kuşkucudur kendisi), bireyin tahrip edilemez özü yüzünden ölümün korkunç olmadığına inandırmaya çalışmaktadır. Her bir filozof o kadar bilinçli ve güçlü bir şekilde akıl yürütür ki okur, yazarın duygularının hangi yönde olduğunu anlayamaz. Sonunda kuşkucu Thrasy-machus ikna olmaz ve son sözler söylenir.

Philaethes: “Var olmak istiyorum, dediğin zaman bunu söyleyen yalnızca sen değilsindir. Bunu her şey söyler, en ufak

145 Schopenhauer, *The World as Will*, cilt 2, s. 465 / Bölüm 41, “On Death and Its Relation to the Indestructibility of Our Inner Nature.”

146 İki Yunan filozof arasındaki diyalog için bkz. Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 279 / § 141.

bilinci olan her şey. Bu, bireyin değil varoluşun çılgılığıdır... Yalnızca kendinin ve varoluşunun gerçekte ne olduğunu, yani evrensel yaşama isteği olduğunu kabul et, o zaman bütün bu soru sana çocukça ve saçma görünecektir.

Thrasymachus: Bütün filozoflar gibi çocuksu ve saçma olan sensin ve eğer benim yaşımdaki bir adam böyle aptallarla on beş dakika konuşuyorsa yalnızca eğlendirdiği ve zaman geçirmeme yardım ettiği içindir. Katılmam gereken başka işler var, bu yüzden hoşça kal.

Schopenhauer'in ölüm kaygısını kendisinden uzakta tutmasının bir yolu daha vardı: Ölüm kaygısı, kendini gerçekleştirmenin en çok olduğu yerde en az bulunur. Eğer evrensel teklife dayanan görüşü kimilerine göre cılız görünüyorsa, bu son savunmasının gücü konusunda kimsenin kuşkusu yoktur. Ölmekte olan hastalarla çalışan klinisyenler, tam olarak gerçekleştirilmemiş bir hayat yaşayan hastaların ölüm korkusunu daha çok hissettiği gözleminde bulunurlar. Nietzsche'nin ifadesiyle "insanın hayatını tam olarak yaşaması"ndaki gerçekleştirme hissi, ölüm kaygısını azaltır.

Ya Schopenhauer? O anlamlı ve doğru bir şekilde yaşadı mı? Görevini yerine getirdi mi? Bu konuda kesinlikle kuşkusu yoktu. Özyaşamöyküsel notlarındaki son yazılarına bakın.

Her zaman kolay bir şekilde ölmeyi ummuşumdur çünkü hayatı boyunca yalnız olan bir insan yalnızlığını en iyi kendisi değerlendirebilir. İnsan denen iki ayaklı hayvanların acıklı kapasiteleri için hesaplanmış maskaralık ve soytarılıkların arasına çıkmaktansa başladığım yere geri dönmenin ... ve

görevimi tamamlamanın mutlu bilinciyle hayatımı bitireceğim.¹⁴⁷

Ve aynı duygu, yani kendi yaratıcı yolunu takip etmenin gururu kısa dizelerinde, yazarlığının sonunda, son kitabının son satırlarında da görülüyor.

*Yolun sonunda yorgun bir şekilde dikiliyorum
Bitkin alnım defne tacını zor taşıyor
Ama yaptıklarımı memnuniyetle görüyorum
Başkalarının söylediklerinden yılmadan.¹⁴⁸*

Son kitabı *Parerga ve Paralipomena* yayımlandığında şöyle dedi: “Son çocuğumun doğduğunu gördüğüm için çok memnunum.¹⁴⁹ Sanki yirmi dört yaşımdan beri taşıdığım bir yük omuzlarımdan kalktı. Bunun ne anlama geldiğini kimse bilemez.”

1860 yılının 21 Eylül sabahı Schopenhauer’in kâhyası kahvaltısını hazırladı, mutfakı topladı, pencereleri açtı ve işlerini görmek için dışarı çıktı. Giderken soğuk banyosunu çoktan almış Schopenhauer’i geniş, havadar, basit döşenmiş oturma odasının divanında okurken bıraktı. Divanın yanındaki siyah ayı postunun üstünde sevgili kanişi Atman yatıyordu. Goethe’nin büyük bir yağlıboya tablosu, birkaç köpek portresi, Shakespeare, Cladius ve kendisinin eski tarz portreleri tam başının üstünde asılıydı. Yazı masasında Kant’ın büstü duruyordu. Köşedeki masada, genç Schopenhauer’i felsefe okumaya teşvik eden filozof Christoph Wieland’ın büstü vardı.

147 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 517 / “Εἰς εαυτόν (*Kendim Hakkında*)” § 38.

148 Schopenhauer, *Parerga and Paralipomena*, cilt 2, s. 658 / “Finale.”

149 Bryan Magee, *Philosophy of Schopenhauer*, s. 25.

Bir başka köşe masasında ise Buddha'nın altın kaplama bir heykeli duruyordu.

Düzenli olarak ziyaretine gelen doktoru kısa bir süre sonra oturma odasına girdi ve onu divanın kenarına yaslanmış buldu. Akciğer felci, yani akciğerlerindeki tıkanma onu acısızca bu dünyadan almıştı. Yüz ifadesi huzursuz değildi ve can çekiştiğini göstermiyordu.

Yağmurlu bir gündeki cenaze töreni, küçük kapalı morgdaki çürümüş ceset kokusu yüzünden çoğu zaman olduğundan daha nahoştı. On yıl önce Schopenhauer, cesedinin hemen gömülmeyip çürüme başlayana kadar morgda en az beş gün tutulmasını istediğine dair açık talimat vermişti. Bu belki de insansevmezliğinin son bir gösteresiydi veya canlılık halinin geçici olarak durması korkusuydu. Kısa süre içinde morg o kadar sıkışık ve hava o kadar pis bir hal aldı ki avukatı Wilhelm Gwinner övgü dolu uzun ölüm ilanını okumaya başlarken toplanmış insanlardan bazıları odadan çıkmak zorunda kaldı:

Hayatı boyunca aramızda yaşayan ama aramızda bir yabancı olarak kalan bu insan nadir duygulara sahipti. Buradaki hiç kimse ona kan bağıyla bağlı değil. Schopenhauer yaşadığı gibi yalnız başına öldü.¹⁵⁰

Schopenhauer'in mezarı ağır bir Belçika granitiyle kaplandı. Vasiyetinde mezar taşına yalnızca adının yazılmasını istemişti: "Arthur Schopenhauer, daha fazlası değil. Ne tarih ne yıl ne de tek bir hece."

Mütevazı mezar taşının altında yatan adam, çalışmalarının kendisinin yerine konuşmasını istiyordu.

150 Karl Pisa, *Schopenhauer*, (Berlin: Paul Neff Verlag, 1977), s. 386.

İnsanoğlu benden hiç unut-
mayacağı birkaç şey öğrendi.¹⁵¹

42

Üç Yıl Sonra

Öğleden sonra güneşi Cafe Florio'nun geniş sürgülü açık pencere-
lerinden içeri giriyordu. Antika müzik kutusundan yayılan *Seville*
Berberi'nden aryalara, kapuçino için süt kaynatan espresso maki-
nesinin tıslaması eşlik ediyordu.

Pam, Philip ve Tony, Julius'un ölümünden beri gerçekleştirdik-
leri haftalık toplantıları için kullandıkları aynı cam kenarı masada
oturuyorlardı. Gruptaki diğerleri ilk yıl onlara katılmıştı ama son
iki yılda yalnızca üçü kalmıştı. Philip aryaı dinlemek için soh-
betlerine ara verip müziğe eşlik etti. “*Una voce poco fa*, benim en
sevdiğim aryalardandır,” dedi sohbetlerine geri döndüklerinde. Tony
onlara halk üniversitesi programından aldığı diplomayı gösterdi.
Philip haftada iki akşam San Francisco Satranç Kulübü'nde satranç
oynadığını söyledi; babasının ölümünden beri ilk kez rakipleriyle
yüz yüze oynuyordu. Pam, Milton uzmanı olan yeni bir erkekle

151 Schopenhauer, *Manuscript Remains*, cilt 4, s. 328, “Spicegia” § 122.

sakin bir ilişki yaşamaya başladığı haberini verdi. Ayrıca pazar sabahları Marin’de, Yeşil Vadi’deki Budist törenlerine de katılıyordu.

Saatine baktı. “Şimdi sizin gösteri zamanınız çocuklar.” Onları şöyle bir süzdü. “Siz ikiniz yakışıklı adamlarsınız. İkiniz de harika görünüyorsunuz ama Philip, o ceketin...” başını iki yana salladı, “ondan kurtulman gerek.

“Kadifenin modası geçeli yıllar oldu, dirsek yamaları ondan da önce tarihe karıştı. Gelecek hafta alışverişe gidelim.” Adamların yüzlerine baktı. “Harika olacaksınız. Endişelenirsen Philip, sandalyeleri hatırla. Julius’un ikinizi de çok sevdiğini hatırla. Benim de tabii.” İkisinin de alnına birer öpücük kondurdu, masaya yirmi dolar bıraktı ve, “Özel gün, bendensiniz,” deyip dışarı çıktı.

Bir saat sonra yedi üye, ilk grup oturumları için Philip’in ofisini doldurdu ve dikkatle Julius’un sandalyelerine oturdu. Philip yetişkinliğinde iki kez ağlamıştı. Birisi Julius’un terapi grubunun son toplantısında ve ikincisi de Julius’un dokuz sandalyesini kendisine miras olarak bıraktığını öğrendiğinde.

“Grubumuza hoş geldiniz,” dedi Philip. “Her birinizle yaptığımız eleme toplantısında sizi grup işleyişi konusunda yönlendirmeye çalıştık. Şimdi başlama zamanı.”

Üzerinde dar bir siyah Nike tişört bulunan kısa boylu, zayıf, orta yaşlı Jason, “Hepsi bu mu? Bu kadar mı? Başka talimat yok mu?” diye sordu.

“İlk grup terapisi seansında ne kadar korktuğumu hatırlıyorum,” dedi sandalyesinde öne doğru eğilen Tony. Kısa kollu beyaz gömlek, hâkî pantolon ve kahverengi ayakkabılarıyla çok şıktı.

“Ben korktuğumu söylemedim,” diye karşılık verdi Jason. “Ben rehberlik yetersizliğinden söz ediyorum.”

Tony, “Peki başlamanıza ne yardımcı olurdu?” diye sordu.

“Bilgi. Artık dünyayı yöneten şey bilgidir. Bunun felsefi danışma grubu olması gerekiyor, ikiniz de filozof musunuz?”

“Ben filozofum,” dedi Philip. “Columbia’da doktora yaptım ve Tony de yardımcı liderim, danışmanlık öğrencisi.”

“Öğrenci mi? Anlamıyorum. Siz ikiniz burada nasıl iş yapacaksınız?” diye parladı Jason.

“Philip felsefe bilgisiyle işe yarar fikirler ortaya getirecek ve ben de... şey, öğrenmek ve elimden geldiğince katkıda bulunmak için buradayım. Duygusal erişilebilirlik konusunda ben daha uzmanım. Doğru mu ortak?”

Philip başıyla onayladı.

“Duygusal erişilebilirlik mi? Bunun ne anlama geldiğini bilmem mi gerekiyor?”

“Jason,” diye araya girdi bir başka üye. “Adım Marsha ve bunun grubumuzun ilk beş dakikasında söylediğin beşinci meydan okuyucu söz olduğunu belirtmek istiyorum.”

“Ee?”

“Olay şu, tam da büyük sıkıntı yaşadığım maço, gösterişçi erkeklerden biri olduğunu görüyorum.”

“Ve sen de benim başıma bela olan Bayan Müşkülpesent’sin.”

“Durun, durun, bir dakikalığına yavaşlayalım,” dedi Tony. “Ve grubumuzun ilk beş dakikası konusunda diğer üyelerden geribildirim alalım. Önce sana bir şey söylemek istiyorum Jason. Ve sana da Marsha. Bu ben ve Philip’in, öğretmenimiz Julius’tan öğrendiğimiz bir şey. Şimdi eminim hepiniz bunun fırtınalı bir başlangıç olduğunu düşünüyorsunuz ama bu grup sonlanana gelene kadar her birinizin bir diğeri için çok değerli hale geleceğinizi hissediyorum, hem de çok güçlü bir şekilde. Doğru değil mi Philip?”

“Doğru ortak.”

NOTLAR

Düşünceler,
röportajlar
ve daha fazlası...

Yazar Hakkında

418 Irvin D. Yalom'la Söyleşi

Kitap Hakkında

424 *Bugünü Yaşama Arzusu'nun* Yazım Süreci

Daha Fazlası

431 Bunları okudunuz mu?
Irvin D. Yalom'un diğer kitapları

Irvin Yalom'la Söyleşi

Çocukluğunuz nerede geçti?

Washington D.C.'de. Anne ve babamın orada küçük bir içki ve bakkal dükkânı vardı.

En eski anınız nedir?

Kavrulan kaldırımdan yükselen yaz sıcağı, sabah erken saatte bile evden çıktığınızda yüzünüze çarpan sıcak hava, anne ve babamın, ayrıca şehrin iç kısımlarında yaşayan bir sürü ailenin geceyi Potomac'ın kıyısındaki bir park olan "otoyol"da geçirmesine neden olan sıcak. Ayrıca babamın beni sabah beşte bakkal için mal almak üzere güneydoğudaki açık pazara götürdüğünü de hatırlıyorum. Köşedeki minik sinema Sylvan'ı hatırlıyorum. Annem ve babam beni güvenli olmayan sokaklardan uzak tutmak için haftanın üç ya da dört günü oraya bırakırdı. Aynı nedenlerle her yaz sekiz haftalığına kampa da gönderirlerdi. Bunlar çocukluğumun kesinlikle en güzel anlarıydı.

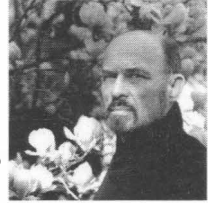
Ailemin bir araya geldiği pazar günlerini de hatırlıyorum. Anne ve babamın memleketlerinden kalan akrabaları ve arkadaşları her pazar piknik ve akşam yemeklerinde bir araya gelirlerdi. Ardından iskambil oynarlardı. Kadınlar kanasta ve poker, erkekler bezik. Pazar sabahları zihnime açıkça kazınmış keyifli zamanlardı. Genellikle babamla satranç oynardık. Babam o zamanlar Vistrola dediğimiz pikapta çalan eski İbranice şarkılara da eşlik ederdi.

“ Köşedeki minik sinema Sylvan'ı da hatırlıyorum. Annem ve babam beni güvenli olmayan sokaklardan uzak tutmak için haftanın üç ya da dört günü oraya bırakırdı.”

Atalarımız ve ebeveynleriniz nereli? Geride ilginç hikâyeler bırakmışlar mı?

Annem ve babam Rus-Polonya sınırındaki küçük Yahudi köylerinden gelmişler. Bazen Rus, bazen Polonyalı olduklarını söylerlerdi. Babam uzun Rus kışlarına dayanamadıkları için ülke değiştirip Polonya'ya geçtiklerine dair espriler yapardı. Babam Selz'den, annem on beş kilometre uzaktaki Prussina'dan gelmişti. Bölgedeki bütün Yahudi köyleri Naziler tarafından tahrip edilmişti. Aralarında halam, amcamın karısı ve çocuklarının da bulunduğu bazı akrabalarım toplama kamplarında öldürülmüş. Babamın babası ayakkabıcıymış ve annemin babasının yem ve tahıl dükkânından alışveriş yapıyormuş. Annem ve babam ergenlik çağında tanışıp 1921'de Birleşik Devletler'e göç ettikten sonra evlenmişler. New York'a geldiklerinde beş paraları yokmuş. Hayatlarının büyük bölümünde de ekonomik açıdan zorlandılar. Babamın erkek kardeşi Washington D.C.'de küçücük bir dükkân açmış ve babamları oraya taşınmaya ikna etmiş. Zamanla her biri bir öncekinden daha büyük ve başarılı olan bir dizi market ve içki dükkânları oldu.

Irvin D. Yalom'la
Tanışın

Fotoğraf: Reid Yalom

Irvin D. Yalom, *Günübirlik Hayatlar, Din ve Psikiyatri, Annem ve Hayatın Anlamı, Varoluşçu Psikoterapi* gibi pek çok kitabın ve grup terapisine dair en önemli çalışma olarak nitelendirilen *Grup Psikoterapisinin Teori ve Pratiği* gibi klasik kitapların yazarıdır. Stanford Üniversitesi'nde Fahri Psikiyatri Profesörü unvanına sahip olan Yalom, çalışmalarına yaşamını sürdürdüğü Palo Alto ve San Francisco'da devam etmektedir.

“

Annem ve babam ergenlik çağında tanışmış ve 1921'de Amerika'ya göç ettikten sonra evlenmişler.”

Anne babanız, ikisi birden dükkânda mı çalışıyordu?

Dükkânla ilgili sizin nasıl anılarınız var?

İkisi de haftanın altı günü sabah 8.00'den akşam 22.00'ye, cuma ve cumartesi gece yarısına kadar inanılmaz derecede zor şartlarda çalışıyorlardı. *Divan* adlı kitabımda babamla ilgili gerçek bir hikâyeyi anlattım:

Babamın Washington D.C.'de Beşinci ve R caddelerinin kesişiminde sekiz metrekarelik, minicik bir dükkânı vardı. Dükkânın üstünde yaşıyorduk. Bir gün bir müşteri gelip eldiven istemiş. Babam arka kapıyı işaret edip depodan getirmesi gerektiğini ve bunun birkaç dakika sürebileceğini söylemiş. Ama aslında arka kapı yoktu, arka kapı sokağa açılıyordu. Babam arka kapıdan çıkıp iki blok aşağıdaki açık pazara koşmuş. On iki sente bir çift eldiven almış, koşarak gelip eldivenleri müşteriye on beş sente satmış.

Nerede eğitim aldınız? İyi bir üniversite anınız var mı?

Bana üç yüz dolar değerinde tam burs teklif eden George Washington Üniversitesi'nde eğitim aldım. Evde yaşayıp okula her gün araba ya da otobüsle gittim. Üniversite yılları çok az anımın olduğu kayıp yıllardı. Tam anlamıyla bir inektim. Sadece tıbbi hazırlık dersleri alıp çalışmalarımı üç yılda tamamladım. Hayattaki en büyük pişmanlıklarımın biri filmlerde ve edebiyatta resmedilen o görkemli üniversite günlerini kaçırmış olmamdır. Acelem neydi ve neden o kadar çalışıyordum? O yıllarda tıba girmek Yahudiler için çok zordu, bütün tıp fakültelerinde sabit yüzde beşlik bir kota vardı. Ben ve en yakın dört arkadaşım George Washington Tıp Fakültesi'ne kabul edildik. Üçümüz bugüne kadar yakın arkadaş olarak kaldık. Hepimiz tesadüfen ilk ve dengeli evliliklerimizle bugüne ulaştık. Telaş hissinin çoğu, on beş yaşında tanıştığım Marilyn'le ilişkimden kaynaklanıyordu;

ilişkimizi mümkün olduğunca hızlı bir şekilde, yani o kararını değiştirmeden önce evlilikle garanti altına almak istiyordum.

Karınız ne yapıyor?

Marilyn Fransızca profesörüydü, sonra Stanford Kadın Araştırmaları Merkezi'nin yöneticisi oldu. Aynı zamanda kültürel tarih yazarıdır. Çalışmaları arasında *A History of the Wife*, *A History of the Breast* ve *Birth of the Chess Queen* bulunuyor.

Tıp alanına girmeden önce yaptığınız işler nelerdi?

Çocukluğumda anne babamın dükkânında çok çalıştım. Ayrıca *Liberty* dergisini dağıtıyor ve yakındaki Safeway marketinde müşterilerin torbalarını arabalarına taşımalarına yardım ediyordum. Bir yazı Peoples Drug Store'da çalışarak geçirdim. Mikroskop için para biriktiriyordum. Başka bir yaz mandırada çalıştım. İlanda "çiftlik" işi yerine "ince" iş yazıyordu ama işi yine de kabul ettim. Üç yıl boyunca cumartesileri Bonds Clothing mağazasında kıyafet ve ayakkabı tezgâhtarı olarak çalıştım. Dört Temmuz günlerinde kendi havai fişek tezgâhımı açardım. Birkaç yaz, kamp danışmanı ve tenis hocası olarak çalıştım. Kolejde organik kimya dersleri verdim. Tıp fakültesine başlayınca ekstra gelir sadece laboratuvar işlerinden, kan ve sperm satmaktan, profesörlerin kütüphane araştırmalarına yardım etmekten geliyordu. Tıp

“

Üç yıl boyunca cumartesileri Bonds Clothing mağazasında kıyafet ve ayakkabı tezgâhtarı olarak çalıştım. Dört Temmuz günlerinde kendi havai fişek tezgâhımı açardım.”

fakültesini bitirdikten sonra hapishanelerde ve psikiyatri hastanelerindeki konsültasyon içinde çalıştım.

Hangi kurgu romanı tavsiye edersiniz?

Son birkaç yıl içinde okuduğum en iyi roman David Mitchell'in *Bulut Atlası*'dır. Bu kitap bir deha ürünü. Murakami, Roth ve Paul Auster'ın birkaç kitabını okuyup sevdim. Charles Dickens'ın *Müşterek Dostumuz* adlı romanını, Siegfried Lenz'in *Almanca Dersi*'ni yeniden okudum, ikisi de birer şaheser.

Bir yazar olarak tuhaf alışkanlıklarınız var mıdır?

Her sabah erkenden, saat 7.00'den öğleden sonraya kadar yazar, sonra hastalarımı görmeye başlarım. Rüyalarımın çok malzeme toplarım. Yazarken çok dar görüşlüyümdür ve yazmayı her zaman ön planda tutarım. Bisiklete binerken ve her gece sıcak su dolu küvette uzanırken ertesi günkü çalışmalarımın aktif planlamasını yaparım.

Üzerinizde uyarıcı etki gösteren şeyler nelerdir? İçki ritüelleriniz var mıdır?

Bir yazar olarak fayda sağladığım uyarıcılar, zihinseldir. Felsefe ve kurgu okumaktan, klinik çalışmalarımın faydalanırım. Her terapi saatinde mutlaka bir şekilde yazılarıma da sızmanın bir yolunu bulan fikirler ortaya çıkar. Hastalarımın aldığı içeriği kullanmak gibi bir şeyden bahsetmiyorum ama tartışılan

konular zihinlerimizin çalışma şekliyle ilgili bazı düşünceler uyandırıyor.

Hobileriniz ya da açık hava uğraşlarınız nelerdir?

Bisiklete binmek, satranç, San Francisco'da yürüyüş yapmak, okumak ve her zaman okumak. Karım ve ben Palo Alto'da ve San Francisco'da yürüyüş yapmayı çok severiz. Tiyatroya gider, arkadaşlarımızla buluşur, dört çocuğumuzla görüşürüz. Çocuklarımızın kariyerleriyle ilgileniriz. Eve jinekolog, Reid yetenekli bir sanat fotoğrafçısı, Victor psikolog ve girişimci ve Ben tiyatro yönetmeni. Her yıl bütün çocuklarımızla ve torunlarımızla genellikle Hawaii'de tatil yaparız.

Şu anda ne üstünde çalışıyorsunuz?

Grup Psikoterapisinin Teori ve Pratiği adlı ders kitabımın beşinci baskısının kontrolünü yeni tamamladım. Kitabı kelime fazlalığından arındırmaya çalışıyorum. Son birkaç aydır Helenistik felsefe, özellikle Epikür çalışmalarına gömülmüş durumdayım. Toprağı hazırlıyor, er ya da geç yeni bir yazım projesinin filizleneceğini umuyorum. Beklemedeyim... ~

Schopenhauer Tedavisi'nin Yazım Süreci

Neden bu romanı yazmaya karar verdiğime geçmeden önce daha temel bir soru soracağım: Neden bir roman yazıyorum? Bütün kariyerim boyunca bir öğretmen ve psikoterapist oldum, kurgu kitap yazmak bu kimlikle nasıl örtüşüyor?

Hayatımın ilk on beş yılı Washington, D.C.'nin tehlikeli bir bölgesinde geçti. En güvenli yer Yedinci Cadde ve K Caddesi'ndeki halk kütüphanesiydi; cumartesi günlerimi orada geçiriyordum. Alternatif bir hayali dünyada zaman geçirmek beni büyülemişti. O zamandan beri hep bir kurgu çalışmasının ortasında bulunuyordum. Ergenliğe kadar bir insanın hayatında yapabileceği en iyi şeylerden birinin iyi bir roman yazmak olduğu düşüncesini geliştirmiştim ki bu görüşümü hâlâ değiştirmedim. Şimdi neden belirli türde bir roman yazdığımı anlatayım. Psikiyatr olarak kariyerimde birbirinden ayrı ama birbirine paralel iki büyük ilgi alanım oldu: grup terapisi ve varoluşçu terapi. Bu iki yaklaşımın her birinin farklı bir referans çerçevesi var.

Bireylerarası teoriye dayalı grup terapisi, kişilerin kalıcı, anlamlı, sürekli ilişkiler kuramadıkları için umutsuzluğa düştükleri varsayımında bulunur. Bu yüzden terapi, hasta başkalarıyla ilişki kurarken neyin ters gittiğine odaklanır. Grup bu tür keşifler için ideal bir alandır çünkü üyelerin birbiriyle ilişki kurma tarzına odaklanır. Önemli olan üyelerin gruptan sonra birbirlerini tanımaya devam etmeleri ve arkadaş olmaları değildir. Bu nadiren olur.

Önemli olan grubun *sosyal bir mikrokozmos* olmasıdır. Yani kişilerin ilişkilerinde yaşadıkları problemler zaman içinde kaçınılmaz olarak grubun *şimdi ve burada'sında* kopyalanır. Bu yüzden liderler, üyeler arasındaki ilişkiye odaklandığında üyelerin belli başlı ilişki problemlerine hitap etmiş olurlar (liderler, üyelerin grupta öğrendiklerini “evdeki” kendi durumlarına aktaracaklarını varsayar ve bunun olması için çabalarlar). Dahası *şimdi ve burada* ile gruptaki gerçek zamanlı gelişmeler üzerine odaklanmak daha zengin, daha etkili ve daha doğru bir veri sağlar: Terapistlerin artık üyelerin geçmişteki ve şimdiki zamandaki ilişki problemlerine dair (genellikle yanlış olan) anlatımlarına odaklanmaları gerekmez; onun yerine grup oturumlarında bütün kişisel problemlerin üyelerin gözlerinin önünde canlı renklerle sergilendiği canlı bir tablo sunulmuş olur.

Varoluşçu terapi farklı bir varsayımda bulunur: Bireyler, insani durumun yapısında var olan acıyla yüzleşmekten dolayı umutsuzluğa düşerler. İnsanlar yalnızca yapılarında bulunan dizginlenemez dürtüler yüzünden *değil*, yalnızca ebeveynleri kendi acıları ve nörotik mücadeleleriyle çok uğraştıklarından çocuğa gerekli destek ve sevgiyi veremedikleri için *değil*, sadece yarı unutulmuş travmatik çocukluk deneyimleri yüzünden *değil*, sadece mevcut kişilerarası, ekonomik, işle ilgili stresleri yüzünden *değil*, *aynı zamanda* varoluşun çıplak gerçeklerinin yapısında bulunan anksiyete yüzünden de acı çekerler. Bu çıplak gerçekler nelerdir? Ölümlü olmamız, ölümün kaçınılmaz olması, hayata yalnız gelip yalnız gitmemiz, hayat tasarımlarımızdan ve gerçekliği var etmekten farkında olduğumuzdan daha fazla sorumlu olmamız, içimizde bir anlam hissi olmadan evrene fırlatılan ve bundan dolayı kendi anlamımızı inşa etmemiz gereken, doğamız gereği yaşamımızı destekleyecek kadar güçlü bir anlam arayan yaratıklar olmamız sayılabilir.

Kariyerimin ilk bölümünde üniversite hocalarından beklenen şeyi yaptım. İlgi alanlarımda araştırmalar düzenledim, mesleki dergilerde kısa ömürlü makaleler yayımladım. İki kalın

ders kitabı yazdım: Birisi grup terapisi üzerine (*Grup Psikoterapisinin Teori ve Pratiği*) ve diğeri psikoterapiye varoluşçu yaklaşım üzerine (*Varoluşçu Psikoterapi*).

Bu iki kitap da başarılı ders kitapları olmasına ve eğitim kurumlarında geniş çaplı olarak kullanılmalarına rağmen bir şeyi tamamlamadan bıraktıklarını fark ettim; terapide *gerçekte* olan şeyin insan tarafını ortaya koyamamışlardı. Profesyonel yazım, terapi deneyiminin gerçekte önemli olan kısmını, yani terapist-hasta ilişkisinin derin, içten, insani, riskli, ilgili, hatta sevgi dolu dokusunu aktarmama izin vermiyordu. Başka bir yazım yolu aradım ve sonunda edebî aktarımda karar kıldım: danışan ve terapistin iç dünyasını aydınlatmak için profesyonel yazım tarzını ve jargonu tamamen bırakacak, kurgu tekniklerini kullanarak edebiyat yoluyla öğretecektim. İyi örneklerim vardı: diğer varoluşçu düşünürler de aynı yolu izlemişti. Sartre ve Camus'yu düşünün. Bugün çok az kişi onların formel felsefi çalışmalarını okuyor ya da hatırlıyor. Düşüncelerine hayat veren şey yazdıkları kurgu ve dramalar; bu araçlar sayesinde hatırlanıyorlar.

Böylece 1990'da farklı tarzda yazmaya başladım. Yazdığım iki tane öğretici hikâye kitabı (*Aşkın Celladı* ve *Annem ve Hayatın Anlamı*) ve üç tane öğretici roman (*Nietzsche Ağladığında*, *Divan* ve *Schopenhauer Tedavisi*) psikoterapiye varoluşçu yaklaşımın çeşitli yönlerini ortaya koymayı amaçlıyordu. Söz gelimi *Nietzsche Ağladığında*, terapistin, bir hekim ve bilim adamı olan Freud yerine filozof-şair olan Nietzsche tarafında icat edilseydi nasıl görüneceğini inceliyordu. *Divan* hasta ve terapist ilişkisinin doğasını ve terapistin kendini açıp açmaması gerektiğini (ve bunun derecesini) keşfediyordu.

Bu kitapların her birini aklımda belirli bir kitleyle yazdım: genç psikoterapistler. Ama psikoterapi fazlasıyla insani bir süreç olduğu ve pek çok insanın kendini keşfetme ve

kişisel gelişim arzusu olduğu için hem terapistleri hem de genel halkı içeren çok geniş kapsamlı bir okuyucu kitlesi oluştu.

Kafasında belirli bir konuyla (ya da belirli bir karakter geliştirerek veya belirli bir yer oluşturarak) bir projeye başlayan yazarların aksine benim başlangıç yerim hep fikirler topluluğu oldu. *Schopenhauer Tedavisi*'nin dört konunun üzerine eğileceğini umuyorum:

Grup terapisi nasıl işler?

Genel olarak felsefe ve Arthur Schopenhauer'in felsefesi psikoterapi pratiğini nasıl etkileyebilir?

Schopenhauer'in alışılmadık yaşam öyküsü ve belirgin kişisel patolojisi felsefi yargısını nasıl etkilemiştir?

Ölüm farkındalığı kişinin davranışını nasıl etkiler?

Kırk yıl boyunca terapi grupları yönetip bu konu üzerine yazılar yazdım. Bu terapi formatının etkisine ve gücüne büyük saygım var. Ancak son yıllarda grup terapisi alanının durumuyla ilgili endişem artıyor. Özellikle iki gelişme beni rahatsız ediyor. Birincisi, grup terapisinin medyada yanlış temsil edilmesi. İkincisi, tıbbi ekonominin grup terapisi uygulaması üzerindeki kötücül etkisi.

Medya zaman zaman bireysel terapiyi doğru ve sempatik bir tarzda resmediyor (*Good Will Hunting*'de Robin Williams tarafından canlandırılan bir terapist tarafından tedavi edilmeyi kim istemez ki?) ama grup terapisi kaçınılmaz bir şekilde alaycı ve daha da önemlisi yanlış bir tarzda tasvir ediliyor. (Mesela *The Bob Newhart Show*'daki terapi grubunu düşünün.)

Üstelik mesleki alanda önemli bir gerileme de oldu. Sağlık Koruma Kuruluşu, ekonomik nedenlerden dolayı sınırlı tarz-daki terapi gruplarını seçti. Şu anda büyük sağlık kurumları tarafından sunulan grupların büyük çoğunluğu "psiko-eğitim" içeriyor. Gruplar büyük ölçüde grup üyelerine psikolojik hastalıklarla ilgili bilgi vermeye adanıyor. Bunun tedavide sınırlı bir değeri olsa da yardım sunma konusunda terapi gruplarının çok daha etkili mekanizmaları var. Üyelerin, gruplarda kendilerini

birbirleriyle ilişkilerinin her yönünü keşfetmeye adadıkları iyileşme deneyimini bütün becerikli grup terapistleri bilir. Grup terapisi deneyimi, pek çok kişiyi daha iyi ve güvenli bir yere taşıyan kurtarma gemisine benzetilebilir. *Schopenhauer Tedavisi*'nde grup terapisini doğru ve gerçekçi bir tarzda resmetmek için büyük çaba harcadım. Grup terapisi ders kitabımın son revizyonunda terapi öğrencilerini, klinik teori ve uygulamalarla ilgili konuların çarpıcı ayrıntıları için *Schopenhauer Tedavisi*'nin bazı sayfalarına yönlendiriyorum.

Neden Arthur Schopenhauer? Ve onun terapiyle bağlantısı nedir? (Schopenhauer çağdaş psikoterapinin ortaya çıkışından onlarca yıl önce, 1860'ta öldü.) Onun çalışmalarıyla ilk olarak *Nietzsche Ağladığında* adlı romanım için Nietzsche'yi araştırırken ilgilenmeye başladım. Hiç tanışmasalar da Schopenhauer öldüğünde Nietzsche on altı yaşındaydı. Schopenhauer'i okuyarak ondan çok şey öğrenmişti ve başta onun hakkında hayranlıkla yazıyordu. Ama daha sonra hararetle onun aleyhine dönmüştü. Bu bölünme beni büyüledi. Nietzsche ve Schopenhauer'in pek çok benzerliği vardı: insanın varoluş durumunu araştırırken korkusuz ve amansızlardı, her türlü otoriteden uzak duruyorlardı ve varoluşla ilgili bütün yanılgıları terk etmişlerdi. Ancak hayatla ilgili birbirine tamamen zıt tutumlara ulaşmışlardı: Nietzsche hayatı kucaklayıp kutluyordu; Schopenhauer ise haşın ve kötümser olup hayata karşı olumsuz bakıyordu.

Bunun açıklaması neydi? Yaşam koşulları ve kişilik yapıları felsefi görüşlerini ne derecede belirliyordu? Schopenhauer'in hayatını ve çalışmalarını inceledikçe görüşünün olağandışı genişliği ve vizyonunun derinliği beni daha çok etkiler olmuştu. Bazı filozofların Schopenhauer'in çalışmasının Platon hariç diğer bütün filozoflardan daha ilginç fikirler içerdiğini söyleme nedenini gayet iyi anlıyorum. Ama yine de çok sıkıntılı ve çok tuhaf bir adam olduğuna hiç kuşku yok.

Başta Schopenhauer ve çalışmasının psikoterapi alanı üzerindeki etkileri hakkında tarihsel bir roman yazmak istedim. Ancak bu fikri daha sonra bıraktım. Öncelikle Schopenhauer'in 1860'ta, yani psikoterapinin tarih sahnesine çıkışından otuz yıl önce öldüğü gerçeğinin üstesinden gelemedim. (Freud ve Breuer'in *Histeri Üzerine Çalışmalar* adlı kitabının yayımlanma tarihi olan 1895'i modern psikoterapinin doğum yılı olarak kabul ediyorum. Bu kitabın son bölümü şaşırtıcı derecede öngörülül, derin düşüncelerden oluşuyor. Freud terapi alanında sonraki yüzyılda ortaya çıkmasını beklediği gelişmeleri burada anlatıyor.) Fakat Schopenhauer'in psikoterapi üzerinde kayda değer bir etkisi var: Freud eğitim aldığı sırada Schopenhauer tanınmış bir filozoftu ve içgörülerinin çoğu bilinçdışı, id, bastırma, cinselliğin rolü ve doğaüstü yanılsamalar içermeyen kendini keşfin gerekliliği gibi çok daha sonraki kavramları haber veriyordu.

Schopenhauer'in hayatı da bir başka engeldi. Onun ifadesiyle hayatı monodramdı ve monodramlardan iyi kurgu çıkmaz. Schopenhauer tarihteki en hırçın ve yalnız kişilerden biriydi. Arkadaşları, karısı, ailesi veya meslektaşları yoktu. Benim başka bir figüre, kurgusal bir yaldıza ihtiyacım vardı. Birkaç hafta boyunca bilge bir Cizvit karakteri yaratmak için denemeler yaptım. Ama istediğim konuyu hiç bulamadım ve sonunda projeyi bırakıp başka bir kitaba, *Bağışlanan Terapi*'ye döndüm.

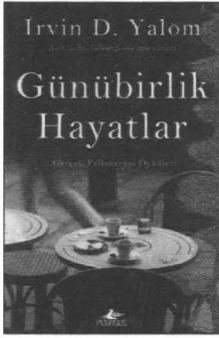
İki yıl sonra tekrar bu konuya, Schopenhauer romanımın embriyosuna geri döndüğümde hâlâ hayatta olduğunu görüp sevindim. Kısa süre içinde tamamen farklı bir fikir bulmuştum: üyelerden biri olan Philip'in, Arthur Schopenhauer'in vücut bulmuş hali olduğu bir terapi grubunda geçen çağdaş bir roman yazacaktım. Philip, Schopenhauer'in fikirlerini de taşıyacak ve onların çoğunu terapi grubuna getirecekti. Alternatif bölümlerde de Schopenhauer'in psikobiyografisini sunarak tarihsel Schopenhauer'le bağlantımı sürdürecektim.

Yanlış anlamayın, Schopenhauer ciddi şekilde insansevmez biriydi. Kötümser, küstah, ketum, manipülatif ve başkalarını kü-

çümseyen yapısıyla (insanlara “iki ayaklı hayvan” diyordu) bir terapi grubuna girme olasılığı en düşük olan tarihi kişiliklerden biri olabilir. Ama girdiğini farz edin! Grup terapisti için ne büyük bir zorluk oluşturunurdu! Ve onun grupta olması nasıl bir heyecan yarattırdı! Ve bir düşünün. Eğer bir terapi grubu Arthur Schopenhauer’e yardım edebilirse, herkese yardım edebilir!

Son olarak bu romanın karanlık ufkı, yani Julius’un ölümcül hastalığı hakkında da birkaç şey söyleyeyim. Roman kahramanımın sadece kişisel ölümüyle baş etmesini değil, danışanlarının kendi ölümleriyle yüzleşmelerine yardım etmesini de istedim. Ölümü terapötik sürece dâhil etmeyi tercih etmemin nedenleri tedavi edilemez aşamada kanseri olan hastalarla çalıştığım yıllara uzanır. Ölümün karşısında geri çekilmeyen, tam tersine kişisel gelişim, olgunlaşma veya bilgelik geliştirme denebilecek değişiklikler geçiren pek çok hastayla tanıştım. Bu hastalar öncelikle-rinin sırasını değiştirdiler, gerçekten önemsiz olan şeyleri önemsemediler, sevdikleri insanlar, değişen mevsimler, uzun süredir aldırmazlık ettikleri müzik ve şiir gibi önemli olan şeyleri daha fazla takdir ettiler. Bir hastanın dediği gibi, “Kanser, psikonevrozları tedavi ediyor.” Ama hayatı nasıl yaşayacaklarını öğrenmek için vücutlarının kanserle kaplandığı son ana kadar beklemek zorunda kalmaları ne yazık.

Birisi terapi sürecine ölümü getirirse ne olur diye merak ettim. Üyeler uzaklaşır mıydı? Kaşınmayan yeri kaşımamanın en iyisi olduğuna mı karar verirlerdi? Ölüm, kendi kişisel gündelik meseleleriyle uğraşmalarını engelleyecek kadar büyük mü gelirdi? Yoksa tersi mi geçerli olurdu? Kaçınılmaz ölüm farkındalığı, değişim sürecine hayatı bir perspektif, ciddiyet ve güç mü katardı? Konunun nasıl ilerleyeceğinden emin değildim. Sahneyi inşa ettim, karakterleri harekete geçirdim ve olanları kaydetmenin leziz zevkine vardım. ~

Bunları okudunuz mu?

Irvin D. Yalom'un diğerk kitapları

GÜNÖBİRLİK HAYATLAR

Gerçek Psikoterapi Öyküleri

Roma İmparatoru ve filozof Marcus Aurelius, “Hepimizinki günöbirlik hayatlar; hatırlayanın, hatırlanandan farkı yok,” diye yazmış. İşte ünlü psikiyatır Irvin Yalom da bu sonsuz varoluşun küçük bir parçasını işgal eden günöbirlik hayatları, yani bizi yazıyor...

Yalom yıllarca üzerinde çalıştığı bu kısa hikâyelerde hastalarının mücadelelerini konu ettiği kadar kendi sarsıntılarını da anlatıyor ve iki önemli sorunun üzerine gidiyor: Kısa da olsa nasıl anlamlı bir yaşam sürüp her günün tadına varabiliriz? Ve kaçınılmaz son olan ölüm gerçekten ne ifade ediyor?

Öfke sorunu yaşayan bir kadın, her istediğine sahip ancak bir türlü mutlu olmayı bilmeyen bir iş adamı, insanın bu dünyadaki konumu üzerine düşünen ve bir yandan da kendi acısıyla başa çıkmaya çalışan yeni mezun bir psikolog... Irvin Yalom'un gerçek psikoterapi seanslarından derlediği bu hikâyeler, zorlukları ve tatlı anlarıyla yaşamı bir bütün olarak kabullenmeyi öğretirken aynı sayfaya her baktığınızda farklı şeyler görebileceğiniz bir başucu kitabı olduğunu kanıtlıyor.

“Hepimiz bu hayatta bizi anlayacak birilerine ihtiyaç duyuyoruz, ancak öncesinde farkına varma-

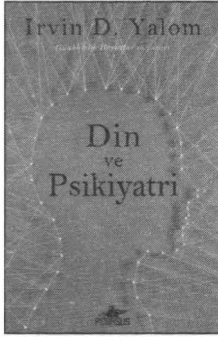
mız gereken birçok şey var. *Günübirlik Hayatlar* kendimizi, insanları ve dünyayı anlamamız için bize lekesiz bir ayna tutuyor.” George Vaillant, Harvard Üniversitesi Psikiyatri Profesörü

“Bu kitabı okumak, kendi zihninizi önünüze koyup sayfalarını çevirmek gibi... En derinlerde sakladığımız soruları öyle delici bir güçle bulup çıkarıyor ki!” Steven Pinker, Psikolog ve Yazar

“İnsan olmanın ne anlama geldiği sorusuna ışık tutan, maddi ve manevi güçlüklerle dolu bu yolda bize ihtiyaç duyduğumuz yardım elini uzatan hikâyeler...” Daniel Menaker, Yazar

“Bilge bir terapistin kaleminden çıkan dokunaklı ve hepimizi ilgilendiren gerçek deneyimler... Irvin Yalom’dan öğrenecek çok şey var.” Abraham Verghese, Tıp Doktoru

“Irvin Yalom’a hayran olmamak elde değil. İnsanlığın kederini ve neşesini usta bir romancı gibi işlerken hayatlarımızdaki küçük detayların önemini fark etmemizi sağlıyor.” Jay Parini, Yazar ve Akademisyen

DİN VE PSİKİYATRİ

*Ölüme, yarıp kül olmuş bir kaleden
başka bir şey bırakmayın.*

Nikos Kazancakis

“...varoluşsal psikoterapi ile dinî teselli arasında da bazı kıyaslamalar yapacağım. Bu iki yaklaşımın karmaşık, gerilimli bir ilişkisi olduğuna inanıyorum. Bir bakıma aynı atalara ve endişelere sahip kuzenler sayılırlar: insanlığın doğasında bulunan umutsuzluğa çare bulmak gibi bir görevi paylaşıyorlar... Ama yine de temel inançlar ve psikoterapinin belli başlı pratik yaklaşımları ile dinî tesellinin taban tabana zıt olduğu da bir gerçek.”

İnsan neden ilahi bir varlığa inanma ihtiyacı hisseder? Ölüm neden korkutucudur ve insanı dinî teselliye iter? Din ve psikiyatri insan ruhuna nasıl dokunur?

2000 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği'nin Oskar Pfister Ödülü'ne layık gördüğü Irvin Yalom'un ödül alırken yaptığı konuşmayı içeren bu kitap, hemen her insanın zihnini kurcalayan sorulara yanıtlar sunuyor.

“Psikoterapiye ilgi duyan genel okur için Irvin D. Yalom'dan daha ilginç bir yazar olamaz. Aralarında *Nietzsche Ağladığında* romanı da bulunan on beş kurgu ve kurgu dışı kitabın yazarı olan Yalom, bir psikiyatri ve terapist olduğu kadar yetenekli bir hikâye anlatıcısıdır.”

Heather C. Liston

BAĞIŞLANAN TERAPİ

Yeni Kuşak Terapistlere ve Hastalarına Açık Mektup

Psikiyatrist ve yazar Irvin D. Yalom'un klinik uygulamadaki otuz beş yılı aşkın tecrübesinin zirvesi niteliğinde olan *Bağışlanan Terapi*, hastaların ve terapistlerin terapiden nasıl en iyi şekilde fayda sağlayabileceğini gerçek vaka çalışmaları aracılığıyla gözler önüne seren olağanüstü bir rehber. Yalom, alandaki yepyeni yaklaşımını ve edindiği tecrübeleri mesleğe yeni adım atan terapistlerle "seksen beş kişisel ve kışkırtıcı ipucu" halinde paylaşıyor. Önerileri ve fikirleri arasında şunlar var:

- Hastanın sizin için önemli olmasına izin verin
- Hatalarınızı kabul edin
- Her hasta için yeni bir terapi yaratın
- Ev ziyaretleri yapın
- Asla (hemen hemen asla) hasta adına karar vermeyin
- Freud her zaman hatalı değildi

Yeni kuşak hastalar ve danışanlar için terapötik süreci zenginleştirmeyi amaçlayan *Bağışlanan Terapi*, bu alanla ilgilenen herkes için keyifli, bilgilendirici ve düşündürücü bir çalışma.

Bağışlanan Terapi

Irvin D. Yalom

Yazarın diğer kitapları için bakınız

“Bu kitabı herkese tavsiye ederim, özellikle de aklıyla olduğu kadar kalbiyle de öğrenmeye açık olanlara.”

E. Thomas Dowd, *Counselling Psychology Quarterly*

“Bu kitap size psikoterapi alanına niçin girdiğinizi hatırlatacak. Hastayı ne zaman kucaklayabileceğinizden ne zaman daha derin sorgulamaya geçebileceğinize kadar Yalom’un, tecrübelerinden yola çıkarak kaleme aldığı gözlemleri sizi tuzaklardan kurtararak profesyonel açıdan daha da verimli hale getirecek.”

Jill Lightner

“Koltuğa kıvrılma çağrısı... Yalom, karşısında hiçbir perdenin kapalı kalamayacağı bir sihirbaz.”

Metro Times (Detroit)

“Seksenlerinde, görmüş geçirmiş bir yazar olan Yalom kendi bakış açısından dostça bir dille, içtenlikle ve her zaman bilgece yazıyor.”

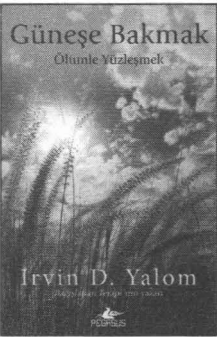
Kirkus Reviews

“Çok geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden, belirli konulara net bir şekilde odaklanılarak kaleme alınmış bir kitap.”

Booklist

“Yalom’un üslubu, O. Henry’nin esprili dili ile Isaac Bashevis Singer’ın ayakları yere basan tarzının bir karışımı.”

San Francisco Chronicle

GÜNEŞE BAKMAK ÖLÜMLE YÜZLEŞMEK

“Güneşin ya da ölümün yüzüne doğrudan bakamazsınız.”

Ölüm korkusu insanları hayvanlardan ayıran şeydir; her din, her kültür bu korkuyu yatıştırmaya çalışmaktadır. Yalom, yaşadığımız anksiyetelerin çoğunun özünde ölüm korkusunun yattığını söylüyor. Bunu anlamamız ise genellikle bir “uyanma deneyimi” sayesinde gerçekleşir: bir rüya, yakınına kaybetme, hastalık, travma, yaşlanma...

Kendi ölümlülüğümüzle yüzleşince önceliklerimizi yeniden belirler, sevdiklerimizle daha derinden iletişime geçer, hayatın güzelliklerini daha çok takdir edip kendimizi gerçekleştirmek için gerekli riskleri almaya daha istekli oluruz.

Irvin Yalom, “Ben de herkes gibi ölümden korkarım... Bir türlü kurtulamadığımız karanlık gölgemizdir o bizim,” diyor. Ancak bu eserinde ölümle yüzleşen hastalarının çoğunun hayatlarını nasıl değiştirdiğini ve zenginleştirdiğini, onlar için gerçekten önemli olan kararları nasıl verdiklerini mercek altına alıyor. Yalom kitabı için, “Karamsar bir kitap değil bu... daha çok her anın ne kadar değerli olduğunun bilinmesini umuyorum,” diyerek, ele aldığı konunun önemini vurguluyor.

“Yalom terapist koltuğunun Şehrazad’ı. Eserleri tek kelimeyle muhteşem.”

Laura Miller, *New York Times*

“Irvin Yalom bizi çevreleyen şeytanlar hakkında bir melek gibi yazıyor.”

Rollo May

“*Güneşe Bakmak*, ne bir ders kitabı ne de sıradan bir kişisel gelişim kitabı. Felsefi olduğu su götürmez ancak kesinlikle sıkıcı değil. Her bölümü hastalarının anekdotlarıyla dolu.”

Washington Post

“Peki, ölüm dehşetine karşı ne yapabiliriz? Yalom’un sunduğu tedavi başkalarıyla gerçek bağlar kurmayı, gerçekten yaşadığını hissetmeyi ve başkalarının hayatlarında olumlu etkiler yaratmayı içeriyor. Bu bariz görünen amaçlara ulaşmak elbette kolay değil: Hangi düşünen ve hisseden insan hayatını pişmanlık duymadan yaşayabilir ki?”

San Francisco Chronicle

“Irvin Yalom, güzel ve cesur bir kitap yazmış. Ölümle yüzleştiği kadar teskin edici bir kitap. Yalom, hepimizin yüzleşmesi gereken bir paradoksu anlamamıza yardımcı oluyor: Fiziksel ölüm bizi yok eder ancak öleceğimizi bilmek bizi kurtarır.”

George Valliant, Harvard Üniversitesi Tıp Fakültesi Yetişkin Gelişimi Bölümü Başkanı

